

Dnia 5 kwietnia 1915

Kochani Rodzice rozsyłam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujemy  
się swasim zdrowiu i powołaniem  
Mama prosi rodzina jest jak zwykle  
i d wojna jeszcze nie przesun  
z powodu choroby tu jeszcze  
rodziny zdrowo i spokojnie  
na kwatery są spokojnie  
Kuszy, są tu wieści jak jak  
winną w czasie wojny  
i w czasie jest spokojnie  
sie rotacja nowego hotelu

**JĘZYK LISTÓW  
Z WIELKIEJ WOJNY.  
DZIEDZICTWO  
RODZINY GRYCZÓW  
ZE ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO**

**POD REDAKCJĄ  
SWIETŁANY GAŚ**

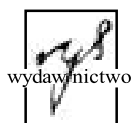


**Język listów z Wielkiej Wojny.  
Dziedzictwo rodziny Gryczów ze Śląska Cieszyńskiego**



**Język listów z Wielkiej Wojny.  
Dziedzictwo rodziny Gryczów  
ze Śląska Cieszyńskiego**

**pod redakcją  
Swietłany Gaś**



**Poznań 2024**

Projekt okładki:  
Wydawnictwo Rys

Zdjęcia w tle na froncie okładki:  
Bundesarchiv\_Bild\_104-0158,\_Argonnen,\_zerschossener\_Wald.jpg (autor nieznany) – CC BY-SA 3.0 DE  
Na oryginalne zdjęcie nałożono przebarwienie i zdjęcie ukazujące  
List Jana Grycza do rodziców z 12.08.1915  
(list ze zbiorów Jana Puczka, cyfrową kopię wykonała Swietłana Gaś)

Recenzja:  
doc. Paed Dr. Jana Raclavská, Ph. D, Uniwersytet Ostrawski

Copyright by:  
Swietłana Gaś

Copyright by:  
Wydawnictwo Rys

Korekta:  
Sebastian Surendra

Publikacja sfinansowana z funduszy  
Szkoły Nauk o Języku i Literaturze Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Wydanie I  
Poznań 2024

**ISBN 978-83-68006-21-6**

**DOI 10.48226/978-83-68006-21-6**

Wydanie:



Wydawnictwo Rys  
ul. Kolejowa 41  
62-070 Dąbrówka  
tel. 600 44 55 80  
e-mail: [tomasz.paluszynski@wydawnictworys.com](mailto:tomasz.paluszynski@wydawnictworys.com)  
[www.wydawnictworys.com](http://www.wydawnictworys.com)

# Spis treści

Wprowadzenie .....	7
Część 1.	
Doświadczenia wojenne Pawła i Jana Gryczów na podstawie ich korespondencji.....	11
1.1. „dy bych sie tak powrócił z tej Wojny”. Doświadczenie wojenne Pawła Grycza .....	14
1.2. „ma sze ruje my ku Triedentu”. Wojenna tułaczka Jana Grycza .....	17
1.3. „bo my byli społem tak jak Braćio”. Przyjaźń w czasach wojny .....	21
Część 2.	
Język listów braci Gryczów .....	25
2.1. Uwagi ogólne .....	27
2.2. Język listów Pawła Grycza .....	31
2.3. Język listów Jana Grycza .....	34
Część 3.	
Korespondencja braci Pawła i Jana Gryczów .....	39
3.1. Zasady edycji .....	41
3.2. Korespondencja Pawła Grycza .....	45
3.3. Korespondencja Jana Grycza .....	73
Część 4.	
Komentarz do korespondencji Pawła i Jana Gryczów .....	303
4.1. Uwagi ogólne .....	305
4.2. Komentarz do korespondencji Pawła Grycza .....	306
4.3. Komentarz do korespondencji Jana Grycza.....	312
Indeks nazw osobowych .....	333
Indeks nazw miejscowych .....	335
Indeks wyrazów gwarowych.....	337
Wykaz skrótów.....	340
Bibliografia .....	341
Wykaz ilustracji i tabel.....	344





# Wprowadzenie

(S. Gaś)

Oddawany do rąk Czytelników i Czytelniczek tom stanowi pierwsze wydanie naukowe korespondencji Jana i Pawła Gryczów z czasów Wielkiej Wojny. Pomimo zachowania ogromnej liczby listów z czasów I wojny światowej w różnych językach, niekiedy rozproszonych w rozmaitych archiwach, publikacje dość dobrze zachowanych pełnych zbiorów epistolarnych z tego okresu ciągle nie są tak powszechne. Tym bardziej na uwagę zasługują najnowsze polskojęzyczne publikacje korespondencji wojennej (np. Massalski 2017, Kruszyński, Sokołowska 2023, Kucharska 2022). Wśród tych wydań pomyślanych przede wszystkim jako edycje źródeł historycznych z odpowiednim opisem tła historycznego należy wyróżnić opracowanie Aliny Kucharskiej, która decyduje się na zachowanie oryginalnej pisowni tekstów, a do współpracy zaprasza językoznawcę, dialektologa Jerzego Sierociuka (Sierociuk 2022), bowiem listy pisane po polsku przez rekrutów chłopskiego pochodzenia są doskonałym źródłem do badań lingwistycznych. W niniejszej publikacji również uwypuklono językowy aspekt korespondencji młodych szeregowych z podcieszynskiej wsi.

Zbiór kartek pocztowych i listów prezentowany w niniejszym tomie jest unikatowy pod tym względem, że wszystkie teksty napisane przez braci Gryczów powstały w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej poza domem. Jest to wyłącznie korespondencja z czasów wojennych. Czytelnik towarzyszy młodym mężczyznom od pierwszych dni ich pobytu w wojsku poprzez wojenną tułaczkę aż do ich śmierci. Uważny obserwator odnotuje, jak z czasem zmieniają się ton listów, ich tematyka, dobór słownictwa. Powolna lektura, choć nienależąca do łatwych, pozwoli prześledzić losy rodzinne Gryczów, wzajemne relacje wewnątrz rodziny, zrekonstruować zwyczaje i trudy mieszkańców Lesznej Górnej. Teksty obfitują we wzmianki o innych mieszkańcach Śląska Cieszyńskiego, a więc autorzy nie ograniczają się do własnej rodziny i własnego domu.

Tytuł książki *Język listów z Wielkiej Wojny. Dziedzictwo rodziny Gryczów ze Śląska Cieszyńskiego* odsyła do historycznych granic obszaru geograficznego. Terytorium Śląska Cieszyńskiego w jego historycznych rysach, jak słusznie zauważa Zbigniew Greń, wyznaczają naturalne granice, a mianowicie: pasmo górskie Beskidu Śląskiego, rzeki Ostrawica, Białka, dopływ Wisły, Olza (Greń 2000, 12). W latach 1915-1916, kiedy powstała korespondencja braci, Śląsk Cieszyński, a właściwie Księstwo Cieszyńskie, był częścią Śląska Austriackiego w obrębie Austro-Węgier.

Rodzina Gryczów pochodziła z Lesznej Górnej, wsi na Śląsku Cieszyńskim. Historia tej miejscowości sięga XIII/XIV w. (Kuśka, Zbylut-Jadczyk 2016, 5). Pierwotną nazwę *Leszczna* w wyniku uproszczenia grupy spółgłoskowej zastąpiła nazwa *Leszna* (Mrózek 1984, 104). Inne nazwy to *Niemiecka Leszczna*, *Ober Lischna*. Pierwszy znany zapis to *Lesna Snessonis*, w którym drugi człon nazwy określa przynależność terenu (Mrózek 1984, 104).

Językiem domowym rodziny Gryczów była miejscowa odmiana polszczyzny, co potwierdzają ich listy. Warto jednak wspomnieć, iż Śląsk Cieszyński był wówczas

częścią wielojęzycznej, wielonarodowościowej i wielowyznaniowej monarchii austriacko-węgierskiej. Opisując rozwój sytuacji socjolingwistycznej w regionie cieszyńskim, Z. Greń wyróżnia zewnętrzną historię językową i – domyślnie – wewnętrzną. Periodyzację zewnętrznej historii ustala się w oparciu o liczbę języków oficjalnych (Greń 2000, 29). Badacz wyodrębnia cztery okresy: 1) jednojęzyczny w źródłach pisanych (od 1331r.), 2) dwujęzyczny (do 1439/1440), 3) trójjęzyczny (do końca I wojny światowej), 4) wiek XX (Greń 2000, 29-35). Wśród wymienionych okresów szczególne znaczenie ma XIX wiek, po Wiośnie Ludów, która doprowadziła „do w miarę nieskrępowanego rozwoju języka polskiego jako języka regionalnego dla Śląska Cieszyńskiego” (Greń 2000, 34-35).

W dziejach rozwoju polszczyzny cieszyńskiej inna badaczka Jana Raclavská wyróżnia pięć okresów: 1) do I połowy XVI wieku; 2) od połowy XVI wieku do połowy XVII wieku; 3) od początku XVIII wieku do 1848 r.; 4) 1848-1920; 5) od 1920 – nadal (Raclavská 2001, 24-26). Zgodnie z tą periodyzacją zbiór epistolarny braci Gryczów należy do okresu 4. Ten okres wyróżnia się ruchem narodowym i działalnością tzw. budzicieli myśli narodowej, rozwojem publicystyki w języku polskim, walką o prawa językowe, używaniem polszczyzny w urzędach Śląska Cieszyńskiego, a także wpływem literackiego języka polskiego (Raclavská 2001, 25-26). Listy braci Gryczów powstają w latach 1915-1916, a więc pod koniec omawianego okresu rozwoju polszczyzny. Są napisane w języku polskim, kodem mieszanym, z przewagą gwary. Błędy ortograficzne wskazują na „fonetyczny” zapis słów, a więc można stwierdzić, że w pewnym zakresie korespondencja ta odzwierciedla żywą mowę ludu z początku XX wieku.

Ta książka nigdy nie powstałaby, gdyby nie p. Jan Puczek, który odkrył ten zbiór, opracował go i opublikował swoją transliterację na portalu forumewangelickie.eu, a później wypromował w regionalnej prasie. P. J. Puczek od razu docenił niezwykłość tych listów i poświęcił swój czas, wiedzę, doświadczenie, aby inni również mogli zapoznać się z tymi zabytkami i zachwycić się ich pięknem. Należą Mu się za to wielkie słowa uznania.

Wyrazy podziękowania kieruję również do Recenzentki monografii, prof. Jany Raclavskiej, której niezwykle cenne uwagi i komentarze wzbogaciły treść publikacji.

Niniejsza edycja, oczywiście, różni się od opracowania upublicznionego na portalu Forum Ewangelickim. Jest to edycja naukowa, przedstawiająca zbiór epistolarny z perspektywy językoznawczej. Wprowadzono szereg zmian, zaproponowano nowe odczytania, nieco inną chronologizację, o czym piszę w kolejnych częściach książki. Dołożyłam wszelkich starań, aby w miarę możliwości poprawnie odczytać rękopiśmienne teksty. Czasami wybór tej lub innej litery albo nawet frazy był kwestią uznaniową, dlatego wszystkie różnice w odczytaniu wyodrębniono pogrubioną czcionką. Czytelnik jednak w razie wątpliwości może sam porównać transliterację listów z oryginałami, ponieważ w tym tomie publikujemy skany wszystkich tekstów Jana i Pawła Gryczów. W celu ułatwienia porównania z oryginałem w transliteracji zachowano podział na wersy.

Publikacja jest skierowana zarówno do specjalistów, jak i szerokiego odbiorcy. Może stanowić przedmiot zainteresowania językoznawców zajmujących się bada-

niami w zakresie dialektologii, onomastyki, socjolingwistyki diachronicznej, historii języka, historyków, antropologów interesujących się przejawami codzienności itd. Ponadto listy mogą być doskonałym materiałem dydaktycznym na lekcjach o regionie cieszyńskim, kulturze i języku. Krótko mówiąc – jest to propozycja dla wszystkich miłośników Śląska Cieszyńskiego.



**Część 1.**

**Doświadczenia wojenne Pawła i Jana Gryczów  
na podstawie ich korespondencji**

**(S. Gaś)**



Jan i Paweł Gryczowie pochodzą – jak już wspomiano – z Lesznej Górnej. Ich ojciec Jerzy Grycz, zagrodnik, również urodził się w tej miejscowości 21.05.1861 w rodzinie Jana Grycza, także pochodzącego z Lesznej Górnej, i Marii z domu Drózd. Ich matka Anna Kozieł, urodzona 5.12.1872, córka Jana i Zuzanny z domu Karaś, tak samo pochodziła z Lesznej Górnej. Ślub Jerzego Grycza z Anną odbył się 22.11.1892 (ASC w Goleszowie, śluby 1890-1904, pag. 129, poz. 24<sup>1</sup>). Z ich związku urodziło się 11 dzieci: 8 synów i 3 córki. Trójka dzieci zmarła we wczesnym dzieciństwie: Jerzy (5.07.1900<sup>2</sup> – 28.07.1900<sup>3</sup>), Jerzy (26.04.1907 – 6.09.1907<sup>4</sup>), Ewa (12.04.1913 – 3.04.1915<sup>5</sup>). Wiek dorosły osiągnęły 2 córki: Zuzanna (ur. 10.11.1901<sup>6</sup>) i Anna (ur. 23.07.1903<sup>7</sup>), a także 5 synów: Jan (ur. 5.12.1893<sup>8</sup>), Paweł (ur. 16.01.1896<sup>9</sup>), Józef (ur. 23.03.1898<sup>10</sup>), Karol (ur. 5.10.1905<sup>11</sup>), Franciszek (ur. 10.12.1908<sup>12</sup>) i Jerzy (ur. 10.06.1914 – 18.08.1943<sup>13</sup>). Kiedy Pawła, a póź-

<sup>1</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAbnG1Sg0YKrNBjIgdI\\_Ztypa/%C5%9Aluby%201890-1904?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_5\\_0014.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAbnG1Sg0YKrNBjIgdI_Ztypa/%C5%9Aluby%201890-1904?dl=0&preview=14_462_0_5_0014.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>2</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD\\_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_3\\_0026.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14_462_0_3_0026.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>3</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAbq3KHc6N\\_hiAO5p7TVA5P7a/Zgony%201890-1904?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_7\\_0060.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAbq3KHc6N_hiAO5p7TVA5P7a/Zgony%201890-1904?dl=0&preview=14_462_0_7_0060.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>4</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD\\_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_3\\_0152.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14_462_0_3_0152.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>5</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD\\_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_3\\_0271.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14_462_0_3_0271.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>6</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD\\_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_3\\_0053.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14_462_0_3_0053.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>7</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD\\_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_3\\_0083.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14_462_0_3_0083.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>8</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzI\\_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_1\\_0065.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzI_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14_462_0_1_0065.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>9</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzI\\_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_1\\_0098.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzI_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14_462_0_1_0098.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>10</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzI\\_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_1\\_0134.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzI_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14_462_0_1_0134.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>11</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD\\_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_3\\_0083.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14_462_0_3_0083.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>12</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD\\_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_3\\_0182.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14_462_0_3_0182.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>13</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD\\_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_3\\_0290.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AAAhD_mTkbMTH9Q5YzHlhxVa/Chrzty%201899-1914?dl=0&preview=14_462_0_3_0290.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

niej Jana, najstarszych z rodzeństwa, powołują do armii, w domu przeżywa się żalobę po śmierci małej Ewy. Z rodzicami pozostają w gospodarstwie 17-letni Józef, 13-letnia Zuzanna, 11-letnia Anna, 9-letni Karol, 7-letni Franciszek i najmłodszy Jerzy w wieku niemowlęcym (ASC PE w Goleszowie, urodzenia 1890-1898, ASC PE w Goleszowie, urodzenia 1899-1914, ASC PE w Goleszowie, zgony, 1890-1901).

### 1.1. „dy bych sie tak powrócił z tej Wojny”. Doświadczenie wojenne Pawła Grycza

Korespondencja rozpoczyna się w kwietniu 1915 roku w związku z powołaniem do wojska Pawła Grycza. Na podstawie stempli pocztowych można stwierdzić, że Paweł od kwietnia do czerwca 1915 przebywa w okolicach miejscowości Hohenstadt (cz. *Zábřeh*). W zbiorze znajduje się siedem kartek wysłanych z tego miasta, a mianowicie: dwa teksty z kwietnia (LP7 i LP14), dwie kartki napisane w maju (LP11 i LP18) i trzy z datą czerwcową. Wszystkie teksty z tego okresu są adresowane do starszego brata Jana (*Jochana*, jak pisze Paweł).

Paweł Grycz jako pierwszy z rodzeństwa zostaje powołany do wojska, a zatem ciężar obowiązków w gospodarstwie spada na przewlekłe chorującego 21-letniego Jana oraz młodego, wówczas jeszcze 17-letniego, Józefa. To martwi Pawła, który nieustannie pyta o zdrowie starszego brata oraz o wykonane prace w gospodarstwie, np.: *jesi nocie w polu / porobione jesi Janek jesi je terasz / zdrowy* (LP14P), *jesi nocie posioite i zięniaki posadzzone. i jesi / jeshdzicie po kszewtach ni ot piszcie Kany / jeshdzicie orac. jesi u Miedoby nająn drugi / konia jesi jezdicie tan robic* (LP11P). Z tych krótkich, zdawkowych fraz wyłania się obraz troskliwego, kochającego brata i syna. Pomimo wymuszonego opuszczenia rodzinnego domu Paweł myślami pozostaje z rodziną. Przyzwyczajony do pracy na ziemi na nowym miejscu wypatruje różnic w prowadzeniu gospodarstwa na Morawie: *tu Mająn plugi bez kroja a tan / tak zeh widziol ot[oji?] widziol 3 baby / orac chłob chodzil zablugen* (LP14P); *tu jest Sucho / Mało deszcza. tu jusz koszon Siana* (LP15P).

Na podstawie tego niewielkiego zbioru listów można zrekonstruować codzienne zajęcia rodziny Gryczów: uprawa owsa, żyta, sadzenie ziemniaków, koszenie trawy, wożenie kłód za pomocą koni, oranie pola we własnym gospodarstwie oraz odpłatnie u znajomych. Tryb życia w rodzinnej Lesznej Górnej, zależny od pór roku i pogody, bardzo się różni od tego, co doświadcza Paweł w armii. W okresie od kwietnia do czerwca 1915 służba w wojsku polega na niekończących się, wycieńczających marszach. Paweł opisuje te ćwiczenia w ten sposób:

- 1) *ny konieny dzien po / dniu ny zazyli gonic / ot pydziałku tak nie nogi / bolon Jako Jankowi sie zdo / ze lebiej przywojku ale tys / nie skusil tela co jo tak konieny / ot rana dopolednia. jeny [ntynaz?] / zjeny to juz [das?] / dowieczora / gonieny* (LP7P);
- 2) *łoto ny nieli Sztrazny i Bók rano / ny wyszli sztyry Kodziny a ny / przyszliny Wieszor ło sięn godzin* (LP15P).

3 czerwca 1915, w Boże Ciało, Paweł razem z dwójką kolegów robią wspólne zdjęcie: *jo sie tu dol fotografujowac dali / ny sie trzo w Boze Ciało to wąn / potyn*



*poszlyn* (LP17P). Prawdopodobnie zdjęcie nie przetrwało w rodzinie Gryczów, aczkolwiek kopie mogą być przechowywane w archiwach rodzinnych pozostałych, anonimowych wojaków na fotografii.

W liście do rodziców LP12P z datą 20 czerwca 1915 Paweł wspomina o powołaniu Jana do wojska: *teras tan Bejecie niec Biede/ bo wan zrobili Biede ze wną/ Janka Wzyli* (LP12P). Od tego momentu korespondencję do domu adresuje na imię ojca.

Paweł Grycz zostaje powołany do 100. Pułku Piechoty Austro-Węgier. Podobnie jak cała monarchia augsburska jego pułk również był wielonarodowościowy. Na początku lipca 1915 roku Paweł informuje w odrębnych listach swoich rodziców oraz brata Jana o wyjeździe na front wschodni: *jusz w Sobote rano bedyny / jechać to szładnej godzinie rano/ po jadyny przez Cieszyn/ do ruska* (LP6P); *Moje powodzynie/ jest jusz Wojynne bo ny w Sobote/ ot jechali jusz my Sąny/ w Jarostawiu ot pydzialku idyny/ pieszdo do ruska* (LP19P). Dla Pawła ważne jest, że nie wyrusza sam, tylko jest wśród znajomych cieszyńiaków: *Cynorek Walaski wszyscy jadyny razyn* (LP6P), *nóny tu kaprala z Mytku* (LP19P), *Stokłosin tesz jest synnon / jest przy kuhyni* (LP13P). Każdy dzień na froncie wschodnim obfituje w nowe doświadczenia. W kartce z 5.07.1915 wspomina: *dy bych sie / tak powrócił z tej Wojny to / bych wną nieco o powiedział* (LP19P).

Ostatnie zachowane kartki pochodzą z początku lipca 1915 roku (LP19P i LP13P). Jak informuje wpis do księgi zmarłych 100. pułku<sup>14</sup>, 19-letni Paweł Grycz ginie na polu walki 22 lipca 1915 roku w okolicach wsi Bończa w chełmskiej guberni. Jak pokazuje ryc. 1, wpis o zgonie Pawła (Paula) Grycza dokonano później.

Imię i nazwisko	Stopień	Data śmierci	Miejsce śmierci	Przyczyna śmierci	Wiek	Uwagi
August	1. klasa	22. VII. 1915	Bończa	...	...	...
Julius	1. klasa	22. VII. 1915	Bończa	...	...	...
Martin	1. klasa	22. VII. 1915	Bończa	...	...	...

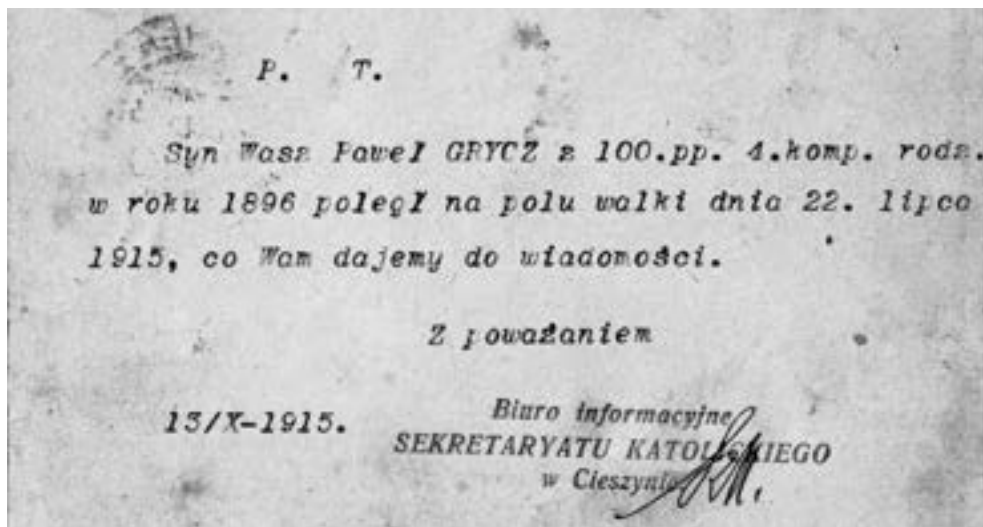
Ryc. 1. Fragment Księgi zmarłych. Źródło: <https://digitalnistudovna.army.cz/uuid/uuid:b1e4d254-ec54-11e6-b294-005056b73ae5>

<sup>14</sup> Matrika zemřelých pěšího pluku 8 a předchůdců. Svazek 1, 1914-1918, pag. 117, <https://digitalnistudovna.army.cz/uuid/uuid:b1e4d254-ec54-11e6-b294-005056b73ae5> [data dostępu: 7.04.2023].

Rodzina Pawła również nie od razu dowiaduje się o jego śmierci. Tę niepewność o życie Pawła można odczuć w korespondencji Jana, który wielokrotnie w listach pyta rodziców o losy młodszego brata, jeszcze nie wiedząc, że Paweł nie żyje:

- 1) *jesi wom Paweł pisze z pola / nie pisał jak był Postrzelmowie* (5.08.1915, LJ10);
- 2) *Jesi już wom Paweł pisał / z pola potem ni Adrese poszlijcie* (6.08.1915, LJ12);
- 3) *Paweł jak wom beje pisał / To ni potem Adrese poszlijcie* (10.08.1915, LJ6);
- 4) *a ło Pawle już wiem sze jest / rany boch Pismo otrzymał Tak ni / potem odpiszcie jesi wom beje / kiedy pisał* (19.08.1915, LJ8);
- 5) *jesi wom Paweł pisze szepitala / jak by wom pisał toni Adrese / poszlijcie* (22.08.1915, LJ9);
- 6) *jesi wom Paweł beje pisał jesi / jeszcze kany żyje weszpitalu* (29.08.1915, LJ13);
- 7) *abo jesie Paweł sie nie / gusi jak wom kiedy pisał jesi jeszcze / kany beje zył jak szech słyszol se / Paweł jest raniony bardzo ni było / smutnie* (31.08.1915, LJ14);
- 8) *odpiszcie jesi Paweł sie niegusi jesi jeszcze / kamy żyje* (5.09.1915, LJ16);
- 9) *jesi sie Paweł nie gusi / jesi jeszcze kany żyje* (17.09.1915, LJ17);
- 10) *Taki napiszcie wyrazni / coje tem Pawłem czy już doprowdy / nieboszczy* (27.10.1915, LJ18/1);
- 11) *ni coje tem Pawłem / czyscie sie dowiedzieli czyjeszce / kamy żyje weszpitalu* (11.11.1915, LJ21).

Rodzice otrzymują powiadomienie o zgonie ze znacznym opóźnieniem (zob. ryc. 2).



Ryc. 2. Zawiadomienie o śmierci Pawła Grycza. Źródło: J. Puczek<sup>15</sup>.

<sup>15</sup> Jeżeli nie podano inaczej, tu i dalej materiał zeskanowany przez S. Gaś pochodzi ze zbiorów J. Puczka.

Na liście strat w *Gwiazdce Cieszyńskiej* nazwisko Pawła Grycza publikuje się jeszcze później, dopiero 12.11.1915 (*Gwiazdka Cieszyńska* 1915, nr 91, 6). Jan, kiedy dowiaduje się wreszcie o losie brata, podsumowuje: *Piszecie ze juz Paweł niezyje / a lepi sie mu juz stalo / bo juz niemusi tropic* (17.11.1915, LJ23+LJ2). Śmierć Pawła na polu walki na pewno wstrząsnęła Janem. Wydaje się, że życie w niepewności i ciągle czekanie przez około 4 miesiące na jakiegokolwiek wiadomości od brata wpłynęły na jego postawę. Młody mężczyzna, obawiając się, że polegnie na obcej ziemi, a rodzina o tym się nie dowie, regularnie wysyła kartki, często o podobnej treści, jako dowód, iż ciągle żyje: *Tak wam / bedym pisol poki bedym / zyl* (26.11.1915, LJ26). Słowo pisane staje się jego prywatnym sposobem na uniknięcie zapomnienia.

## 1.2. „ma sze ruje my ku Triedentu”. Wojenna tułaczka Jana Grycza

Jan Grycz, pomimo przewlekłej choroby, zostaje powołany do 100. Pułku w czerwcu 1915 roku. Pierwszy zachowany list jego autorstwa datuje się 4.07.1915 (LJ1P). Na początku Jan przebywa w miejscowości Gross Heilendorf (cz. *Postřelmov*). Stosunkowo niedaleko od niego, w miejscowości Hohenstad (cz. *Zábřeh*), stacjonuje Paweł (por.: *Janek jest [szt] / Posztrzelnowie jo tan niesznien is ku / ninu*, lipiec 1915, LP5P), jednak do spotkania rodzeństwa nigdy nie dojdzie.

Pierwsze tygodnie w wojsku dla Jana jak dla każdego nowego rekruta to czas wzmożonych ćwiczeń:

- 1) *oto my wsobote byli szajby strzelac / dali jak od nas do Cieszyna* (LJ1P);
- 2) *stowomy / od 4 rano a egzeczyrujemy aż do polednia / a 2 poledniu aż do 6 wieczor* (LJ2P);
- 3) *tu goniemy po / Morawie potych polach oto my / byli takich gorach na ibonka / ch jako naszej Czantoryji* (LJ3P);
- 4) *troche tak nienogi / bolom jeszcze tela doma nie kusil / cotu* (LJ4P).

Długie marsze w połączeniu z niewystarczającą ilością pożywienia (Jan w listach prosi rodziców o przysłanie jedzenia lub pieniędzy, „*botu nom głod*” (LJ4P), a gdyby „*miol piemiądze / toby tu kupil chleba abo / mleka od Siedloka*” (LJ4P)) powodują nawrót chronicznego schorzenia. 24 lipca 1915 Jan trafia do szpitala w Szumperku (niem. *Mährisch Schönberg*, cz. *Šumperk*). Jego brat wówczas już nie żyje, ale rodzina jeszcze o tym nie wie. Pobyt w szpitalu Jan na początku ocenia pozytywnie: *Moje / powodzenie jest Poteraz / dobre bo jest weszpitalu* (LJ15), ale już następnego dnia stwierdza: *Moje powodzenie Smutne boch / jest weszpitalu Teskno nie tu je / nate sanom chorobe jako bytwoł / doma* (LJ10). W korespondencji Jana ani razu nie pojawia się nazwa choroby, jednak w jednym z tekstów młody Grycz, opisując dolegliwość, używa słowa *napat* ‘napad’: *Gdych to miał tem napat weszpitalu / Toby nie puscili do domu ale jago to niebędyn / miał* (LJ16). Z listów wynika, iż Jan chorował od 10. roku życia, ataki często następowały po intensywnym wysiłku fizycznym, a żołnierze, u których tę chorobę potwierdzał lekarz w szpitalu, byli zwalniani z obowiązku niesienia służby: *mieby / puscili Gdy to namie części / ta choroba przychodzila* (LJ7); *Gdy bych miał / to*

weszpitalu a widział by to dochtor / Toby to uwierzył ale ja jest Teraz / zdrowy (LJ14). Osób, chorujących na tę samą chorobę, jak relacjonuje Jan, w szpitalu ciągle przybywa:

- 1) *mate sanom chorobe / jako to niewo! / doma jak zech stowo! rano / To nieta choroba pram / chycila i zawiesli nie do / szpitala jest mas nate / sanom chorobe osem* (LJ12);
- 2) *jest tu nas / nate sanom chorobe prze 20 wojoko ... / jest jich tu od Krakowa 9 ale Morawy / ostatko* (LJ13).

Pomimo dłuższego pobytu w szpitalu Jan nie ma żadnych znajomych, co wywołuje u niego uczucie samotności i tęsknoty za domem. Mając więcej wolnego czasu, intensywnie koresponduje z rodziną oraz kolegą z wojska. Ostatni list ze szpitala Jan pisze 9 września 1915 roku (LJ11), natomiast kolejną kartkę z datą 17 września wysyła już z kasarni 93. pułku (LJ17).

Jesienne miesiące 1915 roku dla Jana Grycza to okres oczekiwania na wysłanie na front, a także etap jeszcze bardziej intensywnych ćwiczeń wojskowych, nie tylko przez dzień, ale również w nocy: *a mocy / Tesz idymy na ibonki* (LJ18/1); *bo już to tu napoli / co jota Morawy zgoni! To doma ani za dziesięć rokov tela nie / chodził jak tu przy wojsku* (LJ21). Młody rekrut skarży się na niewystarczającą ilość chleba, złe uposażenie, a także brak czasu na pisanie listów do rodziców:

- 1) *a chleba / nomy mało Tosz se muszem / przykupowac Tak mi poszlijcie / Kierom Korone ale isto bo ni / bedzie Trzeba se co kupic do / pola sztecle abo jaki rękawice / a my wyfasujemy aje to nima / nic fert a Marsz Kompanija / po jedęm miol stary Mumdur / do pola* (LJ18/1);
- 2) *muszem przykupowac / chleba Gdygo mało dostowomy / dwa taki pecenecki małe na pięć / dni a Mumdur Tesz my nie / wyfasowali bardzo dziewmy / Jak mortwemu do grobu jak To / pucojem od Błota Toto sie tak / lemi jak psa strzyg* (LJ22). W innym jednak liście przyznaje się, że „Mumdur my wyfasowali /dos dobry” (LJ25);
- 3) *bych wom pisol części / ale niema kiedy* (LJ18/1).

Wysokie ceny za żywnienie są kolejnym powodem do zmartwienia: *tu je / doś jablek i gruszek / ale to jest drogi / chleba tesz tu jest / bieda kupic jesi / kupi to zasostke* (LJ23+LJ2). Za pieniądze, które otrzymuje od rodziców, Jan kupuje część potrzebnych na froncie rzeczy: *tych / piemiędzy coście mi posłali toch se / kupi! Pończoch[i] a sztecle a taki chucionki / do botof za ponczochi dotech Trzi korony / a za sztecle 6 szostek a za chucionki / 4 szostki a pisnow za cztery szostki* (LJ22).

Pod koniec listopada Jan otrzymuje z przydziału lepsze uposażenie, a mianowicie:

- 1) *Mieloki takini / gwodźiani i taki zielaza / pod boty takini dziobokani* (LJ25);
- 2) *Taki skorki z barana / na brzuch / Taki jako bruclek a podwoje / rękawic a taki Ponczochy taki / po kolana a Po dwoje botof / jedny taki Lechtki / a drugi taki temi gwodziami* (LJ26).

Na podstawie tego młody żołnierz wnioskuje, że walki będą się toczyć w wysokich górach. Wojskowy plecak staje się niespodziewanie dość ciężki, co młody Grycz opisuje w ten sposób: *jak to do mapleca tem / Tem brucak To as łogibo nazadek* (LJ25).

Prawdopodobnie 29 listopada 1915 roku Jan razem z towarzyszami z wojska wyjeżdża w kierunku frontu włoskiego. Podróż pokonuje pociągiem w ciągu 4 dni: *Tak*

*my / jechali jak my siedli / Piendzialek ojedynastej / Tak my zlyzli z cugu / weczwartek rano* (LJ35). Nowym miejscem stacjonowania wojska staje się Karyntia (niem. *Kärnten*). Pomimo tego, że młody rekrut spodziewał się od razu znaleźć się na froncie, do końca grudnia pozostanie tutaj, wśród miejscowej ludności.

Młody mężczyzna nieustannie zachwyca się przyrodą. Jego szczególnie podziw budzą wysokie góry, które tak bardzo się różnią od rodzimych *groni*: *my som między / takini gorani jemy do / mieba widac* (LJ38), oraz ciepła pogoda: *Czaszy som tu piękne tak jak / unas marcu* (LJ37). Przy tym wszystkim nie zapomina o swoim domu. Z listów dowiadujemy się, że hodował gołębie w rodzinnej miejscowości i nadal się o nie martwi i troszczy.

Teksty listów z czasem stają się coraz bardziej zdawkowe, aż Jan w końcu stwierdza: *już szech / jest wefroncie* (LJ55). Od teraz nie może na kartkach nazywać miejsca, gdzie przebywa. Wszystkie te próby zostają wychwycone, a fragmenty z niedozwoloną treścią starannie wykreślone. Miejsce pobytu pośrednio zdradzają opisy przyrody: *Moje powodzenie jest zwykle / w groniach somy my natakim / jak unas Czantoryja jeszcze / roztak wyższy[/a]* (LJ56).

Rzeczywistość reguluje wyobrażenie o froncie. Jeżeli wcześniej rodzeństwu wydawało się, że bezpośrednio na linii frontu nie będą potrzebować wsparcia finansowego ze strony rodziny, to teraz Jan regularnie prosi rodziców o przesłanie paczek z jedzeniem. W korespondencji za styczeń–luty 2016 roku brakuje – z oczywistych powodów – informacji, czy Jan był i jak długo w okopach. Natomiast już 4 marca powiadamia brata Józefa, że znowu stacjonują w Karyntii: *somy / ujednego siedloka na / kwartyrach somy na / otpoczenku cały batalion / jednej dziedzinie u Karyntyji* (LJ69).

Wszystkie listy są bardzo szablonowe. Jan jest oszczędny w słowach i ostrożny w ich doborze, zależy mu bowiem, aby kartka dotarła do adresata. Jednak strach, że polegnie w nieznanym miejscu, a rodzina się o tym nie dowie, przewycięża. Po raz pierwszy udaje się mu „przemycić” informację o miejscu pobytu jego jednostki w treści kartki z datą 26.03.1916. Na marginesie kartki LJ84 pisze drobnym pismem: *ma sze ruje my ku Triedentu*. Ta wiadomość nie zostaje wykreślona. Podobny zabieg Jan powtarza kilkakrotnie, ale już nieskutecznie (por. skreślenia w LJ88, LJ90), dlatego decyduje się na ukrycie litererek w grafemach na końcu wersów. W ten sposób zapisuje nazwę miasta *Triedit / Trident* (zob. LJ93A, LJ95). W tej postaci, bez ingerencji cenzury, kartki trafiają do Lesznej Górnej. Trudno obecnie stwierdzić, czy rodzina zauważyła sprytnie ukryty zapis i prawidłowo go odczytała.

Jan często dubluje treść listów, powtarzając kilkakrotnie te same wiadomości w kolejnych kartkach. Z jednej strony, ta redundancja z pewnością utrudnia lekturę korespondencji, a czasami wręcz zniechęca. Z drugiej jednak strony, uwypukla aspekt psychologiczny. Młody mężczyzna obawia się, że poczta nie działa prawidłowo, a jego listy giną, więc woli kilkakrotnie powiadomić rodziców o tym samym. W jednym z listów tak odpisuje bliskim: *piszecie / ni zewom zadnego Listu / niepiszęm a jowom kazdy / dzien List poszlęm to jich / musicie niedostofac* (LJ92/2). Zmartwienie nie jest bezpodstawne, bo warunki na froncie się pogarszają (*Moj zywot / jest lichy boleżemy przykopie / a deszcz padze byście nie / widzie* (LJ102); *noj zywot tak wisi na / włosie*

(LJ105)). Co więcej, losy zwykłego żołnierza stają się coraz bardziej niepewne: *a Cemberek sze juz miol bec pochowany / a tu ni piszecie ze jest ramiomy* (LJ22).

Ostatni zachowany list ze zbioru datuje się 11.06.1916 (LJ107). Siedem dni później, 18.06.1916, Jan Grycz umiera. W wydaniu *Nachrichten über Verwundete und Kranke ausgegeben am* z datą 5.09.1916 odnajdujemy informację o jego śmierci. Jako powód śmierci wymieniono *uremię, mocznicę* (zob. ryc. 3).



Ryc. 3. Wiadomości o rannych i chorych, 5.09.1916, nr 510. Źródło: <https://digitalnitudovna.army.cz/view/uuid:132e45b0-1618-11df-90cd-0013d398622b?page=uuid:18e8a450-1618-11df-855e-0013d398622b> [data dostępu: 20.08.2023].

Tym razem rodzina otrzymuje tragiczne wieści niemal natychmiast. W zbiorze korespondencji zachowało się zawiadomienie o śmierci, sporządzone w języku niemieckim przez Hermana Manga w dniu, kiedy stwierdzono zgon. Kilka dni później w gazecie „Poseł Ewangelicki” z 24 czerwca 1916 opublikowano wzmiankę o wpłaceniu przez Annę Gryczową z Górnej Lesznej 10 koron na Ewangelicki dom sierot w Ustroniu „na uczczenie poległego syna” („Poseł Ewangelicki” 1916, nr 27, 4). W tekście artykułu brakuje dodatkowej informacji biograficznej o osobie wpłacającej, więc można tylko przypuszczać, że Anna Gryczowa to Anna Grycz z domu Leszna Górna 63, matka Jana i Pawła, która ofiarowała wskazaną kwotę. Niezależnie od tego, kim była Anna Gryczowa z prasowej notatki, ta wpłata matki, której wojna odebrała syna, jest bardzo symboliczna.

### 1.3. „bo my byli społem tak jak Braćio”. Przyjaźń w czasach wojny

W okresie szczególnie tragicznym, a do takich zalicza się niewątpliwie wojna, prawdziwe przyjaźnie rodzą się w jednej chwili. Czas na powolne poznawanie się nawzajem, rozwijanie znajomości, pielęgnowanie relacji to przywilej czasów pokoju. Na polu walki szczególnie wyraźnie widać, na kim można polegać. Korespondencja Jana Grycza to również historia powstania pewnej pięknej przyjaźni, która trwa aż do śmierci młodego rekruta.

Po raz pierwszy Jan Grycz wspomina o nowym koledze 27.10.1915: *Mom tu teraz / snomego asz Brennej grinie / Tosz chodzimy społem* (LJ18/1). Od tego czasu w listach kilkakrotnie pisze o nim, a nawet podaje adres rodzinny kolegi: *Mom tu snomego ze Śląska / jednego niejakigo Gręnie az / Brennej wom dom Adrese Georg / Grieh in Brenna N= 69 Ost Poczta / Skoczal in Slezien* (LJ22); *Adresa tego Grinie jest taka / Georg Grieh in Brenna No 69 / ojciec Jan Grieh/ ost Poczta in Sleziem Skoczal* (LJ23+LJ2). Przyjaciele razem spędzają czas, robią wspólne zdjęcie na pamiątkę, razem są na froncie. Po raz ostatni Jan pisze o koledze rodzicom 2.06.1916: *somy grieniom / w kupie z Brennej ifort / sie cieszymy jako nogemy / comy som na fotografiji* (LJ105).

Na podstawie zachowanych ksiąg metrykalnych, materiałów archiwalnych i listów można zrekonstruować biogram nowego przyjaciela. Jerzy (Georg) Greń, syn Jana (Johanna) Grenia i Anny z domu Greń, córki Jerzego (Georga) i Zuzanny, urodził się 30.03.1894 roku w Brennej 69 (ASC Brenna. Urodzenia. 1890-1915<sup>16</sup>). Odbywał służbę wojskową w 93. pułku piechoty, razem z Janem walczył na froncie włoskim. Później na froncie wschodnim zostaje ciężko ranny i jako inwalida wojenny zwolniony z dalszej służby powraca do rodzimej wsi. 14.05.1918 ożenił się z Zuzanną z domu Greń (ASC Brenna. Urodzenia. 1890-1915). Nie odnalazłam informacji o dacie śmierci Jerzego Grenia<sup>17</sup>, jednak wg spisu ludności z 1950 widnieje jako właściciel domu w Brennej (AGB. Narodowy spis powszechny. 1950). Po śmierci Jana Jerzy Greń przez jakiś czas utrzymuje kontakt listowny z Anną Grycz. W zbiorze epistolarnym rodziny Gryczów zachowało się 13 kartek i 6 listów adresowanych do Anny Grycz, a także jedna kartka pocztowa wysłana jeszcze wcześniej do Jana. Korespondencja Jerzego Grenia ujmuje szczerością, empatią, tęsknotą, wiarą w Boga i zrozumieniem bólu matki. Do rodziców Jana zwraca się *Najmilszo Mamulko, Maminko, tatuku, Mamulko, Mili Przijaciele, Rozmili Przijaciele, Najmilszi Przijaciele*. W jednym z listów tak pisze do Anny Grycz: *a wy / Maminko niestarejcie sie moc / o tych Synacków bo to / jusz daremne bo ja wiem / rze was to moc gryzie ale / kie [to] tak Panbog dał co / mamy robić mnie te[rz] tak / o Janka idzie czasem jak / se rozpomnem o nim jako / my z połem opcowali to sie / mi płakać chce bo ón był / najlepszzy kolega mój.*

<sup>16</sup> [https://www.dropbox.com/sh/2aa8o54h6ec89ue/AAC5qwOZXhHqWXXPElGOdFu9a/Chrty%201890-1915?dl=0&preview=14\\_308\\_7\\_0021.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/2aa8o54h6ec89ue/AAC5qwOZXhHqWXXPElGOdFu9a/Chrty%201890-1915?dl=0&preview=14_308_7_0021.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 7.05.2023].

<sup>17</sup> USC w Brennej nie udostępnił do wglądu ksiąg metrykalnych (wizyta oraz rozmowy telefoniczne w lipcu 2023).

Korespondencja Jerzego Grenia uzupełnia informacje o ostatnich dniach życia Jana Grycza. W liście 1[3/8].09.1916 kolega wojskowy opisuje miasto, gdzie pochowano Jana, a także ogólne nastroje w wojsku (radość, że opuszczają front włoski i kierują się na front wschodni): *Janek jest w trięcie pochowany w mieście / jest to wielki miasto w dolnych tyrolach / nazywa się tridēt bo tam z tąt my / jusz jechali na rusko dyby sie mu to tak / tam niebyło stało toby był znami / pojechał na ruska bo tam sie nam / to nie podobało rze to tam były / straszne gany jak my słyszeli rze / pojedemy na ruska to my sie temu / radowali* (1[3/8].09.1916, Gr7).

Jak wspominało wcześniej, ostatnią kartkę Jan napisał 11 czerwca. Brakuje więc wiadomości, co się wydarzyło pomiędzy 11 a 18 czerwca. Już następnego dnia, według Jerzego Grenia, Jan trafił do szpitala: *wzieli 12 czer-/wca do szpitala a my zaras / potem jechali do ruska* (22.09.1916, Gr9). W innym liście 27.06.1916 wymienia nieco inne okoliczności zaostrzenia choroby: *to było / 16 i tam go zaś to chyciło i / [...] chnet / sie opamiętał i jusz mówił ze-/mną [...] byli tam sanite[z]y i / doktor poblisku i przišli ku / niemu i chyciło go to podrugi/ i potem go nie szło opamiętać / i puściła sie mu krew z pierśi / i odnieśli go do szpitala.*

Stan zdrowia Jana pogarszał się stopniowo. Oto jak wspomina to Jerzy: *my byli we szwarmlijniji a wed-/nie jeny on usnól i wtem spaniu / go to chyciło [...] my byli blisko talijanów ale / chnet był lepszy jeny powiadol / rze go głowa boli [...] my maszyrowali do / trijentu przez noc bo my tam z / tela musieli odjechać [...] bo my byli tacy ztropiõni a nie wyspani a õn sie / śmiał [...] w trijēsie mieli być przez dzieñ / i spali my tam a jak my usnyli / to za dwie godziny go to chy-/ciło [...] był / doktor blisko i loli naniego / żimną wode i popiersiach po / sercu ręką trzaskali i puściu- /la mu się kref z pierśi i wzieli / go do szpitala i tak my sie ro-/zešli i tak mi było bez niego / smutno tęskno* (fragmenty listu Jerzego Grenia do Anny Grycz 5.08.1916, Gr4). Ten prosty, lecz pełny szczegółów opis ostatnich dni Jana przejmuje swoją szczerością i bólem utraty przyjaciela.

O śmierci swojego bliskiego kolegi Jerzy Greń dowiaduje się z listu Anny Grycz, będąc już na froncie wschodnim: *tak mie serce zabolalo / jak rzem to przeczytal* (27.06.1916, Gr4). J. Greń zastanawia się, jakby potoczyło ich życie dalej, gdyby Jan nie zachorował: *abo bymy byli oba / raniõni a w gromadzie bymy sie / byli dzierzeli fõrt* (8.08.1916, Gr5). Sam Jerzy został ciężko ranny, wymagał leczenia szpitalnego i przez długi czas nie mógł chodzić. Z powodu zaciętych walk na polu bitwy długo nie mógł uzyskać pomocy medycznej: *bo mnie moc / kref odeszła bo mnie niemial / gdo zawiązać bo bardzo bili wto / miejsce kaj ja lerzał i rzaden tam / nieszoł w to miejsce i lerzałem tam / rano odcztfortej do jednej po połedniu* (5.08.1916).

Jerzy Greń prowadzi wymianę listów z rodziną Gryczów jeszcze przez dwa lata. Prawdopodobnie też się spotykają, przyjaźnią się rodzinami i składają życzenia. Na prośbę rodziców Jana Jerzy Greń kilkakrotnie wraca do ostatnich dni życia swojego kolegi, ich najstarszego syna.

W korespondencji z czasów wojny „brakuje” opisów samej wojny, walk, trudnych warunków, a tym bardziej oglądu ogólnopolitycznego. O tym, co się dzieje, jakie są plany dowództwa, kiedy wyruszą na front, dowiadują się pośrednio, przekazując



sobie plotki, czytając gazety, zauważając najmniejsze zmiany w życiu codziennym (takie jak umożliwienie spowiedzi dla żołnierzy, rodzaj przydzielonego obuwia itd.).

W analizowanym zbiorze nie ma też tradycyjnego dla zbrojnych konfliktów podziału na *swój – obcy, przyjaciel – wróg*. Co więcej, nie ma słów o nienawiści, wysokich frazesów o bohaterstwie. W listach Gryczów wyczuwalna jest tęsknota za zwyczajnością, domem, pracą, a co najważniejsze – przejawia się silne przywiązanie do wspólnoty śląskocieszyńskiej, dlatego tak często rodzeństwo pyta o swoich znajomych, a także przekazuje wiadomości, z jakich miejscowości cieszyńskich pochodzą szeregowi z ich jednostek. Ich doświadczenie wojenne zostaje ukryte pomiędzy wersami. Perspektywa zwykłego szeregowego wojsk austriacko-węgierskich to spojrzenie przez pryzmat życia codziennego, rutynowych czynności wykonywanych w rodzinnym gospodarstwie, spotkań z przyjaciółmi, prac rolnych, tego wszystkiego, co wojna im odebrała. To perspektywa osób, które zostały zmuszone do opuszczenia swojego domu, bez szans na przeżycie i powrót.



**Część 2.**

**Język listów braci Gryczów**

**(S. Gaś)**



## 2.1. Uwagi ogólne

Teksty autorstwa Jana i Pawła Gryczów wykazują pewne podobieństwa pod względem leksykalnym, struktury tekstów oraz osobliwości ortograficznych i interpunkcyjnych.

### Majuskuły

Pisownia wielkich liter w analizowanych listach stanowi interesujące zagadnienie. Analizowany zbiór korespondencji Gryczów powstał na początku XX wieku, kiedy zasady używania wielkich i małych liter ustalono i świadomie stosowano (zob. Mika 2012, Rojszczak-Robińska 2018), zatem błędy w pisowni majuskuł wynikają albo z niedostatecznej znajomości pisanej odmiany literackiego języka polskiego, albo z innych przyczyn. Jednym z tych innych powodów mógłby być, jak udowadnia Justyna Kobus na przykładzie grafii w listach wielkopolskiego chłopca, wpływ języka niemieckiego (Kobus 2015).

Pomimo dość niekonsekwentnego stosowania wielkich liter w korespondencji braci Gryczów i przy prawie całkowitym braku znaków interpunkcyjnych w listach można zauważyć pewne prawidłowości w występowaniu majuskuł. Przede wszystkim bracia zapisują wielkimi literami wyrazy *Szanowny Pan*, imię i nazwisko adresata (*Jerzy Grycz, Jan Grycz*), nazwę miejscowości i regionu (np. *Gorna Leszna, Slezium, Trzynietz* i in.), stanowiące część adresową. Ta staranność wynika ze względów praktycznych. Aby kartka wysłana z regionu spoza Śląska Cieszyńskiego dotarła do adresata, część adresowa musi być czytelna i zrozumiała. Z tych powodów zdarzają się próby adresowania w języku niemieckim (np. LJ104, LJ107). Z kolei wielkie litery w wyrażeniach *Szanowny Pan* podobnie jak *Kochani Rodzice* w części salutacyjnej pełnią funkcję grzecznościową (więcej Gaś 2021).

Bezpośrednio w tekście listów nazwy własne takie jak antroponyimy i toponimy również przeważnie zostały zapisane wielką literą (np. *Karel Niedoba, Paweł, Cieszyn*). Zapisy małą literą są rzadkie, zatem można mówić o trwałym przyswojeniu i świadomym stosowaniu tej reguły.

W analizowanym korpusie przeważnie nie są stosowane znaki interpunkcyjne (wyjątek stanowią kropki w listach Pawła). Zapis wyrazów wielkimi literami niekiedy stanowi graficzny wyznacznik delimitacji składniowej, por.: *Kochani Rodzice zasylam / wam serdeczne pozdrowienie / Dowiaduję sie owaszēm / zdrowiu i powodzenie Moje / powodzenie jest jak zwykle / na wojnie Dawam wam / wiedziec szech jestem zdrowy* (LJ90/1).

Odrębną grupę stanowią wyrazy pospolite, które bracia Gryczowie zapisują wielką literą niezależnie od pozycji syntaktycznej. Do takich słów należy gwarowy rzeczownik *adresa* ‘adres’, zapisywany niemal wyłącznie wielką literą (odnotowano jeden zapis małą literą w tekście Pawła Grycza (LP17P)). Kolejnymi przykładami wyrazów zapisywanych w listach wielką literą są nazwy miesięcy, rzeczownik *Rok* (np.: *Dnia*

21 Kwietnia Rok 1916 (LJ93/2), dwa paczki szech odwas / otrzymał 30 Maja / zaktore wam / serdecznie dziękujem (LJ104)), wyrazy *Poteraz*, *Listy* i *Teskn* w korespondencji Jana, leksemy *Wojsko*, *Bodej* w tekstach Pawła, rzeczownik w liczbie mnogiej *Rodzice*. Ponadto w zbiorze wielką literą dość niekonsekwentnie zapisywane są inne leksemy, np. *Kamy*, *Trześnie*, *Korona*.

## Znaki diakrytyczne

W całym zbiorze epistolarnym dość nieregularnie występują znaki diakrytyczne. Odnotowano użycie następujących liter diakrytyzowanych: *ą* (*sąm*, *piątek*, *sąny*), *ę* (*owaszem*, *odpiszem*, *między*), *ż* (*Lesznej*, *szech*, *wszcy*), *ó* (*Bók* ‘Bóg’, *donu* ‘domu’, *Bydón* ‘będa’, *wón* ‘wam’), *ł* (*chodzil*, *zablügen* ‘za pługiem’), *ś* (*zawieśli*). Świadomie i dość konsekwentnie autorzy tekstów stosują literę *ł*, zwłaszcza w pisowni czasowników w formie czasu przeszłego oraz imionach *Kareł*, *Paweł*. Litera *ł* występuje również przed samogłoską *o*, odzwierciedlając labializację samogłoski w wymowie, np. *łoto*, *alot*, *łot*.

Bracia Gryczowie dość nieregularnie stosują litery *ą* i *ę*. Powodem jest asynchroniczna wymowa samogłosek nosowych w gwarach cieszyńskich. W omawianych tekstach występują zapisy odzwierciedlające wymowę (zapis fonetyczny), zapisy zgodnie z normami ortograficznymi, a także formy hiperpoprawne i mieszane (zapis fonetyczny i norma poprawnościowa, np. *odpiszem*). Por.: *Sąny tu z Biłkę i Cynorkę i Karas z [D?] / tak konięny sztrasnie po kobcach sąny [pr?] / przy lesie. jusz nany nudor [d] ostali ny / w piątek. tak wón poszlyn to donu / tak ni odpiszcie jesi scie jusz otrzynali / paczek co wqn posłał. dwie koszule i [dw?] / gaci i Czapkę* (LP11P). W przytoczonym fragmencie Paweł Grycz zapisuje samogłoskę *ę* w miejsce końcówki *-em*, niejako ją dublując (*Biłkę* ‘Biłkiem’, *Cynorkę* ‘Cymorkiem’). Interesujący jest poprawny zapis końcówki *-ę* i dodanie spółgłoski *-m* (*-n*) w rzeczowniku w B. lp. *Czapkę*.

## Pisownia łączna i rozłączna

W analizowanym korpusie pisownia łączna i rozłączna jest również dość niekonsekwentna. Często występuje łączna pisownia przyimków z rzeczownikami lub zaimkami (np. *owaszem*, *węftorek* (‘we wtorek’), *potych*, *wtym*, *natule*, *weszpitalu*, *onnie* (‘o mnie’), *odnas*), co potwierdza fonetyczny zapis wyrażen (zob. Sierociuk 2022). Zdarzają się również zapisy tych samych wyrażen łącznie i rozłącznie w granicach jednego tekstu (np. *potyn / po tyn* (‘po tym’), *zpola / z pola*). Ponadto w korespondencji Jana odnotowano częste opuszczenia przyimków (np. *som Trzyncu* LJ6, *otrzymał guwercie* LJ18/1 i in.). Pisownia *nie* z czasownikami jest również niekonsekwentna, jednak przeważa pisownia łączna, np. *niewiem*, *niekusil*. W listach autorstwa Pawła Grycza pewną osobliwość stanowi częsta pisownia rozłączna prefiksów w czasownikach (np. *wy wasowali*, *ot jezac*, *ot rzywał*, *ot pizście*, *po szlyjcie*).

## Warstwa leksykalna

W warstwie leksykalnej całego zbioru można wyróżnić zwroty grzecznościowe typowe dla korespondencji prywatnej. Formuły salutacyjne występujące w tym korpusie są dość szablonowe, a ich rejestr ograniczono do jednego modelu *przymiotnik kochany + nazwa stopnia pokrewieństwa*, np. *Kochani Rodzice* lub *Kochany braciszku* w tekstach Jana; *Kochani Rodzice*, *Kochani Ojcowie* lub *Kochani Bracia* w listach Pawła. Jeden raz użyto powitalny zwrot *Dzień dobry* (w liście Pawła). Z kolei zwroty pożegnalne są bardziej rozbudowane, zwłaszcza w tekstach autorstwa Jana, i określają rodzaj relacji pomiędzy nadawcą a odbiorcą: *tak z Bogen do Widzynia* (LP18P), *z U Szanowaniem* (LP12P), *Tak Bogiem Kochani Rodzi / ce i wszyscy w domu* (LJ2P), *Tak Bogiem / wszyscy domu do milego widzynia* (LJ3P), *Tak Bogiem wszczy w domu / do milego Zobaczynia Uszanowa* (LJ13), *Tak Bogiem Kochani / Rodzice i Wszczy w domu / do milego zobaczynia* (LJ14), *Tak sie wami łączem / bo juz bodej kiedy bedym w Lesznej / Tak Bogiem wszczy / do milego zobaczynia* (LJ19), *Tak z Bogiem Kochani / Rodzice bracia / i siostry do / milego zobaczynia* (LJ1), *Tak wam nienam copisac / Jemy was pozdrawiam zyczem / wam wszystkim zdrowia i / do szczęśliweg[o] zobaczynia / Uszanowaniem* (LJ20) i in. Formuły finalizujące list najczęściej zawierają podpis epistolarny nadawcy oraz jego adres, co znacznie ułatwia identyfikację korespondencji. Pełnym imieniem i nazwiskiem podpisuje się Jan Grycz (najczęściej to *Jan Grycz*, ale też *Johann Grycz*), zdarzają się też inicjały lub skróty (np. *J Gr*, *J Gry*). Paweł Grycz podpisuje się inicjałami *PG*, *P*, *P.G.*, *P Grycz*.

Kolejną grupę słownictwa stanowi leksyka określająca realia wojenne. Kluczowy leksem *wojna* występuje w korespondencji Jana Grycza aż 100 razy. Tak wysoka frekwencja wynika z powtarzającego w tekstach porównania *jak zwykle na wojnie* (*Moje powodzenie jest jak zwykle na wojnie*). Inne wyrazy z pola tematycznego *wojna*, *szłużba wojskowa* są następujące: 1) nazwy części ubrania i wyposażenia żołnierskiego (*brucak*, *celty*, *nudur*, *numdur*, *nudor*=mundur, *gwery*, *pradło*, *koce*, *boty*, *pończochi*, *chucionki*, *wyfasować*, *kufer*, *felszpate*, *fusekle*, *rękawice*); 2) nazwy jednostek wojskowych, stopni itd. (*kapral*, *cug* z niem. *Zug*, *kasarnia*, *Feldkonpanija*=*feldkompania*, *marsz kompanije*, *erzac Kompaniji*, *marsz Komp*, *batalion*, *rekrut*); 3) pozostałe wyrazy (*asent* w LJ lub *asynt* w LP; *ibong*, *rukować*, *sztelonek*, *front*, *Telegraf*). Jak zauważa Jana Raclavská (1998, 120), w kręgu tematycznym z zakresu wojskowości przeważają germanizmy, co jest związane z przynależnością do Cesarstwa Austro-Węgierskiego.

Trzecią grupą leksykalną, którą warto tu wymienić, tworzą wyrazy związane z gospodarstwem, domem wiejskim. Do tej grupy należą następujące słowa: 1) rzeczowniki *chałupa*, *krój*, *trowa*, *trześnia*, *zienioki*, *zieniaki*, *ziemioki*, *rszy* (*reż*), *obiela*, *diedzina*, *jabka/jabłek*, *gruszki* (*gruszek*), *owiec*, *siana*, *siana* ('siano' w D. lp.), *rzepy* (D. lp.), 2) czasowniki *koszon* ('kosić'), *kopiom* ('kopać'), *sioc* ('siać'), *siec* ('siać'), 3) imiesłowy *posiote*, *posadzone*, *poskludzane*, *porobiono*, *okopane*, *posuszone* i inne. Bracia, jak już wspomniano, pochodzą z chłopskiej rodziny, w dodatku są najstarszymi dziećmi, a więc ciężkie prace rolne są częścią ich codzienności. Służba w wojsku jako nowe dla nich doświadczenie nie zmienia (przynajmniej na początku) sposobu

spostrzegania rzeczywistości. Rodzeństwo żyje w cyklicznym rytmie tradycyjnych prac w gospodarstwie, a ich wprawne oko dostrzega różnice w prowadzeniu domu w innych miejscowościach. Dla rolnika ważne są zjawiska atmosferyczne, pogoda, pory roku (por. Raclavská 1998, 115), stąd też w korespondencji poświadczono następujące słowoformy: *deszcz, deszcz, sniegiem, smieg* ‘śnieg’, *fujawica, powodzi* ‘powódź’, *do nieba, czasy, marznie* i in.

Kolejną grupę stanowią nazwy miesięcy i dni tygodnia. Ze względu na to, że korpus listów Jana Grycza jest większy, znaczna część przykładów pochodzi z jego zbioru. W jego tekstach odnotowano nazwy wszystkich dni tygodnia i nazwy wszystkich miesięcy, a mianowicie: 1) nazwy dni tygodnia: *piendzialek, weftorek, wesrode, weczwartek, Piątek, Piątek, sobote, sobotem, wsobote, poniedział, niedziele, Niedziela*; 2) *Stycznia, Lutego, Marca, w marcu, Kwietnia, Maja, Czerwca, lipca, Sierpnia, Wrzesnia, Wrzesien, Padziernika, Listopada, Grudnia*. Nazwy miesięcy zapisywane są przeważnie wielką literą, bez znaków diakrytycznych. W korpusie nie odnotowano zapisu odzwierciedlającego charakterystyczną dla całego Śląska wymowę wyrazu *strzoda* ‘środa’. W tekstach Pawła potwierdzono użycie nazw dni tygodnia (np. *ot pydziałku, lot Wtorku, we Srode, piątek, Sobote, w Miedziele*).

Warto wspomnieć o leksyce religijnej, która we współczesnych gwarach cieszyńskich – wg podziału zaproponowanego przez Z. Grenia – składa się z 4 typów słownictwa: 1) leksemów ogólnopolskich z wymową standardową literacką, 2) leksemów ogólnopolskich z wymową gwarową, 3) gwarowych deminutywów na podstawie wyrazów ogólnopolskich, 4) wyrazów specyficznych dla gwar cieszyńskich (Greń 2012, 40). W analizowanym korpusie odnotowano tylko kilka wyrazów z tego pola tematycznego, które wg klasyfikacji Grenia należą do 1., 2. lub 3. grupy. W listach Pawła Grycza jest to wyrażenie *z Bogen* (‘z Bogiem’), a także nazwa święta religijnego *Boze Ciało* (‘Boże Ciało’). Rodzeństwo rzadko wspomina święta, nie składa życzeń z okazji religijnych lub rodzinnych uroczystości. Jeżeli w listach pojawiają się opisy świąt, to te opisy będą dotyczyć przyrody lub będą wspomniane zdawkowo: *piszecie jakich miol / święta jak zwykle na wojnie* (LJ98), *jaki tam szecie mieli święta / Tu było przez święta szpatnie / Tako smiegowa fujawica* (LJ94). W korespondencji Jana Grycza odnotowano większą różnorodność leksykalną. Są to pojedyncze wyrazy *ku kościołu, przy spowiedzi, święta, zokonek*, formuła końcowa *Tak Bogiem*, wyrażenie *chwala Bogu*, nazwy typu kościoła (np. *kiedy idym do Kosciola / jak idymy to do Katolickigo / tosz ami nie idym awam / gielickigo to nima* (LJ23)).

Ostatnią większą grupą wyrazów, która występuje w tekstach zarówno Pawła, jak i Jana, są nazwy własne, w szczególności: nazwy osobowe i nazwy miejscowe. Wśród nazw osobowych (imion i nazwisk) króluje duża wariantywność zapisu. Na przykład nazwisko *Greń* w mianowniku i przypadkach zależnych Jan Grycz zapisuje różnymi sposobami, tj.: *Grinia, Grinie, Grinię, Grienie, Grięń, Georg Grięń, Gręnie, gremiom, grieniom*. Można zauważyć, że osób z kręgu rodzinnego bracia Gryczowie nazywają po imieniu, bez podania nazwiska, ewentualnie używając zdrobnień (np. *Janek, Janka, Jankęń, Jankowi, Jonken, Paweł, Jozef*), natomiast opisując znajomych, wymieniają nazwiska i imienia lub wyłącznie nazwiska (np. *Karel Niedoba, Pawlus, Paweł Niedoba, Cemborek* i in.).



Wśród nazw miejscowych można wyróżnić choronimy (np. *Italija, Karyntyja, Morawa, Galicyja*), oronimy (*Czantoryja, natule*), ojkonimy (*Cieszyn, Jarosław, Bystrzice*). Błędy w zapisie nazw miejscowych powodują powstanie wielu wariantów, np. ojkonim *Trzyniec* zapisano jako *Trzenca, Trzyncu, trzyniecz, Trzynietz*; nazwa regionu *Śląsk* pojawia się w takich wariantach jak *Ślązka, Słeziem, Slezien, Slezk, Szlezk*. Konieczność podawania adresu zwrotnego nadawcy (nazwa jednostki, miejscowość stacjonowania) przyczynia się do powstawania wariantów wynikających z interferencji językowej (por. *Hohensztacie, Hohenstat, Hohensztat, Hohensztod*).

## 2.2. Język listów Pawła Grycza

O języku osobniczym Pawła Grycza możemy mówić jedynie na podstawie niewielkiego zbioru tekstów, składającego się z 13 kartek pocztowych. Stopień zachowania rękopisów można uznać za dość dobry, bez ubytku tekstu, a charakter pisma za wystarczająco wyraźny. Natomiast wyzwaniem przy odczytywaniu kartek stanowią osobliwości ortograficzne piszącego, wskazujące na pewne indywidualne cechy wymowy. Można np. zauważyć pisownię liter *k, p* zamiast liter *g, b*, np. *Snutno/ mi tu jest bo Lesznej* (LJ3) (*bo* zamiast *po*), *pozdraw ni tan/ Wszystkich Kolekow* (LP19P) (*k* zamiast *g* w wyrazie *Kolekow*). Podobne błędy występują przy tzw. mowie bezdźwięcznej lub dysleksji. Innym razem zdarzają się odwrotne zamiany liter, świadczące o hiperpoprawności, por.: *lepiej* (lepiej) (LP7P), *w kubie* (w kupie ‘razem’) (LP7P), *for-szbon* (forszpon ‘przymusowa furmanka’) (LP14P), *chłob* (‘chłop’) (LP14P), *Bawlus* (‘Pawlus’) (LP15P), *Bozdraw* (‘Pozdrów’) (LP16P) i in. Ponadto częsta jest pisownia litery *n* w miejscu litery *m*, np.: *wan* (‘wam’) (LP15P) *noc* (moc ‘dużo’) (LP14P) itd. Kolejną specyfiką jest pisownia rozdzielna prefiksów, np. *ot jeźąc* (LP18P), *ot piszcie* (LP15P), *u widzicie* (LP5P), *o powiedziol* (LP19P) i in., choć zdarza się również często pisownia łączna, por.: *otpiszcie* (LP14P). Wszystko to sprawia, że lektura listów Pawła wymaga od czytelników cierpliwości i pewnego rodzaju wprawy.

Wprowadza to również pewne ograniczenia dla analizy ilościowej słownictwa. Jeżeli umownie przyjąć graficzną definicję, że wyrazem jest ciąg liter pomiędzy odstępami, wówczas zbiór tekstów autorstwa Pawła Grycza zawiera 1755 wyrazów<sup>18</sup>. Należy jednak pamiętać, że część czasowników prefiksalnych została zapisana rozłącznie, a wyrażenia z przyimkiem łącznie.

Do najczęstszych wyrazów autosemantycznych należą leksemy występujące w części adresowej kartek pocztowych<sup>19</sup>, m.in.:

- 1) nazwy osobowe (np. *Grycz* (14 użyć), *Gorna Leszna* (12 użyć), *Trzyniecz* (12 użyć);
- 2) rzeczowniki *pan* (12 użyć), *poczta* (12 użyć), przymiotnik *szanowny* (11 użyć).

Bezpośrednio w treści listu do najczęstszych słowoform należą następujące słowa: zwrot pożegnalny *pozdrawian* (‘pozdrawiam’, 12 użyć), formy czasownika *być* w czasie

<sup>18</sup> Tu i dalej do analizy ilościowej słownictwa wykorzystuję program AntConc (Anthony 2014).

<sup>19</sup> Dane na podstawie listy frekwencyjnej słowoform, bez anotacji morfologicznej i bez ujednolicenia pisowni.

przeszłym *był* (10 użyć) i przyszłym *bedyny* ('będziemy', 9 użyć), a także rzeczownik *pole* w D. lp. *pola* (11 użyć). Rzeczownik *pole* występuje w znaczeniu 'front' (por. wyrażenia *poczta polowa, szpital polowy*), np.: *jak ot jadyń / do pola* (LP18P), *bedyny ot jezac do / pola lub ryhlej* (LP17P), *Bedyn chnet ot jezal do / pola* (LP5P), a także w znaczeniu 'grunt rolny, ziemia uprawna' lub 'obszar, teren, łąka', np. *jesi nocie w polu / porobione* (LP14P), *Konieny po polach / kazdy dzien* (LP18P). Wysoką frekwencję wykazuje użycie rzeczownika *dom* w N. lp. (12 użyć) i w D. lp. (2 słowoformy). Odnotowano dwa warianty zapisu *w donu* 'w domu' z grafemem *o* oraz *w dónu* z *o* kreskowanym, np. *pozdrawian was / wszystkich w dónu* (LP6P), *pozdrawian was / Wszystkich w donu* (LP17P). W gwarach cieszyńskim samogłoska *o* zmieniała się w *ó* pochylone przed spółgłoskami nosowymi (Greń 2015, 99, por. *dóma, w dóma* w SGŚC). W listach Pawła Grycza odnotowano 6 wariantów zapisu z grafemem *ó* i 8 z literą *o*. Na podstawie tych danych nie jest możliwe wyciągnięcie jednoznacznych wniosków dotyczących wymowy. Zbigniew Greń (2015, 99) zauważa, że w dziennikach Andrzeja Cinciały (1825-1898), działacza narodowego na Śląsku Cieszyńskim, pochodzącego z Kozakowic Górnych, również występuje „rozszerzenie tego pochylenia, w zgodzie ze stanem gwarowym, przede wszystkim w kontekstach przed spółgłoską nosową” (Greń 2015, 99).

Błędy ortograficzne w analizowanym zbiorze niejednokrotnie odzwierciedlają cechy wymowy autora (por. Sierociuk 2022, 25) oraz potwierdzają, że na co dzień nadawca używał gwarowej odmiany polszczyzny. Warto wymienić następujące cechy wymowy, o których wspomina Z. Greń (2015):

- 1) przejście samogłoski *a* w samogłoskę *o* (np. *sie zdo* LP7P; *posłotł* 'posłał', *nocie* 'macie', *widzioł* LP14P; *nocie* 'macie' LP14P; w *zieniokach* 'ziemniakach' LP15P, *doł* 'dał' LP17P i in.). Choć jest to zapis dominujący, zdarzają się również zapisy z literą *a* zgodnie z normą literacką (por. *ot rzywał* 'otrzymał', *dali* LP17P, *posłał* LP11, *nienany* 'nie znamy' LP14P i in.);
- 2) asynchroniczna wymowa samogłosek nosowych *ę* i *ą*, która znajduje odzwierciedlenie w korespondencji. W miejsce litery *ą* Paweł Grycz często zapisuje litery *on* (=om), a zamiast litery *ę* podaje *en* (=em) albo *yn* (=ym), por.: *ci pizyń, ot jadyń* (LP18P). Zapisy mieszane, łączące poprawną pisownię samogłosek nosowych z zapisem fonetycznym wg modelu *ą+n* lub *ę+n*, jedynie potwierdzają asynchroniczną wymowę, np.: *tu Morawie orząń jedną krowąń / tu Mająń pługi bez kroja* 'tu na Morawie orzą jedną krową / tu mają pługi bez kroju' (LP14P), *Sąny tu z Bilkęń i Cynorkęń i Karas* 'Jesteśmy tu z Bilkiem i Cynorkiem i Karasiem' (LP11P);
- 3) zapis samogłoski *y* w miejsce samogłoski *e*, szczególnie w czasownikach w 1. os. lp., np. *jestyn* (LP18P);
- 4) utrata nosowości samogłoski w wygłosie, np. *nie dziele* 'niedziele', *Sobote, Biede, Miedziele* 'niedziele', *we Srode*;
- 5) jeżeli chodzi o pisownię spółgłosek, to warto podkreślić dość stabilny i poprawny zapis dwuznaku *rz*, np. *przy kuhyni, strzelac* (LP13P); *dobrze* (LP7P), *orząń* 'orzą' (LP14P); *otrzywał* 'otrzymał' (LP11P); *przyjedziecie* (LP17P); *nudurze* 'mundurze' (LP16P). Z kolei litera *ż* występuje bez widocznych znaków diakrytycznych, np. *ze, zeh, zech, Boze, takze*;

- 6) w zbiorze występują przykłady użycia spółgłoski *l* na początku wyrazu, świadczące o labializacji samogłosek w nagłosie, np. *lot* ‘od’ (*lot Wtoroku*), *toto*;
- 7) odnotowano jedno użycie grupy spółgłoskowej *kw* w miejsce *chw* (*co kwila*);
- 8) w tekstach autorstwa Pawła Grycza występują uproszczenia grup spółgłoskowych, np. *gd* jest zapisywane pojedynczą spółgłoską *d* (np. *dy bych sie / tak powrócił z tej Wojny* LP19P);
- 9) w wygłosie wyrazu zaobserwowano zapis spółgłosek *-sz* w miejsce *z* (np. *zarasz, przesz, terasz*).

W zakresie fleksji o podłożu gwarowym wyróżnić należy używanie rzeczowników w rodzaju innym niż w ogólnej polszczyźnie. Do tego typu wyrazów należą rzeczownik rodzaju żeńskiego *adresa* ‘adres’ oraz rzeczownik rodzaju męskiego *paczek* ‘paczka’. W zbiorze listów Pawła Grycza odnotowano użycie wyrazu *paczek* w B. lp., a wyrazu *adresa* w M. lp. lub B. lp. z zanikiem samogłoski nosowej (*Adrese*). Warto zwrócić uwagę na odmianę rzeczowników w D. lp. (końcówka *-a* dla rzeczowników rodzaju męskiego), np. *deszcza, kroja*, a także jednostkowe użycie rzeczownika w M. lmn. *owszy* (*u was Bedón nale trowy i owszy* LP16P).

Wśród czasowników przeważają czasowniki ruchu oraz czasownik *być*. Czasowniki ruchu (prefiksalne i bezprefiksalne) użyto zarówno w bezokoliczniku, jak i w trybie oznajmującym (np. *ot jezac / otjezac, ot jeżał, my wyszli, my brzyzli* ‘przyszliśmy’, *Brzyjdziecie* ‘przyjdziecie’, *Otjeżany* ‘odjeżdżamy’, *jedzie* i in.). W czasie przeszłym odnotowano kilka obocznych form. Są to formy 1 os. lp. czasu przeszłego z *-ch*, końcówką dawnego aorystu (np. *bo ch / jusz tan dawnio nie był* (LP3); *boch nimol kiedy* (LP3); *zech tu / był w Hohensztacie* (LP6P); *zech jusz ot jechał do Wojny* (LP19P), *tak zeh widzioł* (LP14P), *tak zech jeszcze odwas listu nie dostał* (LP14P)) oraz bez tej końcówki (np. *tak wan piszyn ze wan / posłoł* (LP14P), *dziepro ot was otrzywał / dwa listy* (LP11P), *ni tu jest Snutno / po Lesznej bo jusz tan dawnio nie / był a Bodej kiedy Bedyn* (LP5P)). W zbiorze występują czasowniki w formie 1 os. lmn. czasu przeszłego, np. *ny zazyli gonie* (LP7P), *tak ny byli* (LP14P), *w piątek w nocy ny Konili / w nocy szesc godzin było Wieczor a połnoc / to ny przyszli* (LP18P); a także *ny wyszli sztyry Kodziny a ny przyszliny* (LP15P).

W czasie teraźniejszym można zaobserwować pojedyncze przykłady występowania koniugacji *-ę, -esz* (np. *popadze*, por. *jesi deszcze tesz tan badujon* (LP18P)). Jest to wyróżniająca cecha gwar cieszyńskich (Greń 2015, 106).

Odnotowano oboczności form czasownika *być* w czasie teraźniejszym i przyszłym:

- 1) w czasie teraźniejszym: *jestyn* – 1 os. lp., *jest / kaje* (‘kaj je’) – 3 os. lp., *ny sony/sąny* – 1 os. lmn., *san* – 3 os. lmn.;
- 2) w czasie przyszłym: *Bedyn/Bydyn* – 1 os. lp.; *będzie/beje/bydzie* – 3 os. lp.; *Bedyny* – 1 os. lmn., *Bejecie* – 2 os. lmn., *Bedón, Bydón* – 3 os. lmn.

Dla trybu przypuszczającego charakterystyczne są formy z końcowym dwuznakiem *-ch* (dawny aoryst), np.: *jeszcze bych chcioł rasz do Lesznej / sien dostać* (LP3), *dy bych sie / tak powrócił z tej Wojny to / bych wną nieco o powiedział* (LP19P), *dy Bych sie nogł dostac / do Cieszyna to Bych Był Rot* (LP18P).

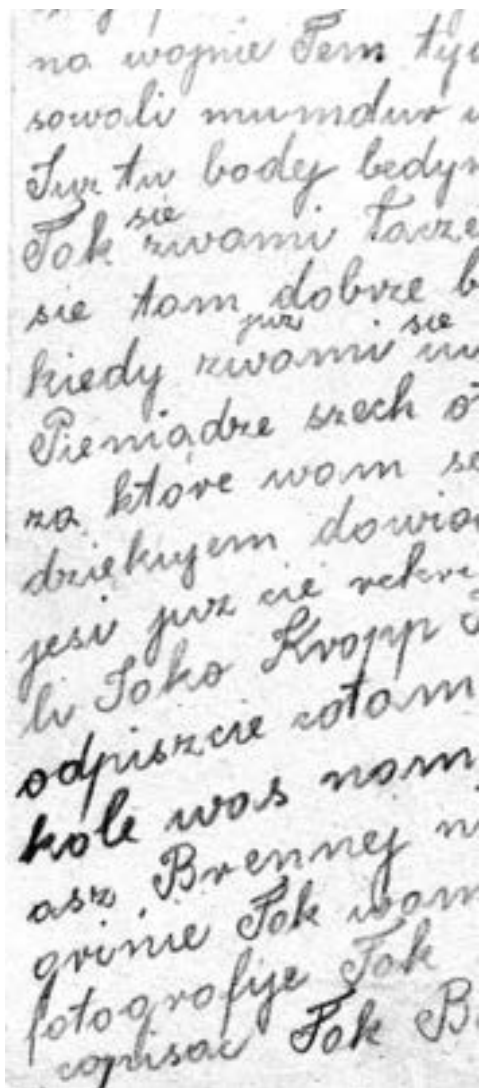
### 2.3. Język listów Jana Grycza

Zachowało się 114 tekstów autorstwa Jana Grycza. Stopień zachowania listów można uznać za dobry, a charakter pisma wyraźny. Niektóre fragmenty zostały uszkodzone lub zakreślone. Ponadto nie udało się odczytać wszystkich wyrazów. Po raz pierwszy zostały upublicznione przez J. Puczka na portalu Forum Ewangelickie. Poniższą interpretację językową sporządzono na podstawie odczytania rękopisów z niniejszej edycji.

Przystępując do analizy, należy wziąć pod uwagę okres powstawania tekstów oraz czynniki pozajęzykowe. Jan Grycz przebywa poza domem od lipca 1915 roku aż do śmierci, do czerwca 1916, niemal rok. Być może jest to jego pierwszy wyjazd poza tereny rodzime. Młody rekrut odbywa służbę wojskową w środowisku wielonarodowościowym, wielowyznaniowym i wielojęzycznym. Oczywiście, jak wynika z jego listów, spędza czas z innymi szeregowymi ze Śląska Cieszyńskiego (np. z Brennej, Wiśły, Ustronia) oraz z Galicji, czyta gazety po polsku. Ma więc styczność z różnymi odmianami języka polskiego. Ponadto w pułku są czeskojęzyczni i niemieckojęzyczni żołnierze. To wszystko może mieć wpływ na mowę Jana, znajomość i dobór słów.

Podobnie jak w korespondencji Pawła w tekstach Jana występują częste użycia litery *n* w miejsce litery *m* (np. *Zasyłan*, *roznaite*, *nom*, *otrzymałen*, *noc*=moc 'dużo') albo – odwrotnie – zamiana litery *n* literą *m* (np. *siama* 'siana', *mowego* 'nowego', *pieniądze* 'pieniądze'). Ponadto odnotowano poprawne litery *m* (np. *Zasyłam*, *moście*, *doma*, *moć*).

Cechą wyróżniającą graficę Jana jest sposób zapisywania majuskuły *T* z podwójną poziomą kreską (zob. ryc. 4) lub – rzadziej – z pojedynczą, zapisywanie tej litery na wzór wielkiej litery *P*, a także rzadkie stosowanie znaków diakrytycz-



Ryc. 4. Fragment listu Jana Grycza LJ1.

nych. Można również zauważyć niekonsekwentne stosowanie dwuznaków *sz*, *rz*, a także litery ze znakiem diakrytycznym *ż*. Potwierdzono liczne zapisy *sz* w miejsce *ż* w nagłosie (np. *szech* ‘zech’, *sze* ‘że’) i wygłosie (np. *jusz* ‘już’ – 1 słowoforma). Często występuje brak diakryty (np. *juz*, *zech*) lub występuje zbędny diakryt (np. *pisze*, *szech*, *sżpatnie*, *wszystkich*). Zarejestrowano jedno użycie dwuznaku *rz* zamiast *ż* (*morzecie*). Wielkość korpusu nie pozwala sformułować jednoznacznych wniosków co do sposobu wymowy spółgłosek zapisywanych literami *rz* i *ż* (brak różnicowania), a także indywidualnych cech (mowa bezdźwięczna?).

W zbiorze Jana Grycza częste są opuszczenia przyimków lub łączna pisownia przyimków z wyrazami (tzw. zestrój akcentowy), brakuje znaków przenoszenia wyrazów, a także znaków interpunkcyjnych. To niewątpliwie utrudnia przeprowadzenie analizy statystycznej słownictwa. Ponownie definiując wyraz jako ciąg liter między odstępami, uzyskujemy następujące dane. Objętość korpusu językowego, przyjmując ww. ograniczenia, wynosi 1833 słowoformy, które występują łącznie 14198 razy. Najczęstsze słowoformy autosemantycznych części mowy to: *grycz* (172 użycia), *domu* (155 użyc), *dowiadujęm* (144 użycia), *zdrowiu* (117 użyc), *dnia* (112), *zwykle* (111), *serdeczne* (109), *zasiłam* (109), *gorna* (108), *pan* (106). Wszystkie te słowoformy, w tym nazwy własne *grycz* (*Jerzy Grycz*) i *gorna* (*Górna Leszna*), stanowią część adresową lub część salutową korespondencji. Odnotowano następujące kolokacje z ww. wyrazami: *Dowiadujęm się owaszem zdrowiu / i powodzeniu* (LJ1P), *Moje powodzenie / jest jak zwykle na wojnie* (LJ22), *zasiłam wam / serdeczne pozdrowienie* (LJ28). Z kolei rzeczownik w Msc lp. *domu* występuje w poniższych połączeniach wyrazowych:

- 1) *co robić w domu* (np. *co teraz robicie teraz / domu* (LJ2P), *coteraz / narobiocze w domu* (LJ17), *coteraz marobiocze w domu* (LJ24)),
- 2) *wszyscy w domu* (np. *wszyscy w domu* (LJ2P), *wszcy domu* (LJ4P), *wszczy w domu* (LJ13), *Wwszczy w domu* (LJ14), *wszczy / w domu* (LJ11), *Wwszczy w domu* (LJ24)). Zapis z przyimkiem *w* (*w domu* – 140 użyc) dominuje nad zapisem z opuszczonym przyimkiem.

Błędy ortograficzne podobnie jak w wypadku korespondencji Pawła Grycza odzwierciedlają cechy fonetyczny mowy:

- 1) zapis samogłoski *a* w miejsce samogłoski *o* (np. *oglądoł* ‘ogładał’, *padoł* ‘padał’, *pisoł* ‘pisał’, *jechał* ‘jechał’, *chcioł* ‘chciał’, *mom* ‘mam’, *weszpitolu* ‘w szpitalu’ i in.). Występują również oboczne formy, zgodne z normami literackiej polszczyzny (por. *posłali*, *otrzymał*, *weszpitalu* ‘w szpitalu’, *mam*, *odpisał* i in.);
- 2) asynchroniczna wymowa samogłosek nosowych *ę* i *ą* znajduje odzwierciedlenie w zapisach *-em* lub *-ym* w miejsce *ę* (np. *napiszem* ‘napiszę’, *odpiszem* ‘odpiszę’, *poszłem* ‘poślę’, *przyjdym* ‘przyjdę’), *-om* w miejsce *-ą* (np. *jednom* ‘jedną’, *bolom* ‘bolą’, *kopiom* ‘kopią’). Odnotowano również zapisy mieszane, łączące poprawną pisownię samogłosek nosowych z zapisem fonetycznym wg modelu *q+m* lub *ę+m* (np. *napiszęm*, *jedzám*, *smięgęm*), a nawet *am* (*majam* ‘mają’). Zdarzają się zapisy hiperpoprawne, kiedy samogłoski nosowe zastępują lub współwystępują z prawidłowym zapisem sylaby *-em*, *-om*, *-am* (np. *Prąm*, *owaszęm*, *jestem*, *w sobotę*, *pujęm*);

- 3) zapis samogłoski *y* w miejsce samogłoski *e* np. *zobaczynia*;
- 4) utrata nosowości samogłoski w wygłosie, np. w *sobote*, *wsobote*, *Kartke*, *korone*, *Troche*. Choć jednocześnie występują formy z końcówką *-ę* (np. *miedzielę*);
- 5) odnotowano zapis *ki* zamiast *kie* (np. *taki miasto*, *nataki goscinie*, *nataki Marsze*, *pradło taki*). Podobne zjawisko rejestruje Z. Greń w dziennikach Cinciały (Greń 1915, 98);
- 6) w korespondencji Jana Grycza zostało potwierdzone zachowanie grupy *rzi* (np. *przijdzie*, *przedrzic*, *przikrzy*, *kurzi*, *Kalendorzicek*, *nieprzidem*). Jest to cecha charakterystyczna dla całego Śląska (Wronicz 2013, 178);
- 7) podobnie jak w zbiorze Pawła w listach Jana również odnotowano przykłady użycia spółgłoski *ł* na początku wyrazu, odzwierciedlające labializację samogłosek w nagłosie, np. *alot* ‘a od’, *loto* ‘oto’, *lorzom* ‘orzą’;
- 8) odnotowano uproszczenie grupy spółgłoskowej i upodobnienie pod względem dźwięczności *chw* > *f* w wyrażeniu *co chwila* (*cofila*). Z drugiej strony, spółgłoski *chw* w wyrazie *chwala* (*chwala Bogu*) zapisano zgodnie z normą literacką;
- 9) w tekstach zdarzają się odzwierciedlające wymowę opuszczenia *ł* w śródgłosie lub wygłosie (np. *uciek*, *przynios*, *jabka*, *przygupi*).

W zakresie fleksji gwarowej warto podkreślić różnice w odmianie rzeczowników, a mianowicie: oboczności *a/u* w D. lp. (np. *śmiega m=n* zamiast *śniegu*), *-e* w D. lp. (np. *do Italije*, *z Galicyje*, *z Rosyje*), końcówka *-o* w M lmn. (np. *rekrucio*). Interesujący przykład stanowi odmiana rzeczownika *tydzień*. W korpusie poświadczono użycie słowoformy *tydzie* (np. *zedwa tydzie*, por. cz. *týden*). Tę samą formę odnotowuje Greń (Greń 1915, 106).

Podobnie jak w *Dziennikach* Cinciały w korpusie epistolarnym Jana Grycza również występuje mała liczba zdrobnień rzeczownika (Greń 1915, 107). Są to jedynie jednostkowe użycia, np. *Listek*, *zokonek*, *flaszecka*, *Kalendorzicek*, *pecenecki* ‘bocheneczki’, a także deminutyw od nazwiska *Kozdoniek*. Ponadto potwierdzono użycie rzeczownika rodzaju żeńskiego *Adresa* i rzeczownika rodzaju męskiego *paczek*.

Zaobserwowano wiele obocznych form czasowników w 1 os. lp. w czasie przeszłym:

- 1) formy z *-ch* (np. *dostolech*, *szech dostol*, *juzech niedostol*, *goch dostol*, *slyszol zech*);
- 2) formy z końcówką *-en /em*, pojedyncze użycia (np. *otrzymalen* ‘otrzymałem’, *otrzymalem*);
- 3) formy z końcówką ruchomą (np. *Pisno otrzymał weftorek / Tak zech zaraz odpisał* (LK4), *leżem / takom sanom chorobe / jako miał doma* (LJ15), *jowom już Piate pisno piśol* (LJ12), *Gdy był kompaniji slyszol zech* (LJ12), *jojich / nie otrzymał* (LJ6), *co jotu Morawy zgonił* (LJ21)).

Użycie czasowników w 1 os. lmn. czasu przeszłego również ma podłoże gwarowe, np.: *oto my byli takich gorach* (LJ3P), *Poteraz my / robili imbonki* (LJ4), *jak my stowali* (LJ5), *a my / odjechali 22 lipca* (LJ6).

Czasownikowe formy z *-ch* występują również w trybie przypuszczającym (np. *jeszcze bych chciał sie zwami / raz uwidziec* (LJ48), *jak bych / go dostol Tak wam zaraz / odpiszem* (LJ59)), a także w czasie teraźniejszym (np. *zech jestem*, *zech jest*).

Poświadczono kilka wariantów zapisu form czasownika *być* w czasie teraźniejszym i przyszłym, a mianowicie:

1) w czasie teraźniejszym:

- *jest* (*ajo jest Trzecim cugu* (LJ26)), *jestem* (*zech jestem chwala Bogu / zdrowy* (LJ46)), *szech jest* (LJ55), *ja jestem* – 1 os. lp.;
- *jest, je* (np. *coje tem Pawłem* (LJ18/1)) – 3 os. lp.;
- *som* (*zemy som / natem sanem miejscu* (LJ51A)), *somy* (*somy my natakim / jak unas Czantoryja* (LJ56)) – 1 os. lmn.; *som* ‘są’ (*Czaszy som / tu roznaite* (LJ53)), *są* (*jaki tam / som czaszy Tu są czaszy / dosyc dobre* (LJ90/2)) – 3 os. lmn.;

2) w czasie przyszłym:

- *będę*, *bedem*, *bedym*, *będym*, *będyn* (*niebędyn, n=m*) – 1 os. lp.,
- *będzie*, *beje* – 3 os. lp., *bedymy*, *będymy* – 1 os. lmn.,
- *będom*, *bedom* – 3 os. lmn.

W zbiorze występują inne pojedyncze użycia form czasownikowych np. *szeł*, *poszeł*) lub *umrzili*, *zenrzili* ( $n=m$ ) (ostatnie przykłady świadczą o przewadze oboczności rz (-ar/rz).

W korpusie epistolarnym odnotowano formy imiesłowowe, np. *posiecone*, *pokludzane*, *poskludzane*, *przetalowani*, *pohowany*, *porobione*, a także specyficzne formy *posiote* i *wy fotografijowani*.

W zakresie leksyki warto podkreślić stosowanie synonimów (są to np. następujące wyrazy: *nieja/nielza* – *niemozna*, *czaszy* – *pogoda*, *pole* – *front* – *sztelonkof*, *pacholka* – *Hasnika*, *List* – *listek* – *pismo* – *kartka* – *list guwercie* – *Korespont kartka*), a także używanie konstrukcji porównawczych z wyrazem *jak* (np. *Czaszy som tu teraz / jak wzinie* (LJ25), *taki mrozne / wiatry jak to bywo nagroniach* (LJ53), *Moje powodzenie jest zwykle / w groniach somy my natakim / jak unas Czantoryja jeszcze / roztak wyższy/[a]* (LJ56), *somy takich wielkich / groniach a sniega jeszcze / tu jest dos takich wielkich / kanieniach jak chałupa* (LJ106), *oto my wsobote byli szajby strzelac / dali jak od nas do Cieszyna* (LJ1P), *oto my / byli takich gorach na ibonka / ch jako naszej Czantoryji* (LJ3P)).

W niniejszym rozdziale wymieniono jedynie niektóre charakterystyczne cechy idiolektów Pawła i Jana Gryczów. Należy pamiętać, że analizę przeprowadzono na podstawie niewielkiego zbioru, który powstał w trudnych, tragicznych okolicznościach, zatem materiał językowy jest bardzo ograniczony. Liczne błędy ortograficzne, wynikające z niedostatecznej znajomości zasad poprawnościowych, a także interferencji odmiany pisanej i mówionej (gwarowej), sprawiają trudności natury interpretacyjnej.

Można przypuszczać, że przed wojną rodzeństwo pisało listy rzadziej i w innym celu (np. kartki okolicznościowe). Po powołaniu do wojska pisemny kanał staje się jedynym środkiem komunikacji. W zbiorze brakuje kartek z życzeniami z okazji świąt, urodzin czy imienin. Bracia opisują w listach swoją nową rzeczywistość, proszą o pieniądze lub jedzenie, informują o swoim zdrowiu. W listach prywatnych rodzeństwo zwraca się do swojej rodziny w kodzie mieszanym, z przewagą gwary.

Jednocześnie widać, że młodzi mężczyźni wiedzą, jak powinna wyglądać struktura listu, jakie stałe elementy muszą się pojawić w tekście. Nie można wykluczyć, że korzystają z jakiegoś wzorca listu, na pewno jednak w trakcie służby uczą się pisać listy zgodnie z konwencją epistolarną, co najlepiej widoczne jest w korespondencji Jana. Dla przykładu z biegiem czasu Jan Grycz dokładniej datuje swoje teksty, czytelniej się podpisuje, stara się, aby tekst był bardziej zrozumiały i estetycznie wyglądał, nie zapomina o stosowaniu formuł grzecznościowych. W tekstach późniejszych występują elementy korekty autorskiej, składającej się z dopisków, skreśleń, poprawiania liter. Autokorekta świadczy o świadomym tworzeniu tekstu i jego późniejszej analizie.

Prywatny charakter zbioru przejawia się w stosowaniu form językowych, typowych dla nieoficjalnej, ustnej komunikacji. Można też zauważyć, że autorzy są świadomi otwartego charakteru swojej korespondencji. Każda osoba postronna – w tym cenzor – może zapoznać się z treścią kartki, dlatego należy uważnie dobierać słowa, unikać wskazania miejsca walki, wystrzegać się słów uznawanych powszechnie za wulgarne. Ważne też jest stosowanie niezbędnych formuł grzecznościowych, wyrażających szacunek dla osób starszych.

Błędy ortograficzne w listach prywatnych świadczą o „fonetycznym” zapisie wyrazów, wskazującym na indywidualne cechy wymowy. Słownictwo z zakresu prac rolnych, leksyka militarna, nazwy własne, formy fleksyjne potwierdzają, że językiem, którym posługiwali się bracia Gryczowie na co dzień, był język polski w jego odmianie miejscowej.



### **Część 3.**

## **Korespondencja braci Pawła i Jana Gryczów**



### 3.1. Zasady edycji (S. Gaś)

Korespondencja przedstawiona w niniejszej edycji składa się ze 127 tekstów sporządzonych w języku polskim przez Jana i Pawła Gryczów w latach 1915-1916. Są to przeważnie kartki pocztowe oraz kilka listów.

W zbiorze listów znajduje się 13 kartek napisanych – jak wynika z treści tekstu lub podpisu – przez Pawła Grycza (patrz tabela 1). Paweł prowadził korespondencję od kwietnia 1915 roku (LP7P, 21.04.1915) do początku lipca 1915 roku (LP5P, LP6P, LP19P, LP13P). Miejscowości, w których nadano listy, ustalono na podstawie stempli pocztowych. Są to następujące miejscowości: Hohenstadt (cz. *Zábřeh*), Olomoutz (cz. *Olomouc*), Troppau (cz. *Opava*). Bezpośrednio w listach występują również inne nazwy miejscowości, m.in. Jarosław i Cieszyn. Dziewięć tekstów adresowano do brata Jana, w trzech kartkach w części adresowej występuje imię ojca (Jerzy Grycz), a jedną pocztówkę wysłano do młodszego brata Józefa.

Tabela 1. Listy Pawła Grycza w układzie chronologicznym

Numeracja	Data	Miejscowość	Numeracja	Data	Miejscowość
7P	21.04.1915	Hohenstadt	12P	20.06.1915	jw.
14P	26.04.1915	jw.	3	28.06.1915	jw.
11P	7.05.1915	jw.	5P	Lipiec 1915	jw.
18P	29.05.1915	Hohenstadt, Olomoutz	6P	3.07.1915	Troppau
17P	4.06.1915	jw.	19P	5.07.1915	jw.
15P	9.06.1915	jw.	13P	29.01.1916	poczta po- lowa
16P	12.06.1915	jw.			

Największy zbiór stanowi korespondencja Jana Grycza. Łącznie udało się zidentyfikować 114 tekstów autorstwa Jana Grycza, w tym 3 listy i 111 kartek pocztowych. Jeden list (LJ23+LJ2) został napisany na dwóch pocztówkach z obu stron. Korespondencja obejmuje okres od 4.07.1915 (LJ1P) do 11.06.1916 (LJ107), niemal cały rok spędzony przez nadawcę w wojsku. Tabela 2 przedstawia układ chronologiczny wszystkich tekstów Jana razem z datami i miejscem nadania. Najczęściej adresatami tekstów są rodzice (Jerzy Grycz – w części adresowej), 15 kartek skierowano do młodszego brata Józefa (LJ53, LJ65, LJ67, LJ68, LJ69, LJ71, LJ73, LJ76, LJ78, LJ80, LJ83, LJ86, LJ89, LJ93/1, LJ105). Miejscowości, z których wysyłano korespondencję, to m.in.: Gross Heilendorf (cz. *Postřelmov*), Mährisch Schönberg (cz. *Šumperk*), Villach, Steinfeld, a także poczta polowa nr 69. Ustalenie kolejności powstawania listów niekiedy jest problematyczne. Czasami zdarzają się pomyłki autora listu, niejednokrotnie występują dane niekompletne. Uzupełnienia dokonywano

na podstawie stempli pocztowych lub/i treści korespondencji. Warto też podkreślić, że chronologia tekstów na podstawie daty ich napisania lub wysłania do adresata, może nie pokrywać się – jak zauważa Paweł Bem – z „chronologią korespondencji”, to znaczy nie oddaje czasu, w którym listy były czytane” (Bem 2022, 110).

Tabela 2. Listy Jana Grycza w układzie chronologicznym

Numeracja	Data	Miejsco- wość	Numeracja	Data	Feldpost
1P	4.07.1915	Gross He- ilendorf	54	13.01.1916	jw.
2P	7.07.1915	jw.	55	15.01.1916	jw.
3P	13.07.1915	jw.	56	23.01.1916	jw.
4P	15.07.1915	jw.	57	29.01.1916	jw.
4	15- 23.07.1915	jw.	58	5.07.1916	jw.
15	4.08.1915	Mährisch Schönberg	59	8.02.1916	jw.
10	5.08.1915	jw.	60	10.02.1916	jw.
12	6.08.1915	jw.	61	10.02.1916	jw.
5	7.08.1915	jw.	62	11.02.1916	jw.
6	10.08.1915	jw.	63	11.02.1916	jw.
7	12.08.1915	jw.	64	14.02.1916	jw.
8	19.08.1915	jw.	65	15.02.1916	jw.
9	22.08.1915	jw.	66	19.02.1916	jw.
13	29.08.1915	jw.	67	19.02.1916	jw.
14	31.08.1915	jw.	68	21.02.1916	jw.
16	5.09.1915	jw.	69	4.03.1916	jw.
11	9.09.1915	jw.	70	5.03.1916	jw.
17	17.09.1915	jw.	71	5.03.1916	jw.
18/1	27.10.1915	jw.	72	7.03.1916	jw.
18/2	2.11.1915	jw.	73	8.03.1916	jw.
19	3.11.1915	jw.	74	10.03.1916	jw.
1	6.11.1915	jw.	75	11.03.1916	jw.
20	7.11.1915	jw.	76	12.03.1916	jw.
21	11.11.1915	jw.	77	14.03.1916	jw.
22	11.11.1915	jw.	78	15.03.1916	jw.
23+2	17.11.1915	jw.	79	16.03.1916	jw.

24	19.11.1915	jw.
25	21.11.1915	bd.
26	26.11.1915	bd.
27	26.11.1915	Mährisch Schönberg
28	27.11.1915	jw.
29	28.11.1915	jw.
30	28.11.1915	jw.
31	30.11.1915	Wien, z treści listu
32	30.11.1915	Villach
33	30.11.1915	jw.
34	3.12.1915	jw.
35	3.12.1915	Steinfeld
36	5.12.1915	jw.
37	5.12.1915	jw.
38	8.12.1915	jw.
39	9.12.1915	jw.
40	11.12.1915	jw.
41	15.12.1915	jw.
43	18.12.1915	jw.
42	18.12.1915	jw.
44	19.12.1915	jw.
45	20.12.1915	jw.
46	21.12.1915	jw.
47	24.12.1915	jw.
48	25.12.1915	jw.
49	26.12.1915	jw.
50	28.12.1915	jw.
51A	29.12.1915	jw.
51B	3.01.1916	jw.
52	10.01.1916	69
53	13.01.1916	jw.

80	16.03.1916	jw.
81	17.03.1916	jw.
82	18.03.1916	jw.
83	21.03.1916	jw.
84	26.03.1916	jw.
85	27.03.1916	jw.
86	28.03.1916	jw.
87	31.03.1916	jw.
88A	4.04.1916	jw.
89	7.04.1916	jw.
90/2	9.04.1916	jw.
90/1	11.04.1916	jw.
91	12.04.1916	jw.
92	15.04.1916	jw.
92/2	17.04.1916	jw.
93/1	17.04.1916	jw.
93/2	21.04.1916	jw.
94	26.04.1916	jw.
95	27.04.1916	jw.
96	1.05.1916	jw.
97	2.05.1916	jw.
98	7.05.1916	jw.
99	11.05.1916	jw.
100	20.05.1916	jw.
101	24.05.1916	jw.
102	29.05.1916	jw.
103	30.05.1916	jw.
104	1.06.1916	jw.
105	2.06.1916	jw.
106	4.06.1916	jw.
107	11.06.1916	jw.

Wszystkie wymienione teksty zostały udostępnione mi do badań przez Jana Puczka. Sporządziłam ich kopie cyfrowe w rozdzielczości 600 dpi. Ponadto w ww. zbiorze znajdowały się dwie kartki wysłane przez Józefa Grycza (9P, 10P) oraz 20 tekstów napisanych przez Jerzego Grenia z Brennej, które również zostały przeze mnie zdigitalizowane. Korespondencja Józefa Grycza, młodszego brata, oraz kolegi z Brennej niewątpliwie uzupełniają informacje o doświadczeniach wojennych Gryczów, nie stanowią natomiast przedmiotu tej edycji.

W praktyce wydawania źródeł historycznych zakorzenione jest korzystanie z instrukcji wydawniczej I. Ihnatowicza (1962), którą w pewnym zakresie np. stosuje wydawca *Dzienników Cinciały* (Bogus 2015, 87). Nie wszystkie propozycje zawarte w tej instrukcji odpowiadają celom niniejszej edycji naukowej. W zamyśle publikacja listów Gryczów ma być przydatna w późniejszych badaniach z zakresu dialektologii historycznej, historii języka, socjolingwistyki historycznej, onomastyki i in. Zastosowanie zasad zaproponowanych przez Ihnatowicza, jak np. ujednoczenie pisowni nazw własnych (Ihnatowicz 1962, 105), ujednoczenie lub rozwinięcie skrótów (Ihnatowicz 1962, 108), modernizacja interpunkcji (Ihnatowicz 1962, 109), ograniczyłyby w znacznym stopniu analizę językową zbioru. Bliższe mi są spostrzeżenia P. Bema dotyczące edycji tekstów epistolarnych pisarzy. Badacz m.in. zauważa, że modernizacja interpunkcji w pewnym stopniu „deformuje źródło” (Bem 2022, 114).

Teksty do niniejszej publikacji książkowej przygotowano zgodnie z zasadą transliteracji. Po pierwsze, takie same rozwiązanie zastosował Jan Puczek, upubliczniając zbiory rodziny Gryczów na portalu forumewangelickie.eu. Po drugie, jest to niezbędne do analizy językowej tekstów. Zrezygnowano z prób unowocześniania ortografii lub interpunkcji, a także poprawiania błędów bądź ujednoczania pisowni nazw osobowych lub miejscowych.

W niniejszej edycji wykorzystano opracowanie rękopisów dokonane przez Jana Puczka i upublicznione przez niego w otwartym dostępie. J. Puczek nie tylko zaproponował odczytanie korespondencji, ale również dokonał próby datowania tekstów i ustalenia autorstwa. Ogrom włożonego przez niego wysiłku nie sposób przecenić.

W tym wydaniu naukowym wprowadziłam szereg zmian. Digitalizacja zbioru i późniejsza praca z rękopisami w wersji cyfrowej umożliwiły nowe odczytanie niektórych fragmentów i nieco inne datowanie korespondencji. Ponadto wprowadziłam nowe zasady edycji, dokonałam korekty tekstów według tych zasad, a także raz jeszcze pochyliłam się nad kwestią ustalenia autorstwa korespondencji. Wszystkie wprowadzone przeze mnie zmiany lub nowe odczytania wyróżniłam pogrubioną czcionką<sup>20</sup>, co umożliwia porównywanie nowej edycji z wersją poprzednią (a jest to ważne w wypadku przytaczania fragmentów listów przez innych badaczy). Również z tych samych powodów pozostawiłam numerację listów wprowadzoną przez J. Puczka, która widnieje na awersach kartek i listów.

<sup>20</sup> Wprowadzone zmiany przeważnie nie zmieniają zasadniczo treści listów, ale są istotne, jeżeli postanowiono zachować oryginalną ortografię. Ponadto dla 8 tekstów przypisałam inne autorstwo, a dla 27 kartek zaproponowałam inne datowanie. W żadnym wypadku nie obniża to wartości opracowania J. Puczka. Jestem świadoma, że niektóre odczytania są jedynie moją propozycją, jednym z możliwych wariantów.

Wydanie tej korespondencji jest zbiorem pełnym, to znaczy zawiera wszystkie udostępnione mi do digitalizacji listy autorstwa Jana i Pawła Gryczów. Tekstom transliterowanym towarzyszą cyfrowe czarno-białe kopie oryginałów.

Szczegółowe zasady edycji tekstów przedstawiam poniżej:

1. Zachowano podział na wersy zgodnie z oryginałem.
2. Zamieszczono transliterację całego tekstu kartki pocztowej bądź listu, włącznie z częścią adresową adresata i nadawcy.
3. Zrezygnowano z publikacji treści stempli pocztowych, tekstu drukowanego, będącego integralną częścią pocztówki, a także odręcznych napisów i numeracji sporządzonych później przez osoby inne niż nadawca.
4. Wszystkie zmiany w porównaniu z opracowaniem J. Puczka wyróżniono pogrubioną czcionką.
5. Znak diakrytyczny w tekstach źródłowych, tzw. haczek, w transliteracji zastąpiono kropką, np. *ž=ž*.
6. Zastosowano następujące symbole:
  - [...] – wyraz(y) nieczytelne lub zniszczony fragment. Liczba kropek (3) w kwadratowych nawiasach pozostaje niezmienna, niezależnie od długości nieczytelnego fragmentu.
  - [byli?], [forszbon]** – wyrazy lub pojedyncze litery w kwadratowych nawiasach należy rozpatrywać jako możliwy wariant, propozycję odczytania.
  - [d/D]** – dwa możliwe warianty: albo.. albo.
  - Jaki** – wyraz skreślony przez autora tekstu.
  - LJ1P , LP3** – numeracja tekstów następująca: pierwsze dwie litery określają nadawcę (LJ – List Jan, LP – List Pawła), dalej numer, który nadał J. Puczek w swoim opracowaniu (1P, 3).

### 3.2. Korespondencja Pawła Grycza

(transliteracja – J. Puczek, transliteracja i korekta, datowanie i ustalenie autorstwa w niniejszej edycji – S. Gaś, digitalizacja – S. Gaś)



Ryc. 5.  
 Awers i rewers  
 kartki LP 7P.

Serdecznie was witam w tym  
 domu. Jazda zymut doborze  
 ale niy komieny drcan pro  
 dnuw tak niy narzyle gonie  
 et przydrozku tak nie noze  
 belon jako Janhowi sa sło  
 ze lebez przywozku ale tyz  
 na skurit keta co jez tak kom  
 et wana doprocednia. jenny ntyria  
 nymy to jez das slowiczo wa  
 gomieny jost ku nie. testura  
 palerny tak niy bykiony Luchow  
 w Moxelicki. niy sony obaj to keta  
 tak ty less. Est. Tronck.



## List Pawła nr 7P 21.04.1915

Jochan Grycz  
Gorna Leszna  
ost poczta trzyniecz  
Slezk

21/4

Serdecznie was wszystkich po[zdrawiam]  
dóna Jasie [Pry?]niól dobrze  
ale ny konieny dzien po  
dniu ny zazyli gonie  
ot pydziałku tak nie nogi  
bolon Jako Jonkowi sie zdo  
ze lebiej przywojku ale tys  
nie skusił tela co jo tak konieny  
ot rana dopolednia. jeny [ntynaz?]  
zjeny to juz [das?] dowieczora  
gonieny jest tu nie teshno  
polesznej tak ny [byli?] [Snoliken]  
w Miedziele. ny sony obaj w [kubie]  
tak tu tesz jest Cynorek.

Inf Reg No 100  
V Erz Komp  
9 [...] Zug  
[...]esche  
Hohensztod



## List Pawła nr 14P 26.04.1915

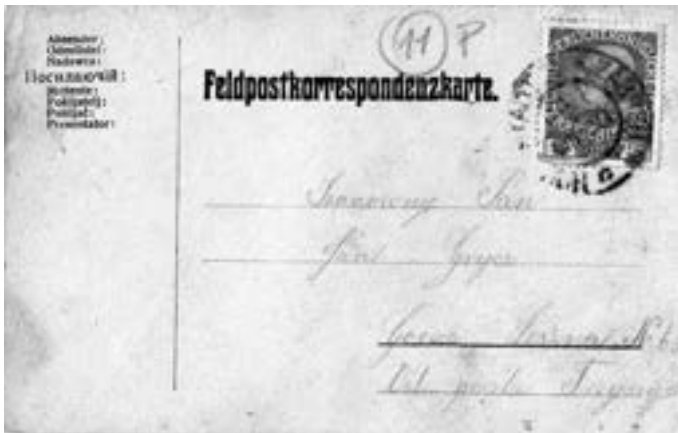
Szannowny Pan  
Jochan Grycz  
Gorna Leszna No 63  
Ost poczta Trzyniecz

26/4

Serdecz was pozdrawian was Wszyst[kich]  
w donu tak wan piszyn ze wan  
posłół paczek koczule gacie Kapelus  
tak wan piszyn jesi nocie w polu  
porobione jesi Jonek jesi je terasz  
zdrowy Mie tu jest teshno po dónie  
tu Morawie orzań jedną krową  
tu Mająń pługi bez kroja a tan  
tak zeh widziół ot[oji?] widziół 3 baby  
orac chłob chodził zablügen jesi  
nienany nunduru tak ny zostali  
Kapy tu jest Wojska noc tak ny byli  
z Michałken i ze Snoliken brzyszli  
tu w Miedziele jesi jusz poszli ci  
chłobi do Wojska co byli asytyrowani  
tak zech jeszcze odwas listu nie dostał  
zejscie onnie zaponieli tak ni otpiszcie  
jes[z] [cie?] juz [dali] konia na [forszbon]

Inf Reg No 100  
V Ers Konp  
9 [tez] Cug  
[T]eschen  
Hohensztat

Ryc. 7.  
Awers i rewers  
kartki LP 11P.



Kochani bracia  
 Szarytan wam wszystkim powiedziałem  
 was wszystkim w domu. i dowiedzieliście się  
 że nowa powiata i siemski powiat. i że  
 powiaty po krawcach nie otwierają się  
 jedyni owo. że w ścieżkach są, a nie  
 ponieważ że powiaty tam wole. Ale tu jest  
 smutno po ani niczym Szarytan jest Szarytan  
 Szarytan i Szarytan i Szarytan i Szarytan i Szarytan  
 tak bardzo utraciłem po krawcach są, a nie  
 przy. to. że wam bardzo bardzo mi  
 w parcie. tak wam wszystkim to dom  
 tak mi o wszystkim jest wam wszystkim  
 parcie w wam wszystkim. dwa bardzo wam  
 goni i Szarytan. tu Szarytan tu szarytan  
 Szarytan wszystkim kochani. Ale że wam  
 bardzo kochani w wam wszystkim. a ja was  
 bardzo kochani w wam wszystkim. tak mi wszystkim  
 kochani Szarytan wszystkim ot wam wszystkim  
 kochani kochani tak mi wszystkim kochani.

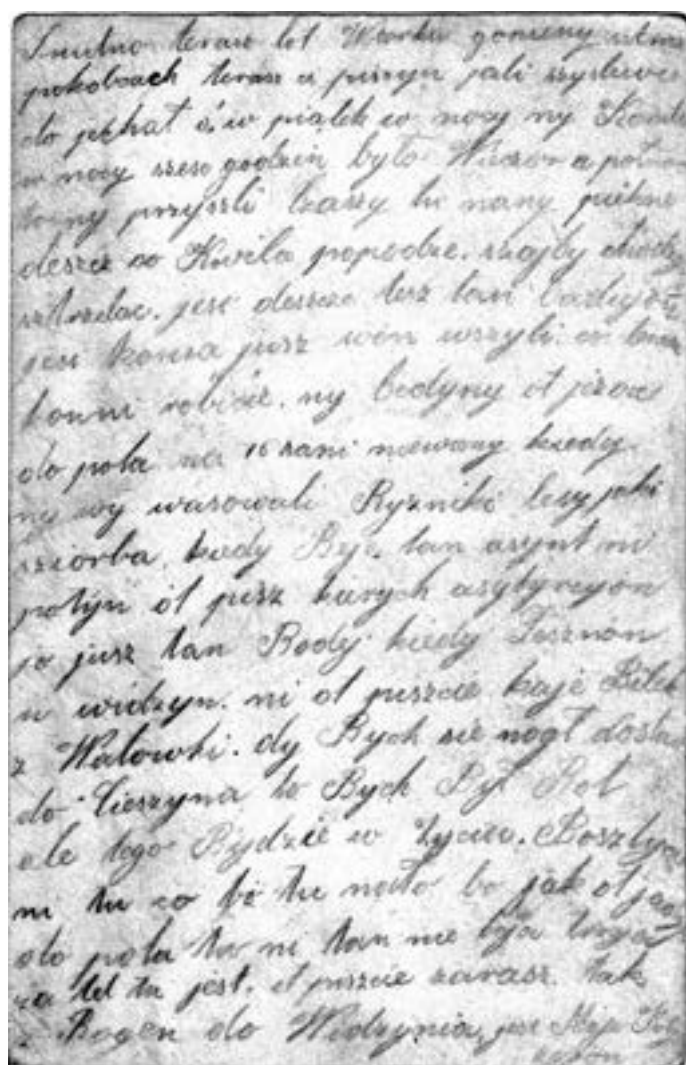
## List Pawła nr 11P [7].05.1915

Szanowny Pan  
Jan Grycz  
Gorna Leszna No 63  
Ost poczta Trzyniecz

Kochani bracio [7]/5

Zasyłał wam wszystkich pozdrawi[an]  
was wszystkich w donu. i dowidujen się  
jesi nocie posioite i zięniaki posadzone. i jesi  
jeszdzicie po kszewtach ni ot piszcie Kany  
jeszdzicie orac. jesi u Miedoby nająn drugi  
konia jesi jezdzicie tan robic. Mie tu jest  
snutno po ani niewien Kany jest Leszno.  
Sąny tu z Biłkęn i Cynorkęn i Karas z [D?]  
tak konięny sztraznie po kobcach sąny [pr?]  
przy lesie. jusz nany nudor [d]ostali ny  
w piątek. tak wón poszlyn to dónu  
tak ni odpiszcie jesi scie jusz otrzymali  
paczek co wam posłał. dwie koszule i [dw?]  
gaci i Czapkęn. tu Bedyne tu [stela]  
Odjezac niewien kiedy. Mie jusz tan  
Bodej kiedy u widzicie. a ja was  
Bodej kiedy u widzyn. tak ni pozdrow  
tych Kolegow. dziepro ot was otrzymał  
dwa listy i tak ni Otpiszcie zaraz.

Ryc. 8.  
Awers i rewers  
kartki LP 18P.

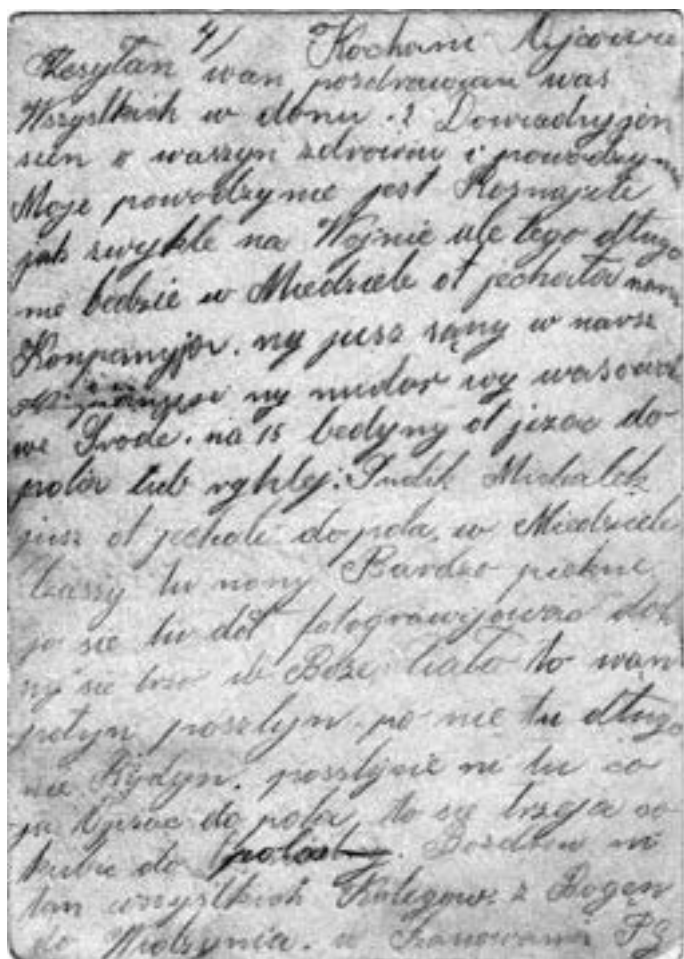


## List Pawła nr 18P 29.05.1915. Stempel pocztowy: 31.05.1915

Szanowny Pan  
Jan Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzyniecz  
Szlezk  
K u k Inft Reg  
1 Erzac Komp 2 Cug  
Hohenstat Morawa

29/5 Kachani Rodzice  
Serdecznie was pozdrawian  
was pozdrawian was wszysk  
w donu Moje powodzynie  
jest Roznajite jak zwykłe  
na Wojnie. po terasz jestyn  
zdrowy Konienny po polach  
kazdy dzien. Mie tu jest  
Smutno terasz łot Wtoroku gonieny sztrasz  
pokobcach terasz ci piszyn jezli szysliwie  
do jechał a w piątek w nocy ny Konili  
w nocy szesc godzin było Wieczor a połnoc  
to ny przyszli Czaszy tu nany piekne  
deszcz co Kwila popadze. szajby chodziny  
sztrzelac. jesi deszcze tesz tan badujon  
jesi konia jusz wón wszyli. co terasz  
konni robicie. ny bedyny ot jezac  
do polan na 15 sani niewieny kiedy  
ny wy wasowali Ryzniki lesy jaki  
sziorba kiedy Beje tan asynt ni  
potyn ot pisz kierych asyntyrjon  
jo jusz tan Bodej kiedy Lesznón  
u widzyn. ni ot piszcie kaje Bilek  
z Walowki. dy Bych sie nogł dostac  
do Cieszyna to Bych Był Rot  
ale tego Bydzie w Zyciu. Boszljicie  
ni tu co bo tu nało bo jak ot jadyń  
do pola to ni tan nie beja trzeja  
za tel tu jest. ot piszcie zarasz.  
tak z Bogen do Widzynia. jesi Moje [Koty]  
żyjon

Ryc. 9.  
Awers i rewers  
kartki LP 17P.





**List Pawła nr 17P 4.06.1915. Stempel pocztowy: 5.06.1915**

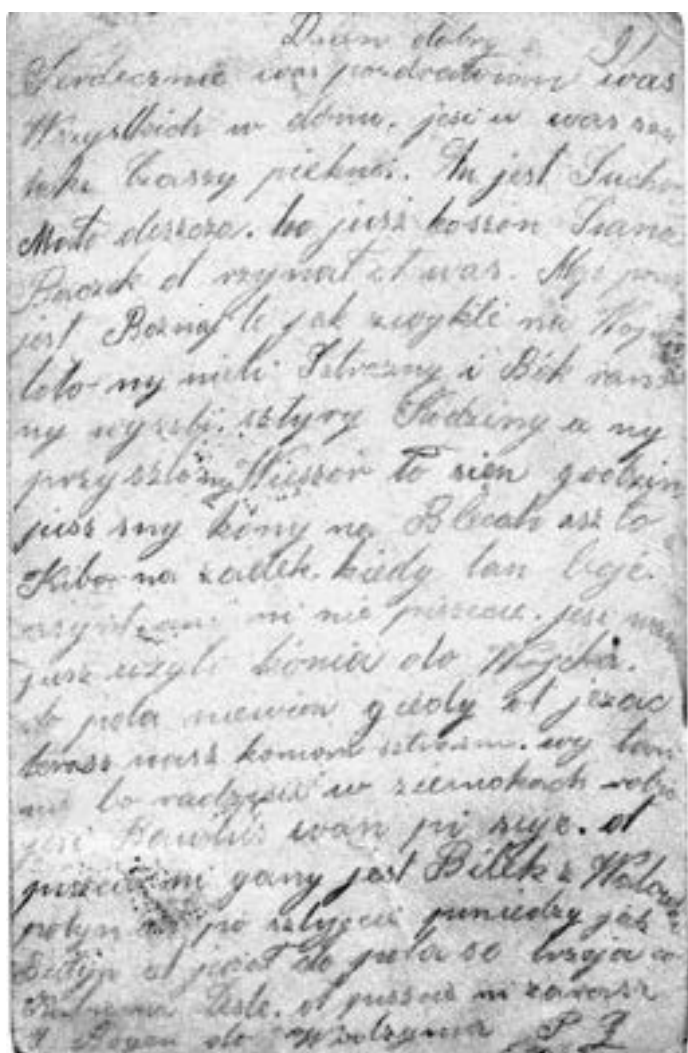
Szanowny Pan  
Jan Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzyniecz

4/

Kochani Ojcowie  
Zasyłan wan pozdrawian was  
Wszystkich w donu. i Dowiadujjen  
sien o waszyn zdrowiu i powodzyniu  
Moje powodzynie jest Roznajite  
jak zwykle na Wojnie ale tego długo  
nie bedzie w Miedziele ot jechała [narsz]  
Konpanyja. ny jusz sąny w narsz  
Konpanyji ny nudor wy wasowali  
we Srode. na 15 bedyny ot jezac do  
pola lub ryhlej. Snolik Michalek  
jusz ot jechali do pola w Miedziele  
Czaszy tu nony Bardzo piekne  
jo sie tu doł fotografijowac dali  
ny sie trzo w Boze Ciało to wną  
potyn poszlyn. po nie tu długo  
nie Bydyn. poszlijcie ni tu co  
[ja ojezać?] do pola to sie trzeja  
co kubic do pola Bozdrow ni  
tan wszystkich Kolegow. z Bogęn  
do Widzynia. u Szanowania P G  
Po tyn ni ot pisz na gierego asyntyrjon  
tu tesz jest asynt. ja wasz asyntyrjon  
to wy tu przyjedziecie. any jusz  
Bedyny w Polu. adresa ta sama



Ryc. 10.  
Awers i rewers  
kartki LP 15P.

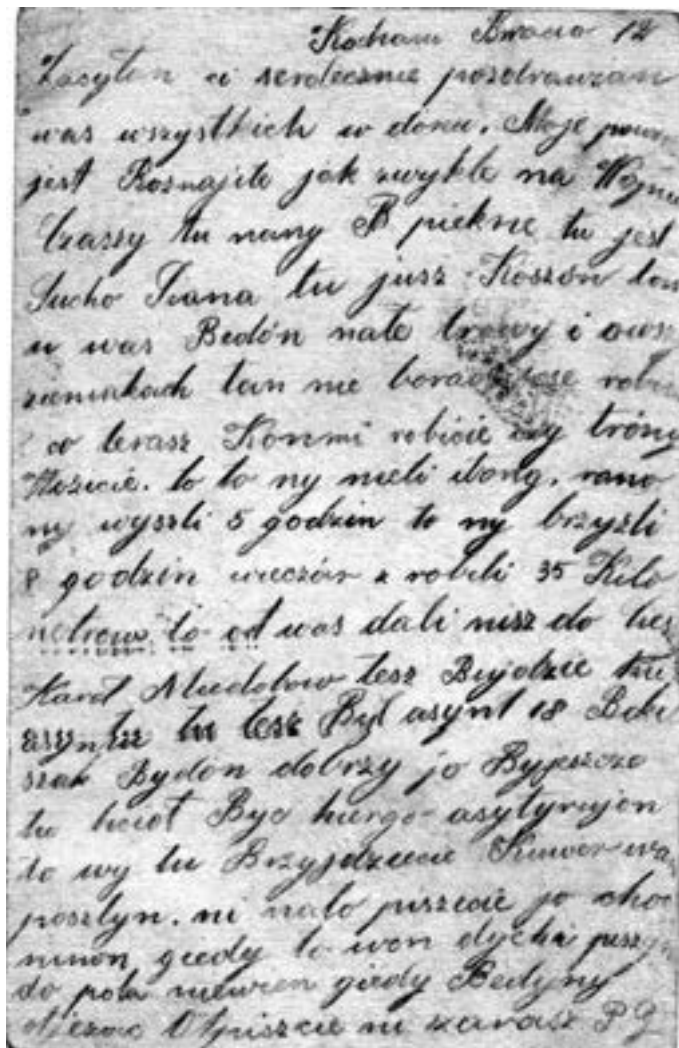


**List Pawła nr 15P 9.06.1915. Stempel pocztowy: 10.06.1915**

Szanowny Pan  
Jan Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzyniecz

Dzien dobry 9/  
Serdecznie was pozdrawian was  
Wszystkich w dónu. jesi u was san  
taki Czaszy **piekne**. tu jest Sucho  
Mało deszcza. tu jusz koszon Siana  
Paczek ot rzywał ot was. Moje powo[dzyni]  
jest Roznaj te jak zwykłe na Wojnie  
łoto ny nieli Sztrazny i Bók rano  
ny wyszli sztyry Kodziny a ny  
przyszliny Wieszor ło sięn godzin  
jusz sny kóny na Blecah asz to  
Ki**[b]**o na zadek kiedy tan beje  
asyntani**[wa]**ni nie piszecie. jesi wan  
jusz wzyli kónia do Wojska.  
do pola niewien giedy ot jezac  
terasz nasz komom sztrasznie. wy tan  
nie bo radzicie w zieniokach robic  
jesi Bawlus wan pi suje. ot  
piszcie ni gany jest Bilek z Walow**[ki]**  
potyn ni po szlyjcie piniedzy jak  
Bedyn ot jeżał do pola se trzeja co  
Kubic na Ceste. ot piszcie ni zarasz  
Z Bogen do Widzynia P G  
**pozdrow ni tan wszy**  
**Kolegow takze znajeno**  
**Foto [...] wan poszlyn**  
**[da] tech sie w nowyn nudurze.**

Ryc. 11.  
Awers i rewers  
kartki LP 16P.



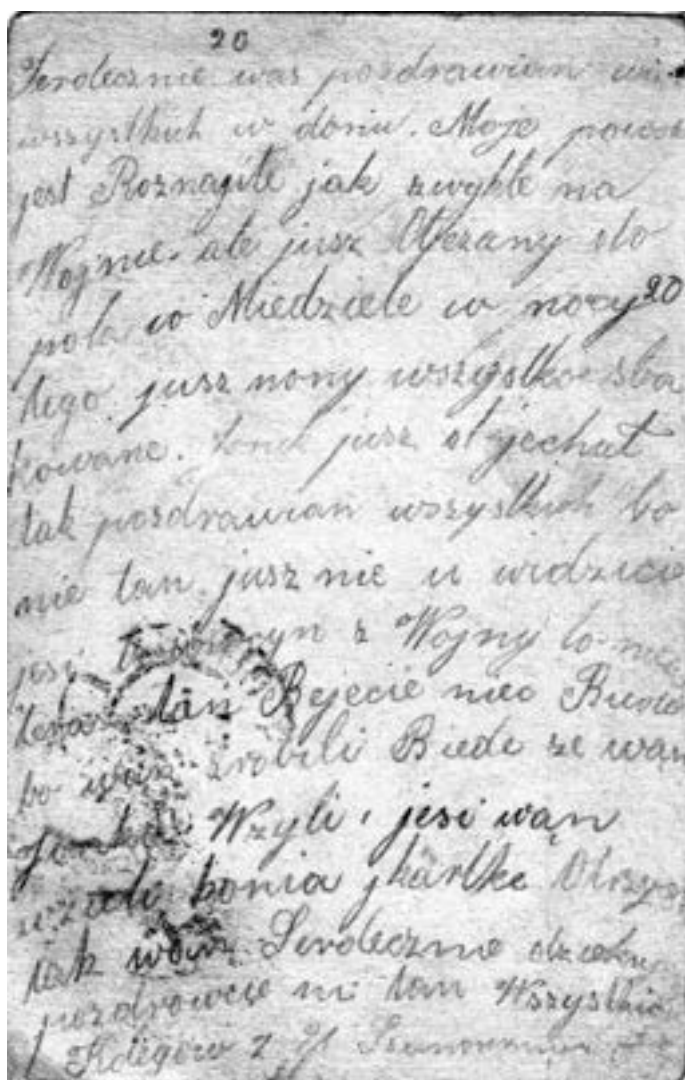
## List Pawła nr 16P 12.06.1915. Stempel pocztowy: 12.06.1915

Szanowny Pan  
**Jan** Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzyniecz

Kochani Bracio 12  
Zasyłan i serdecznie pozdrawian  
was wszystkich **w donu**. Moje powodzy  
jest Roznajite jak zwykłe na Wojnie.  
Czaszy tu nany B piękne tu jest  
Sucho Siana tu jusz Koszón tan  
u was Bedón nałe trowy i owszy  
zieniakach tan nie boradzicie robic  
co terasz **Konmi** robicie czy tróny  
Wozicie. lo to ny nieli ibong. rano  
ny wyszli 5 godzin to ny brzyzli  
8 godzin wieczór z robili 35 Kilo  
netrow to ot was dali nisz do Cieszyna  
Kareł Miedobow tesz Bujdzie ku  
asyntu tu tesz Był asynt 18 Roku  
szak Bydón dobrzy jo Byjeszcze  
tu hciół Byc kiergo asytyrujon  
to wy tu Brzyjdziecie Kuwer wan  
poszlyn. ni nało pizecie jo choc  
ninin giedy to won dycki pizyn  
do pola niewien giedy Bedyny  
otjezac Otpiszcie ni zarasz P G  
Tak z Bogen do niłego  
Zobaczynia. Bozdrow  
ni tych Wszystkich tych  
Rekrutow łot Sliża Kartke  
dostał



Ryc. 12.  
Awers i rewers  
kartki LP 12P.



**List Pawła nr 12P 20.06.1915. Stempel pocztowy: 20.06.1915**

Szanowny Pan  
Jan Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzyniecz

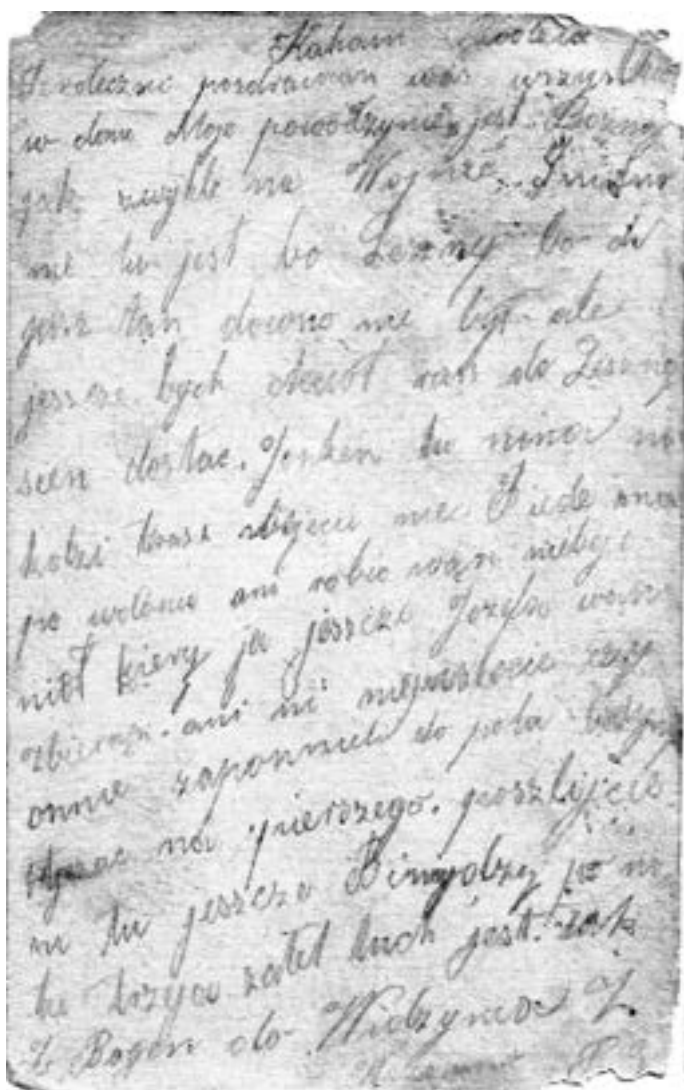
20

Serdecznie was pozdrawian was  
wszystkich w donu. Moje powodz  
jest Roznajite jak zwykly na  
Wojnie. ale jusz Otjeżany do  
pola w Miedziele w nocy 20  
tego jusz nony wszystko sba  
kowane. Jonek jusz otjechał  
tak pozdrawian wszystkich bo  
nie tan jusz nie u widzicie  
jesi [bowrucyn] z Wojny to nie[na]  
teras tan Bejecie niec Biede  
bo wan zrobili Biede ze wną  
Janka Wzyli. jesi wną  
wzieli konia j kartke Otrzyn  
tak wan Serdecznie dziekuje[n]  
pozdrawcie ni tan Wszystkich  
Kolegow z U Szanowaniem P

K u K Inf. Reg.  
No 100. I Erzac  
Konp. Marsz. 4 Cug  
Morawa



Ryc. 13.  
Awers i rewers  
kartki LP 3.





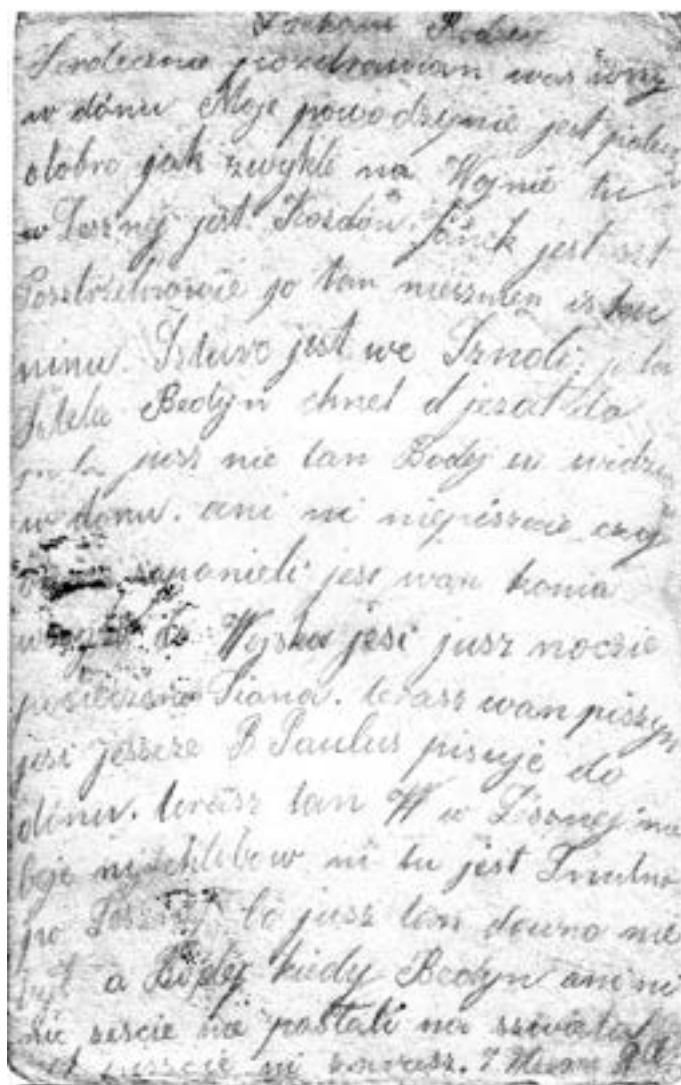
### List Pawła nr 3. Data pocztowa: 28.06.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzyniecz

Kochani Rodzice  
Serdeczni pozdrawian was wszystkich  
w donu Moje powodzenie jest Roznaj[...]  
jak zwykle na Wojnie Snutno  
mi tu jest bo Lesznej bo ch  
jusz tan downo nie był ale  
jeszcze bych chciał rasz do Lesznej  
sien dostac. Jonken tu nina ni  
**ko[b?]zi teras i** bejecie niec Biede ona  
po wołani ani robic wan niebeje  
nioł kiery ja jeszcze Jozefa wan  
zbierom. ani ni niepiszecie czy  
onnie zaponnieli do pola bedyny  
**otjezac** na pierszego. poszlijcie  
ni tu jeszcze Biniydzzy **po** ni  
tu trzeja [...] [...] jest. Tak  
Z Bogen do Widzynia  
**Z**

**[uszan...] PG**  
wąg to **szbatnie** bisoł  
boch nimoł kiedy  
**[toch]** pisoł na ibonkach  
w [?] trzeci [dziedzini]

Ryc. 14.  
Awers i rewers  
kartki LP 5P.



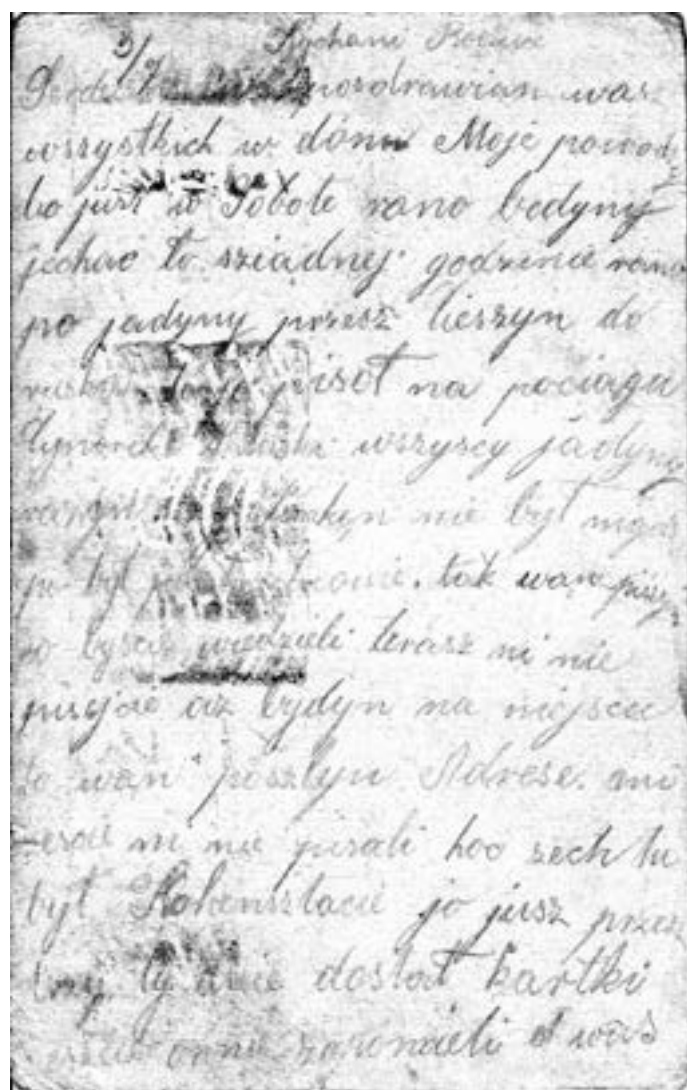
## List Pawła nr 5P. Stempel pocztowy: lipiec 1915.

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzyniecz

Kochani Rodzice  
Serdecznie pozdrawian was wszy  
w **dónu** Moje powodzynie jest poteraz  
dobre jak zwykle na Wojnie tu  
w Lesznej jest Koźdon. Janek jest [**szt**]  
Posztrzel**nowie** jo **tan** niesznięń is ku  
ninu. Szturc jest we Sznoli [**jo tu**  
Sztela]. Bedyń chnet ot jeżał do  
pola jusz nie **tan** Bodej u widzicie  
w **donu**. **ani** ni niepiszecie czy  
[**onnie**] zaponieli jesi **wan** konia  
wz[**iy**]li do Wojska jesi jusz noczie  
posieczone Siana. teraz **wan** piszyn  
jesi jeszcze B Paulus pisuje do  
**dónu**. teraz **tan** w Lesznej **nie**  
beje **n[...]** **chlobow** ni tu jest **Snutno**  
po Lesznej bo jusz **tan** dawno nie  
był a **Bodej** kiedy **Bedyń** **ani** ni  
nic **zescie** nie posłali na szwata[...].  
A piszcie ni zaraz. Z [**Uszan**] P.G.  
**PG**

**K u K. Inft Reg. No 100**  
**I Ers. Kanp. Marsz**  
**4 Cug Hensztat Morawa**  
**K u K. Inft Reg No 100**  
**I Ers. Kamp. Marsz**  
**4 Cug Hohensztat Mora**

Ryc. 15.  
Awers i rewers  
kartki LP 6P.



**List Pawła nr 6P 3.07.1915. Stempel pocztowy: 13.07.1915**

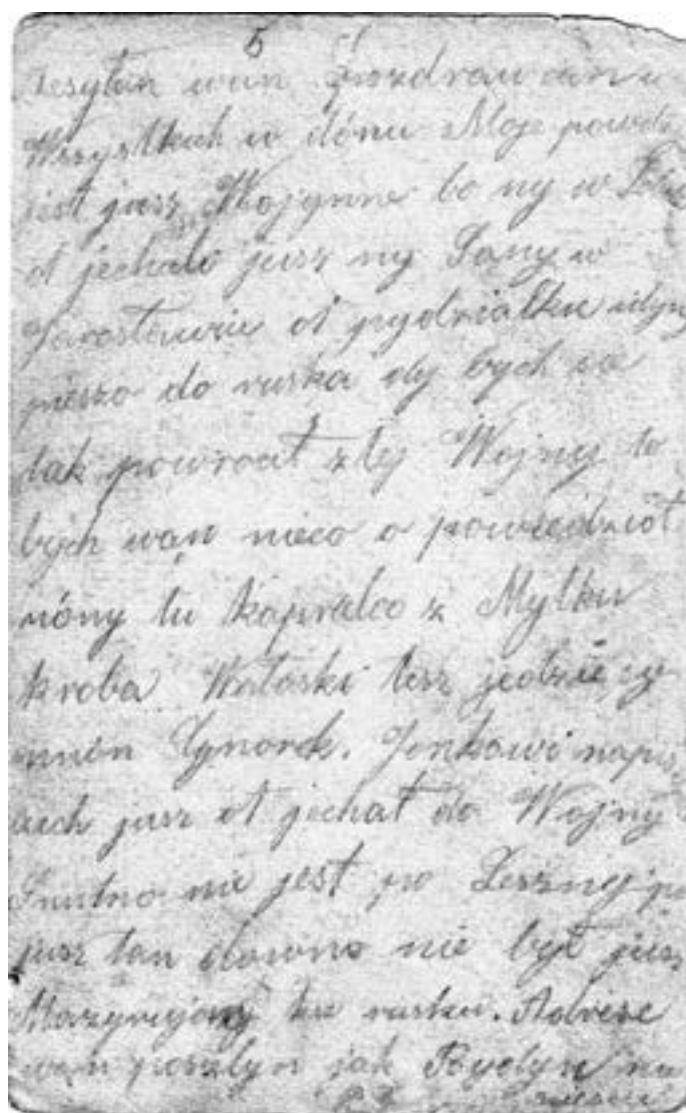
Szanowny Pan  
Jerzy Grycz N. 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzyniecz

3/7 Kochani Rodzice

Serdecznie [...] **pozdrawian** was  
wszystkich w **dónu** Moje powodzy[...]  
bo **jusz** w Sobote rano bedyn  
jechać ło szładnej godzinie rano  
po jadyńy przez Cieszyn do  
ruska [...] pisał na pociągu  
Cynorek **Walaski** wszyscy jadyńy  
razyn [...] **Jankę**n nie był nigdz  
po był **[postrzelnowie]**. tak **wą**n piszym  
co byście wiedzieli teraz ni nie  
pisejcie az bydyn na **niej**scu  
to **wą**n poszlyn Adrese. ani  
**z**escie ni nie pisali **hoc** zech tu  
był w Hohensztacie jo **jusz** przez  
trzy ty dnie dostał kartki  
**[ot]** was  
**[czyscie]** onnie zapo[m]nieli  
**Z** uszanowanie  
P Grycz



Ryc. 16.  
Awers i rewers  
kartki LP 19P.



## List Pawła nr 19P [5].07.1915

Szanowny Pan  
Jozef Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzyniecz

5

Zesyłał wam pozdrowien[ie]  
Wszystkich w dónu. Moje powodzynie  
jest jusz Wojynne bo ny w **Sobote**  
**ot** jechali jusz my **Sąny** w  
Jarosławiu ot pydziałku idyny  
pieszo do ruska dy bych sie  
tak powrocił z tej Wojny to  
bych **wąn** nieco o powiedział  
nóny tu kaprała z Mytku  
kroba Wałaski tesz jedzie sy  
**nnón** Cynorek. Jonkowi napisz[cie]  
zech jusz ot jechał do Wojny.  
Snutno nie jest po Lesznej po  
jusz **tan** downo nie był jusz  
**Mazyrujeny** ku rusku. Adrese  
**wąn** poszlyn jak Bydyn na  
niescu. P G  
**pozdrow ni tan**  
Wszystkich Kolekow  
**z U[c]zanownien**  
P G



Ryc. 17.  
Awers i rewers  
kartki LP 13P.

Kochany Bratowisko  
 Tęskniąc do przodstawion i dowied  
 sian et wojin zdrowia powodnyne  
 jako cisi powodni przy tej Wojnyne  
 dlyje powodnyne jest Piernagte  
 jak rurykle na Wojnie teraz  
 idynny pieszro i jarostawia do  
 ruska idynny et przydziałku janc  
 ani nie orno strzelac nosne Bedy  
 na nie obiele nosne Bedyne na  
 miescu. Skoktosin też jest synnon  
 jest przy krukym. Isturcon też  
 widriet ja ny jechali byt we  
 Trnoli na Bankowie Kojniczek  
 też san byt tak nasz widriet  
 jak ny jechali. Adrese ci pon  
 iak bydlyn na miescu 4  
 Uszramno 5



## List Pawła nr 13P lipiec [?] 1915

Szanowny Pan  
Jan Grycz K u k Inft Reg [Kom...]  
II 2 Erzac Komp 2 Cug in  
Gross Heilendorf Bein Hohensta[t ]  
Morawa

Kohany Braciszku  
Serdecznie cie pozdrawian i dowiad  
sien ot wojin zdrowiu powodzynu  
jako cisie powodzi przy tej Wojaczynie  
Moje powodzynie jest Roznajite  
jak zwykle na Wojnie terasz  
idyny pieszo z jarosławia do  
ruska idyny. ot pydziałku jesze  
ani nie czuc strzelac nosne Bedyny  
**na nie dziele nożne. Bedyny** na  
**niescu.** Stokłosin tesz jest synnon  
jest przy kuhyni. Szturca tesz  
widzioł ja ny jechali był we  
Sznoli na **Banhowie.** Kojniczeł  
tesz tan był tak nasz widzieli  
jak ny jechali. Adrese ci posz[...]  
jak bydyn na niescu **Z**  
Uszanowa P



**3.3. Korespondencja Jana Grycza**  
**(transliteracja – J. Puczek,**  
**transliteracja i korekta, datowanie i ustalenie autorstwa w niniejszej edycji –**  
**S. Gaś,**  
**digitalizacja – S. Gaś)**



Ryc. 18.  
Awers i rewers  
kartki LJ 1P.

Kidziula Kochanow Rodzice  
 Zarzytam wam serdeczne pozdrawienie  
 i dowiadujemy sie o waszym zdrowiu  
 i powodzeniu. Moje powodzenie jest  
 stannaito jak wofkle na wojnie  
 oto my w sobote byli przybyli do  
 dali jak od nas do Berryhal Prarrone  
 tu w sobote tak od 11 do 2 przed  
 deser tak przykopaniu tak jemy  
 chwyciata woda. Trwas sie  
 wron poprawiło bo chlebow  
 namy szkiecy wry tu waporu na  
 zom lsee wron tu wronyck  
 stawierke a dwóch w Ustrowio  
 jednego Gawlosa a drugiego  
 Koyyona odpirraie ni jak  
 tam pracy nos tam już  
 siama noc posuszona awotam  
 nowego a dolnego stychon  
 psi wron Powot już pisot spola  
 konny kierem stronie pachot  
 psi jserore mgde oba konie doma  
 nie tw tak deskno wo Leseniej  
 ale już budy kiedy bode  
 w Leseniej jak doqilno do widy

## List Jana nr 1P 4.07.1915

Szanowny Pan Jerzy Grycz  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem  
Moja Adresa  
K.w.k. Inft reg No 100  
II 2 Erzaz Komp  
2 Cug. im Gross  
Heilendorf Bein Hohenstat Mähren

Niedziela Kochani Rodzice  
Zasyłał wam serdeczne pozdrowienie  
i Dowiaduję się o waszym zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie jest  
roznaite jak zwykle na wojnie  
oto my wsobote byli szajby strzelac  
dali jak od nas do Cieszyna Strasznie  
tu w sobote tak od 11 do 2 padol  
deszcz tak przykopani tak jemy  
churczala woda Teraz sie  
nom poprawilo bo chleba  
nomy więcej rszy tu zapoczyna  
jom sieć nom tu znomych  
Gławiczkę a dwóch z Ustronio  
jednego Gawłasa a drugiego  
Kocyjana odpiszcie ni jaki  
tam czaszy noc tam już  
siama nocie posuszone acotam  
nowego a dobrego slychac  
jesi wom Paweł już pisol z pola  
kamy kierom strone jechoł  
jesi jeszcze mocie oba konie doma  
nie tu tak Teskno po Lesznej  
ale jo już bodej kiedy bedem  
w Lesznej. Tak z Bogiem do widzynia.

Moja Adresa  
K.w.k. Inft reg No 100  
II 2 Erzaz Komp  
2 Cug. im Gross  
Heilendorf Bein Hohenstat Mähren

Ryc. 19.  
Awers i rewers  
kartki LJ 2P.



7. niedziela w Krakowie  
 Takim wam serdecznie powiadamiam  
 iż dowiadując się o waszym zdrowiu i  
 prowadzeniu doje powołanie jest rannem  
 jak na wojnie bramy są, tu dobrze słysze  
 przedchodzą Paweł już odjechał do pola  
 odpisane już pierwsze Paweł Niedoba jeszcze  
 nie ma tu naszego Głowiarke a jednego  
 strono już już wiele, niemiecki  
 okopane stana moe moe poturzone  
 tu już siana nie uwidru wsię wopony  
 naszym nie noiny tu jedyn chleb  
 na 3 dni obiad był obyt a chleba nosta.  
 Tak nie tu teraz po domu nie już bodez  
 już kiedy uwidru domu już jeszcze  
 moie konie oba wterax sobide terax  
 domu żeby jeszcze chiot roz się dostac  
 do domu ale tego ryms nabije stowoy  
 od 40000 a gregrymy or do potelina  
 a 2 potelina or do 6 ubawor odpisane  
 ni cotam nowego a dobrego domu  
 tu je strasnie wo wojska lipki dymy  
 na egreyske tu nos je jak od naszy  
 chotyry kus. kosiotek po 4 jest wuch  
 chwata Bogu zdrowy potwar kiedy  
 jenzdys Suficie abo Paweł Niedoboh  
 jakie tam som crany już me mo  
 ni co puse. Tak Bogom Stocham Red  
 w wuf w domu

## List Jana nr 2P 7.07.1915

Szanowny Pan Jerzy Grycz  
Gorna Leszna Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem

7 sroda Kochani Rodzice  
Zasyłam wam serdeczne pozdrowienie  
i Dowiaduję sie owaszem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie jest roznaite  
jak na wojnie Czaszy są tu dobre deszcze  
przechodzą Paweł już odjechał do pola  
odpiszcie jesi jeszcze Paweł Niedoba jeszcze  
zyje nom tu znomego Gławiczke a jednego  
Ustronio jesi już mocie ziemioki  
okopane siana moc mocie posuszone  
tu już siana nie uwidzi rszy zapoczy  
najam siec nomy tu jedem chleb  
na 3 dni obiad by obył a chleba nał.  
Tak nie tu tesno po domie nie juz bodej  
już kiedy uwidzi[cie] domu jesi jeszcze  
mocie konie oba co teraz robicie teraz  
domu joby jeszcze chcioł roz się dostac  
do- dom[u] ale tego zyciu niebeje stowomy  
od 4 rano a egzeczyrujemy aż do połędnia  
a 2 połdniu aż do 6 wieczor odpiszcie  
ni cotam mowego a dobrego domu  
tu je strasznie noc wojska jak idymy  
na egzecyrke to nas je jak od naszej  
chałupy ku kosciołu po 4 jest szech  
chwała Bogu zdrowy poteraz kiedy  
Jendrys Pujdzie abo **Karel** Niedobo[w]  
jaki tam som czaszy już niemo  
m co pisac. Tak Bogiem Kochani Rodzi  
ce i wszyey w domu

Moja Adresa  
K w k Inft Reg No 100  
II 2 Erzac Komp 2 Cug  
im Gross Heilendorf  
Beim Morawa  
dwa Listy odebroł tak serdecznie dziekujem

Ryc. 20.  
Awers i rewers  
kartki LJ 3P.



Powet jencore ni nic niepisot  
 jaki tam som wreszcie weftorek  
 rano tu Strasnie padalo tu  
 obila som tu tak swolone jak  
 by uwalofat tu gonieny po  
 dlowawie potych polach sto imy  
 byli takich gorach na ilonka  
 ek, jako malyj brantoryjo, nie  
 tak ikedy pierfziach tak nie  
 bolu coje robie pokiel nig nie  
 wypraciwu tu na dlowawie  
 tu nic nie jest nowego nom  
 tu kincinigo Gtowienke a chodam  
 udwimna z Ustrowio. Korycam  
 a Goflarem a Wisty ter som tu  
 dwa Madrowie ter enojom  
 Goiniwkow som tam kasik.  
 Glinke na wisle som siedru  
 jui jui tam niwa sie napa-  
 cynojom tu jui noc wry jest  
 postawione kopkach kiedy do wet  
 Niedoba bje rukowol tak Bogom  
 wryny plom do mitko widzyno



## List Jana nr 3P 13.07.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz  
Gorna Leszna No 63  
Ost Poczta Trzynietz  
Sleziem  
Dnia weftorek 1915  
Kochani Rodzice Zasyla  
m wam serdeczne pozd  
rawienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu  
i powodzeniu Jesi szecie  
som wszyscy zdrowiu  
doma coteraz robicie  
doma jo chwala Bogu  
zdrowy Poteraz a **nietak**  
nogi bolom ani nino  
gem chodziec **Pisna**  
otrzymałen dwa Tak  
serdecznie dziekujem  
Pawel jeszcze ni nic niepisol  
jaki tam som czaszy weftorek  
rano tu Strasznie padało tu  
obila som tu tak swolane jak  
by uwalcofał tu goniemy po  
Morawie potych polach oto my  
byli takich gorach na ibonka  
ch jako **maszej** Czantoryji nie  
tak ikiedy pierfsiach tak nie  
boli coje robić **poki**el nóg nie  
wyprocisz tu na Morawie  
tu nic nie jest nowego nom  
tu znomego Gławiczke a chodzem  
**zdwiema** z Ustronio Kocyjam  
a Gaflasem a Wisły tez som tu  
dwo Madziowie tez znajom  
Gojniczkwom som tam kasik  
blizko na wisle som siedzi  
jesi już tam żniwa sie zapo  
czynajom tu już noc rszy jest  
postawione kopkach kiedy Karel  
Niedoba beje rukował Tak Bogiem  
wszycy domu do milego widzynia

Ryc. 21.  
Awers i rewers  
kartki LJ 4P.



Dnia 15 Kochani Rodzice  
 Kasytana wam serdecznie powdrwia  
 nie i dowiadujemy się o waszym  
 udowien i powojennym Moje powdr  
 enie jest jak zwykłe na wojnie  
 W nas są tu sprawy dobre wniwa  
 wszy sikom pociemnie też są  
 już udwiate nom tu momego  
 Głowicke a dwock Ustronomo  
 polnego Korypona a drugiego Jawlasa  
 a ostwow a Kordoniu nie niewiem  
 Komu som kiej Stronie psi  
 jesure moie oba kome domo  
 kiedy puidam jak Kavit Kudoba  
 abo jak Jendryk Jowor goniemy  
 po Mordwie inibanki oto my  
 byli tak daleko jak odnas do  
 Lesupna takich gorach Pawet  
 mi jesure my niepiot psi bysue  
 moali co postoi dobrego raqrys  
 botu nom gtod troche tak niemogi  
 bolom jembra tela donca niekusit  
 co tw jopwie bodej biady bedem Lesma  
 bgladot tak Bogiem wszy domu  
 do miiego Koboerynie Jarro  
 zech adelrot

## List Jana nr 4P 15.07.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz  
Gorna Leszna No 63  
Ost Poczta Trzynietz  
Sleziem  
Dnia 15 Kochani Rodzice  
Zasylam wam serdeczne pozdrowie  
nie i dowiadujem owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje powodz  
enie jest jak zwykle na wojnie  
U nas teraz sa tu czaszy dobre zniwa  
rszy siekom przeniec tesz sa  
juz zdrzale nom tu znomego  
Glawiczke a dwoch Ustronia  
jednego Kocyjana a drugiego Gawlasa  
a o Sturcu a Kozdoniu nic niewiem  
kamy som kierej Stronie jesi  
jeszcze mocie oba konie doma  
kiedy pujdom jak Kareł Niedoba  
abo jak Jendrys Teraz goniemy  
po Morawie [imboinki] oto my  
byli tak daleko jak odnas do  
Cieszyna takich gorach Paweł  
mi jeszcze nic niepisol jesi byscie  
mogli co poslac dobrego zagrys  
botu nom glod troche tak nienogi  
bolom jeszcze tela doma niekusil  
cotu jo juz bodej kiedy bedem Leszna  
ogladol. Tak Bogiem wszcy domu  
do milego Zobaczynio Pisno  
zech odebroł  
tu Gdy miol piemiadze  
toby tu kupil chleba abo  
mleka od Siedloka Po jest  
wielka dziedzina taki  
miasto tu [moc krowan]  
jedzam odpiszcie cotam  
mowego dobrego slychac  
dziedzinie noc tam  
Trześni jest zdrzalych  
tak nom na Trześnie  
chyc ale jich nimom  
mogli byscie ni co poslac

Ryc. 22.  
Awers i rewers  
kartki LJ 4.



ale przydymny przez somu  
 niewierny karmy tevar  
 jak bysie Parak popytali  
 to na popytecie Totem  
 wom najwsem jako bedym  
 na miezku tevar my  
 robili Imbonki Tu Po Moraw  
 Goniemy Parwet juw  
 ni pisat ze jest Sawostawa  
 ze idony do Ruska Tak  
 nie <sup>tu</sup> Testno Po Lesney  
 Pismo otrzymat welforek  
 Tak rech zavar odpisat  
 kom tu umomych z Ustrom  
 slowch z Galsrowa Troch  
 Tak tu gowaco tych  
 mach Lwi nienow  
 pisac Tak Pe  
 do mite

## List Jana nr 4. Po 15.07.1915, przed 23.07.1915

Szanowny Pan

Jerzy Grycz

Gorna Leszna

Ost Poczta Trzynietz

Sleziem

[Koc]hani Rodzice

[Zasyła]m wam serdecz[ne]

pozdrawienie i

[do] wiadujem się

[o] waszem zdrowiu

i powodzeniu jesi

szście som zdrowiu

wszyscy w domu Moje

powodzenie jest rozna

ite jak zwykle na

wojnie czaszy som

**P**oteraz dobre Ja

ale pujdymy Precz sami

niewiemy kamy teraz

jak byscie Paczek posyła

To nie posyłaście Totem

wom napiszem jak bedym

na miejscu Poteraz my

robili imbonki Tu Po Morawie

Goniemy Paweł już

ni pisał ze jest Jarosławie

ze idony do Ruska Tak

nie tu Teskno Po Lesznej

Pisno otrzymał weftorek

Tak zech zaraz odpisał

Mom tu znomych z Ustroni

dwoch z Golezowa Trzoch

Tak tu gorąco tych [...]

**mach Już niemom [co?]**

**pisac Tak Bo[giem]**

**do mileg[o]**

Ryc. 23.  
Awers i rewers  
kartki LJ 15.



dowiedziem moim już moim  
niemo obg. obielu prokludrone  
jisi worn Powe pisse z polca  
cotom nowego styckow w  
dziedzinie tu już aserit od 32  
do 50 jest na Morawie jo jest  
pometelowomy z Postrelmowa  
pocz 200 mojej do Szromberga  
to jest wterzy godriny drodnika  
od Flohenstatao ku 93 Regemet.  
to jest wielki miasto Barbro  
mie Szorno po Lěviny jo już  
bodej kochy bedem ogladat  
Lěvnam odpriscie mi jisi  
juzi Kowet Niedoba abo  
Jendrys już rykowali abo  
Niedoba Powet jisi pisse  
jako sie now tam powodiu  
wesipitalis jisi jiszore masie  
oboz konie doma jisi już  
moie chatyie pokrytome  
pognowem Moja Adresa  
K. u. k. Res. Spital Infanterie  
Kasern Altes 4. Jemmy  
Morawa Schromberga

## List Jana nr 15 4.08.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem

Dnia 4 /1915

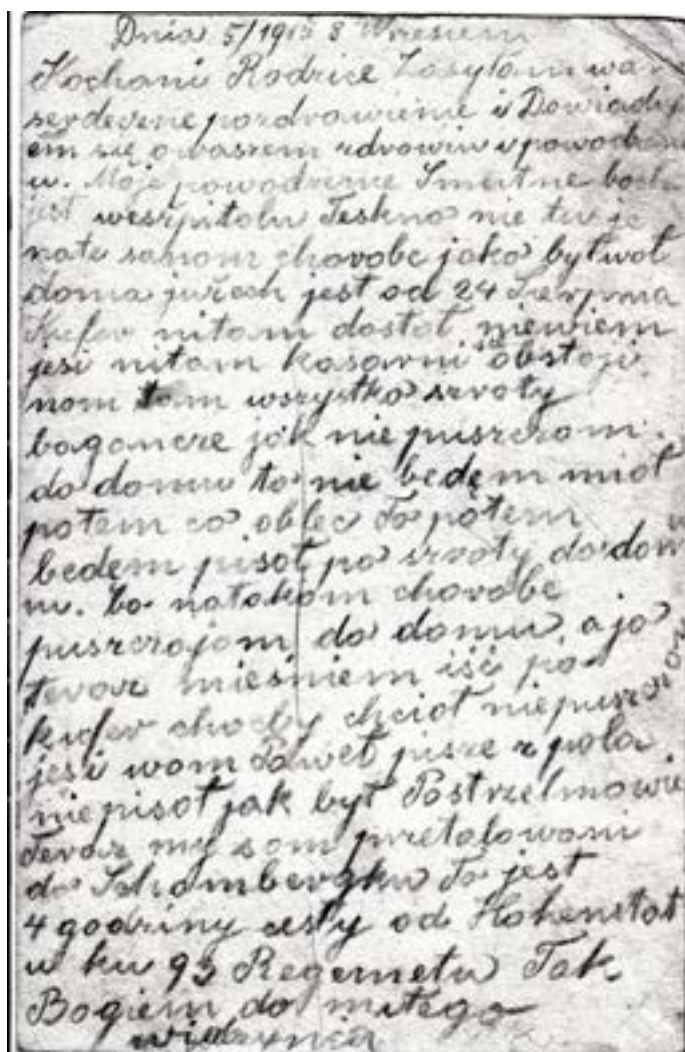
Kochani Rodzice

Zasylam wam serdeczne  
pozdrawienie i Dowiad  
ujem się owaszem zdrowi  
u i powodzeniu Moje  
powodzenie jest Poteraz  
dobre bo jest weszpitalu  
od 24 Sierpnia leżem  
takom sanom chorobe  
jako miał doma leży  
mas tu osiem mate  
sanom chorobe  
dowiadujem moc już mocie  
siammo abo obieli pokludzone  
jesi wom Paweł pisze z pola  
cotam mowego slychac w  
dziedzinie tu już asent od 37  
do 50 jest na Morawie jo jest  
przetalowamy z Postrzelmowa  
przez 200 mąszy do Sszombergu  
to jest cztery godziny chodnika  
od Hohenstatu ku 93 Regemetu  
[P]o jest wielki miasto Bardzo  
mie Teskno po Lesznej jo już  
bodej kiedy będę oglądał  
Lesznom odpiszcie mi jesi  
już Karel Niedoba abo  
Jendrys już rukowali abo  
Niedoba Paweł jesi pisze  
jako się mu tam powodzi  
weszpitalu jesi jeszcze mocie  
oba konie doma jesi już  
mocie chałupe pokrytom  
papiorem

Moja Adresa

K u k Res. Spital Infanterie  
Kasarm Abteil 4 Zeimmer 19  
Morawa Schömberg

Ryc. 24.  
Awers i rewers  
kartki LJ 10.





## **List Jana nr 10 5.08.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem**

Dnia 5/1915 8 Wrzesien  
Kochani Rodzice Zasyłam wam  
serdeczne pozdrowienie i Dowiaduj  
em się owaszem zdrowiu i powodzeni  
u. Moje powodzenie Smutne boch  
jest weszpitalu Teskno nie tu je  
nate sanom chorobe jako bytwoł  
doma jużzech jest od 24 Sierpnia  
Kufer nitam dostał niewiem  
jesi nitam kasarni **si**e obstoi  
nom tam wszystko szroty  
bagancze jak nie puszczom  
do domu to nie będę mioł  
potem co oblec To potem  
będę pisoł po szroty do dom  
u. bo natakem chorobe  
puszczajom do domu a jo  
teraz nieśniem iść po  
kufer chocby chcioł niepuszczom  
jesi wom Paweł pisze z pola  
nie pisoł jak był Postrzelmowie  
Teraz my som przetalowani  
do Schombergku To jest  
4 godziny cesty od Hohenstat  
ku 93 Regemetu Tak  
Bogiem do miłego  
widzynia

**Moja Adresa  
K u k Res. Spital  
Abteil 4 Zeimner 19  
Morawa Schönberg**



## List Jana nr 12 6.08.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem

Moja Adresa  
K u k Res. Spital Infanterie Kasarnie  
Abteil 4 Zeimmer 19  
Morawa Schönberg

Dnia Piatek / 8 1915  
Kochani Rodzice Zasyłam  
wam serdeczne pozdrowie  
nie i Dowiadujem się owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Teraz  
zech jest weszpitalu od 24  
Sierpnia mate sanom chorobe  
jako to niewoł  
doma jak zech stowoł rano  
To nieta choroba pram  
chyciła i zawieśli nie do  
szpitala jest mas nate  
sanom chorobe osem  
ani niepiszecie czyście omie zapom  
ieli jowom już Piate pisno pisoł  
do domu ani nie odpiszecie cotam  
mowego slychac uwas dowiadujem  
moc już mocie pokludzone z pola  
[to] teraz padujom deszcze łoto ty dwa  
dni j tu już moc jest pokludzone  
dowiadujem moc tam tych rekrutow  
starych odali to już jest asent od  
piendziałku 36 do 50 roku jesi już  
Kareł Niedoba już rukował abo  
Jendrys Jesi już wom Paweł pisoł  
z pola potem ni Adrese poszlijcie  
abo jesi Paweł Niedoba jesi jeszcze kamy  
zyje jesi Pawlus pisze jesi już mocie  
chałupe papiořem przykrytom  
bardzo nietu Teskno weszpitalu  
boch tuch jest między sanemi  
swiatofcami jesi jeszcze mocie oba  
konie doma coteraz robic koni  
my som przetalowani z Postrzelmowa  
do Szombergku tojest tak piec godzin  
cesty od Hohenstatu jo już bodej  
już kiedy bedęm oglądał Lesznom  
Gdy był kompaniji slyszoł zech  
szejuz mają na 15 odjedzac do pola  
sam niewiem jak długo to bedym  
weszpitalu

Ryc. 26.  
Awers i rewers  
kartki LJ 5.



sobót Kochani Rodzice  
 Łasplam wam serdeczne pozdrowienia  
 i dowiadujęm się twaszym zdrowiem i  
 powodzeniem. Mój powodzenie jest setwarz  
 obedię i boch jest wieszpitalu mate  
 ranem chorobe jakork to nawet  
 dema od 24 Lutymica leżna. Stale sie ni  
 rano jak niepostawali listy starym  
 dwa sobote rano jancie ni mienie  
 ni postali b Krotom ale go nie nie  
 otulimat setwarz iny wam umielowem  
 Postulmowa do Szrenbreglew ku go  
 Regimetu musia se upominau. Szynow  
 ety ziemiacra je jak bych zich dostal  
 tobych wam kawar odpisat tu sama nie  
 widziec jsi jancie kony kapke obila  
 piszcie ni setam bylaczrenna.  
 powodej pabrato setam wam msty  
 tu pmszety tydzien dwa dni woche  
 desna podot. Jak jest fort dobry szary  
 setwarz wawdro nietu jest tskno  
 wieszpitalu wiezieli. Trzy kompanij  
 boch tom miot smolnych. Utworio dwa  
 z. Kypku jednego odpisze ni jsi  
 jancie Kucera abo Kiedla. Szynk jsi  
 jancie som Szynow na kole jsi jancie  
 cywie natule abo w tym bolia. Szynow  
 jsi pisze. acz tam smowegu styhac  
 diidrinia. Jak Bogiem abo miłogo  
 szynow. Utworowom.

## List Jana nr 5 7.08.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem

sobote Kochani Rodzice  
Zasylam wam serdeczne pozdrawienie  
i Dowiadujem się o waszem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie jest Poteraz  
obedzie boch jest weszpitolu nate  
samom chorobe jakoch to niewoł  
doma od 24 Sierpnia leżem Stało sieni  
rano jak my stowali Listy otrzymałem  
dwa sobote ramo piszecie ni szeście  
ni posłali 6 Koron ale jo nic nie  
otrzymał Poteraz my som przetołowani  
Postrzelmowa do Szombergku ku 93  
Regemetu musice się uponinac Trzyncu  
oty piemiądze jo jak bych jich dostoł  
tobych wom zaraz odpisoł tu siama nie  
uwidzi jesi jeszcze kamy kapke obiela  
piszecie ni zetam tam byłaogromna  
powodź pobrało zetam wom mosty  
tu przeszły tydziem dwa dni Troche  
deszcz padoł Tak jest fort dobry czaszy  
**Poteraz bardzo nietu jest Teskno**  
weszpitalu wiesieli Trzi[y?] kompaniju  
boch tam miol snomych Ustronio dwoch  
z Nydku jednego odpiszcie ni jesi  
jeszcze Kuczera abo Niedoba Jonek jesi  
jeszcze som Trzyncu na koleji jaki macie  
owies natule abo wтым bobie Pawlus  
jesi pisze acotam mowego slychac  
dziedzinnie **Tak Bogiem** do milego  
zobaczynia Uszanowaniem  
Jan Grycz

Moja Adresa  
K u k Res. Spital  
Infanterie Kasarnie  
Abteil 4 Zeimmer 19  
Morawa Schömberg



Ryc. 27.  
Awers i rewers  
kartki LJ 6.

Dnia 10 Siepnia / 1895  
Kochan'ska Bożena

Kapitan woin. serdecnie porożoniam  
i dowiadziem się owarzem ndrowia i  
powodreniu stoje powodrene jest jak  
wykly na wojnie draz mecht jest fort  
warpitohu Listy dajz wo otrzymatem  
Bojo juw woin pisot resres Listow  
odpiznie ni jesi otkatik pisre abo  
Smolik abo Sawet jak woin bije pisot  
To ni potem Adrese postypie Lembonik  
a Sawet a dtugi byli jednem wuwinu  
Korokowic abo Tonik Niedobg abo  
Luciwara jesi jessre som Trujnaw  
na koleji pisunie ni retam byty  
wiliapowodru to ie ni nieche  
wiewygl Tu na Morawie Spoke draz  
pripisty Trujbier nadot hol dy ki dobn  
somu Trujmberghu Topst 4 godziiny  
od Kohenstatu ugem jechon Topst  
pripistany czecki granicy Trujzie ni  
pisre ni postaly b Koron ale joiich  
nie otrzymat juw pripisty To dostoty  
morne Postnetnowie na Trujzie a my  
odjediali 22 Lipca do Trujmbergha  
ndurine sie uponimbe Trujnaw  
pocznie mecht jech nie otrzymat Gd  
nie otrzymat Tobych. moin ravis  
odpiznet odpiznie kidy ludom.  
mhowas jako Trujdryk jak Bogum  
sto moina wobowu 22 pr Trujnaw

## List Jana nr 6 10.08.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem

Dnia 10 Sierpnia /8 1915

Kochani Rodzice

Zasylał wam serdeczne pozdrowieni[e]  
i dowiaduję się owaszem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Teraz szech jest fort  
wespitalu Listy dziepro otrzymałem  
3 ajo juz wom pisał zesześ Listow  
odpiszcie ni jesi Michałek pisze abo  
Smolik abo Paweł jak wom beje pisał  
To ni potem Adrese poszlijcie Cemborek  
a Paweł a długi byli jednem szwarni[...]  
Kozokowi[e] abo Jonek Niedoba abo  
Kuczera jesi jeszcze som Trzyncu  
na koleji piszecie ni zetam były  
wielka powodzi to sie ni niechce  
wierzyć Tu na Morawie troche descz  
przeszły Tydzien padol haf dycki dobrze  
somy Szombergku Tojest 4 godziny  
od Hohenstatu cugem jechac To jest  
przysanej czeski granicy Piszecie ni  
szecie ni posłali 6 Koron ale jojich  
nie otrzymał jesi przyszły To dostały  
mozne Postrzelnowie na Poczcie a my  
odjechali 22 lipca do Szombergka  
musicie sie uponinac Trzyncu na  
poczcie szech jich nie otrzymał **Gdy**  
**jich otrzymał** Pobyh wom zaraz  
odpisał odpiszcie kiedy bedom  
rukowac jako Jendrys Tak Bogiem  
do miłego zobaczynio Jan Grycz

**Moja Adresa**  
**K u k Res. Spital**  
**Infanterie Kasarnie**  
**Abteil 4 Zeimner 19**  
**Morawa Schönberg**

Ryc. 28.  
Awers i rewers  
kartki LJ 7.



Dnia 12 Lipca 1891

Johann Rodner wysyłam wam  
serdecznie powitanie i  
dowiadujęm się o waszym  
zdrowiu i powodzeniu  
choć powodem jest wyjeżdżenie  
na wojnę a kiedy  
będom rukować jako pędry  
abo już już Karł Kudoba  
rukował moć już mieć  
pokładone abo już mieć  
wszystko jeszcze Disreie  
mi tutaj była wielko powo  
do musiało iholo do nogrody  
namosić a cotam mówę  
stycha kole was mieć  
puszcili Goly to namie onieci  
ta choroba przychodzi  
jedem tery tu jest co tery tery  
narukował już jest pod drugi  
weszpitelu nate chorobe azhe  
puszcim go do domu tak  
odpisze takaz już wam  
Pawel pisze tak że po wlije  
Lipca tak Bogom  
wam



## List Jana nr 7 12.08.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem

Dnia 12 Sierpnia /8 1915  
**Kochani Rodzice** zasyłam wam  
serdeczne pozdrowienie i  
dowiadujęm owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest zwykle  
na wojnie a kiedy **beje**  
bedom rukowac jako Jendrys  
abo jesi **już** Karel Niedoba  
rukował moc już mocie  
pokludzone abo **jesi** mocie  
**wszystko** posiecone Piszecie  
ni zetam była wielko powodz  
To musiało szkolo do zogrody  
namosic a cotam mowego  
słychac kole was mieby  
puscili Gdy to namie części  
ta choroba przychodziła  
jeden tesz tu jest co tesz tedy  
narukował jusz jest podругi  
weszpitalu nate chorobe  
anie puszczom go do domu Tak  
odpiszcie zaraz jesi wom  
Paweł pisze tak ni poszlijcie  
Adrese Tak Bogiem widzy

**Moja Adresa**  
**K u k Res. Spital**  
**Abteil 4 Zeimner 19**  
**Morawa Schönberg**

Ryc. 29.  
Awers i rewers  
kartki LJ 8.



Dnia 19 sierpnia 18, 1915  
Kochani Rodzice kochani  
wam serdecznie pozdrawiam  
i dowiadujemy się o waszym  
zdrowiu i powodzeniu. Moje  
powodzenie jest potwarz dobie  
cożaj my byli natakli goszenie  
dostawiali my kotoce u babki  
i wino a ja se cova narzut  
po kupie do Kosarnie i srego  
przynios a ja Goly byt przy  
Kompaniji bo już maja  
wszystko wylosowane indur  
nowy brudki nowe fetszate  
gwery nowe bo pierwsze mieli  
wszystko stare ze już norme  
pozidom o tydzien a odwa  
Tak Bodej ja już przydem inimi  
Tak fort srech jest waszitate  
sam niewiem czy przydem  
do Koni czy do Lufrowidy  
dwaj tez tu to mieli From  
we... To przydem do domu  
tu przyjecha 5 Krowow  
nate sanon

## List Jana nr 8 19.08.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sleziem

Dnia 19 Sierpnia /8 1915  
Kochani Rodzice Zasyłam  
wam serdeczne pozdrowienie  
i Dowiaduję się o waszym  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest Poteraz dobre  
coraj my byli natak goscinie  
dostawali my kołocze i babki  
i wino a jo se cora zaszeł  
po kufer do Kasarnie i szego  
przynios a jo Gdy był przy  
Kompaniji bo juz mają  
wszystko wyfasowane nudur  
nowy brucaki nowe felszpate  
gwery nowe bo pierwy mieli  
wszystko stare ze juz nozne  
pojadom o tydzien a odwa  
Tak Bodej jo juz pujdem znini  
Tak fort szech jest weszpitalu  
som niewiem czy pujdem  
do Konp czy do [Suprawidy]  
dwaj tesz tu to mieli Tram  
[we dnie] To pujdom do domu  
[...] tu przyjechało 5 Krakowa  
nate sanon  
a ło Pawle już wiem sze jest  
rany boch Pismo otrzymał Tak ni  
potem odpiszcie jesi wom beje  
kiedy pisał Tak Bogiem do niłego  
Zobaczynia Uszanowa  
Jan Grycz

Ryc. 30.  
Awers i rewers  
kartki LJ 9.



Dnia 22 Sierpnia /R 1915  
Kochani Rodzice wasytam  
wam serdeczne pozdrowienia  
i Dowiadujem sie swam  
udwoniem i powodzeniem Moje  
powodzenie jest jak zwykle na  
wojnie już byk jechot do pola  
Gdy ta choroba temu <sup>nie</sup> przeskodzi  
bo tam przyjacieli już moja  
Kompanija pojechała do pola  
do italie dowiadujem sie  
jesi wam Pawet jakie srenitale  
jak by wam pisat toni Adrese  
poslizce abo otam mojego  
stychac kole was jesi już w rekoni  
juz narukowali jako Kawet abo  
w do 50 rokow abo mox już mox  
w pola poshludrone tu na Mo rani  
som crosny wpatne jiny padre  
L. Jany Bogiem waszy w blonni

## List Jana nr 9 22.08.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem

Dnia 22 Sierpnia /8 1915  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
i Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle na  
wojnie juz **bych** jechoł do pola  
Gdy ta choroba temu nie przeszkodziła  
bo tem piendzialek juz moja  
Kompanija pojechała do pola  
do italije dowiadujem się  
jesi **wom** Pawel pisze szepitala  
jak by wom piskoł toni Adrese  
poszlijcie abo cotam mowego  
slychac kole was jesi juz ci rekruci  
juz narukowali jako **Karel abo**  
ci do 50 roku abo moc juz mocie  
z pola poskludzane tu na Morawie  
som czaszy szpatne jemy padze  
Tak Bogiem wszycy w domu

Moja Adresa  
K u k Res. Spital Abteil 4  
Zimer 19 Morawa  
**im** Schönberg



Ryc. 31.  
Awers i rewers  
kartki LJ 13.

Dnia 29 Sierpnia 18 1915

Kochanie Rodniec przytam wam  
 wroczna podrozownia i Dowiadujemy  
 sie owasem zdrowiu i powodzeniu  
 zii sie uszczyn zdrowiu ~~rodzinnym~~  
 choje powodzenie jest potwor, dobre  
 ale niewiem jak dlugo niewiem  
 czy przydem do Kompromis To wam  
 potem razem odpisem listy otrzymal  
 em dwa w sobote w rano quwerce  
 jedem a jednemu kartke dowiadujemy  
 ze zii juz macie poskladzone  
 a lotem nowego stychos kole was  
 zii wam Towil bye pisat zii  
 jessore hony nize w szpitalu Tak  
 ni potem odysza jest tu nos  
 mate so no m. do sahu pwa 20 wyzok  
 jest jich <sup>tu</sup> od Krotowa z ale Nowowy  
 potatho jestem potwor, zdrowy  
 ale nie jest tu kopke Festno  
 nam tu szornych Troam a Glaska  
 3 z Bremen z a Wisty jednego  
 Tak wam meno m. co pisac  
 Tak Bogam wisny w domiu  
 do snitego zoboerynia Uronowo  
 Jan Czaja

## List Jana nr 13 29.08.1915

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem**

Dnia 29 Sierpnia / 8 1915  
Kochani Rodzice Zasyłam wam  
serdeczne pozdrowienie i Dowiadujęm  
się owaszęm zdrowiu i powodzeniu  
jesi cie wszczy zdrowiu w domu  
Moje powodzenie jest Poteraz dobre  
ale niewiem jak długo niewiem  
czy pujdęm do Kompanije To wam  
potem zaraz odpiszem Listy otrzymał  
em dwa w sobotęm rano guwercie  
jedem a jednom kartke dowiadujen  
się jesi juz macie poskludzane  
a cotam mowego slychac kole was  
jesi wom Paweł beje pisał jesi  
jeszcze kany zyje weszpitalu Tak  
ni potem odpiszcie jest tu nas  
nate sanom chorobe prze 20 wojoko...  
jest jich tu od Krakowa 9 ale Morawy  
ostatko jestem Poteraz zdrowy  
ale nie jest tu kapke Teskno  
nam tu snomych Pram ze Śląska  
3 z Brennej 2 a Wisły jednego  
Tak wam nienom co **juz** pisac  
Tak Bogiem wszczy w domu  
do miłego Zobaczynia Uszanowa  
Jan Grycz

**Moja Adresa  
K u k Res. Spital Infanterie Kasarnie  
Abteil 4 Zimer 19  
im Morawa Schönberg**

Ryc. 32.  
Awers i rewers  
kartki LJ 14.



Dnia 31 Lipca 1895.  
Kochani Rodzice raztam wam  
serdeczne pozdrowienie i dowiadujemy  
sie o waszym zdrowiu i powodzeniu  
moje powodzenie jest jak zwykle na  
wojnie. Teraz wiecej jest fort. wespitalu  
nie wiem czy przydem do Kompanije  
to wam rozow odpisem potem  
tu naszkicowale teraz sa croszy  
spiatne odpisnie ni jesi jesi i  
niekiedy jako: Karet Medoba jesi  
jesi rukowate albo Medoba Lona  
albo Lucewa jesi jesiure som  
Lynnow albo Medoba Pawit jesi  
jesiure kamy ryje albo jesi Laitet me  
gusi jak wam kiedy pisot jesi jesiure  
kamy byje ryje jak wiecej stysrot se  
Pawit jest romiony bardzo ni byto  
smutnie. Nie jesi tam bokej kiedy  
widziacie w Lorny Gody bych miat  
to wespitalu a widziot byto dochter  
Loby to miwimiet ale ja jest Teraz  
ndrowy Tak Bogiem Kochani  
Rodzice i Woszczy w domu  
do mitego Zeboryna.



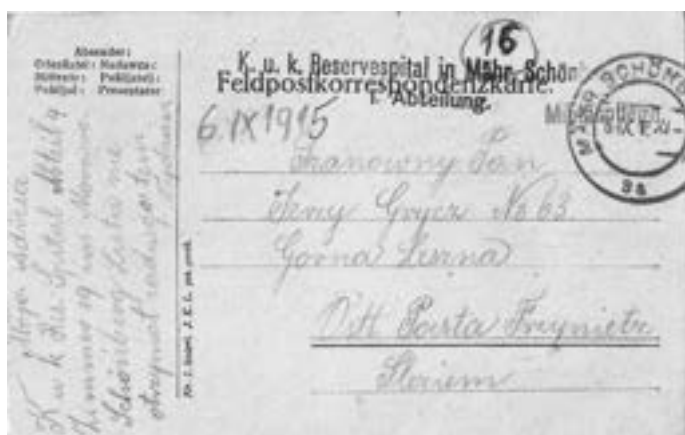
**List Jana nr 14 31.08.1915. Stempel pocztowy: 1.09.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem**

Dnia 31 Sierpnia /8 1915

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie i dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
moje powodzenie jest jak zwykle na  
wojnie Poteraz szech jest fort weszpitalu  
niewiem czy pujdem do Kompanije  
To wam zaraz odpiszem potem  
tu na Morawie teraz sa czaszy  
szpatne odpiszcie ni jesi juz ci  
rekrucio jako Karel Niedoba jesi  
juz rukowali abo Niedoba Jonek  
abo Kuczera jesi jeszcze som  
Trzyncu abo Niedoba Pawel jesi  
jeszcze kany zyje abo jesie Pawel sie nie  
gusi jak wom kiedy pisol jesi jeszcze  
kany beje zyl jak szech slyszol se  
**Pawel jest raniony bardzo ni bylo**  
smutnie Mie juz tam bodej kiedy  
uwidzicie w Lesznej Gdy bych mial  
to weszpitalu a widzial by to dochtor  
Toby to uwierzil ale ja jest Teraz  
zdrowy Tak Bogiem Kochani  
Rodzice i Wwszczy w domu  
do milego zobaczynia  
List szech guwercie otrzymal

Moja Adresa ta sama



Ryc. 33.  
Awers i rewers  
kartki LJ 16.

Dnia w medyce.  
Dziem. Dobry Kochaniu Podrue nasystem wam  
serdeczne powitawienie Dowiadujem sie o waszym  
zdrowiu i powodzeniu. Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie. Ciąży tu na Mowicie  
som spratne jemy podujom deszcz odpisacie  
mi sctam kole was nowego coteraz nowobroce  
konu w domu psi sie psi chatyze papierem  
przykryli. Gdych to miał ten napis weszpiteln  
toby nie puszcil do domu ale żaga to niebedy  
miał odpisacie psi powet sie niequis psi psire  
komu rype Jan Bogiem wseru w domu  
do initego nowacypio. Ustronowaniem. P. O. 201

**List Jana nr 16 5.09.1915. Stempel pocztowy: 6.09.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem**

Dnia w niedziele  
Dzien [d/D]obry Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrawienie Dowiadujem się owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie Czaszy tu na Morawie  
som szpatne jemy padujom deszcze odpiszcie  
mi cotam kole was nowego coteraz narobiocie  
koni w domu jesi cie już chałupe papierem  
przykryli Gdych to miał tem napat weszpitalu  
Toby nie puscili do domu ale jago to niebędyn  
miał odpiszcie jesi Paweł sie niegusi jesi jeszcze  
kamy zyje Tak Bogiem wszczy w domu  
do miłego zobaczynia  
Uszanowaniem Johann Grycz

**Moja Adresa  
K u k Res. Spital Abteil 4  
Zimmer 19 im Morawa  
Schömborg**  
Listu nie  
otrzymał zadnego tem  
Tydzien

Ryc. 34.  
Awers i rewers  
kartki LJ 11.



Dnia 9 Wrzesnia / 1915  
Kochani Rodzice napisalam wam serdeczne powitanie  
Dowiedziem sie o Waszym zdrowiu i powiekszeniu. Moze  
powodem jest jak zwykle na wojnie wiec bedzie  
niezbytala odhodrut sam niewiem komu  
czy do Kompanije czyz ni wiez nieznam  
dowiedziem o Wasz zdrowiu kani w domu  
abo o Wasz nowego stycha kole was wiez  
abracio narukowalisc jako? Komet abo w stoso  
roku abo wie sie Powiet niezumi wiez  
Kany wiez wiezpitaku tak wam nieznam co  
wiez wiez. Tak Bogiem do widzenia wacy  
w domu do Waszego zobaczania

**List Jana nr 11 9.09.1915. Stempel pocztowy: 10.09.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Sleziem**

Dnia 9 Wrzesnia /1915

Kochani Rodzice zasylam wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie o waszem zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle na wojnie juz bedym  
zeszpitala odchodzil sam niewiem kamy  
czy do Kompanije Teraz ni juz tu niepiszcie  
dowiadujem coteraz narobiocie koni w domu  
abo cotam nowego slychac kole was jesi [ci]  
rekrucio narukowali jako Kareł abo ci do 50  
roku abo jesi sie Paweł niegusi jesi jeszcze  
kany zyje weszpitalu Tak wam nienom co  
juz pisac Tak Bogiem do widzenia wszczy  
w domu do milego zobaczynia  
Tak wam potem odpiszem  
kamy bedym  
Uszanowaniem  
Johann Grycz

Ryc. 35.  
Awers i rewers  
kartki LJ 17.



wagnie brany tu no. Modawa  
som Poteras piekne ciwiadujm  
sie cotam mowego stychon  
kole was psi sie Pawl nie jaru  
psi psere kony ryp abo cotwa  
mo robioci w domu piwie  
otowy per posuszpli dawom  
wam dowiadomości srech  
wam postat Kufer do domu  
roznios srech go w sobote mo  
proctie Tak ni potem odpiscie  
cryste go dostali abo kiedy  
bedom ci rekucio rukowoc  
jako Karol Semiadec srech  
otrzymat za ktore wam drukun  
Listw srech psere me otrzymat  
jok srech postat do Kompanije  
abo psi to nagytani piwie  
do gminy psi to nom  
ro nowie dochtowiu mi  
um od druziatogo rok  
criseli ca

wsiay w domu

## List Jana nr 17 17.09.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trz[...]  
Sleziem

Dnia 17 Wrzesnia / 1915  
Kochani Rodzice  
Zasylam wam serdeczne pozdrawienie  
i Dowiadujem sie o waszem zdrowiu i powodzeniu  
jesli cie som wszcy zdrowiu w domu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
wojnie Czaszy tu na Morawie som Poteraz  
pięknem dowiadujem sie cotam mowego  
slychac kole was jesli sie Pawel nie gusi  
jesli jeszcze kany zyje abo coteraz narobioce  
w domu jesli cie otawy juz posuszyl dawam  
wam dowiadomosci szech wam poslal  
Kufel do domu zaniósł szech go wsobote  
na poczte Tak ni potem odpiszcie czyscie  
go dostali abo kiedy bedom ci rekrucio  
rukowac jako Karel Pięmiądze szech  
otrzymał za ktore wam dziękuje Listu  
szech jeszcze nie otrzymał jak szech  
poszel do Kompanije abo jesli to zapytani [...]  
**do [gnimy]my jesli to nom [...]**  
**jo nowil dochtorowi sze[...]**  
**już od dziesiątego rok[...]**  
**nopisali [...] Ta[...]**  
wszcy w domu

Moja Adresa  
K u k Inf. Reg No 93  
1 Eratz Komp  
1 Cuk Hezmesdorf in Morawa  
Schönbeg

Mop. Adreso.  
 Kruk Jist Dag No 93  
 1 Lnoe Komp & Lug  
 in Frönberg Morawa

Dnia 27 Listopada 1908

18/1

Hocham Dobroc zasptam nam vrbave.  
 parobavim Dnia 27go listopada 1908  
 rokovim i porobavim jine som  
 wsiy rokovim doma. Mopporobim  
 jest jak wupke ma wopie twa. wch  
 jest jiny wnoe Kompanyi a Moraw  
 Kompanija odpuke. Twi Eptiam  
 do pola a daj Twi chst jnych  
 do Moraw Komp Nam tu twa  
 anowog art. Bnemy gorne  
 Tosa chodajny spatom Twor choby  
 my natak Moraw jak odnas do  
 do Fyldhu a das wupadek a mory  
 Twi odny na abonku pa tu twa  
 body kudyny radowa tyda  
 Taku ni odpuke wotam mo wog  
 kole was abo pa w Gornicha  
 stwa i Pastowia abo Komp  
 det Niedoba Lengk abo Twawa  
 abo Komp jest Twi kudyly

Taku ni odpuke abo pu prre  
 nowicze Twor Twor doma  
 abo pu pa mone do niemich  
 wykopane tu pa do Morawe  
 niemicko ni wwidu tu wupke  
 anawonom kopom op Marynam  
 to som Twi som tu Poloy  
 do Fyldhu wchodni jdem wog  
 to jest jakich Fyldhu jak  
 Fyldhu i nypuram abo domu  
 Twi ni foto i Fyldhu  
 wbych met wopamatke a o  
 prof pust do Tego wupa. byto  
 praccylo Twi napuice wypram  
 wog tu Twi wog pa doprowdy  
 melosary a fotografje ni  
 postlye jdu ale isto to wog  
 Twi postet foto fotografje ale  
 nom mate pamiaday to w  
 memom wog fotografje wog  
 to Lanow wprawy a chlebo  
 nomu mate Twi le murem

prackupowac Tak ni postlye  
 Twi som Twawo ale isto kom  
 bedis Twi. se w kupio do  
 pola wchle abo jak wchawie  
 o my wyfasupny op to ni ma  
 ni post Moraw Kompanyi  
 go jdem met stary Mandur  
 do pola. bych wog post wog  
 ale niemo. kudy wotet bych  
 w dno niemich pu doma  
 jak wog dnia wago jny wopke  
 to som Twi wog niem Komp  
 jnych jnych wog Komp  
 Twi pu wog ale body jak bych  
 Twi to wog potem waw napuicem  
 ale postlye ni kom Twawo  
 ale isto Twi wch stymat wog wog  
 a pdnom Twi Tak wog  
 niem wog Twi Twi wog  
 wog w domu do meto  
 Twi wog Twi wog  
 Twi wog Twi wog



## List Jana nr 18/1 27.10.1915

Dnia 27 Padziernika / 1915

Kochani Rodzice zasylam wam serdeczne  
pozdrawienie Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu jesicie som  
wszcy zdrowi doma Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie Teraz szech  
jest przy erzac Kompaniji a Marsz  
Kompanija odjechała Tem Tydzien  
do pola a My Teraz chnet przyjdymy  
do marsz Komp Mom tu teraz  
snomego asz Brennej grinie  
Tosz chodzimy społem Teraz chodzi  
my natak Marsze jak odnas do  
Frydku a das naspadek a mocy  
Tesz idymy na ibonki juz tu teraz  
bodej bedymy zedwa tydzie  
Taki ni odpiszcie cotam mowego  
kole was abo jesi sie Gławiczka  
Głusi z Pietrowic abo Kamy  
jest Niedoba Jonek abo Kuczera  
abo kamy jest Karel Niedobow  
Taki ni odpiszcie abo jesi jeszcze mocie  
oba Konie doma abo co  
narobioce Koni Teraz  
doma abo jesi juz mocie  
ziemioki wykopane tu juz Po Morawie  
ziemiokow nie uwidzi tu wszystko  
maszynom kopiom aji Maszynami  
łorzom Tu som tesz Polocy  
asz Galicyje wschodni jeden cug  
12 jich jest takich Głupich jak  
Postofka a niepuszczom jich do domu  
Poszljcie ni fotografie Pawłowom  
cobyh miol napamiatke aco  
Jozef pisol To Tego niejza było  
przeczytac Taki napiszcie wyrazni  
coje tem Pawłem czy juz doprowdy  
nieboszczy a fotografie ni  
poszljcie ~~joby~~ ale istto Jo ~~by~~ wom  
Tesz postol fotografie ale  
nom mało piemiędzy to sie  
nienom zaco fotografjowac  
co Lenonk wyfasujemy a chleba  
nomy mało Tosz se muszem  
przykupowac Tak mi poszljcie  
Kierom Korone ale istto bo ni  
bedzie Trzeba se co kupic do  
pola sztecle abo jaki rękawice  
a my wyfasujemy aje to nima  
nic fert a Marsz Kompanija

po jedęmiol stary Mumdur  
do pola bych wom pisol części  
ale niema kiedy woloł bych  
roz dnia ziemioki jeść doma  
jak roz dnia mieso przy wojsku  
jo som Poteraz niewiem Kamy  
pujdym Gdybych szel Kamy  
Tobyh już szel ale bodej jak bych  
Szel To wom potem zaraz napiszęm  
ale poszljcie ni kierom korone  
ale istto List szech otrzymał  
guwercie  
a jednom Kartke Tak wam  
nienam copisac Tak Bogiem  
wszcy w domu do miłego  
Zobaczynia Uszamowaniem  
J Gr

Moja Adresa

K u k Inft Reg No 93  
1 Erzac Komp 2 Cug  
in Szönbeg Morawa

Ryc. 37.  
Awers i rewers  
kartki LJ 18/2.



Dnia 2 Listopada 1915  
Kochani Rodzice zasytam was  
serdecznie pozdrowieniem Dowiadujem  
sie o waszym zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie bozcy rom tu teraz  
szpetne wiech jest Marza  
Kompanji wa tu bodej bedymy  
nie dwa tygodnie bedymy fasolka  
tem tygodniu nuzduw Tak wam.  
potem nowar odjisztem odjisztem  
cotam nowego itychow kole was  
abo jesi jisztem Gtowiska abo  
Sture Holije abo cotwar no robio  
ie Koni w domu abo Komu  
jest Karet Niedoba a moc abo  
oddeli tych rekruitow abo jesi  
juz w Stary no rukowali Taka  
Krozy Loref abo Komu jest  
Niedoba domik jesi juz pojechał  
do pola Tak wam niemo  
wicy co pisac Tak Bogiem  
wszyscy do miłos robaczynia

## **List Jana nr 18/2 2.11.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 2 Listopada /11/ 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Czaszy som tu teraz  
szpatne juzech jest Marsz  
Kompaniji juz tu bodej bedymy  
zedwa tydnie bedymy fasofac  
tem tyzien numdur Tak wam  
potem zaraz odpiszem odpiszcie  
cotam mowego slychac kole was  
abo jesi piszem Glawiczka abo Sturc  
Italije abo coteraz narobio  
cie Koni w domu abo Kamy  
jest Karel Niedoba a moc das  
oddali tych rekrutow abo jesi  
juz ci Starzy narukowali Jako  
Kropp Jozef abo Kamy jest  
Niedoba Jonek jesi juz pojechał  
do pola Tak wam nienam  
wiecej co pisac Tak Bogiem  
wszcy do milego zobaczynia

**K u k Inft Reg No 93  
1 Marsz Konp 2 Cug  
in Morawa Schönberg**

Ryc. 38.  
Awers i rewers  
kartki LJ 19.



Dnia 3 Listopada 1915  
 Kochani Rodzice zastaniam was.  
 serdecznie podziwiam Dowiodziem  
 sie o waszym zdrowiu i powodzeniu  
 Moje powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie Twiecz jest Marek  
 Kompaniji ~~ci~~ my wyfasowala  
 numerow mowcy per tu bodey  
 bedymy redwa tygodnie  
 jeszcze niewiemy komu pudy  
 my czy do ruska czy do  
 Italije Tak wam potem nora  
 napiszem odpisnie wotam  
 mowego kole was tak ni  
 napisnie jesli cie Pawtowom  
 fotografije postali cobych miat  
 na pomio. the a postlige ni  
 kierom korone jak pudyem pola  
 to per. Potem niebedym potrzebo  
 wot Tak wam per niernam  
 co pisac Tak sie wamni taerem  
 bo per bodey kiedy bedym w Lesznan

## **List Jana nr 19 3.11.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 3 Listopada / 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Juzech jest Marsz  
Kompaniji dzieś my wyfasowali  
numdur mowy juz tu bodej  
bedymy zedwa tygodnie  
jeszcze niewiemy kamy pujdy  
my czy do ruska czy do  
Italije Tak wam potem zaraz  
napiszem odpiszcie cotam  
mowego kole was tak ni  
napiszcie jesi cie Pawłowom  
fotografije posłali cobych miał  
na paniątke a poszljiecie ni  
kierom korone jak pujdem do pola  
to juz Potem niebedym potrzebo  
woł Tak wam juz nienam  
co pisac Tak sie wami łączem  
bo juz bodej kiedy bedym w Lesznej  
**Tak Bogiem wszcy  
do milego zobaczynia**

**K u k Inft Reg No 93  
1 Marsz Komp 3 Cug  
in Morawa Schönberg**

Ryc. 39.  
Awers i rewers  
kartki LJ 1.



Dnia, w sobote 11915.  
Kochani Rodzice kasytarn wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujemy  
sie o waszym zdrowiu i powodzeniu  
Moze powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Tam tydzien my wyfa  
sowali murmur wczwartek  
Tuz tu bodey bedymy tydzien  
Tak <sup>si</sup> kwami tamem miejscu  
sie tam dobre bo ju bodey  
kiedy kwami <sup>si</sup> uwidzym  
Pieniadze szech otrzymat  
na, ktore wam serdeczne  
dziekujemy dowiadujemy sie  
jesi ju sie rekrutacja namukowa  
w toko Kroppz Tak Tak mi  
odpiszcie otam nowego  
kole was nam tu inobnego  
as<sup>to</sup> Brennej niezakiego  
grime Tak wam poszlern  
fotografie Tak wam nie nam  
opisac Tak Bogiem Kochan

## List Jana nr 1. Orientacyjne datowanie: 6.11.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
in Slezem

Dnia w sobote /1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Tem tydzien my wyfa  
sowali mumdur weczrtwartek  
Już tu bodej bedymy tydzien  
Tak sie zwami łączem miejście  
sie tam dobrze bo juz bodej  
kiedy juz zwami sie uwidzym  
Pieniądze szech otrzymał  
za ktore wam serdecznie  
dziękujem dowiadujem sie  
jesi juz cie rekrucio narukowa  
li Jako Kropp Jozef Tak mi  
odpiszcie cotam mowego  
kole was nam tu snomego  
asz Brennej niejakigo  
grinie Tak wam poszlem  
fotografije Tak wam nienam  
copisać Tak z Bogiem Kochani  
Rodzice bracia  
i siostry do  
miłego zobaczynia

K u k Inf Reg N 93  
1 Marsz Komp 3 Cug  
in Schönbeg Morawa

Ryc. 40.  
Awers i rewers  
kartki LJ 20.



Dnia 7 Listopada, 1915  
Kochani Rodzice czytając wam  
serdecznie pozdrawiam i powiadam  
nie swoim adresem i powiadam  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie tu tu bodey bedymy  
za dwa tygodnie Tak, popadymy do  
pola towarow oraz napisem fotografy  
wam posalem ale nie skorow bo  
przez nie gotowe Palniadze wch  
otrzymat wila na w listie pisali  
na ktore wam serdecznie dziękuję  
Spisujemy sie popadymy do Polacy  
to chwota Bogu Polow, zdrowy  
Jeszcze bych chciot sie awami wor  
widniec ale to bodey pr. zyciu bedra  
ter chocby miot przemiedze to chleba  
mielra kypie tak cojmuygo  
to kypie abo to my jest Gordon  
i gutowku Tak wam namain napisem  
Tomy was pozdrawiam zyciem  
wam wszystkim adresem i  
do serdeczniego kobocyma  
Wszystkowemu f Guc



## **List Jana nr 20 7.11.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 7 Listopada / 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Juz tu bodej bedymy  
zedwa tygodnie Jak pojadymy do  
pola to wom zaraz napiszem fotografije  
wom poszlem ale nieskorzi bo  
jeszcze niesą gotowe Piemiądze szech  
otrzymał wiela ście mi liscie pisali  
za ktore wam serdecznie dziekujem  
Slyszymy sze pojadymy do Italije  
**Jo** chwała Bogu Poteraz zdrowy  
Jeszcze bych chcioł sie zwami roz  
widziec ale to bodej juz zyciu bedzie  
tu chocby miol piemiądze to chleba  
nielsa kupic tak cojimszygo  
to kupi abo Kamy jest Koždon  
z gutowki Tak wam nienam copisac  
**Jemy** was pozdrawiam zyczem  
wam wszystkim zdrowia i  
do szczęśliweg[o] zobaczynia  
Uszanowaniem J Gry

**Moja Adresa  
K u k Inft Reg No 93  
3 Marsz Komp 3 Zug  
in Kolsterschuli  
in Morawa Schönberg**

Ryc. 41.  
Awers i rewers  
kartki LJ 21.



Dnia 11 Listopada 1915  
Kochani Rodzice naszytm wam  
serdeczne pozdrawienie Dowiadujemy  
sie o waszym zdrowiu i powodzeniu  
a cotam nowego w Larny. Moje  
powodzenia jest jak zwykle. Najwaznie  
Czaszy som tu teraz spratne jymy  
gadnie. Jwi tu teraz dlugo nie  
bedymy bo drisaj my byli jymy  
spowiedzi bo jut to ty najpali  
co jstw Morawy rognit To doma  
omni na drisies rokow tela nie  
chodrit jak tu jmy wojkaw  
a fotografje wam powtem jmy  
niekoni bo jowca niema optawie  
a wam jistot jor kiela Listow o  
wy nie odpisacie jwiech niedostot  
Listow odwas od jmerwego tydnia  
a odpisacie ni coe tem Pawlern  
cypat sie dowodriti cypesore  
kamj ryp wespitalu Tak ni  
odpiscie Tak tem List ot my jowce  
Jwi wam ni nam opisan Tak  
Basem do mitico roba jowce

## List Jana nr 21 11.11.1915. Stempel pocztowy: 12.11.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
in Slezem

Dnia 11 Listopada / 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
pozdrawienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
a cotam mowego w Lesznej Moje  
powodzenie jest jak zwykle nawojnie  
Czaszy som tu teraz szpatne jymy  
padze Juz tu teraz dlugo nie  
bedymy bo dzisiaj **my byli przy**  
spowiedzi **bo** juz to tu napoli  
co jotu Morawy zgonil **To** doma  
ani za dziesiec rokov tela nie  
chodzil jak tu przy wojsku  
a fotografie wom poszlem jemy  
nieskorzi bo jeszcze niema gotowe  
a wom pisol juz kiela Listow a  
wy nie odpiszecie juzech niedostol  
Listu odwas od przeszlego tydnia  
a **odpiszcie** ni coje tem Pawlem  
czyście sie dowiedzieli czyjeszce  
kamy zyje weszpitalu Tak ni  
odpiszcie Jak tem List otrzymacie  
Juz wam nienam copisac Tak  
Bogiem do milego zobaczynia

Moja Adresa  
K u k Inft Reg No 93  
3 Marsz Komp 3 Zug  
in Kolsterschula in  
Morawa Schönberg

Mam tu mnoga a slabe  
 parę męskiego papieru a  
 trochę wosku do Adre Gozo  
 Gryn in Brunn. Kto by  
 Sko rat in Starin  
 parętem fotografije to my  
 om dwa wyfotografy  
 Tu dwa same repatni gmy  
 pacze tu parę mowieny  
 jest do polu swa robomy  
 taki Ma-see jak tam od nos  
 do fryzku a to nie padek  
 ta kóstura kwata Bogu  
 do wy rdowoy a w ten  
 tach byt dyku redelity  
 Tak wam po memom

Dnia 11 Listopada 11915  
 Pro kani Rodica wyfotam wam (22)  
 w obant podawianio Dzwadym  
 za owarem adowim i ziece som  
 wity adowim w domiu Hozj parę  
 jest jak wyfotke na wogiu  
 i obidymy Kopwat nowi  
 do re a popadymy do Stalij  
 pamiadaj iocai mi postelu  
 do betof na ponowki dotek  
 a re witeki b seotek a re  
 a witeki a pucnow sa wity  
 a kóstadko re murem  
 chleba Gdypz mato do  
 dwa taki pamiadaj mato  
 dnu a Mundur Gyr my  
 wyfotowali bendero  
 tak mowom do c  
 pucopem od Stolo

kani jak parę Hozj  
 do wotam mnoga koby  
 to Sowl sa re nie  
 a to re pucow  
 Tak mi odparcia  
 jest Byst Wedelow  
 abo Kwonwa abo  
 wyfotat murem na  
 Pawlus pucow abo  
 pucow murem a wotow  
 hony w domiu a  
 rdowoy parę mowieny  
 wyfotowali pamiadaj  
 Mundur a boby a  
 alty a pucow parę  
 jedny boby abo pamiadaj  
 nos Lir nowy gtyw a  
 tisz chylko gmy  
 w rubeam

copuso re Pamiadaj  
 dndhufem ato Sowl  
 napucow wyfotam  
 murem wity sa  
 powreit Tak  
 do wity rdowoy  
 Hozj Adreso  
 K w t Luft  
 3 Hozj  
 in Klostert  
 in Morawa

Ryc. 42. List LJ 22.

## List Jana nr 22 11.11.1915

Dnia 11 Listopada / 1915

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i jesicie som  
wszcy zdrowi w domu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie Juz tu dlugo  
niebedymy Kapral nom mowil ze  
do 20 a pojedymy do Italiye tych  
piemiedzy coście mi poslali toch se  
kupil **Pończoch[i]** a sztecle a taki chucionki  
do botof za ponczochi dolech Trzi korony  
a za sztecle 6 szostek a za chucionki  
4 szostki a pisnow za cztery szostki  
a łostatdko ze muszem przykupowac  
chleba Gdygo mało dostowomy  
dwa taki pecenecki małe na pięć  
dni a Mumdur Tesh my nie  
wyfasowali bardzo dziewmy  
Jak mortwemu do grobu jak To  
pucojem od Błota Toto sie tak  
lemi jak psa strzyg dowiadujem  
sie cotam mowego kole was jesi cie  
**lo** Pawle sie co nie dowiedzieli  
a Cemborek sze juz miol bec pochowany  
a tu ni piszecie ze jest ramiomy  
Tak mi odpiszcie zaraz a **Kamy**  
jest Paweł Niedobow abo Kolorzicek  
abo Kuczera abo Kamy jest Kawka  
czytesz musiol na rukowac abo jesi  
Pawlus pisze abo jesi juz ci Trzynkanie  
juz narukowali a coteraz narobiecie  
koni w domu a Jozef jesi jest  
zdrowszy jeszcze nienomy  
wszystkiego wyfasowane pram  
Mumdur a boty a brucaki a  
celty a pradło jeszcze dostanemy  
jedny boty deke abo jesi sie jeszcze  
moc Leszonowf głusi a gwerow  
tesz chybio jemy chodzimy  
z ruskini [**pochowany?**] [...]  
Mom tu snomego ze Śląska  
jednego niejakigo Gręnie az  
Brennej wom dom Adrese Georg  
Grień in Brenna N= 69 Ost Poczta  
Skoczal in Slezien To wom  
poszlem fotografije To my  
som dwa wyfotografijowani  
Tu teraz czaszy som szpatne jemy  
padze tu jeszcze moczrepy  
jest Po polu Teraz robimy

taki Marsze jak tam od nas  
do frydku a zas naspadek  
Jo to Poteraz chwala Bogu  
dosyc zdrowy a w domu  
toch był dycki zdechły  
Tak wam juz nienom  
copisac za Piemiądze wam  
dziękujem ało Pawle  
ni napiszcie coje znim Jo juz  
nieręczeniem zebych sie kiedy  
powrocił tak Bogiem  
do miłego zobaczynia

Moja Adresa  
K u k Inft Reg N 93  
3 Marsz Komp 3 Cug  
in Klosterschula  
in Morawa Schönberg

Dnia 17 listopada  
 Kochani Rodzice kartką w  
 serdecznym pozdrowieniu Dowiadaj  
 się o waszym zdrowiu ponieważ  
 w sercu zdrowiu w domu moje  
 powodzenie jest jak zwykle no  
 wojnie Crossy som tu twax  
 pełne Dowiadaj się o cotam  
 nowego kole was obo cotwaro  
 monoliticie koni w domu  
 a cotam nowego' albo moe  
 sie jeszcze Sercharof gusi  
 albo moe ras tych sekretow  
 odali a jesz gopnierek Turv  
 pisze a Rosyie fotografije  
 szech wam postol 4 cistery  
 quwerue a dnie jednem  
 Tak samom piszeie ni  
 jesz kiedy idym do Kosciota  
 jak idymy to do Katołskigo  
 koss amu nie idym pwyom  
 sz gielickigo to ni mo  
 opaki Jan <sup>2011</sup> <sup>2012</sup> <sup>2013</sup> <sup>2014</sup> <sup>2015</sup> <sup>2016</sup> <sup>2017</sup> <sup>2018</sup> <sup>2019</sup> <sup>2020</sup> <sup>2021</sup> <sup>2022</sup> <sup>2023</sup> <sup>2024</sup> <sup>2025</sup> <sup>2026</sup> <sup>2027</sup> <sup>2028</sup> <sup>2029</sup> <sup>2030</sup>

jest ale tak pot godrimy  
 zbirah pnoa nielyt pny  
 spowiedzi jak orach poset  
 a domu tu amu nie brade  
 nima swiata do potednia  
 chodrimy ma ibo nk  
 a potidnt nomy fraf  
 spornem a rokonek  
 sre cystem pisreue  
 ni jesz to som  
 jak zabka tu je  
 doszabtek u gnu  
 ale to jest drogi  
 chleba ten tu jest  
 beda kupie jesz  
 kupa to nasoz  
 a wiecej ni  
 Sumdriatek my

**Feldpostkorrespondenzkarte**  
 Dopisnice polni posty.  
 1. Adresat  
 2. Nadawca  
 3. Miejsce  
 4. Podpis  
 5. Prezentacja

*Wam swoty fotografije  
 amu szom dnie jednem  
 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030*

my wyfasowali boty taki  
 temi gwodriami a jedno  
 prode taki Latowe a podwo  
 kocz jak Brucok da no  
 siebie to as togibo noradek  
 a jesze niemoim wysztkigo  
 pisreue w je Pawel niayse  
 a lepi sie mu je stalo  
 bo sie je niemoim trojne  
 Szwarzok my pnyrli do  
 Monre Klompia to nas  
 Szwarz drosiaz jak psof taki  
 Monre robimny jak tma  
 30 Kilometrow draz nar  
 padek ramo a pot szosty  
 jak pnyrdym to amu moz  
 niemoim taki stare  
 ktopy a Goliye w je  
 mojam po 50 rokof tak  
 misrom kiwoe Tak cofila  
 dostome ma amu lerec

a jesz je od Olsowego  
 tego karta naszebrowi  
 tor som jeszcze gor  
 to jest taki pnyrdym jak  
 Postofka a tesi jest dwo  
 Szomp tyku je  
 myslot sre kiedy  
 pnyrdobiesie km nie  
 Szref albo Wy  
 Szwarz tom bocy  
 kiedy Szwarzom  
 bedym szladot  
 Tur tu dtugo niabody  
 nadturey do 23 listopa  
 pny tebr gonieme

**Feldpostkorrespondenzkarte**  
 Dopisnice polni posty.  
 1. Adresat  
 2. Nadawca  
 3. Miejsce  
 4. Podpis  
 5. Prezentacja

*Jak tem list Szwarzom  
 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030*

## List Jana nr 23 17.11.1915 + nr LJ2

Dnia 17 Listopada

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszym zdrowiu jesiscie **som**

wszy zdrowi w domu Moje  
powodzenie jest jak zwykłe na  
wojnie Czaszy som tu teraz  
pięknę Dowiadujem sie cotam  
mowego kole was abo coteraz

marobiocie koni w domu  
a cotam mowego abo moc  
sie jeszcze Leszczanof głusi  
abo moc zas tych rekrutowo  
odali a jesi gojniczek Jura  
pisze z Rosyje fotografije  
szech wom posłol 4 cztery  
guwercie a dzies jednom  
Tak samom piszecie ni  
jesi kiedy idym do Kosciola  
jak idymy to do Katolickigo  
tosz ami nie idym **awam**  
gielickigo to nima

Adresa tego Grinie jest taka  
Georg Grien in Brenna No 69  
ojciec Jan Grien.

ost Poczta in Slezim Skoczał  
jest ale tak poł godziny

toszech jeszcze niebył przy  
spowiedzi jak szech poszeł  
z domu tu ani miedziele  
nima swięta do połednia  
chodzimy ma ibomk

a połedni nomy fraj  
tose spoczmem a zokonek  
sze czytom piszecie  
ni jesi to som

jaki jabka tu je  
doś jablek i gruszek

ale to jest drogi  
chleba tesz tu jest

bieda kupic jesi  
kupi to zasostke  
a więcej ni

Tam matej fotografiji

my som dwa **tem z**  
**z Brennej Grinia**

[ani nieman] [kiedy pisać]

[naji]

[slow] wampo[...]

[Poszwicze?]

Piemdzialek my

my wyfasowali boty taki  
temi gwodziami a jedno  
pradło taki Latowe a podwa  
koce dobre jak Brucał da na  
siebie to as łogibo nazadek  
a jeszcze nienomy wszystkigo  
Piszecie ze juz Paweł niezycje  
a lepi sie mu juz stało

bo juz niemusi tropic  
Teraz jak my przyszli do  
Marsz Kompa to nas  
drszą jak psolf taki

**Marsze** robiemy **jaki ma**  
30 Kilometrow azas naz  
padek ramo o poł szostej  
jak przyjdym to ani mog

nie czujem taki stare  
chłopy z Galicyje co juz  
majam po 50 rokof tak  
muszom kiwac Tak cofila  
dostanie ma cescie lezec

a jesi juz od Olszowego  
tego **Karla** niezebrali  
tosz som jeszcze gorsi

**to jest taki przygupi**  
jak Postofka a tesz jest Marsz

Komp dycki sze  
mysłol sze kiedy  
przyjedziecie ku nie

Jozef abo Wy

**Jo**juz tam bodej

kiedy Lesznom

bedym ogladoł

Juz tu długo niebedyn

nadłuzej do 23 Listopa

jemy teraz goniemy

potakich gorach

**j** łunas Czantory

ni podla tych **gor** nic

Tak sie zwani

wszystkini **laczem**

Bogiem domile

zoba

Jak tem list otrzymacie tak

**tak zaraz**

**ni**

**odp**

Ryc. 44.  
Awers i rewers  
kartki LJ 24.



Dnia 19 Listopada  
Kochani rodzice nasytani wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujemy  
się o waszym zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle na  
wzrost. Teraz som tu teraz wpatne  
smiech tak jakostkie spiedo a noc  
nas umowanie Tu tu oltugo nie  
bedymy Tu bedymy odjedrac  
do pola Biedriatek albo wofferek  
do Stolice dostali my taki  
mielokit takini gwodriani puzdymy  
do Lekisik gor dowiadujemy sie  
cotam mowego kole was  
albo cotwarz mowobicie w domu  
Tu nitu Teraz niepiszcie  
a wam dam Adrese jak bedymy  
na miejscu Tak wam rowaz  
bedym pisol Mome ju dowas  
osttatnie List piszrem dycki  
se myslot ze kiedy kiedy  
przyjedzie do nie Loref albo  
wy a wrey wam niemam  
co pisac Tak Bogiem do  
nitca nobryma



## List Jana nr 24 19.11.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ostt Poczta Trzynietz  
Slask austryacki

Dnia 19 Listopada  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle na  
wojnie Czaszy som tu teraz szpatne  
snieg tak pokostki spadło a noc  
zas umarznie Juz tu długo nie  
bedymy Juz bedymy odjedzac  
do pola Piendzialek abo weftorek  
do Italije dostali my taki  
mieloki takimi gwodziami pujdymy  
do **Jakisik** gor dowiadujem sie  
cotam **m**owego kole was  
abo coteraz marobiocie w domu  
Juz nitu Teraz niepiszcie  
a wom dom Adrese jak bedymy  
na **niejscu** Tak wam zaraz  
bedym pisol **Mozme** juz dowas  
osttatni List **p**iszem dycki  
se myslol ze kiedy kiery  
przyjedzie do nie Jozef abo  
wy a więcej wam nienam  
co pisac Tak Bogiem do  
miłego zobaczynia  
Wwszcy w domu  
do miłego zobaczynia  
Uszanowaniem  
Jan Grycz

Tak Bogiem do nitgo  
roboczymo winny w domu  
do nitgo roboczymo.  
Uszanowaniem  
Jan Gryca

Dnia 11 Listopada 1915 (25)

Pochłonił Rodzic rozsyłam wam  
zadanie o porządkiem Dowiedziom  
si. cześciami adwocim i powołaniem  
sklep powołaniem jest jak zwykłe  
na wojnie Ciąży ciężej łwar  
jak wzmianka Dowiedziom za  
zobacz moimże keli was abo  
~~niezgodnie z dowiedziom~~  
Jest pora porzucit xite ruzie  
bedym na wojnie i w tw  
niebedymy sklego bedymy odpokoi  
do pola 23 abo 24 do Helips  
dotela my teli Melcha takimi  
zgodziliom i teli zieleza  
pod bity takimi dwochokami  
jak to do mojejce tem

Tem brucek to as togito wozndek  
Mundur my wyfasowali  
dos dobry a woztego Gdy  
tam nalyto twelba jic  
morne jic ostatni List  
juzem do was bo ja ja  
tam bodej kiedy Lermom  
bedym ogladet w ruzie  
Morn tu snomigo prorn  
tego grinie z Bronny ochof  
~~to~~ tak polat of Goliczyc  
List odwas tem Eydnen  
dwo gwieris a dwo Lorypont  
Kontki niektore wam dzechupen  
wacy wam menam  
capitac jomy was porzowam

Ryc. 45. List LJ 25.

## List Jana nr 25 21.11.1915

Dnia 21 Listopada 1915

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Czaszy som tu teraz  
jak wzinie Dowiadujem sie  
cotam mowego kole was abo  
coteraz marobioicie w domu  
Jesi jese pomysloł zete zine  
bedym na wojnie Juz tu  
niebedymy dlugo bedymy odjedzac  
do pola 23 abo 24 do Italije  
dostali my taki Mieloki takini  
gwodziani i taki zielaza  
pod boty takini dziobokani  
jak to do mapleca tem  
Tem brucak To as łogibo nazadek  
Mumdur my wyfasowali  
dos dobra a coztogo Gdy  
tam niebyło trzeba jić  
mozme już ostatni List  
piszem do was bo jo juz  
tam bodej kiedy Lesznom  
bedym oglądol w zyciu  
Mom tu snomego pram  
tego grinie z Brennej achof  
tech polakof Galicyje  
List odwas tem Tydzien  
dwa guwercie a dwie Korespont  
Kartki zaktore wam dziękujen  
więcej wam nienam  
copisac jemy was pozdrawiam  
Tak Bogiem do miłego  
zobaczynia wszy w domu  
do miłego zobaczynia  
Uszanowaniem  
Jan Grycz

Tak sie Pacem zwan  
 po jut tam kiedy kiedy  
 ledzym wiecej wami  
 Tak abogam do mitiga  
 robacy in wozny w domu  
 listy at zignot dwo  
 jak post  
 Ksionow wazni  
 Jan Tupa

Dnia 26 Listopada 1915 (26)  
 Kwiecni Pacem rozplym w  
 srednie poradzawani Dowiedzym  
 sie o waszem zdaniu i powiedziem  
 Maja powiedziem jest twa ote  
 Twora maza tak goniom wzdnie  
 i mozy so dognom maza waibeuk  
 a wzdnie res taktaki do 22  
 Pandriath my byli ze Somburgim  
 co do Kohenstatu to jest taci  
 godziny chodnika jednem stwone  
 ama wazpodik tony wpoli woz  
 o b o wozes res ob my prajuk  
 to kandy dzien tak dlarze goko  
 gora po Morawie to joni my  
 gnite pa My wazpik somy  
 wyfarowlu takti stakii a bo am

~~na brud~~  
 Taki jako brudlek a podwoje  
 w kowiu a taki Bonarochy taki  
 po kolana a ledwoje katef  
 jedny taki Lichtki a drugi  
 taki tami quodriani i taki  
 nieloki fa myslom ze  
 pudyimy do jakisik wielkich  
 got dowiedzym sie o tam mowice  
 Me was Haku tu znowego ze  
 Paska Sam tego game ob my  
 niam spotem om jest udruqem  
 waz ap jest Pacem waz  
 Horn ka wozadof co wazpik  
 so chodzymy spotem jakty  
 Soplewop in ze Landoru

Tak sami mawimy kiedy  
 jacew pudyimy by Sylem  
 ay wa ponidniek ote po myslom  
 ze tam Sydem mowic wozdote  
 abo nieloki Tak wam rozar  
 potem wazpik jak podyimy  
 do pole ab podyimy do  
 Malije Tak was poradzawam  
 wazpikich w domu bo  
 mbrane ostotni List jacew  
 do was jacew mylot  
 ze kiedy kiedy pudyimy do nie  
 Tak m odpuwad jak sa co  
 Pawle dowiedze Tak wam  
 bedym jacew jakiel bedym  
 waz darsze wam  
 jedam potem wpolo


## List Jana nr 26 26.11.1915

Dnia 26 Listopada 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest teraz zle  
Teraz masz tak goniom wednie  
i mocy co drugom moc naibonk  
a wednie zas 1 natak Marsz  
Piendzialek my byli ze Schönbergku  
az do Hohenstatu to jest Trzi  
godziny chodnika jednom strone  
azas naspadek to my wyszli rano  
o 6 a wieczor zas o 6 my przyszli  
to kazdy dzien tak Marsze ajako  
gora po Morawie To poni my  
gonili juz My wszystko nomy  
wyfasowali Taki skorki z barana  
na brzuch  
Taki jako bruclek a podwoje  
rękawic a taki Ponczochoy taki  
po kolana a Po dwoje botof  
jedny taki Lechtki  
a drugi taki temi gwodziami i taki  
nieloki Ja myslam sze  
pujdymy do jakisik wielkich  
gor dowiadujem sie cotam mowego  
kole was Mam tu snomego  
ze Ślązka Pram tego grinie ale my  
niesom społem om jest udrugim  
cugu ajo jest Trzecim cugu  
Mom kamaradof as z Galicyje  
co chodzimy społem jednej  
Topleraji az ze Samboru  
Tak sami niewiemy kiedy  
jeszcze pujdymy czy Tydzien  
czy asz poniedzieli ale jo myslam  
ze tem tydzien mozne wsobote  
abo niedziele Tak wam zaraz  
potem napiszem jak pojadymy  
do pola ale pojadymy do  
Italije Tak was pozdrawiam  
wszyckich w domu bo  
mozne ostatni List piszem  
do was jeszcze myslol  
ze kiedy kiery przyjedzie do nie  
Tak mi odpiszcie jak sie co  
Pawle dowiecie Tak wam  
bedym pisol pokieli bedym  
zyl Adrese wam  
podam potem zpola

Tak sie łączem zwami  
bo juz tam bodej kiedy  
bedym między wami  
Tak z Bogiem do miłego  
zobaczynia wszczy w domu  
Listy otrzymał dwa  
feldpost  
Usznowaniem  
Jan Grycz

Ryc. 47.  
Awers i rewers  
kartki LJ 27.



Dnia 26 Listopada  
Kochani Rodzice rarytam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduje  
m sie o waszem zdrowiu i  
powodzeniu Moze powodzeniem  
jest jak zwykle na wojnie My  
somni niewiemy kiedy przyjdemy  
jedem was mowiom zapewne  
przyjdemy ahas ze ni tak dnie  
na dzien sekamy Tak przyjdemy  
tak wam nowor napissem  
ale przyjdemy do Stolize  
Tak sie dowiadujem cotam  
mowego kole was abo cotevor  
nowobrocie w domu Tu Froche  
smiego spodto Tak pokostki  
a moze was umownie  
Tak chwota Bogu Potewor zdrowy  
To yur tam body kiedy  
bedym Lesnom ogladot  
w tym a odpisze ni  
nowor  opyt tem Pawtem

**List Jana nr 27 26.11.1915. Stempel pocztowy: 27.11.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk Austriacki**

Dnia 26 Listopada  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduje  
m sie owaszem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzeniu  
jest jak zwykle na wojnie My  
sami niewiemy kiedy pujdymy  
jedem raz mowiom ze juz  
pujdymy azas ze ni tak dnia  
na dzien czekamy Jak pujdymy  
tak wam zaraz napiszem  
ale pojady do Italije  
Tak sie dowiadujem cotam  
mowego kole was abo coteraz  
narobiecie w domu Tu Troche  
smiega spadlo Tak pokostki  
a moc zas umarznie  
J[a] chwała Bogu Poteraz zdrowy  
Jo juz tam bodej kiedy  
bedym Lesznom ogladoł  
w zyciu a odpiszcie ni  
zaraz abo cojest tem Pawłem  
Tak Bogiem do milego  
zobaczynia wszczy w domu

Moja Adresa  
K u k Inf Reg N 93  
3 Marsz Komp 3 Zug  
in Morawa Schönberg

Ryc. 48.  
Awers i rewers  
kartki LJ 28.



Dnia 27 Listopada. 1915  
 Kochani Rodzice nasytam  
 wam serdeczne powdrowienie  
 Dowiadujemy się o waszym  
 zdrowiu i powodzeniu. Mój  
 powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie. Crossy som tu  
 na Morawie teraz piękne  
 kapke smięga napadato  
 a na moc nas umawnie  
 a na zdrowie jest dobre  
 Twój mój som gotowi do pola.  
 obo przyjdzie. Telegrof dowiad  
 ujemy się o to m mowego kole  
 was obo jesu piore Pawlus  
 obo otevor marobiozie  
 w domu obo jesu cie  
 so to Pawle dowiedzieli  
 Tak mi napiszcie Tak  
 wam niemoim corpusos  
 Tak was powdrowiam



## List Jana nr 28 27.11.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki

Dnia 27 Listopada 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie czaszy som tu  
na Morawie teraz piekne  
kapke smiega napadało  
a na moc zas umarznie  
a na dzien jest dobrze  
Juz my som gotowi do pola  
asz przyjdzie Telegraf dowiad  
ujem sie cotam mowego kole  
was abo jesi pisze Pawlus  
abo coteraz marobiocie  
w domu abo jesi cie  
co ło Pawle dowiedzieli  
Tak mi mapiszcie Tak  
wam nienam co pisac  
Tak was pozdrawiam  
wszystkich w domu do  
milego zobaczynia

Ryc. 49.  
Awers i rewers  
kartki LJ 29.



Dnia 27 Listopada. 1915  
 Kochani Rodzice nasytam  
 wam serdeczne pozdrowienie  
 Dowiaduję się o waszym  
 zdrowiu i powodzeniu. Mój  
 powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie. Czasem są tu  
 na Morawie teraz piękne  
 kapke śniega napadają  
 a na noc nas umarzenie  
 a na dzień jest dobre  
 Tu mi są gotowi do pola  
 aby przyjechał. Telegraf dowiad  
 ujęm się o to mowię kole  
 was obo jeśli piere Pawlus  
 obo cetero marobiozie  
 w domu obo jeśli się  
 o to Pawle dowiedzieli  
 Tak mi napiszcie Pch  
 wam niemoim corpus  
 Pch was przedwojennym

**List Jana nr 29 28.11.1915. Stempel pocztowy: 28.11.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 28 Listopada  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowie  
nie Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie dawam  
wam wiedziec ze odjedza  
my piendzialek o jedynastej  
do pola do Italije Tak sie  
dowiadujem cotam  
mowego kole was abo moc  
tam smiega abo coteraz  
narobiecie w domu Juz  
mozne ostatni List  
piszem do was Tak ni tu  
już niepiszcie az wam  
podam Adrese z pola  
Tak wam nienam copisac  
Jemy was pozdrawiam  
Tak Bogiem bywajcie  
az do milego  
zobaczynia

Ryc. 50.  
Awers i rewers  
kartki LJ 30.



Dnia 28 Lutego 11975  
Kochani Rodzice nasycam  
wam serdeczne powitowanie  
Dowiedziam się o waszym  
zdrowiu i powodzeniu  
Mój powołanie jest jak  
niekiedy na wojnie dowoim  
wam wiedzieć że już będziemy  
odjechać Pundziatek o piątej  
do pola do Kalije Tak już  
można ostrzeżenie list piszcie  
do was Tak mi już tu nie  
piszcie aż pom podam  
Adresu pola dowiedziam  
się o tam nowego kole  
was albo ostatek marobioia  
w domu To Potevar  
chwała Bogu zdrowy  
Tak wam nieraz napisar  
am was powitowaniem

**List Jana nr 30 28.11.1915. Stempel pocztowy: 28.11.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 28 Listopada / 1915  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie dawam  
wam wiedziec ze juz bedymy  
odjedzac Piendzialek o jedynastej  
do pola do Italije Tak juz  
mozne ostatni List piszem  
do was Tak ni juz tu nie  
piszcie asz wam podam  
Adrese z pola dowiadujem  
sie cotam mowego kole  
was abo coteraz marobiocie  
w domu Ja Poteraz  
chwała Bogu zdrowy  
Tak wam nienam copisac  
jemy was pozdrawiam  
Tak bywajcie z Bogiem  
do milego zobaczynia



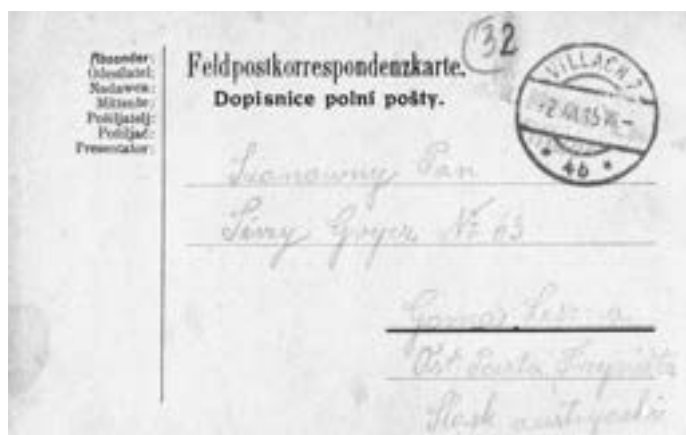
Ryc. 51.  
 Awers i rewers  
 kartki LJ 31.

Dnia 30 Listopada  
 Kochani Rodzice mój  
 wam serdeczne powitania  
 Dowiaduję się o waszym  
 zdrowiu i powodzeniu  
 Danam wam wiadomości  
 ze wam piśmie z Wiednia  
 z. Bonshofu jedynym  
 do pola do Halize  
 Tak moje ostatnie  
 List piśmie do was  
 Tak wam podam  
 jakże jaś będę  
 Tak was porównam  
 wszystkim w domach  
 do miłego powitania

**List Jana nr 31 30.11.1915. Stempel pocztowy: 30.11.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 30 Listopada  
Kochani Rodzice zasyła[n]  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiaduję sie o waszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Dawam wam wiedziec  
ze wam piszę z Wiednia  
z Bahnhofu jademy  
do pola do Italije  
Tak możne ostatni  
List piszem do was  
Tak wam podam  
Adrese jak bedymy  
Tak was pozdrawiam  
wszystkich w domu  
do miłego zobaczynia



Ryc. 52.  
Awers i rewers  
kartki LJ 32.

Dnia 22 Listopada  
 Kochani Rodzice wysyłam  
 wam serdeczne pozdrowienia  
 Dowiedziałam się o waszym  
 zdrowiu i powodzeniu Dawam  
 wam wiedzieć że jadem  
 do polu pissem wam w koleje  
 Lwa my som daleko na  
 Wiednem jak my przedkial  
 k ojedynoscie siedli tak  
 fort jedyne Lwa wam such  
 napisat drugi List Tak  
 mi potem napisac  
 napisac kiedy List otrzymali  
 Tak wam potem Adres  
 posalam jak bedym na  
 napisem Tak wam, me nam  
 pa napisem Tak Bogam  
 do mi tego nabacyma  
 wracat w domu



**List Jana nr 32 30.11.1915. Stempel pocztowy: 2.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 30 Listopada  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Dawam  
wam wiedziec ze jadem  
do pola piszem wam z koleje  
Juz my som daleko za  
Wiedniem jak my piendziale  
k ojedynastej siedli tak  
fort jadymy Juz wom  
szech napisol drugi List Tak  
mi potem napiszcie  
czyscie kiery List otrzymali  
Tak wom potem Adrese  
poszlem jak bedymy na  
niejscu Tak wam nienam  
juz copisac Tak Bogiem  
do milego zobaczynia  
wszcy w domu

Ryc. 53.  
Awers i rewers  
kartki LJ 33.



Dnia 30 listopada 30! 11!  
 Kochaniu Rodzice naszytam wam  
 serdeczne pozdrowienie Dowiad  
 ufam sie owarzem zdrowiu  
 i powodzeniu Doino wam  
 wiadzie ze jedyne do pola  
 Firsem wam jiz my som  
 Styrzji w Bankhofu Tak jak  
 my siedli Trenabiatek do  
 jedynastej Tak jedyne  
 fart Tak ni odjiscie  
 ja wam nawoz posadem  
 Adressi z pola dowiadufam  
 sie wotam morsego kole  
 obo wotworz marobioie  
 w domu Loryu tam  
 bodey kredy bodey Leseno  
 m bodey ogladot Tak  
 was pozdrowiam wmystlich  
 w domu do mitego

## List Jana nr 33. Stempel pocztowy: 2.12.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki

Dnia 3 Listopada

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiad  
ujem sie owaszem zdrowiu  
i powodzeniu Dawam wam  
wiedziec ze jadym do pola  
Piszem wam juz my som  
Styryji z Banhofu Tak jak  
my siedli Piendzialek Ło  
jedynastej Tak jadymy  
fort Tak ni odpiszcie  
ja wam zaraz poszlem  
Adrese zpola dowiadujem  
sie cotam mowego kole  
abo coteraz marobiocie  
w domu Jojuż tam  
bodej kiedy bedym Leszno  
m **bedym** ogladał Tak  
was pozdrawiam wszystkich  
w domu do milego  
zobaczynia  
Uszanowaniem  
Jan Grycz

Ryc. 54.  
Awers i rewers  
kartki LJ 34.



Dnia 3. Kwiędnia  
Kochani Rodzice naszytn  
wam serdecznie pozdrawiamie  
Dowiadzyem sie o waszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Dawam wam wiecier  
napodymy do pola. pissem  
wam Free List. ze my  
som Koryntyji na Bonhofce  
To nimia nic smiega  
Fram natych qroniach  
Fw som taki qronie asz  
prosome chimery Pam  
ma Slasku zidma ani  
jednego qronia takigo  
Tak w odpisnie wysze  
kiny List. strymali Tarwan  
nowar Adrese posulem w  
pola Tak wam nemom  
co wiecej pisze jemy

## **List Jana nr 34 3.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 3. Grudnia  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Dawam wam wiedziec  
zejadymy do pola piszem  
wam Trzec List juz my  
som Karyntyji na Banhofie  
To nima nic smiega  
Pram natych groniach  
Tu som taki gronie asz  
posame chmury Tam  
na Slasku niema ani  
jednego gronia takigo  
Tak mi odpiszcie czyscie  
kiery List otrzymali Jawam  
zaraz Adrese poszlem z pola  
Tak wam nienam  
co wiecej pisac jemy  
was pozdrawiam  
Tak Bogiem do milego  
zobaczynia  
Uszanowaniem  
Jan Grycz



Ryc. 55.  
Awers i rewers  
kartki LJ 35.

Dnia 3 Grudnia  
 Kocho ni Rodzic, wstano  
 wam rewolucyjne porzadzanie  
 Dowiadujemy sie o waszym  
 zdrowiu i porzadzaniu  
 Mow powadzenie, jak  
 nabytki na wojnie, ktorom  
 my som konyntyni wa  
 kwartyrach jezicki wy  
 niesom wftonie Tak  
 sie dowiadujemy cotam  
 nowego kole was Tak mi  
 odpiszcie jak ten list  
 otrzymacie albo jezicki  
 sie co Powle niedowiedzieli  
 Tak ni odpiszcie Tak my  
 jezicki jak my siedli  
 Pierobriatek opdynastey  
 Tak my nlyeli na cugu  
 wechwotek rody

## **List Jana nr 35 3.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 3 Grudnia  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Poteraz  
my som Karyntyji na  
kwartyrach jeszcze my  
niesom wefroncie Tak  
sie dowiadujem cotam  
mowego kole was Tak mi  
odpiszcie jak tem List  
otrzymacie abo jesicie  
sie co Pawle niedowiedzieli  
Tak ni odpiszcie Tak my  
jechali jak my siedli  
Piendziałek ojedynastej  
Tak my zlyzli z cugu  
weczwartek rano  
Tak Bogiem do milego  
zobaczynia Uszanowaniem  
Jan Grycz 17/3 Marsz

Komp K u k Inft Reg 93  
Steinfeld Dramtale Karnten



Ryc. 56.  
Awers i rewers  
kartki LJ 36.

Dnia 5 Grudnia  
 Kochani Rodzice wrytam wam  
 serdeczne pozdrowienie dowiadaj  
 że się odwaszem zdrowiu  
 i powodzeniu. Mój powodecni  
 jest jak wykle na wojnie jeszcze  
 my mesom wesońca robimy  
 na kwartyrach przebywamy.  
 Karintyji Tak list otrzyma  
 Tak nie naroz odpuścić albo  
 jesteście się co Paule niedowiedzie  
 li. Tak nie odpuścić moim  
 tu będziemy niedwa tygodnie  
 dowiadujemy się wstam  
 nowego kole was abo  
 ceterosz na zobiecie w  
 domu Tak wam niemoż  
 co więcej pisac żemy  
 was podobowiam wrytam  
 kich w domu do miłos  
 zoboczenia



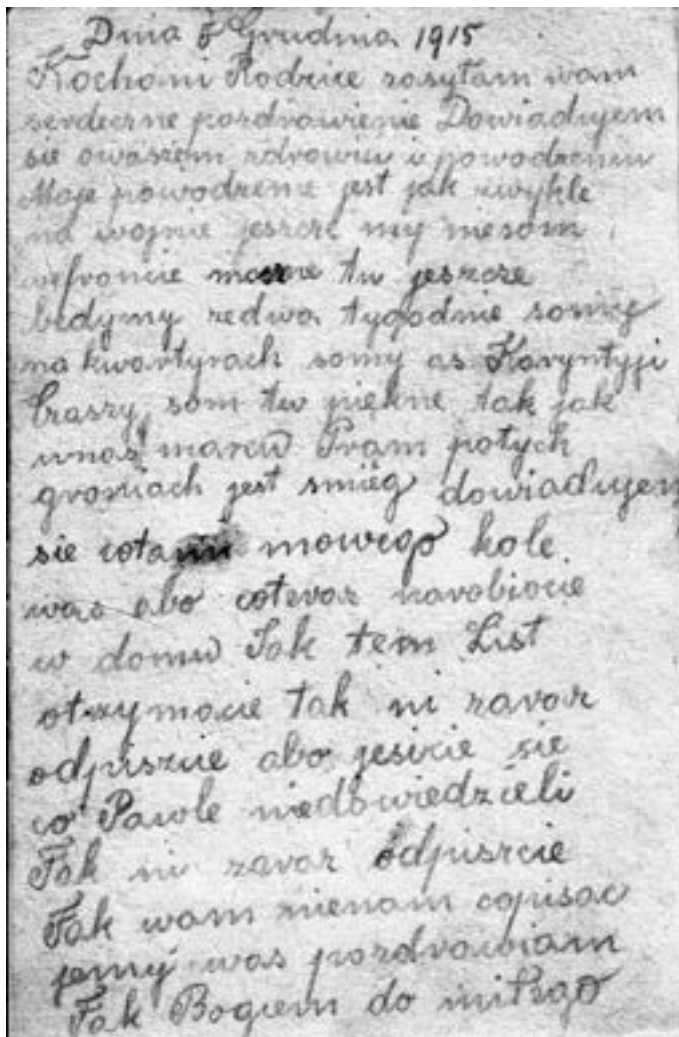
## List Jana nr 36 5.12.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki

Dnia 5 Grudnia  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie dowiadu  
jem sie owaszem zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie jeszcze  
my niesom wefroncie somy  
na kwartyrach przebywamy  
Karyntyji Jak **ten** List otrzynacie  
Tak ni zaraz odpiszcie abo  
jesicie sie co Pawle niedowiedzie  
li Tak ni odpiszcie mozne  
tu bedymy ze dwa tygodnie  
dowiadujem sie cotam  
mowego kole was abo  
coteraz narobiecie w  
domu Tak wam niemam  
co więcej pisac jemy  
was pozdrawiam wszyst  
kich w domu do miłego  
zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Komp  
Steinfeld Drantale  
Karnten

Ryc. 57.  
Awers i rewers  
kartki LJ 37.



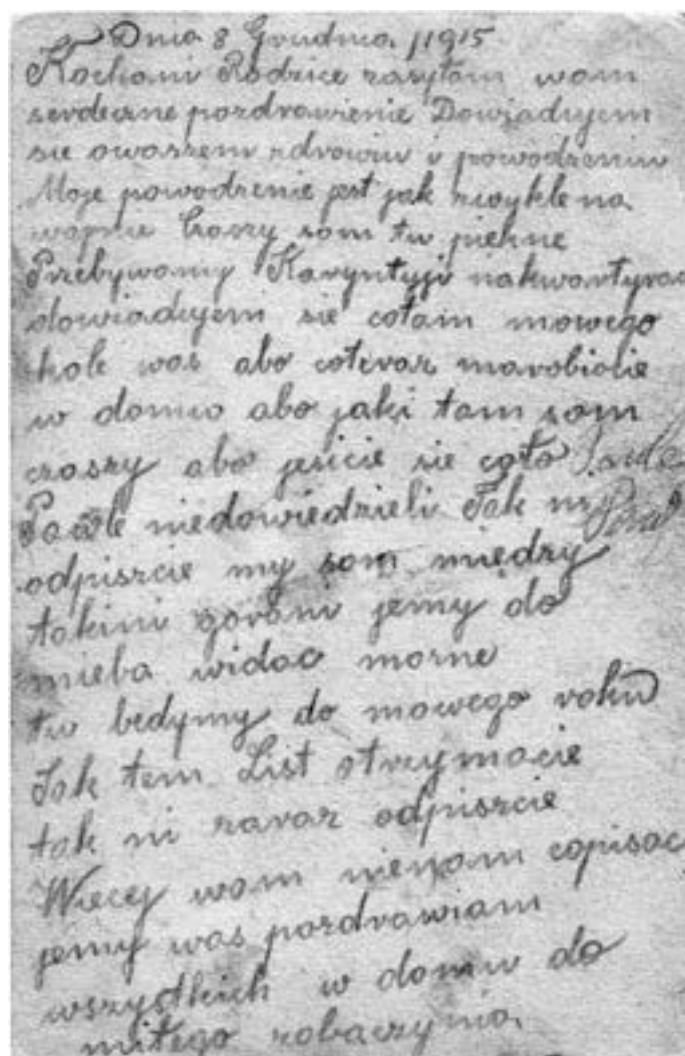
## List Jana nr 37 5.12.1915. Stempel pocztowy: 9.12.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki

Dnia 5 Grudnia 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie jeszcze my niesom  
wefroncie mo[sh]ne tu jeszcze  
bedymy ze dwa tygodnie somy  
na kwartyrach somy as Karyntyji  
Czaszy som tu piękne tak jak  
unas marcu Pram potych  
groniach jest smieg dowiadujen  
sie cotam mowego kole  
was abo coteraz narobiocie  
w domu Jak tem List  
otrzymacie tak ni zaraz  
odpiszcie abo jesicie sie  
co Pawle niedowiedzieli  
Tak ni zaraz odpiszcie  
Tak wam nienam copisac  
jemy was pozdrawiam  
Tak Bogiem do milego  
zobaczynia wszczy w domu

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz kompanie  
Steinfeld Drantale  
Karnten

Ryc. 58.  
Awers i rewers  
kartki LJ 38.



## List Jana nr 38 8.12.1915

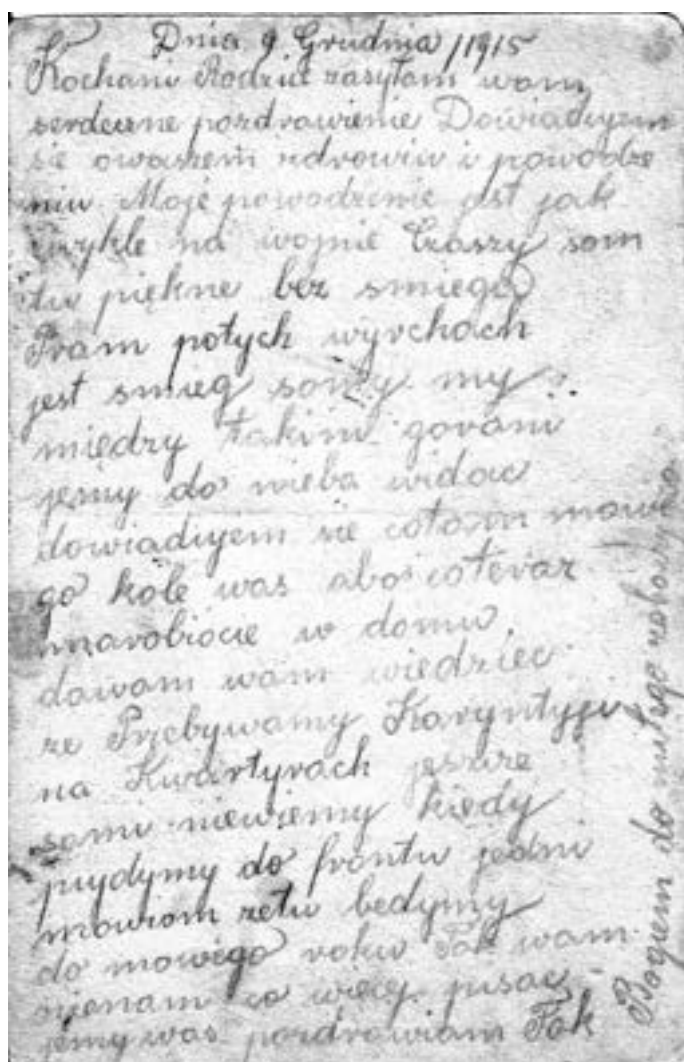
Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki

Dnia 8 Grudnia /1915

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle na  
wojnie Czaszy som tu piekne  
Przebywamy Karyntyji nakwartyrach  
dowiadujem sie cotam mowego  
kole was abo coteraz marobiocie  
w domu abo jaki tam som  
czaszy abo jesicie sie coło  
**Pawle niedowiedzieli Tak ni**  
**odpiszcie** my som między  
takini gorani jemy do  
**mieba** widac mozne  
tu bedymy do mowego roku  
Jak tem List otrzymacie  
tak ni zaraz odpiszcie  
Wiecej wam nienam copisac  
jemy was pozdrawiam  
wszystkich w domu do  
milego zobaczynia

Moja Adresa Johan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz kompanie Steifeld  
Drantale Karnten

Ryc. 59.  
Awers i rewers  
kartki LJ 39.



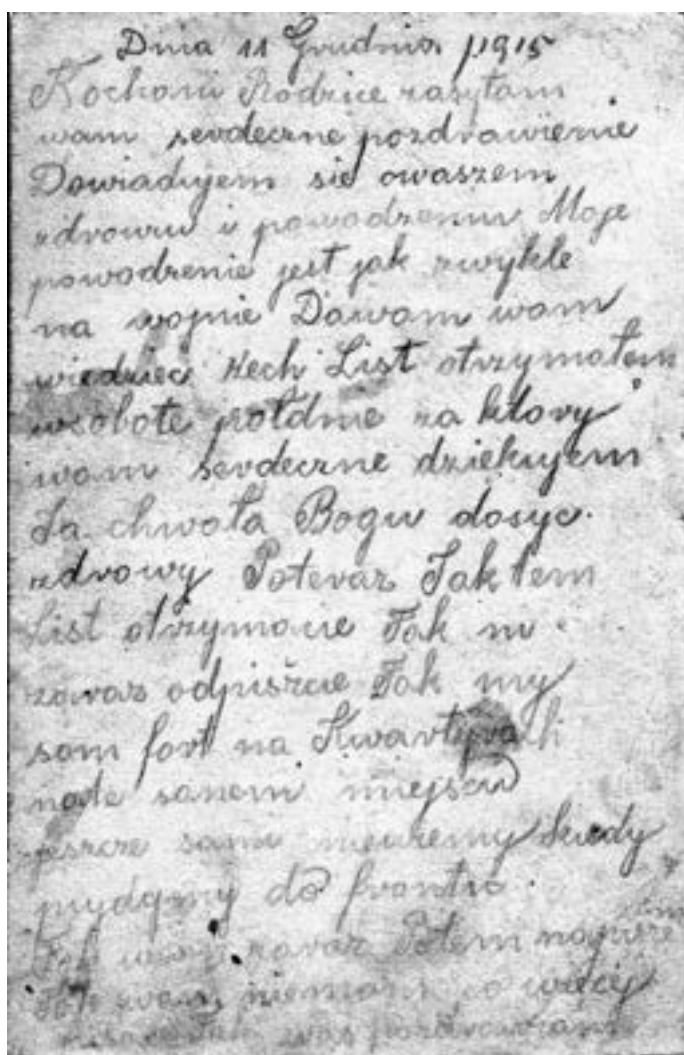
**List Jana nr 39 9.12.1915. Stempel pocztowy: 11.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 9 Grudnia / 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodze  
niu Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Czaszy som  
tu piekne bez smiega  
Pram potych wyrchach  
jest smieg somy my  
między takini gorani  
jemy do nieba widac  
dowiadujem sie cotam mowe  
go kole was abo coteraz  
marobiocie w domu  
dawam wam wiedziec  
ze Przebywamy Karyntyji  
na Kwartyrach jeszcze  
sami niewiemy kiedy  
pujdymy do frontu jedni  
mowiom zetu bedymy  
do mowego roku Tak wam  
nienam co wiecej pisac  
jemy was pozdrawiam Tak  
Bogiem do milego zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Komp  
Steinfeld Drantale  
Karnten

Ryc. 60.  
Awers i rewers  
kartki LJ 40.





**List Jana nr 40 11.12.1915. Stempel pocztowy: 12.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 11 Grudnia 1915  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wam  
wiedziec zech List otrzymałem  
wsobote połdnie za ktory  
wam serdeczne dziękuje  
Ja chwała Bogu dosyc  
zdrowy Poteraz Jak tem  
List otrzymacie Tak ni  
zaraz odpiszcie Tak my  
som fort na Kwartyrach  
nate sanem miejscu  
jeszcze sami niewiemy kiedy  
pujdymy do frontu  
Tak wam zaraz Potem napisze[m]  
Tak wam niemam co wiecej  
pisac Tak was pozdrawiam  
wszystkich w domu **do milego  
zobaczynia**

Moja Adresa Jan  
Grycz K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Komp  
Steinfeld Drantale  
Karnten

Ryc. 61.  
Awers i rewers  
kartki LJ 41.



Dnia 15 Grudnia.  
Kochani Rodzice nasycam  
was serdecznie pozdrowien  
Dowiadujem sie o waszym  
zdrowiu i powodzeniu  
Mojego powodzenie jest jak  
nwykle na wojnie. Lubiemy  
sobie tu pieknie ale takie  
mrozy tak doworn  
wom dowiadujemy  
brach dwa listy otrzymat  
na ktore wam drozkupim  
dowiadujem sie co tam  
mojego kole was  
abo ceteros mo zobiecie  
koni w domu. Szarlizie  
mi jak Szerek nemywedry  
morne tu jeszcze  
bedymy redwa tygodnie  
Jak pojedymy do pola  
tak wam zowar majustem

**List Jana nr 41 15.12.1915. Stempel pocztowy: 19.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 15 Grudnia  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Czaszy  
som tu piękne ale tęgie  
mrozy tak dawam  
**wam** dowiadonosci  
szech dwa Listy otrzymał  
za ktore wam dziękujem  
dowiadujem sie cotam  
mowego kole was  
abo coteraz marobiocie  
koni w domu Poszlijcie  
mi jaki Paczek czempředzej  
mozne tu jeszcze  
bedymy zedwa tygodnie  
Jak pojady my do pola  
Tak wam zaraz napiszemy

Moja Adresa  
K u k Inft Reg  
No 93 17/3 Marsz  
Komp Steifeld  
Drantale Karnten

Ryc. 62.  
Awers i rewers  
kartki LJ 43.



Dnia 18 grudnia  
 Kochani Rodzice napisam  
 wam serdeczne pozdrowienie  
 Dowiadujemy się o waszym  
 zdrowiu i powrocie w domu  
 som więcej zdrowiu w domu  
 Może powrocie jest jak  
 zwykle na wojnie bardzo  
 som tu tak jak zwykle  
 w nimie odpuście mi cotam  
 mowego kole was obo  
 cetera zrobicie w domu  
 obo jak tam som cieszę  
 My som fort notam  
 somem naszym jeszcze  
 moze tu będziemy  
 do mowego roku tak  
 pojedziemy do pola tak  
 wot edwar napiszcie  
 Tak wam niemo co więcej  
 pisze tak Bogom do miłego  
 zobaczycia więcej w domu

**List Jana nr 43 18.12.1915. Stempel pocztowy: 20.12.1915**

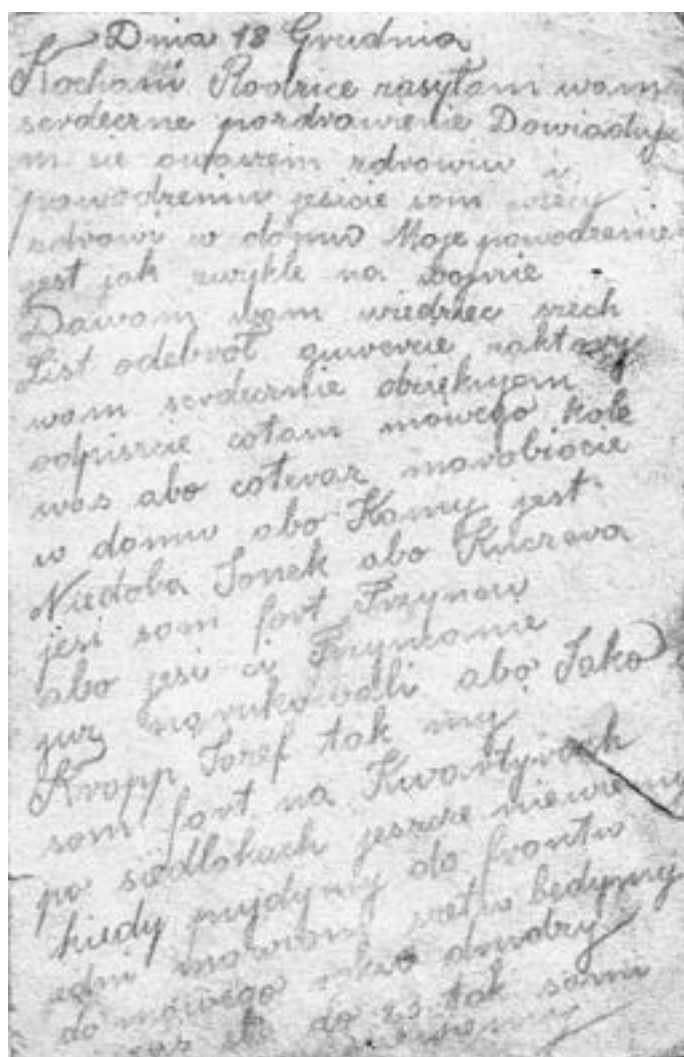
**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

**Dnia 18 Grudnia**

Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu jesicie  
som wszczy zdrowi w domu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Czaszy  
som tu tak jak zwykle  
w zimie odpiszcie mi cotam  
mowego kole was abo  
coteraz marobiecie w domu  
abo jaki tam som czaszy  
My som fort natem  
sanem miejscu jeszcze  
mozne tu bedymy  
do mowego roku Jak  
pojdy my do pola tak  
wom zaraz napiszem  
Tak wam nienam co wiecej  
pisac Tak Bogiem do milego  
zobaczynia wszczy w  
domu  
[...]

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz kompanie  
Steinfeld Drantale  
Karnten

Ryc. 63.  
Awers i rewers  
kartki LJ 42.



**List Jana nr 42 18.12.1915. Stempel pocztowy: 22.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 18 Grudnia  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduje  
m sie owaszem zdrowiu i  
powodzeniu jesicie som wszyzy  
zdrowi w domu Moje powodzenie  
jest jak zwykly na wojnie  
Dawam wam wiedziec szech  
List odebral guwercie zaktory  
wam serdecznie dziękuje  
odpiszcie cotam mowego kole  
was abo coteraz marobiocie  
w domu abo Kamy jest  
Niedoba Jonek abo Kuczera  
jesi som fort Trzyncu  
abo jesi ci Trzynianie  
juz narukowali abo Jako  
Kropp Jozef tak my  
som fort na Kwartyrach  
po siedlokach jescze niewiemy  
kiedy pujdymy do frontu  
jedni mowiom szetu bedymy  
do mowego roku drudzy  
zas sze do 23 tak sami  
niewiemy  
Jak pojady my tak  
wam zaraz napiszem

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Kompanie  
Steinfeld Drantale  
Karnten

Ryc. 64.  
Awers i rewers  
kartki LJ 44.



Dnia 19 Grudnia 1915  
Kochani. Proszę naszytam wam  
serdeczne pozdrowienie. Dowiadujemy  
się o waszym zdrowiu i powodzeniu.  
Moj powodzenia jest jak zwykle  
na wojnie do ciotek chwała.  
Proszę ~~zwrócić~~ dosyć zdrowy  
Twój są cioci i piękne ciotki  
bez smutku nam tu  
znamego pragnę tego gronie  
som tu też od ciotki  
tak na około kole nas  
przy stowych jak tam.  
List otrzymacie tak się  
nawet odpisacie obo ciotki  
marabiości w domu  
obo ciotki i mojego  
kole was jak wam  
niemam co więcej  
pisze jeiny was podrawa  
wszystkich w domu do  
mitego roboczymos



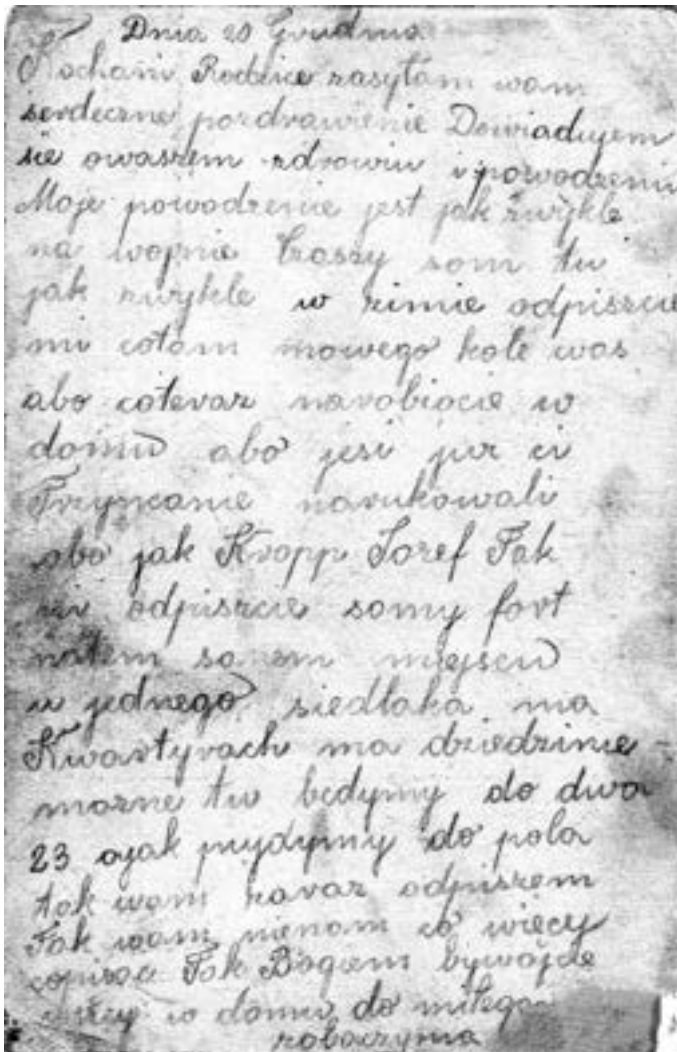
## List Jana nr 44 19.12.1915. Stempel pocztowy: 19.12.1915

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki

Dnia 19 Grudnia / 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Ja poteraz chwała  
Bogu **Poteraz** dosyc zdrowy  
Tu są czaszy piękne Poteraz  
bez smieg[u] mam tu  
snamego pram tego grinie  
som tu tesz od Cieszyna  
tak na około kole nas  
przy stowych Jak tem  
List otrzymacie tak ni  
zaraz odpiszcie abo coteraz  
marobiocie w domu  
abo cotam mowego  
kole was Tak wam  
niemam co więcej  
pisac jemy was pozdrawiam  
wszystkich w domu do  
miłego zobaczynia

Moja Adresa  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Kompania  
Steinfeld Drantale  
Karnten Jan Grycz

Ryc. 65.  
Awers i rewers  
kartki LJ 45.

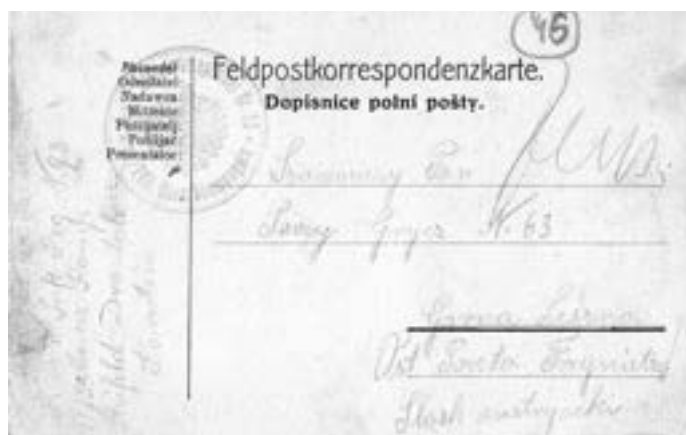


## **List Jana nr 45 20.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 20 Grudnia  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Czaszy som tu  
jak zwykle w zimie odpiszcie  
mi cotam mowego kole was  
abo coteraz narobiecie w  
domu abo jesi juz ci  
Trzynkanie narukowali  
abo jak Kropp Jozef Tak  
ni odpiszcie somy fort  
natem samem miejscu  
u jednego siedloka ma  
Kwartyrach ma dziedzinie  
mozne tu bedymy do dwa  
23 ajak pujdymy do pola  
tak wam zaraz odpiszem  
Tak wam nienam co wiecej  
copisac Tak Bogiem bywajcie  
wszcy w domu do milego  
zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Komp  
Steinfeld Drantale  
Karnten



Ryc. 66.  
Awers i rewers  
kartki LJ 46.

Dnia 20 grudnia  
 Kochani Rodzice rozsyłam wam  
 swedernie poradzowienie Dowiadujemy  
 sie swaszym zdrowiu i powodzeniem  
 Moje powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie lepszy som tub  
 jak zwykle w rdnis i jedens  
 dzien taki drugi jak inakony  
 dowam wam wiodzic  
 neah jestem chwata Bogu  
 zdrowy Poterar piszece ni  
 ne Watoski pisot z murow  
 nebyl nemna ja Watoskiego  
 amni na ocy niewidrot  
 to som Ustromo tok na  
 tokoto kole nas ole umonego  
 rodnego odpiszece cotam  
 anowego kole was abo  
 coterar marobioie w domu  
 Tak wam nieman owiecy  
 pisze Tak Bogiem wsrey  
 w domu do nitego Sen Goyz  
 kobaryna Warg...

## List Jana nr 46 21.12.1915

**Szanowny Pan**  
**Jerzy Grycz № 63**  
**Gorna Leszna**  
**Ost Poczta Trzynietz**  
**Śląsk austriacki**

Dnia 21 Grudnia  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Czaszy som tu  
jak zwykle w zinie a jeden  
dzien taki drugi zas inakszy  
dawam wam wiedziec  
zech jestem chwała Bogu  
zdrowy Poteraz piszecie ni  
ze Wałaski pisoł z murow  
zebył zemną ja Wałaskigo  
ami na oczy niewidzoł  
to som Ustronio tak na  
łokoło kole nas ale zmonego  
zodnego odpiszcie cotam  
mowego kole was abo  
coteraz marobiocie w domu  
Tak wam niemam cowieęcej  
pisac Tak Bogiem wszczy  
w domu do miłego  
zobaczynia Uszan[...] Jan Grycz

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Komp  
Steinfeld Drantale  
Karnten



Ryc. 67.  
Awers i rewers  
kartki LJ 47.

Dnia 24 Grudnia. 1915  
 Kochani Rodzice rozumiem, wam  
 serdeczne pozdrowienie. Dowiedzieli  
 sie swym zdrowiu i powodzeniu  
 jest. ze som wspanialy zdrowi w  
 domu. Moje powrozenie  
 jest jak nuykile na wojnie.  
 Przebywamy wtem. so nem  
 miejscu jak powrotku u jednego  
 siedlaka na kwartywach  
 medry. takini gorani jemy  
 do nieba widac morne  
 tu bedymy do mojego  
 wotku jak pudyiny do pola  
 tak wam rozca napukem  
 odysanie mi jesi fur ci  
 przycanie fur norukowali  
 abo jik Kropp, Sief abo Kamy  
 jest abo Sief abo  
 abo jesi Sawlus jure  
 wam memam sowicej  
 jura. Tak Bogam winy  
 w domu abo wotko wotacy

**List Jana nr 47 24.12.1915. Stempel pocztowy: 31.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 24 Grudnia 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
jesi cie som wszyzy zdrowi w  
domu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Przezywamy w tem sanem  
miejscu jak poczatku u jednego  
siedlaka na kwartyrach  
między takini gorani jemy  
do nieba widac mozne  
tu bedymy do mowego  
roku jak pujdymy do pola  
tak wom zaraz napiszem  
odpiszcie ni jesi **juz** ci  
Trzynkanie juz narukowali  
abo jak Kropp Jozef abo Kamy  
jest Niedoba Jonek abo  
Kuczera abo jesi Pawlus pisze  
**[Tak]** wam niemam **cowięcej**  
pisac Tak Bogiem wszyzy  
w domu do milego zobaczy

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Komp  
in Steifeld Drantale  
Kar[**u**]ten

jenie se coto Pawli niedowiedziat.  
za jest daleko odwas  
Tak tem List dostaniesz  
Tak ni razor odpisic  
Tak Bogem do zmito  
zobaczynia wiczy w domu  
Uranowomem Jan Groyer  
Moje Adresa Tom Groyer  
K w k Luft Reg N 93  
17/3 Monse Romp  
Häufeld Dronstole  
Kovuten

Prinzipalnia 25 grudnia 1917 (48)  
Kochani Rodzice rozumiem wam  
serdeczne pozdrowienia Dowiadujemy  
sie o waszym zdrowiu i powodzeniu  
jesi cie som wsczy zdrowi  
w domu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wopis  
Dowam wam wiedziec zech  
part zdrowy Setwar ni piszcie  
ze Wotaski z murow jurot  
zlyst amna je ani Wotaski  
z murow ani na czy ni  
wid. et abo cetera mareda se  
w dor. abo cetera mego  
kole was abo cetera jest  
Kadoba Tomk abo Kurawa

abo Pawet Kadoba abo  
jesi Fryznomie pi nankowol  
abo tak Kroppj Lorel abo Pawet  
Kadoba abo jesi Pawlur pisze  
Tak ni razor odpisic  
Ja jest fort matem samem  
mieszem w polnego niedleka  
miedry takini goroni pmy  
do nieba widow Mam tu  
smornego Bram tigo grunie  
x Brenny chof asz Galiyye  
Kroligow asz Dwohyora  
jesiore bych chiat se awami  
war unidricio ale tosa pi  
body kiddy w nycaw ~~unidricio~~  
bedzie Tak ni odpisic



## List Jana nr 48 25.12.1915

Steinfeld

Dnia 25 Grudnia 1915

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem

sie owaszem zdrowiu i powodzeniu

jesi cie som wszy zdrowi

w domu Moje powodzenie

jest jak zwykle na wojnie

Dawam wam wiedziec szech

jest zdrowy Poteraz ni piszecie

ze Wałaski z murow pisol

zebył zemną jo ani Wałaskigo

z murow ani na oczy nie

widzioł abo coteraz marobicie

w domu abo co tam mowego

kole was abo Kamy jest

Niedoba Jonek abo Kuczera

abo Paweł Niedoba abo

jesici Trzyncanie już narukowali

abo Jak Kropp Jozef abo Kareł

Niedoba abo jesi Pawlus pisze

Tak ni zaraz odpiszcie

**Ja** jest fort matem sanem

miejscu u jednego siedloka

między takini gorani jemy

do nieba widac Mam tu

snomego Prąm tego grienie

z Brennej chaf asz Galicyje

Kolegow asz Drobycza

jeszcze bych chciał sie zwami

raz uwidziec ale to już

bodej kiedy w życiu

bedzie Tak ni odpiszcie

jesicie sie coło Pawle niedowiedzieli

j[o] jest daleko odwas

Jak tem List dostaniecie

Tak ni zaraz odpiszcie

Tak Bogiem do milego

zobaczynia wszy w domu

Uszanowaniem **Jan** Grycz

Moja Adresa Jan Grycz

K u k Inft Reg N 93

17/3 Marsz Komp

Steinfeld Drantale

Kar[**u**]ten



**List Jana nr 49 26.12.1915. Stempel pocztowy: 31.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 26 Grudnia 1915  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
jesicie som wszyzy zdrowi  
w domu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Czaszy som tu troche  
pobielone sniegiem  
Dowiadujem sie cotam  
mowego kole was abo  
jakiscie tam mieli swięta  
tak ni odpiszcie  
Mozne tu bedymy  
do mowego roku apotem  
pujdymy do frontu  
Tak wam nienom wam  
co więcej pisac Tak Bogiem  
do miłego zobaczy

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg N 93  
17/3 Marsz Komp  
Steinfeld Drantale  
Kar[ul]ten

Ryc. 70.  
Awers i rewers  
kartki LJ 50.



Dnia 28 Grudnia  
Kochoni Rodzice nasytam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiedzyciem sie o waszym  
zdrowiu i powodzeniu  
Moj powodzenie jest jak  
nawyk na wojnie Dawam  
wam wieciec szemy  
som matem somem  
miejsen jezciec niewiemy  
kiedy przyjdymy do  
frontu jak przyjdymy tak  
wam nowo potem  
najisremi Dawoim wam  
wieciec szek jest zdrowy  
Potworok wam memam  
sowicy psac Tok Bogiem  
bywajcie do miłego roboczym  
na usicy w domu

**List Jana nr 50 28.12.1915. Stempel pocztowy: 31.12.1915**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 28 Grudnia  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
wam wiedziec szemy  
som matem samem  
miejscu jeszcze niewiemy  
kiedy pujdymy do  
frontu jak pujdymy tak  
wam zaraz potem  
napiszem Dawam wam  
wiedziec szech jest zdrowy  
Poteraz Tak wam niemam  
cowięcej pisac Tak Bogiem  
bywajcie do miłego zobaczy  
nia wszyzy w domu

Moja Adresa  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Komp  
Steinfeld Drantale  
in Kar[u]ten

Ryc. 71.  
Awers i rewers  
kartki LJ 51 A.



Dnia 29 Grudnia 1915  
 Kochani Rodzice nasycam was  
 serdeczne pozdrowienie Dowiad  
 nyem sie powasrem zdrowiu  
 i powodzeniu Moze powodzenie  
 jest jak zwykle na wojnie  
 Dawam wiedziec kemy somn  
 notem somn miezrew  
 Morne tw bedymy jessere  
 do piatego Styerna apotem  
 przydyimy do frontu jak  
 ja jessere chwata Bogu  
 zdrowy Poteraz dowiadnyem  
 sie cotem nowego kole  
 was Tak mi nowar odpuszcie  
 Tak tem List otrzymanoie  
 Tw sa rosny Troche smiegem  
 pobielome sa doserz mamne  
 Tak Bogiem do mitego  
 robaczymia Wierzy w San  
 domu Uszonowomem Gyer

**List Jana nr 51A 29.12.1915. Stempel pocztowy: 2.01.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 29 Grudnia 1915  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiad  
ujem sie owaszem zdrowiu  
i powodzeniu **Moje** powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wiedziec zemy som  
natem sanem miejscu  
Mozne tu bedymy jeszcze  
do piątego Stycznia apotem  
pujdymy do frontu **jak**  
ja jestem chwała Bogu  
zdrowy Poteraz dowiadujem  
sie cotam mowego kole  
was Tak ni zaraz odpiszcie  
Jak tem List otrzymacie  
Tu są czaszy Troche smiegem  
pobielone **na** dosyc marznie  
Tak Bogiem do miłego  
zobaczynia Wuszczy w  
domu Uszanowaniem Jan Grycz

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
17/3 Marsz Komp  
Steifeld Drantale  
Kar[**u**]ten



Ryc. 72.  
 Awers i rewers  
 kartki LJ 51 B.

Dnia 3 Sierpnia 1916  
 szczerze Rodzice namy tam wam  
 serdeczne pozdrowienie i  
 Dowiadujemy się o waszym  
 zdrowiu i powodzeniu Moje  
 powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie Dowodem wam  
 wiedzieć że odskładamy  
 do pola wesołe spędamy  
 godzinie przed południem  
 będziemy jeszcze maszyrować  
 dwa dni do frontu  
 zaś jęstem zdrowy Potem  
 dwa listy odwas szek  
 otrzymaliśmy raktore wam  
 serdeczne dziękujemy Tak  
 mi odpaść jak wam  
 proszę Adres z pola  
 dowiadujemy się



**List Jana nr 51B 3.01.1916. Stempel pocztowy: 6.01.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 3 Stycznia 1916  
[K]ochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie i  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wam  
wiedziec szez odchodzeny  
do pola wesrode ojedenastej  
godzinie przed poledniem  
bedymy jeszcze maszyrowac  
dwa dni do frontu  
ja jestem zdrowy Poteraz  
dwa Listy odwas szech  
otrzymał zaktore wam  
serdecznie dziekujem Tak  
mi odpiszcie jak wom  
poszlęm Adrese z pola  
~~dowiadujem cotam~~  
dowiadujem  
sie cotam mowego  
kole was abo cotam  
mowego abo co  
narobiecie w domu  
Tu są czaszy bez smiego  
Tak wam niemam  
cowięcej pisac Tak  
Bogiem do  
miłego zobaczynia  
wszcy w domu



Ryc. 73.  
 Awers i rewers  
 kartki LJ 52.

Dnia 10 stycznia 1916  
 Stochoim Prochra rasytam: wam  
 swedecne pondrowienie Dowiaduy  
 em sie owasem zdrowiu i  
 powodzeniem Moje powodzenie  
 jest jak niewyble na wojnie.  
 Dowom wam wiedziec  
 szech jest zdrowy Potwarz  
 jestere my nierom wofronie  
 Poselzycie mi jakis poczek  
 nieco ku rzedzeniem botu  
 Powarki przychodem wojakom  
 odpriscie cotam nowego  
 kole was. Tu sa czasuy  
 dosyo dobre albo coteraz  
 narobicie w domu  
 Tak wam niemoim cowacy  
 pisac Tak Bogiem bywajcie  
 do mitego robacyma wsney  
 w domu Usranowanem  
 Jan Gyer

## **List Jana nr 52 10.01.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 10 Stycznia 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduj  
em sie owaszem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec  
szech jest zdrowy Poteraz  
jeszcze my niesom wefroncie  
Poszlijcie ni jaki paczek  
nieco ku zjedzeniu botu  
Paczki przychodzm wojokom  
odpiszcie cotam mowego  
kole was Tu są czaszy  
dosyc dobre abo coteraz  
narobiocie w domu  
Tak wam niemam cowięcej  
pisac Tak Bogiem bywajcie  
do miłego zobaczynia wszczy  
w domu Uszanowaniem  
Jan Grycz

**Nada[wca]  
Moja Adresa  
K u. k. Inft Reg No 93  
18 Feldkompani[e]  
Feldpost No 69**



Ryc. 74.  
Awers i rewers  
kartki LJ 53.

Dnia 13 Sierpnia Rok 1911  
Kochany bracie rarytam  
ci serdeczne powitanie  
Dowiedziałem się o twoim zdrowiu  
i powodzeniu Dowiedziałem  
ci wiedzieć srebrni dwa Listy  
otrzymał niektóre ci serdecznie  
dręknym odpisu mi otam  
inowego kole was abo  
cotwa nowobicie w domu  
Mój powodzenie jest zwykłe  
w groniach Łoszy som  
twoj roznaito taki mrowne  
wiatry jak bywo nagronias  
odpise mi noc Frencano  
w jure rebrali do wojska  
niech tesa idlam sprugowaa  
wozny obo Wotalski Lendwy  
psi jesterze ze w olomaa  
Tak wam mienam cowrecy  
pisac Tak Bogem domistego  
naboczymia wstacy w olomaa

**List Jana nr 53 13.01.1916. Stempel pocztowy: 14.01.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 13 Stycznia Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim zdrowiu  
i powodzeniu **D**awam  
ci wiedziec szech dwa Listy  
otrzymał zaktóre ci serdecznie  
dziękujem odpisz ni cotam  
mowego kole was abo  
coteraz narobiocie w domu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
w groniach Czaszy som  
tu roznaite taki mrozne  
wiatry jak to bywo nagroniach  
odpisz ni noc Trzencano  
**w** juz zebrali do wojska  
niech tesz idam sprugowac  
wojny abo Wałaski Jendrys  
jesi jeszcze je w doma  
Tak wam nienam co więcej  
pisac Tak Bogiem domilego  
zobaczynia wszczy w dom[u]

Moja Adresa Jan Grycz  
K u. k. **Inft Reg** No 93  
4 Feldkompania 2 **Zug**  
Feldpost No 69



Ryc. 75.  
Awers i rewers  
kartki LJ 54.

Dnia 19 Sierpnia 1916  
 Kochani Rodzice naszy  
 wam serdeczne pozdrowienie  
 Dowiadujemy sie o waszym  
 zdrowiu i powodzeniu. Moge  
 powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie. Dawam wiedziec  
 szech jestem zdrowy  
 Poterwas. Posalycie mi  
 dobrego kwi. Nzedrem  
 jesli moze. Mam tu  
 znanego Gajbice z Korokow  
 opdnego z Nitronia. Otego  
 qwennie odpisacie mi w tam  
 nowego kole wasz abo  
 ceteros. Nawolicie do  
 domu. Jaz my sam  
 na gorach. Jaz moze  
 przydymy do sztelankof  
 Tak wam mienam

## List Jana nr 54 13.01.1916

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki

Dnia 13 Stycznia 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wam wiedziec  
szech jestem zdrowy  
Poteraż Poszlijcie nieco  
dobrego ku zjedzeniu  
jesi mozecie Mam tu  
znomego Gajdzice z Kozokowic  
ajednego z Ustronia atego  
grienie odpiszcie ni cotam  
mowego kole was abo  
coteraz narobiocie w  
domu juz my som  
na gorach juz mozne  
pujdymy do sztelonkof  
Tak wam niemam  
co więcej pisac  
Tak Bogiem  
wszcy w domu do  
miłego zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldkonpania  
Feldpost No 69



Ryc. 76.  
Awers i rewers  
kartki LJ 55.

Dnia 15 Stymania 1916  
 Troskami Rodzice wazytam  
 wam swoboczne poradzowenue  
 Dowiadujemy si owarem  
 ndrowiu i powodzeniu  
 Moze powodzenie jest jak  
 zwykle na wojnie Dawom  
 wam uwiedzie szech zestem  
 ndrowy Poteraw juw szech  
 jest wefronie nam tu  
 nramogo Gopdrice rhorokow  
 i Golerowa tesz jednego  
 Ustroma tesz jednego  
 a gremom szech my  
 som kynie tak szech  
 wam pisot opoczek jesi  
 morece toni porulijre  
 botu poartki pruychodrom  
 wojkom Tak wam  
 momam corwecy pis



## List Jana nr 55 15.01.1916

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austryack[ij]

Dnia 15 Stycznia 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
wam wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz juz szech  
jest wefroncie nom tu  
znomego Gajdzice zkozokowi  
c Goleszowa tesz jednego  
Ustronia tesz jednego  
a grienom my  
som kupie tak szech  
wom pisol opaczek jesi  
mozecie toni poszljcie  
botu paczki przychodzm  
wojokom Tak wam  
niemam cowięcej pis[ac]  
Tak bywajcie  
Bogiem do milego  
zobaczynia wszcy  
w domu

Moja Adresa  
Jan Grycz K u k Inft  
Reg No 93 4. Feldkompan  
Feldpost No 69



Ryc. 77.  
Awers i rewers  
kartki LJ 56.

Dnia 23 Styernia rok 1916  
 Tochoim Rodnice rozsyłam wam  
 swedecne przedwienie Dowiodzym  
 sie swarnem adwornim i powodowim  
 Moje powodzenie jest niewyle  
 w groniach romy myj natakim  
 jak! wnas brantowya jure  
 wrotak wysierq Tak dowiadzym  
 sie cotom mowego kole was  
 abo konawolione w domu  
 abo kamny jest Niedoba  
 Pawet abo Kafka jesi jest  
 nowopne abo jesi Pawlus  
 jure komny jest wisiry  
 wuskiw ry Talyi brasry  
 soim tu dosye dobre Potewar  
 jure srech odwas niedostat  
 Listu redwo tygodnie  
 Moim tu swo mych dosye  
 re Flaska Tak wam nieman  
 cowicy jure Tak Bogiem  
 domitog robacyma wisiry  
 na domu unowopne

Tak tym List o tym mow  
 Tak wam wawon odwas

**List Jana nr 56 23.01.1916. Stempel pocztowy: 24.01.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 23 Stycznia rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest zwykle  
w groniach somy my natakim  
jak unas Czantoryja jeszcze  
roztak wyzszy[**a**] Tak dowiadujem  
sie cotam mowego kole was  
abo conarobiocie w domu  
abo Kamy jest Niedoba  
Paweł abo Kafka jesi jest  
nawojnie abo jesi Pawlus  
pisze kamy jest wszczy  
rusku czy Italiy Czaszy  
som tu dosyc dobre Poteraz  
juz szech odwas niedostal  
Listu zedwa tygodnie  
Mam tu snomych dosyc  
ze Slaska Tak wam niemam  
cowięcej pisac Tak Bogiem  
do milego zobaczynia wszczy  
w domu Uszanowan[...]**J G**  
**Jak tem List otrzymacie  
tak ni zaraz odpiszcie**

Nadawca Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldkonpania  
Feldpostt No 69

Ryc. 78.  
Awers i rewers  
kartki LJ 57.



1 Styчня 1916  
 Kodruel nasytam wam  
 ne porodrawienie Dowiadujemy  
 waszem zdrowiu u powodzenia  
 in Alpe powodzenie jest rychle  
 na groniach dowiadujemy  
 ze cotam nowego kole was  
 albo conarobiacie w domu  
 Tusa waszy doryc dolne Potovar  
 albo Komu jest Kudoba  
 Pawet albo jest Pawlus jure  
 yrola, albo Kaska jest na  
 wojnie Mam tu doryc  
 snomych na okoto tych  
 driedrum kole nas Trzech  
 Listu nie otrzymat redwa  
 tygodnie odwos Pol.  
 wam niemam cowiecy  
 pisac Pol Bogem wsciy  
 w domu do miłego roboty

## List Jana nr 57. Stempel pocztowy: 29.01.1916

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki

[...] Stycznia 1916  
[...] Rodzice zasyłam wam  
[...]ne pozdrowienie Dowiadujem  
[...]waszemu zdrowiu i powodzeń  
iu Moje powodzenie jest zwykle  
**na** groniach dowiadujem  
sie cotam mowego kole was  
abo conarobiocie w domu  
Tusą czaszy dosyc dobre Poteraz  
abo Kamy jest Niedoba  
Paweł abo jesi Pawlus pisze  
zpola abo Kafka jesi jest na  
wojnie Mam tu dosyc  
snomych na około **tych**  
**dziezrim kole** nas Juzech  
Listu nie otrzymał zedwa  
tygodnie odwas Tak  
wam nie mam cwięcej  
pisac Tak Bogiem wszy  
w domu do miłego zobaczyn[...]

Moja Adresa Jan [...]  
K u k Inft Reg [...]  
4 Feldkonpania 2 **Zug**  
Feldpost No 69

Ryc. 79.  
Awers i rewers  
kartki LJ 58.



Dnia 5 Lutego Rok 1916

Stochomiu Poczta rarytam wam  
serdeczne pozdrowienie Dawnochypem  
sie owoiniem adwowniu i powodnemiu  
Moj powodnemiu jest jak niewykle  
niec wojna Dawom wiechcie  
szach jzstern adwowny Peterow  
piszcie mi opowiadk resie nigo  
postali Fochgo ferrere nieotrymat  
wywie nigo postali na orenastw  
mawse kompanije doudry taw  
za dostali parki tu do pola  
Tak go dostanem tak wam  
nowor odpiwem Montur  
snomych dawgo ze Slesha  
w Brenny jest tu proce at Wisty  
teru Fochgo w Bystrwice cobyt  
ugonana w dobru Lesney  
natchego absnechta taw  
odnowit barobro noqz mornu  
puzidra onogz Tak wam  
nie nom cowicy pisce Tak  
w Bogiem domitogz robocyma  
wsicy w domu usronowemam  
Sam 2, 24

**List Jana nr 58 5.02.1916. Stempel pocztowy: 8.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 5 Lutego Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wiedziec  
szech jestem zdrowy Poteraz  
piszecie ni opaczku zescie nigo  
posłali Tochgo jeszcze nie otrzymał  
wyscie nigo posłali na osęnastu  
marsz kompanije drudzy tesz  
juz dostali paczki tu do pola  
Jak go dostanem tak wam  
zaraz odpiszem Mantu  
snomych dosyc ze Śląska  
z Bręnej jest tu pare az Wisły  
tesz Heczko z Bystrzice cobył  
ugorzana w dolno Lesznej  
zatakigo absnechta tose  
odnroził bardzo nogi mozne  
przjizdzie onogi Tak wam  
nienam cowiecej pisac Tak  
z Bogiem domilego zobaczynia  
wszcy w domu Uszanowaniem  
Jan G[r]ycz

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldkonpania  
Feldpost No 69

Ryc. 80.  
Awers i rewers  
kartki LJ 59.



Dnia 8 Lutego 1916  
 Kochany bracie mój nazywam  
 ci serdecznie powitania  
 Dowiaduję się o twoim  
 zdrowiu i powodzeniu  
 Listy twoje od ciebie otrzymałem  
 na które ci serdecznie  
 dziękuję piszę ci  
 spokoju niech ci nie postali  
 za listy twoje osieniste  
 Mówi Kompanijci że  
 nas przetrzymali potem  
 że H. Feldkompanijci  
 tak ja sam nie wiem czy  
 go dostanę jak bych  
 go dostał Tak wam mówię  
 szczerem o to mówię  
 w przyszłości napiszę do  
 domu piszę ci jak bych  
 odwróci prosek ale jak bych  
 was to now koritow



## List Jana nr 59 8.02.1916. Stempel pocztowy: 9.02.1916

Szanowny Pan  
Jozef Grycz No 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki  
Dnia 8 Lutego 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim  
zdrowiu i powodzeniu  
Listy szech od ciebie otrzymal  
za ktore ci serdecznie  
dziekujem piszecie ni  
opaczku zescie ni poslali  
[j]o byl przy osienastej  
Marsz Konpaniji Tosz  
nas przetalowali potem  
ku 4 Feldkonpaniji  
Tak ja sam niewiem czy  
go dostanem jak bych  
go dostol Tak wam zaraz  
odpiszem abo mozne  
przyjdzie naspadek do  
**domu** pisolech bych wom  
odrugi paczek ale jak bych  
was To noc kosztowa[...]  
Gdyby tem pierwszy  
dostol tu przychodzom  
paczki Tak Bogiem  
**domi**tego zobaczynia  
wszey w domu

Ryc. 81.  
Awers i rewers  
kartki LJ 60.



Dnia 10 Lutego w roku 1916  
Wochanin Rodnice rozsyłam wam  
sewdeczne porodrzenie Dowiad  
nyem sie ~~twierdzeniom~~ i  
powodreniu. Moje powodzenie  
jest jak zwykle na górnach  
piszeć ni jesie tuz smieg  
tuz smiega nadwo metry  
Czwary tw byty piękne ale  
sie reperuty smieg padre  
akunty smiegert ani na  
owry niebra przednice Dawom  
wom wiedzoci szek odwas  
tem parok dostot rakowy  
wom sevdernie dziekujem  
to pwoolta sie nie musieli  
nie prosytoz tw pwoolta namy  
podoostatkiem wyfasowaly  
my satecle furekle rekawice  
Tu sa taki tokole nos mema  
nie powiela <sup>gory</sup> takem widri  
same gory mema nosi ma  
zemy kornem ani budowanku  
skiedy sie chce tak pic wody  
ani mema tak wam porem

**List Jana nr 60 10.02.1916. Stempel pocztowy: 10.02.1916**

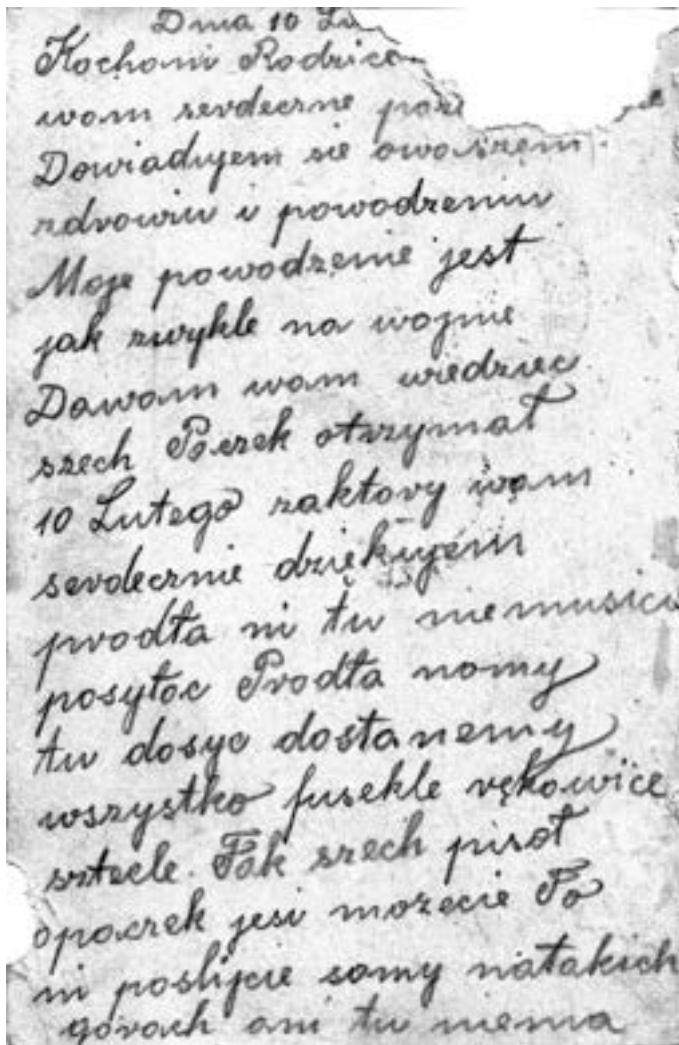
**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 10 Lutego **Rok** 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiad  
ujem sie owaszem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle w groniach  
piszecie ni jesi tuje smieg  
tuje smiega na dwa metry  
Czaszy tu byly piekne  
ale sie zepsuly smieg padze  
akurzy smiegem ani na  
oczy nielza przedrzic Dawam  
wam widziec szech odwas  
tem paczek dostol zaktory  
wom serdecznie dziękujem  
to prodlo cie nie musieli  
ni posylac tu prodla namy  
podostatkiem wyfasowali  
my sztecle fusekle rękawice  
Tu są taki gory łokole nas **niema**  
**nic powiela lokem [widzi]**  
widzi same gory nienia nani nic  
jemy kaniem ani budonku  
ikiedy sie chce tak pic wody  
ani niema Tak wam piszem  
jeszcze opaczek jesi  
mozecie toni poslejcie  
Gdybych go nie potrzebo  
wał tobych oni niepis[ze]!

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93 4 Feldk 2 Zug  
Feldp No 69

[n[...]**ma tu noc** [...]]

Ryc. 82.  
Awers i rewers  
kartki LJ 61.



**List Jana nr 61 10.02.1916. Stempel pocztowy: 10.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Śląsk austriacki**

Dnia 10 Lu[...]  
Kochani Rodzice [...]  
wam serdeczne pozdr[...]  
Dowiaduję się o waszym  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedzieć  
sześć Paczek otrzymał  
10 Lutego zaktory wam  
serdecznie dziękuję  
prośba ni tu niemusicie  
posyłać Prośba nomy  
tu dosyć dostanemy  
wszystko fuserki rękawice  
sztecle Tak sześć piśmi  
opaczek jeśli możecie To  
**ni** poslijcie somy natakich  
gorach ani tu niema  
wody taki gołe skały  
Tak wam niemam cwiężcej  
pisac Tak Bogiem do miłego  
zobaczynia

Moja Adresa  
K u k Inft Reg N 93 4 Feldk 2 Zug Feldpost N 69

Ryc. 83.  
Awers i rewers  
kartki LJ 62.



Dnia 11 Lutego Rok 1916  
Kochani Rodzice razgla serdeczne  
prozdrowienie Dowiadujemy  
sie owczasn rdrowiu i powodne  
niu Mop powodzenie jest jak  
nwykle na groniach Darwan  
worn wiedrac szech jestem  
rdrowy Potevar jak chcecie  
wiedrac jak sie w nomy  
Tosie opytacie Gwuska z  
Golesrowa jechot na orlap  
na 14 dni bomu opowie  
koba unvili tosz olostata  
cho tupa tosz puscili aby  
retem poradck zwolit  
zogo smoin atom nie  
kom ze pruy otworstem cugu  
ajo pruy drugim Tak jak  
checie to moziec byo rniin  
Tak Bogiem domitego  
robocrynia wsrey w domu  
urzonowaniem ten

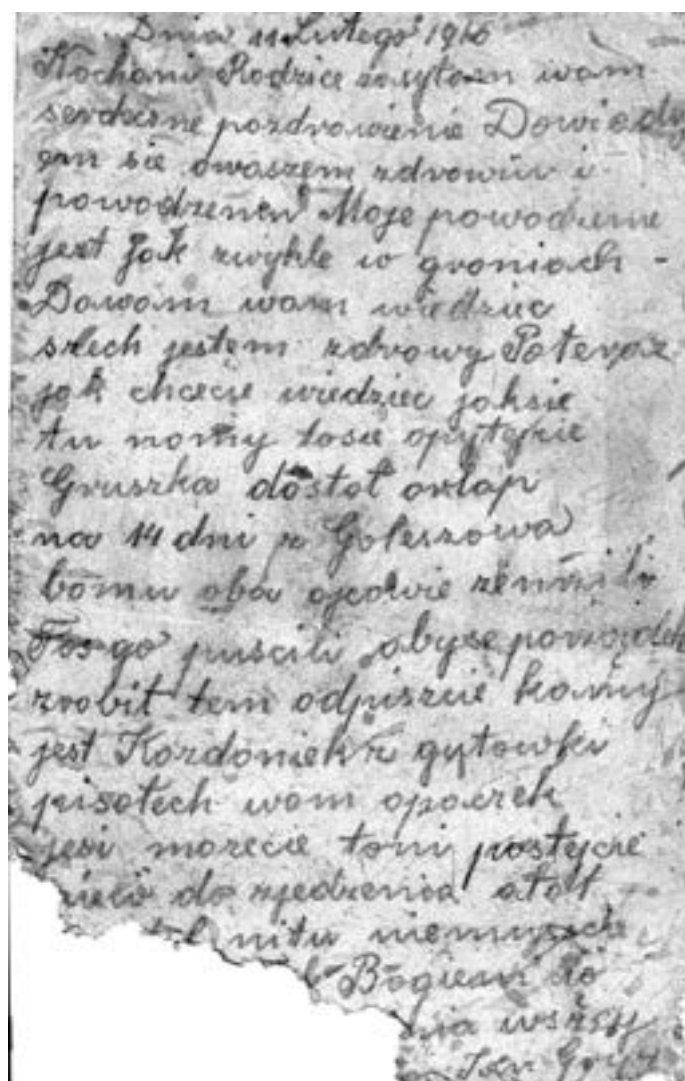
**List Jana nr 62 11.02.1916. Stempel pocztowy: 11.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 11 Lutego Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam serdeczne  
pozdrawienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodze  
niu Moje powodzenie jest jak  
zwykle na groniach Dawam  
wam wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz jak chcecie  
wiedziec jak sietu nomy  
Tosie opytejcie Gruszka z  
Goleszowa jechoł na orlap  
na 14 dni bomu ojcowie  
łoba umrzili tosz dostała  
chałupa togo puscili aby  
zetem porządek zrobil  
jogo snom ałom nie  
**łom** je przy czwartem cugu  
ajo przy drugim Tak jak  
chcecie to mozeicie byc znim  
Tak Bogiem domilego  
zobaczynia wszczy w domu  
Uszanowaniem Jan

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg N o 93  
4 Feldkonpania 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 84.  
Awers i rewers  
kartki LJ 63.





**List Jana nr 63 11.02.1916. Stempel pocztowy: 13.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 11 Lutego 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduj  
em sie owaszem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle w groniach  
Dawam wam wiedziec  
szech jestem zdrowy Poteraz  
jak chcecie wiedziec jaksie  
tu nomy tosie opytejcie  
Gruszka dostol orlap  
na 14 dni z Goleszowa  
bomu oba ojcowie zenrzili  
Tos go puscili abyse porzadek  
zrobil tem odpiszcie kamy  
jest Kozdoniek z gutowki  
pisołech wom opaczek  
jesi moziecie toni poslejcie  
nieco do zjedzenia **alot**  
[...] **nitu niemu[sicie]**  
[...] **Bogiem do [...]**nia wszczy  
[...] **Jan Grycz**

**Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg N o 93  
4 Feldkonpania 2 Cug  
Feldpost No 69**

Ryc. 85.  
Awers i rewers  
kartki LJ 64.



Dnia 14 Lutego Rok 1916  
Kochani Rodzice napiszcie mi  
swoje pierwsze powiadomienie  
em sie o wszystkim od razu i  
prowadzeniu Moje powiadomienie  
jest jak zwykle nos wojska  
Dawam wam wiadomosci  
jestem zdrowy Potwar twor  
wam dawam wiadomosci  
bedziemy odchodzi ~~z~~  
~~z~~  
Kochani Rodzice Tak nie odchodzi  
Kochani jest Pardonniek ngutowka  
abo Tworzek abo Tworzek  
Gdzie mi tworze ze moim  
kotak Loref wask do Przemca  
Gdzie tobyz robil na wiosne  
pota abo jez moie te wiktze  
od Pawlusa Przemca ni jez toch  
namniot ngurute tam prokur  
nie mabyto ngurute. Nie ood  
serwotof ni namniot ni prokur  
nam dze prokurta Tak wam  
namniot dze wicez pisze Tak Bogam

**List Jana nr 64 14.02.1916. Stempel pocztowy: 17.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 14 Lutego Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduj  
ęm sie owaszęm zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzeniu  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec **szech**  
jestem zdrowy Poteraz teraz  
wam dawam wiedziec szetu  
bedymy odjedzac [...]  
Tak ni odpiszcie  
Kamy jest Kozdoniek zgutowki  
abo Juranek abo Kawka  
Gdo mu teraz je nagruncie  
cotak Jozef uciek do Trzenca  
Gdo tobeje robił na wiosne  
pola abo jesi mocie te wikta  
od Pawlusa Piszecie ni jesi toch  
niemiol zepsute tem paczku  
nic nie było zepsute nic aod  
szrotof ni niemusicie nic posylac  
nom dos prodła Tak wam  
nienam co więcej pisac Tak Bogiem  
do milego zobaczynia wszczy  
w domu

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldkonpania 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 86.  
Awers i rewers  
kartki LJ 65.



Dnia 15 Lutego Rok 1915  
 Prochany braciurku rarytam sie swodka  
 porodrzenie Dowiadujam sie stwar  
 rdrowim i powodzenie Moje powodzenie  
 jest jak nigdy na wojnie Dawam  
 ci wiedzie szechystem rdrowy  
 Poterac namny tu wstela odchodzie  
 przez na ~~...~~  
~~...~~ tydnem pisier  
 ni jak tosoni crasy jak jest  
 pialny cras tosa je dobre jak  
 kura smagom tosa saterm nywot  
 pialku biadny dwa Listy  
 szech otrymat od celra raktore  
 ci swodernis druckupem odpuzie  
 ni kamny od morwego rohu  
 kury stwicy abo jesu Nedoba  
 Jozef robi Fremow abo jesu  
 majom jak Flarnika kw honor  
 w Nedoby Tak ciniem cowiccy  
 pisac Tak Bogiem domutego  
 robocynia wtoham i newscytkoma  
 w dosku Uranowom Jan Gryn

**List Jana nr 65 15.02.1916. Stempel pocztowy: 17.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 15 Lutego Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam ci serdeczn[...]  
pozdrawienie Dowiadujem sie otwoim  
zdrowiu i powodzenie Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie Dawam  
ci wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraz namy tu ztela odchodzic  
precz na [...] tem tydzien piszes  
ni jaki tosom czaszy jak jest  
piekny czas tosz je dobrze jak  
kurzi sniegem tosz sietem zywot  
przikrzy biedny dwa Listy  
szech otrzymał od ciebie zaktore  
ci serdecznie dziękuje odpisz  
ni kamy od mowego roku  
kiery służy abo jesi Niedoba  
Jozef robi Trzencu abo jesi  
majom jaki Hasnika ku koniom  
u Niedoby Tak ciniemam cowięcej  
pisac Tak Bogiem domiłego  
zobaczynia ztobam i zewszystkimi  
w domu Usznowaniem Jan Grycz

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4. Feldkonpania 2 Zug  
Feldpost No 69



Ryc. 87.  
Awers i rewers  
kartki LJ 66.

Dnia 19 Lutego Rok 1916  
 kani Rodzice kasytans wam  
 kicane porzwanie me Dowiadujemy  
 swarszaw zdrowiu i powrosceniu  
 ze powodzenie jest rychle na  
 swojme Darowam wam wiecbies  
 szech jestem zdrowy Potirax  
 mamy tu atela ~~.....~~  
~~.....~~

---

Dobrotu jecore niewiemy samu  
 moine do paska Tak misacie  
 jesi tock namiat rejsute  
 bylo wazytko dobre niebyto  
 nie rejsute Tak sie dowiadujemy  
 cotem nowego kele wosz abo  
 jesi moie dwa korne a cona  
 narobicie w domu Marantus  
 snomego a Wisty Carlows  
 somy w kupie a qriemom  
 pwich nymad om jest piewnosz  
 sw Tak wam wozem coie  
 Tak Boziem domistocoz

**List Jana nr 66 19.02.1916. Stempel pocztowy: 20.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Poczta Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 19 Lutego Rok 1916

[...] hani Rodzice zasylam wam  
[...] eczne pozdrawienie Dowiadujem  
[...] owaszem zdrowiu i powodzeniu  
[Mo]je powodzenie jest zwykle na  
wojnie dawam wam wiedziec  
szecz jestem zdrowy Poteraz  
namy tu ztela [...]

Doberdo jeszcze niewiemy sami  
mozne do [pru?]ska Tak piszecie  
jesi toh niemiol zepsute  
bylo wszystko dobre niebylo  
nic zepsute Tak sie dowiadujem  
cotam mowego kole was **abo**  
jesi mocie **juz** dwa konie a cona  
narobioce w domu Mamtu  
snomego az Wisly Cieslara  
somy w kupie a grienom  
juzech niema om jest pierwszy  
[...] Tak wam nienam **cowi**[...]  
[..] Tak Bogiem do milego zo[...]  
wszcy w domu

Moja Adres[...]  
K u k Inft Reg No 93  
4. Feldkonpania 2 Cug  
Feldpost No 69





**List Jana nr 67 19.02.1916. Stempel pocztowy: 20.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost Pocztr Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 19 Lutego Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam ci  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie otwoim zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie dawam ci wiedziec  
szech jestem zdrowy Poteraz  
Listow szech otrzynal juz pore  
od ciebie zaktore ci serdecznie  
dziękuje odpisz ni kamy  
kiery teraz sluzy abo jesi  
jeszcze moz ty golębie porzadku  
**abo** costak uciek do Trzenca  
Gdy my są oba na wojnie  
Gdo beje robil doma nawiosne  
Dawam ci wiedziec szetu nie [...]  
tak my som oba w kupie Tak  
ci niemam cowiecej pisac ztej  
wojny ty tam mosz więcej copisac  
Tak Bogiem bywaj domilego zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldkonpania 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 89.  
Awers i rewers  
kartki LJ 68.



*Dnia 20/II. Rok 1916*  
*Stochany braciarskiw. naszytym ci*  
*serdecznie powitaniem. Dowiedziem*  
*się otworim zdrowiu i powodzeniu*  
*Maje powodzenie jest jak zwykle*  
*na wojnie. Dawam ci wiedzieć*  
*ci o Listy od ciebie otrzymał*  
*na które ci serdecznie dziękuję*  
*nie wiem co tam mowię*  
*nie wiem czy was albo kary komu*  
*stwierdzić piszcie mi jeśli to*  
*nie ma nic napisane ten powrót*  
*to skłonka niebyła rozbita*  
*było to wszystko dobre*  
*odpise mi nowar jak ten*  
*List otrzymać. Powinno Adwers*  
*niezapisane a Niedoborn*  
*Kartowom odpise mi jeśli*  
*nie Gótebre chowiom Tak*  
*co już mienom cowniejsze*  
*ty tam może cowniejsze*  
*Tak Bogiem braciarskiw dowied*

**List Jana nr 68 21.02.1916. Stempel pocztowy: 23.02.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
Ost poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 21/II Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam ci  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie o twoim zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie dawam ci wiedziec **szech**  
dwa Listy od ciebie otrzymał  
za ktore ci serdecznie dziękuje  
odpisz ni cotam mowego  
kole was abo kiery kamy  
słuzy piżecie ni jesi toch  
niemiol zepsute tem paczku  
ta szklonka niebyła rozbita  
było to wszystko dobre  
odpisz ni zaraz jak tem  
List otrzymasz Pawlus Adrese  
nitu napisz a Niedobom  
Karłowom odpisz ni jesi  
sie Gołębie chowiom Tak  
ci juz nienam cowięcej pisac  
ty tam mosz cowięcej pisac  
Tak Bogiem braciszku dowidz[...]

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldkonpania 2 Zug  
Feldpost No 69



Ryc. 90.  
 Awers i rewers  
 kartki LJ 69.

Dnia 4 Marca Rok 1916.

Kochany bracišku kochany  
 ci serdeczne pozdrowienie  
 Dowiadujęm się o twoim  
 zdrowiu i powodzeniu  
 Mój powódzenie jest jak  
 zwykle na wojnie Darvam  
 ci wiadzie szlach jestem  
 zdrowy. Potwarz somy  
 ujednogo sudlaka na  
 kwartyrach somy na  
 stopocrenku warty batalion  
 jedny dziednie w Kowyn  
 jest szlach doleko odwas  
 Tak mi odpisz komy  
 kiewy stuszy, abo cotam  
 nowego kole was abo  
 cotam nowobioie w domu  
 Tak Boguyn kochany bracišku  
 demituzi kochany

**List Jana nr 69 4.03.1916. Brak stempla pocztowego.**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna**

Dnia 4 Marca Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
ci wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz somy  
ujednego siedloka na  
kwartyrach somy na  
otpoczenku caly batalion  
jednej dziedzinie u Karyntyji  
jest szech daleko odwas  
Tak ni odpisz kamy  
kiery sluszy abo cotam  
mowego kole was abo  
cotam narobiocie w domu  
Tak Bogiem kochany bracisz[ku]  
do milego zobaczynia

Moja Adresa  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 91.  
Awers i rewers  
kartki LJ 70.



Dnia 5 Marca Rok 1916  
 Hochanw. Prochric nasytam  
 wam swedzenie prodrozawianie  
 Dowiadujemy sie swaszym  
 adzwani i prowadzeniem  
 Step prowadzenie jest jak  
 swytkle na wojnie Dzwam  
 wam widziac szech jesterem  
 ndrowny doteraz Ponich  
 szech edwas otrzyman  
 niektory wam swedzenie  
 dawkym Dowiadujemy  
 sie cotam nowego kob  
 was abo cotam narobie  
 w domu abo jaki tam  
 som crasy dwa Listy  
 od Jozefa szech otrzyman  
 niektore mu swedzenie  
 dawkym Tak wam muna  
 swacy pisac Tak Bogam  
 domstke robotowania wam

**List Jan nr 70 5.03.1916. Stempel pocztowy: 8.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 5 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
wam wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz Paczek  
szech odwas otrzymał  
zaktory wam serdecznie  
dziękujem Dowiadujem  
sie cotam mowego kole  
was abo cotam narobiocie  
w domu abo jaki tam  
som czaszy dwa Listy  
od Jozefa szech otrzymał  
zaktore mu serdecznie  
dziękujem Tak wam niena[m]  
cowięcej pisac Tak Bogiem  
domilego zobaczynia wszczy

Moja Adresa  
Jan Grycz  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Cug  
Feldpost No 69



Ryc. 92.  
Awers i rewers  
kartki LJ 71.

Dnia 5 czerwca rok 1916  
 Kochany bracie mój najstarszy  
 w serdeczne pozdrowienie  
 Dowiedzieliś się otworam  
 zdrowiu i powodzeniu  
 Mój powodzenie jest jak  
 zwykłe na wojnie Dawam  
 w wiedzieć szach jestem  
 zdrowy Tokoar dwa  
 Listy szach odwiecia otrzymano  
 niektóre w serdecznie  
 dążeńiem odpisz mi  
 korny korny stary, abo Wat  
 jezi Inerpiom od Pawłusa  
 je jezera domo, abo jezi  
 w Kudobny moga w pachotke  
 abo jezi jezera Kudoba  
 nyle tak w mianom  
 rownyj pace Tak Bogom  
 Kochany bracie mój najmłodszy  
 pozdrawiam



**List Jana nr 71 5.03.1916. Stempel pocztowy: 8.03.1916.**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 5 Marca Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrawienie  
Dowiadujem sie otwoim  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
ci wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz dwa  
Listy szech odciebie otrzymał  
zaktore ci serdecznie  
dziękujem odpisz ni  
kany kiery służy abo Wała  
jesi Szczepom od Pawlusa  
je jeszcze doma abo jesi  
u Niedoby majom pachółka  
abo jesi jeszcze Niedoba  
zyje Tak ci nienam  
cowiecej pisac Tak Bogiem  
Kochany braciszku domilego  
zobaczynia

Moja Adresa  
Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 93.  
Awers i rewers  
kartki LJ 72.



Dnia 7 czerwca 1910 r.  
Kochani Rodzice wszystko wam  
serdecznie pozdrawiamie Dowieścią  
am sie owaszem odwoławim  
i powodzeniem Moge powodzenie  
jest jak zwykłe na wozie  
Dowam wam wiedziec  
wrech jestem zdrowy Potwar  
Paczek wrech otrzymanat następn  
wam serdecznie dziękuję  
dwa Listy od Józefa wrech  
two otrzymanat Tak dowiadaj  
am cotoam nowobowiec  
na domow piuce ju obowis  
oba konia jeszcze kupili  
abo jakis tam sam czasy  
tu so. czasy jak zwykłe  
w wiecie Tak wam mianem  
cowicz piuce Tak Bozom  
obowisze nowobowiec

## List Jana nr 72 7.03.1916

Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki

Dnia 7 Marca /III Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduj  
em sie owaszem zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec  
szech jestem zdrowy Poteraz  
Paczek szech otrzymał zaktory  
wam serdecznie dziękuje  
dwa Listy od Jozefa szech  
tesz otrzymał Tak dowiaduj  
em cotam narobiecie  
w domu jesicie **juz [mocie]**  
**oba konia jesicie** kupili  
abo jaki tam som czaszy  
tu są czaszy jak zwykle  
w [marcu] Tak wam nienam  
co więcej pisac Tak Bogiem  
domilego zobaczynia **wszey**

Moja Adresa  
K u k Inft  
Reg No 93  
4 Feldk 2 Cug  
Feld No 69



Ryc. 94.  
Awers i rewers  
kartki LJ 73.

Dnia 8 Marca Rok 1916  
 Kochany bracie naszemu  
 i serdeczne pozdrowienie  
 Dowiadujemy sie otworu  
 zdrowiu i powodzenia Moje  
 powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie Dawno ci  
 wiedzac zech jestem zdrowy  
 Peteras dwa Listy zech  
 od ciebie otrzymat naktore  
 ci serdeczne dziakujemy  
 Tak sie dowiadujemy cotam  
 nowego kole was abo  
 cotora nowobice w domu  
 jak tam som waszy Tw  
 sa waszy jak zwykle  
 w nowem Tak in odpusz  
 Stomy stary Weterani  
 Tak ci niemoz cowacy  
 muso Kochany bracie  
 J. Bogum domitica  
 L. Bogum No 79

**List Jana nr 73 8.03.1916. Stempel pocztowy: 13.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 8 Marca Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam ci  
wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraz dwa Listy szech  
od ciebie otrzymał zaktore  
ci serdecznie dziękujem  
Tak sie dowiadujem cotam  
mowego kole was abo  
coteraz narobiocie w domu  
jaki tam som czaszy Tu  
są czaszy jak zwykle  
w marcu Tak ni odpisz  
Kamy służy Wałaszcze  
Tak ci nienam cowięcej  
pisac Kochany braciszku  
Tak Bogiem domilego  
zobaczynia Us J G

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft reg No 93  
4. Feld 2 Cug  
Feldpost No 69

Ryc. 95.  
Awers i rewers  
kartki LJ 74.



Dnia 10 Maja Rok 1916  
Kochani Rodzice szczerem wam  
serdecznie podziwiam Dowiadujęm  
się o waszym zdrowiu i powoda  
niu Może powodem jest  
jak zwykle na wojnie  
Dawam wiadomość ruch  
jestem zdrowy Poteraz Poch  
ruch otrzymał tam płotnie  
naktory wam serdecznie  
dziękujęm Tak się dowiaduje  
m co tam nowego kole was  
abo co teraz nowobicie w  
domu starajcie się  
sowie cieszcie się w sobie  
jak zwykle w marcu  
bywajcie Tak wam już  
sowie pisze Tak was  
podziwiam wszystkim  
w domu do miłego  
zobaczcie wszystkim w domu

**List Jana nr 74 10.03.1916. Stempel pocztowy: 13.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 10 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodze  
niu Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie  
Dawam wan wiedziec szech  
jestem zdrowy Poteraz Paczek  
szech otrzymał tēm płotnie  
zaktory wam serdecznie  
dziękujem Tak sie dowiaduje  
m cotam mowego kole was  
abo coteraz narobiecie w  
domu abo jaki tam t[...]  
som czaszy Tu są czaszy  
jak zwykle w marcu  
bywajom Tak wam juz nienam  
cowięcej pisac Tak was  
pozdrawujem wszystkich  
w domu do miłego  
zobaczynia wszystkich w domu

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 96.  
Awers i rewers  
kartki LJ 75.



Dnia 11 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice rozsyłam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujemy  
się o waszym zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest już rychło  
na wojnie Dowodem wam  
wiedzieć możecie dwa listy  
jednym o. Feldpost ten listem  
zapewnim zdrowy chwata.  
Bogus Poterak Jaerek moż  
odwas jednym otrzymać raktory  
wam serdecznie dziękujemy  
Tak się dowiadujemy  
co tam nowego kole was  
abo konarobicie w domu  
Fu o. wam jak rychło  
bywajom w nowem Tak  
wam memom wiecej pisas  
Tak Bogus dowiadujemy



**List Jana nr 75 11.03.1916. Stempel pocztowy: 13.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 11 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wam  
wiedziec szech dwa Listy  
odwas otrzymał guwercie  
jedem a Feldpost tesz Jedem  
jajestem zdrowy chwala  
Bogu Poteraz Paczek szech  
odwas jedem otrzymał zaktory  
wam serdecznie dziękuje  
Tak sie dowiadujem  
cotam mowego kole was  
abo conarobiecie w domu  
Tu są czaszy jak zwykle  
bywajom w marcu Tak  
wam nienam cowiecej pisac  
Tak Bogiem domilego zobaczy

Moja Adresa  
Jan Grycz  
K u k Inft  
Reg N o 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost No 69



Ryc. 97.  
Awers i rewers  
kartki LJ 76.

Dnia 12 Marca Rok 1916  
 Kochany bracie w nasym  
 i serdeczne pozdrowienie  
 Dowiadujemy sie stwoim  
 zdrowiu i powodzeniem  
 Moje powodzenie jest jak  
 zwykly nos wojny Dawam  
 ci wiedziec szach jestem  
 zdrowy Potwarz szach  
 szach odwas otrzymat  
 niektory wam serdeczne  
 driskujem odjusz in  
 cotam nowego kole was  
 abo cotam wrobiecie  
 w domid abo Kudoba  
 Jozef robi fort Fajnyjete  
 abo jsi jest Kowka  
 na wojnie Tak ci nie mam  
 co wiecy Kochany bracie  
 prosz Tak Bogiem domiteg  
 kobacyma odjusz zowar

**List Jana nr 76 12.03.1916. Stempel pocztowy: 15.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 12 Marca Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam ci  
serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
ci wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz Paczek  
szech odwas otrzymał  
zaktory wam serdecznie  
dziekujem odpisz ni  
cotam mowego kole was  
abo cotam narobiocie  
w domu abo Niedoba  
Jozef robi fort Trzyncu  
abo jesi jest Kawka  
na wojnie Tak ci niemam  
co więcej Kochany braciszku  
pisac Tak Bogiem domilego  
zobaczynia odpisz zaraz

Moja Adresa  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldkonp 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 98.  
Awers i rewers  
kartki LJ 77.



Dnia 14 Marca Rok 1916  
Kocham Rodzice rozsyłam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiedziem sie o waszym  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
wam wiecisz szlach jstern  
zdrowy Potwarz Tak  
sie dowiadzem co tam  
nowego kole was abo  
co tam zrobicie w  
domu Tu sa sprawy  
jak zwykle w nawał  
bywajom Tak tem list  
otrzymacie Tak mi rowaz  
odpiscie Tak Bogiem  
wszysty w domu domitego  
boczymo.

**List Jana nr 77 14.03.1916. Stempel pocztowy: 16.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 14 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
wam wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz Tak  
sie dowiadujem cotam  
mowego kole was abo  
cotam narobiecie w  
domu Tu są czaszy  
jak zwykle w narcu  
bywajom Jak tēm List  
otrzynacie Tak ni zaraz  
odpiszcie Tak Bogiem  
wszcy w domu domilego  
zobaczynia

Moja Adresa  
Jan Grycz  
K u k Inft  
Reg No 93 4 Feldk  
2 Zug Feldpost  
69

Ryc. 99.  
Awers i rewers  
kartki LJ 78.



Dnia 15 Marca Rok.  
Kochany bracie mój  
i serdeczne powitanie  
Dowiaduję się o twoim  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie  
Dawno ci nie bracia  
szlachy zeszłego roku  
Potrzeba Tak się dowiaduję  
o tobie co to nowego  
kole was abo co to  
nowotwórcze w domu  
Tak ci już nie mam  
co więcej pisać Tak Bogom  
Kochany bracie mój

**List Jana nr 78 15.03.1916. Stempel pocztowy: 16.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 15 Marca Rok  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie  
**D**awam ci wiedziec  
szech jestem zdrowy  
PoteraZ Tak sie dowiad  
ujem cotam mowego  
kole was abo cotam  
narobiecie w domu  
Tak ci juz nienam  
co wiecej pisac Tak Bogiem  
Kochany braciszku  
domilego zobaczynia

K u k Inft Reg 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 100.  
Awers i rewers  
kartki LJ 79.



Dnia 10 Marca Rok 1916  
Kochoni Rodzice rozsytem  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiedzyem sie swasem  
zdrowiem i powodzeniem  
Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie  
Dowam wam wiedziec  
szech jestem zdrowy  
Potem tak sie dowiad  
yem satoss nowego  
kole was obo estam  
nowobice w domu  
Tu sa waszy jak zwykle  
bywajom w marcu  
tak Bogiem wsiecy  
w domu domitego robom



**List Jana nr 79 16.03.1916. Stempel pocztowy: 18.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 16 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec  
szech jestem zdrowy  
Poteraż Tak sie dowiad  
ujem cotam mowego  
kole was abo cotam  
narobiecie w domu  
Tu są czaszy jak zwykle  
bywajom w marcu  
Tak Bogiem wszy  
w domu domilego zobaczynia

Moja Adresa  
K u k Inft Reg 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost No 69



**List Jana nr 80 16.03.1916. Stempel pocztowy: 18.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 16 Marca Rok 1916  
Kochany braciszku  
zasyłam ci serdeczne  
pozdrawienie Dowiaduję  
sie **owaszem** zdrowiu i  
powodzenie Moje powodze  
nie jest jak zwykle na  
wojnie **Dawam** ci  
wiedziec szech jestem  
**chwala Bogu** zdrowy  
Poteraż odpisz ni cotam  
mowego kole was abo  
cotam narobiecie w  
domu Tu są czaszy  
piękne Tak ci juz niemam  
cowięcej pisac Tak Bogiem  
Kochany braciszku do  
miłego zobaczynia

Moja Adresa  
K u k Inft Reg 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 102.  
Awers i rewers  
kartki LJ 81.



Dnia 17 Marca Rok 1916  
 Kochani Rodzice naszym  
 wam serdeczne pozdrowienie  
 Dowiadujemy sie o waszym  
 zdrowiu i powodzeniu  
 Moje powodzenie jest jak  
 rybak na wodzie Dawam  
 wam wiadomosci ze jestem  
 zdrowy i spokojny Tak sie  
 dowiadujemy o waszym  
 kole was o zdrowiu  
 nowosciach w domu i  
 sa wasze przepiekne listy  
 odwas sie otrzymat  
 dwa nockami wam serdeczne  
 pozdrowienie Tak Bogiem  
 wszyscy w domu domowego  
 wotaczenia Noworocznym

**List Jana nr 81 17.03.1916. Stempel pocztowy: 19.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 17 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylał  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszęm  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
wam wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz Tak sie  
dowiadujem cotam mowego  
kole was abo coteraz  
narobiecie w domu Tu  
są czaszy piękne Listy  
odwas szech otrzymał  
dwa zaktore wam serdecznie  
dziękujem Tak Bogiem  
wszcy w domu domilego  
zobaczynia Uszanowaniem

Moja Adresa  
K u k Inft Reg 93  
4 Feldkonpania 2 Zug  
Feldpost No 69



Ryc. 103.  
Awers i rewers  
kartki LJ 82.

Dnia 18 Marca. Rok 1915  
 Kochani Rodzice rozsyłam  
 wam serdecznie pozdrowienie  
 Dowiaduję się o waszym  
 zdrowiu i powołaniu  
 Może powołanie jest jakie  
 niewyłącznie nosi wojsko Dawam  
 wam wiedzieć srebr  
 jestem zdrowy Dotychczas  
 dwa Listy srebr odwas  
 otrzymał waktore wam  
 serdecznie duszką  
 bardzo sam tu bardzo  
 pięknie Tak się dowiaduję  
 co tam nowego kole was  
 albo może już macie powołanie  
 w polu Tak wam już  
 nielom świeży piasek Tak  
 Bogiem domitęgo roborym  
 więcej w domu

**List Jana nr 82 18.03.1916. Stempel pocztowy: 21.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 18 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
wam wiedziec szech  
jestem zdrowy Poteraz  
dwa Listy szech odwas  
otrzymał zaktore wam  
serdecznie dziękujem  
Czaszy som tu bardzo  
piękne Tak sie dowiadujen  
cotam mowego kole was  
abo moc juz mocie porobione  
w polu Tak wam juz  
nienam cowięcej pisac Tak  
Bogiem domiłego zobaczynia  
wszcy w domu

Moja Adresa  
K u k Inft Reg 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 104.  
Awers i rewers  
kartki LJ 83.



Dnia 19 marca 1914  
 Kochany brzoisaku rozsytam  
 ci serdeczne pozdrowienie  
 Dowiadujemy sie twoim zdrowie  
 i powodzeniem otaze powodzenie  
 jest jak rzykle na wojnie dawo  
 w wiadzie, wach zestem zdrowy  
 Potem tak sie dowiadujemy  
 cotam mowied kole was  
 abo moe pro moie polu  
 zrobione. Tu sa ciany  
 bardzo piekne Tak ni odpise  
 jesu jesete jest Michotek Josef  
 weszpitalu w Leszynie abo  
 Komu jest Troppel Josef  
 abo Soklos. jesu jest zdrowy  
 jesu jesete jest Anusowa w  
 Fryzniu Tak ni odpise komu  
 stwy Waczone Tak Bogum  
 Kochany brzoisaku domitego  
 robacyma Mrozwomina



**List Jana nr 83 21.03.1916. Stempel pocztowy: 21.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 19 Marca Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie Dawam  
ci wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraz Tak sie dowiadujem  
cotam mowego kole was  
abo moc juz mocie polu  
porobione Tu są czaszy  
bardzo piękne Tak ni odpisz  
jesi jeszcze jest Michałek Jozef  
weszpitalu w Cieszynie abo  
**K**amy jest Kropp Jozef  
abo Stokłosa jesi jest zdrowszy  
jesi jeszcze jest Kuczera w  
Trzyncu Tak ni odpisz kamy  
słuzy Wałaszcze Tak Bogiem  
Kochany braciszku domilego  
zobaczynia Uszanowaniem  
JG

Moja Adresa  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldl 2 Zug  
Feldpost No 69

Ryc. 105.  
Awers i rewers  
kartki LJ 84.



Dnia 26 Marca Rok 1916

Kochani Rodzice rozsytam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiedziem sie o waszym  
zdrowiu i powodzeniu. Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie. Dawam wam  
wiecznie serch jesterem zdrowy  
Potwarz Paczek serch odwas  
strymat. rozkazy wam  
serdecznie dziękuję pyta.  
tam flaszka. wumus. ukiewe  
buchta byta. splermiano  
musiostat. rachynone. Tak  
nie prosytecia. nie Fevar  
Tak sie dowiadujemy. cotam  
nowego kole. wab. abo wotwar  
nawobicie. w slomid. Tak  
Bogiem. domitego. noboeryma  
wotcy. w slomid.

**List Jana nr 84 26.03.1916. Stempel pocztowy: 27.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 26 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wam  
wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraż Paczek szech odwas  
otrzymał zaktory wam  
serdecznie dziękuje była  
tam flaszecka rumu cukier  
buchta była splezniano  
musiołech jom zachynonc Tak  
nie posylejcie nic Teraz  
Tak sie dowiadujem cotam  
mowego kole was abo coteraz  
narobiecie w domu Tak  
Bogiem domilego zobaczynia  
wszcy w domu  
**[ma sze ruje my ku Tridentu]**

Moja Adresa  
K u k Inft Reg 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 106.  
Awers i rewers  
kartki LJ 85.



Dnia 27. Marca Rok 1916  
 Kochani Rodzice naszyci  
 wam serdecznie przywroceni  
 Dowiadujemy sie o waszym  
 zdrowiu i powodzeniu. Moje  
 powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie. Dawam wam  
 wiadomosci przez ostatni raz  
 dotychczas. Tak sie dowiadujemy  
 o waszym zdrowiu i powodzeniu  
 obojczych. W domu  
 moim jest wszystko dobrze  
 w polu obrotu by  
 wam wiecej odcieniono.  
 Tu sa rzeczy i piekne  
 Tak wam juz nie mam  
 wiecej pisac. Tak Bogiem  
 wierzyc w domow domow  
 wobocznosci. Ustawiam

**List Jana nr 85 27.03.1916. Stempel pocztowy: 30.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 27 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wam  
wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraż Tak sie dowiadujem  
cotam mowego kole[...] was  
abo conarobiecie w domu  
moc juz mocie posiole  
w polu napisol by  
wom więcej ale nienozna  
Tu są czaszy piękne  
Tak wam juz nienam  
cowięcej pisac Tak Bogiem  
wszcy w domu do miłego  
zobaczynia Uszanowaniem

Moja Adresa  
K u k Inft Reg 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 107.  
Awers i rewers  
kartki LJ 86.



Dnia 28 Marca Rok 1916.  
Kochany brzoisaku rozrytam  
ciw serdeczne pozdrowienie  
Dowiedziem siw otwoim  
rodzowiu i pro podzierniu  
Maj prowadzenie jest jak  
szybkie na wznie dawom  
i wiedzic szech jstom  
rodzowij Pateror Tak niw odpisz  
notom nowego kole was  
abo cetera inwobisic w  
domu niw jw moie  
posiote w polu najpiestobych  
i wiecej ale niemorna  
Tw na razie staryj pniekne  
Tak niw jstom podzierniu  
i wsiyethick w stornu  
dawnitego robowyma  
Wszonowomem Jan Goyer

**List Jana nr 86 28.03.1916. Stempel pocztowy: 30.03.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost Poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 28 Marca Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
ci wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz Tak ni odpisz  
cotam mowego kole was  
abo coteraz narobiocie w  
domu moc juz mocie  
posiote w polu napisoľbych  
ci więcej ale niemozna  
Tu są czaszy dosyc piękne  
tak cię jeszcze pozdrawiam  
i wszystkich w domu  
domiłego zobaczynia  
Uszanowaniem Jan Grycz

Moja Adresa  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 108.  
Awers i rewers  
kartki LJ 87.



Dnia 31 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice naszytam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiedziy  
m. sie swowem ndrowim  
i powodrenim Moje powodzenie  
jest jak rychlo na wojnie  
Dawam i wam wiadom  
sacch jestem zdrowy Potwarz  
Tak sie dowiadziyem cotam  
mowego kole was abo  
moe juw moie prosio  
w polu abo jui tam  
asent beze Tak in odpisacie  
Tak tem List otrzynacie  
Tak in rowaz odpisacie  
Tak wam niemom cowięcy  
pisac Tak Bogiem slomitego  
robozynio. W. S. S. S. S.



**List Jana nr 87 31.03.1916. Stempel pocztowy: 1.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
Śląsk austriacki**

Dnia 31 Marca Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduje  
m sie owaszem zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec  
szech jestem zdrowy Poteraz  
Tak sie dowiadujem cotam  
mowego kole was abo  
moc juz posioite  
w polu abo jesi tam  
asent beje Tak ni odpiszcie  
Jak tem List otrzymacie  
Tak ni zaraz odpiszcie  
Tak wam nienam cowięcej  
pisac Tak Bogiem domilego  
zobaczynia Uszanowaniem

Moja Adresa  
K u k Inft Reg N o 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost 69



**List Jana nr 88A 4.04.1916. Stempel pocztowy: 10.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
Słask austriacki**

Dnia 4 Kwietnia Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem **nien**  
zdrowiu i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie **D**awam wam  
wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraż chwała Bogu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Tak dowiadujem  
co tam mowego kole was  
abo moc juz mocie posiole  
w polu piszecie **ni jak ni[tan]**  
List idzie zdomu za cztery  
dni goch dostał coscie ni  
pisali przeszły Tak ni odpisz  
cie zaraz jak tem List  
otrzymacie Tak Bogiem  
wszcy w domu **domiłego**  
zobaczynia Uszanowaniem  
J G

Moja Adresa  
K u k Inft R 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost 69



**List Jana nr 89 7.04.1916. Stempel pocztowy: 10.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 7 Kwietnia Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie otwoim  
**milem** zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie odpisz  
ni cotam mowego kole  
was **moc** juz **nocie** polu  
porobione abo jaki tam  
som czaszy Tu są czaszy  
dosyc dobre Poteraz jeszcze  
jest tu smiega dosyc  
Potych gorach List szech  
odwas otrzymał guwercie  
6 tego niesiąca zaktory  
wam serdecznie dziękujem  
Winszujem wam szczęśliwych  
wesołych swięt natem  
[...] rok Tak Bogiem  
domilego zobaczynia  
odpiszcie ni zaraz jak tem  
List otrzy**nasz**

Adresa ta sama

Ryc. 111.  
Awers i rewers  
kartki LJ 90/2.



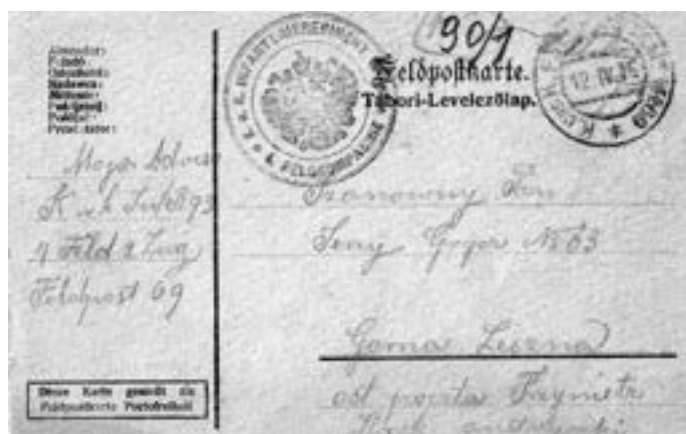
Dnia 9 kwietnia Rok 1916  
 Kochani Rodzice przeczytam wam  
 rewolucyjne porządki w Dniach  
 jemu się swasym zdrowiu  
 i powodzeniem. Moje powodzenie  
 jest jak wytkle na wznie  
 Dostan wam w dniu  
 wczel jestem zdrowy. Dotwa  
 Takie dowiadajcie się  
 już macie w polu porobione  
 i proszę abo jak tam  
 sum waszy. Tu są waszy  
 dosyc dobrze. Dotwa ale  
 jeszcze smaga tu jest  
 dosyc potych gorach. Tak  
 wam pisemem proszę  
 nie macie do napisania  
 już więcej. Tak wam już  
 pisemem waszym pisemem  
 Tak wam wnikajcie  
 wnikajcie w waszym  
 wnikajcie w waszym

**List Jana nr 90/2 9.04.1916. Stempel pocztowy: 12.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
Śląsk austriacki**

Dnia 9 Kwietnia Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadu  
jem sie owaszem zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec  
szech jestem zdrowy Poteraz  
Tak sie dowiadujem moc  
juz mocie w polu porobione  
i posiole abo jaki tam  
som czaszy Tu są czaszy  
dosyc dobre Poteraz  
ale jeszcze smiega tu jest  
dosyc potych gorach Tak  
wam piszemy poszljicie  
ni nieco do zjedzenia  
jesi moziecie Tak wam juz  
niemam coviecej pisac  
Tak wam winszujem  
szczęśliwych wesołych swiat  
[...] wszystkich w domu  
**domilego zobaczynia  
Uszanowaniem Jan Grycz**

**Adresa ta sama**



Ryc. 112.  
Awers i rewers  
kartki LJ 90/1.

Dnia 11 kwietnia 1901 roku  
 Piotrowi Piotrowi nastąpiła do  
 woiny serdeczne pozdrowienie  
 dowiadujemy się o twoim  
 zdrowiu i powodzeniu w  
 powożeniu jest jak wygląda  
 na wojnie. Dowiamy wam  
 wiadomości o wszystkim zdrowy  
 Piotrowi. Takie dowiadujemy  
 ostatek nowego kole was  
 albo już moim nowie polu  
 powołanie i prosicie albo  
 jeśli nie nowie niemieckoj  
 prosiłoby możliwość ni  
 nicie do wydania jeśli  
 moście. Gdzie niepotrzebował  
 abyście wam napisat tak  
 wam już niemożem więcej  
 pisać. Takie wam niemożem  
 śmiertelnie więcej swiat  
 natencz jak tak. Bogiem  
 wam wszystkim



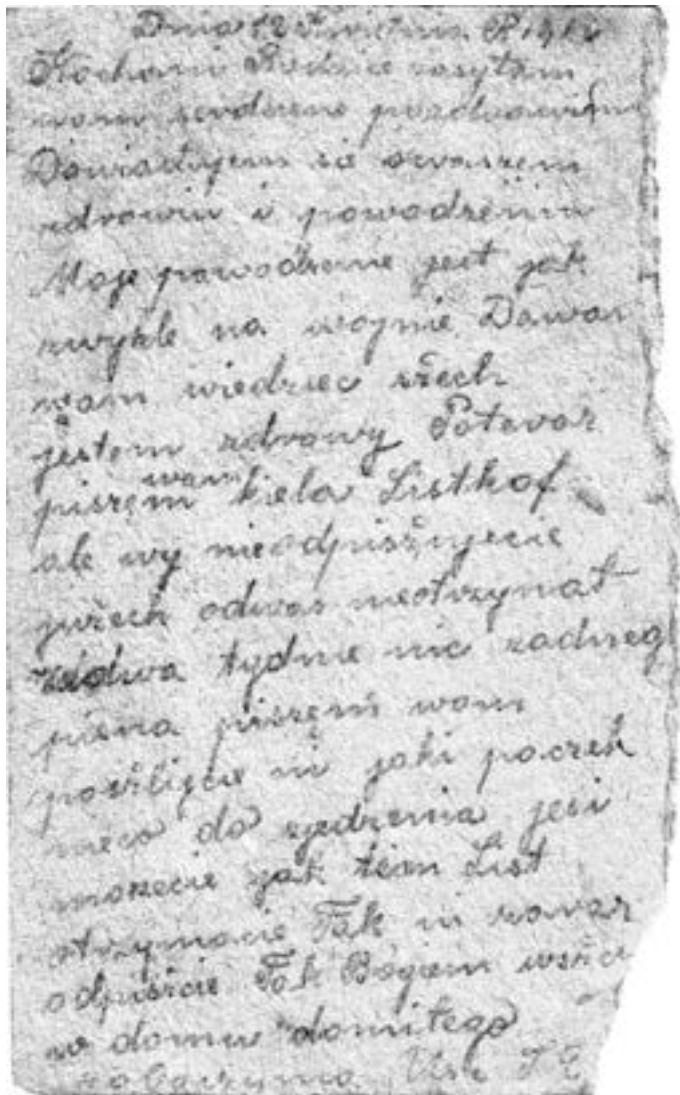
**List Jana nr 90/1 11.04.1916. Stempel pocztowy: 12.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 11 Kwietnia Rok [..]16  
Kochani Rodzice zasylał  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszęm  
zdrowiu i powodzenie Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wam  
wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraż Tak sie dowiadujem  
cotam mowego kole was  
abo juz moc nocie polu  
porobione i posiole abo  
jesi noc nocie ziemiokof  
posadzone poszljiecie ni  
nieco do zjedzenia jesi  
mozecie Gdybych niepotrzebowoł  
Tobych wom niepisoł Tak  
wam juz nienam cowięcej  
pisac Tak wam winszujem  
szczęśliwych wesołych swiąt  
natento rok Tak Bogiem  
[..]

Moja Adresa  
K u k Inft R 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 113.  
Awers i rewers  
kartki LJ 91.



**List Jana nr 91 12.04.1916. Stempel pocztowy: 15.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzyn[...]  
[...]**

Dnia 12 Kwietnia R 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie Dawam  
wam wiedziec szech  
jestem zdrowy Poteraz  
piszem wam kiela Listkof  
ale wy nieodpiszujecie  
juzech odwas nieotrzymał  
zedwa tydzie nic zadneg[o]  
pisna piszem wom  
poszlijcie ni jaki paczek  
nieco do zjedzenia jesi  
morzecie jak tem List  
otrzymacie Tak ni zaraz  
odpiszcie Tak Bogiem wszczy  
w domu domilego  
zobaczynia  
Usz J G

Inft Jan Grycz  
K u k Inft R 93  
4 Feldkon 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 114.  
Awers i rewers  
kartki LJ 92.



Dnia 15 Kwietnia Rok 1916  
 Kochani Rodzice rozsytam wam  
 serdeczne pozdrowienie Dowiadujcie  
 mi sie o waszym miatem zdrowiu  
 i powodzeniu Moje powodzenie  
 jest jak ryfka na wojnie  
 Czasem sam tam dosyc puzlene  
 potrzeba odpuszcic mi cotam  
 nowego kole was moze wam  
 jeszcze trzeba sie moze juz  
 moze mniejszej poradzono  
 dawam wam wiedzcie siech  
 jestem zdrowy Potrzeba tam  
 Powiedz mi ty siech odwas  
 otrzymat roztowcy wam  
 serdecznie dmiecyem puzenie  
 nie re odemie rodnego listku  
 niedostancie ja wam kardy  
 obiem listek postklem tajich  
 musicie medartofu Tak Bogiem  
 miu Rodzice w waszy w  
 do wasz do mitego zdrowyma

**List Jana nr 92 15.04.1916. Stempel pocztowy: 18.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 15 Kwietnia Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduje  
m sie owaszem **milem** zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Czaszy som tu dosyc piękne  
poteraz odpiszcie ni cotam  
**mowego** kole was moc wam  
jeszcze trzeba sioc moc juz  
mocie zieniokof posadzone  
dawam wam wiedziec **szech**  
jestem zdrowy Poteraz tem  
Paczek mały **szech** odwas  
otrzymał zaktory wam  
serdecznie dziekujem piszecie  
ni ze odenie zadnego Listku  
niedostanecie ja wam kazdy  
dzien Listek poszlem **tojich**  
musicie niedostofac Tak Bogiem  
niłi Bodzice i wszy w  
domu domilego zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg No 93  
4 Feldkonp 2 Zug  
Feldpost 69



Ryc. 115.  
Awers i rewers  
kartki LJ 92/2.

Dnia 17 kwietnia rok 1915  
 Kochani Rodzice naszy tam wam  
 serdeczne pozdrowienie dowiadujemy  
 sie swasem nitem zdrowiu  
 i powodzeniu Moje powodzenie  
 jest jak zwykle na wojnie  
 Dawam wam wiadosc siech  
 jestem zdrowy Cetera pariter  
 siech odwas strzymat tam  
 maty raktozy wam serdeczne  
 druzkiem dowiadujemy estam  
 nowego kole was abo cetera  
 morobiscie w domid noc  
 py moie niemiskof posadzone  
 Fak tam som cetera tu  
 cetera dosyc piekne przesie  
 ni newom radnego Listu  
 napissem a powom kardy  
 drem List poslem to jich  
 musicie niedostofac Fak domtego  
 Bogiem wicy w domid roboczym

**List Jana nr 92/2 17.04.1916. Stempel pocztowy: 19.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
Sląsk austriacki**

Dnia 17 Kwietnia Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem **milem** zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
**D**awam wam wiedziec **szech**  
jestem zdrowy Poteraz paczek  
szech odwas otrzymał tem  
mały zaktory wam serdecznie  
dziękujem dowiadujem cotam  
mowego kole was abo coteraz  
narobiecie w domu moc  
**juz** mocie zieniokof posadzone  
Jaki tam som czaszy tu  
czaszy dosyc piękne piszecie  
ni zewom zadnego Listu  
niepiszemy a jowom kazdy  
dzien List poszłem to jich  
musicie niedostofac **Tak**  
Bogiem wszczy w domu **dom**łego  
zobaczyn[ia]

K u k Inft **R** No 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 116.  
Awers i rewers  
kartki LJ 93/1.



Dne 17. května Rok 1910  
 Pochovaný bratřík rozsytem  
 v rodu mého předchůdce  
 Dovedl jsem se stávkou  
 mitem odvolání a povodněním  
 Moje povodnění jest jak  
 rychle na vojnu Dávám  
 v vědění svých přátel  
 nabytí. Potravě dovedl jsem  
 se cetera nového kole was  
 abo jen Fiedt Kudoba  
 pisie abo jen jistě jest  
 Pawet Kudoba na olojnu  
 Tě se dovy pěkne Potvar  
 meu je moie posadone  
 ziemoch Pawek svých tem  
 wasty stymat niektory  
 wam robdome obitkyam  
 Tak m. parar odpisu  
 Tak Boguasi wsiicy w  
 slomw demitę robaevam



**List Jana nr 93/1 17.04.1916. Stempel pocztowy: 19.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 17 Kwietnia Rok 1916  
Kochany braciszku zasylam  
ci serdeczne pozdrawienie  
Dowiadujem sie otwoim  
milem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie **D**awam  
ci wiedziec **s**zech jestem  
zdrowy Poteraz dowiadujem  
sie cotam mowego kole was  
abo jesi **K**arel Niedoba  
pisze abo jesi **j**eszcze jest  
Pawel Niedoba **n**a orlapie  
Tu sa czaszy piekne Poteraz  
moc juz mocie posadzone  
ziemiokof Paczek **s**zech tem  
male otrzymal zaktory  
wam serdecznie dziekujem  
Tak ni zaraz odpisz  
Tak Bogiem wszczy w  
domu **d**omilego zobaczy[nia]

Moja Adresa  
K u k Inft  
Reg No 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost 69



Ryc. 117.  
Awers i rewers  
kartki LJ 93/2.

Dnia 21 kwietnia Rok 1916  
 Kuchnia Rodzica nasycam wam  
 kuchnia porzucam Dawidzie  
 znu sie swarem zdrowiu i  
 powodzenie tu sa wrony  
 zabra Potwor dawam wam  
 wiadzie siech jstem zdrowy  
 Potwor Moje powodzenie  
 jest jak wyzyle na wojnie  
 dowiedzym cota mowem  
 kole was moe jze jich tam  
 na orloje przychata  
 jze Kaset. Nadoba jzre  
 abo Kamy jest krey stronie  
 jzrem wam posilize mi  
 taku Kalendariech polskie  
 a mow do zdzenia jze  
 mowem jzrem gazeta mowem  
 jzrem sie wam mepisze  
 a je wam **hardy** dzim  
 gedem Listek posilem Fak  
 Bogum mihi Rodzice woiny  
 w domie domitio robowmo

**List Jana nr 93/2 21.04.1916. Stempel pocztowy: 23.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 21 Kwietnia Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadu  
jem sie owaszem zdrowiu i  
powodzeniu Tu sa czaszy  
pięknę Poteraz dawam wam  
wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraz Moje powodzenie jest  
jak zwykly na wojnie  
dowiadujem cotam mowego  
kole was moc juz jich tam  
na orlap przyjechało  
jesi **Kareł** Niedoba pisze  
abo Kamy jest kierej stronie  
piszem wom poszlijcie ni  
taki Kalendorzicek polski  
a nieco do zjedzenia jesi  
mozecie ajakom gazete mowom  
piszecie ni zewom niepiszem  
a jo wom k[ażdy] [dzie]**m**  
jedem Listek poszlem Tak  
Bogiem mili Rodzice wszczy  
w domu domilego zobaczynia

K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69  
**[T r i e d e n t]**



Ryc. 118.  
Awers i rewers  
kartki LJ 94.

dnia 26/4m 1916  
 wam Rodzice rozsyłam wam  
 niektóre przedrowne dowiadujemy  
 się o waszym zdrowiu i zdrowiu  
 i powodzeniu. Moje  
 powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie. Dawam wam  
 wiadomość przez przesyłkę  
 Tak się dowiadujemy o was  
 nowego kole was obo  
 wotwar nowotwie w domu  
 jakis tam siec mieli swiate  
 Tu bylo jurec swiate sypialnie  
 Takie smigowa fujawica  
 Tak mi odpisacie macie jech  
 tam na ostep przyjechał  
 dwa listy siec od was  
 otrzymać niektóre wam  
 serdecznie dziękujemy Tak  
 Bogiem wszy w domu  
 obywatela nowotwie

**List Jana nr 94 26.04.1916. Stempel pocztowy: 27.04.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczt Trzynietz  
in Slezem**

Dnia 26/4 m 1916  
[...Jani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujen  
sie owaszem **milem** zdrowiu  
i powodzeniu Moje  
powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie Dawam wam  
wiedziec szech jestem zdrowy Poteraz  
Tak sie dowiadujem cotam  
mowego kole was abo  
coteraz narobiocie w domu  
jaki tam szecie mieli swieta  
**Tu** bylo przez swieta szpatnie  
Tako smiegowa fujawica  
Tak ni odpiszcie moc jich  
tam na orlap przyjechało  
dwa Listy szech odwas  
otrzymał zaktore wam  
serdecznie dziękujem Tak  
Bogiem wszy w domu  
domilego zobaczynia

Moja Adresa Joham Grycz  
K u k Inft Reg 93  
4 Feldkomp 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 119.  
Awers i rewers  
kartki LJ 95.



Dnia 27 kwietnia 1916

Kochani Rodzice wazytam wam  
serdecznie pozdrawiam i dowiaduje  
sie o waszym zdrowiu i powoda  
erium. Moje powodzenie jest  
jak zwykle nie woznie dawam  
wam wie dziec siech jestem  
zdrowy i cetera. Tak sie  
dowiadujem i o tam nowego  
skole abo cetera nawolicie  
w domu pbo jak tam  
som crosny tw rosny  
lyty przez swiate sypotne  
ale twar nas jest dobre  
odpisicie mi moe z ich  
tam solap pruzzechato  
odnas twi bedom solap  
dostofac Twi listy siech  
sdwas otrzymat iaktore  
wam swodernie drichujem  
Tak Bogiem wsiecy w domu  
domatow i abowum

**List Jana nr 95 27.04.1916. Stempel pocztowy: 4.05.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczt Trzynietz  
im Schleziem**

Dnia 27 Kwietnia R 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodz  
eniu Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie Dawam  
wam wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz Tak sie  
dowiadujem cotam mowego  
kole was abo coteraz narobiocie  
w domu abo jaki tam  
som czaszy tu czaszy  
byly przez swieta szpatne  
ale teraz zas jest dobrze  
odpiszcie ni moc jich  
tam orlap przyjechało  
odnas tesz będom orlap  
dostafac Trzi Listy szech  
odwas otrzymał zaktore  
wam serdecznie dziękuje  
Tak Bogiem wszyzy w domu  
domileg zobaczyn

Moja Adresa  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69  
**[T r i de n t]**

Ryc. 120.  
Awers i rewers  
kartki LJ 96.



Dnia 1/5 m 1916  
Kochani Rodzice rozsyłam wam  
serdecznie pozdrowienie Dowiadujemy  
się o waszym miłym zdrowiu  
i prowadzeniu Dawno niedługo  
brach jestem zdrowy i zdrow  
Moje prowadzenie jest jak zwykle  
na wojnie dwa listy brach  
odwas otrzymałem zedłem  
gumowic a jednym Feldpost  
kosci pisali 27 procenty  
miesiąca naktory wam  
serdecznie dziękujemy Tak ni  
odpisać cotam nowego kole  
was abo zdrowo na robocie  
w domu psi już maie powolione  
w polu abo jak tam maie  
ciastki Tu sam owoie piękne  
i zdrowe abo moe już jech tam  
jest na owoie abo Kiedob  
Lonek dostot owoie Tak  
Bogiem wsiecy w domu  
domitog uobacyma



**List Jana nr 96 1.05.1916. Stempel pocztowy: 10.05.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczt Trzynietz  
im Schleziem**

Dnia 1/5 m R 1916

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrawienie Dowiadujen  
sie owaszem **milem** zdrowiu  
i powodzeniu Dawam wiedziec  
szech jestem zdrowy Poteraz  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie dwa Listy szech  
odwas otrzymał jedem  
guwercie a jednom Feldpost  
coście pisali 27 przeszly  
miesiac zaktory wam  
serdecznie dziękuje Tak ni  
odpiszcie cotam mowego kole  
was abo coteraz narobiocie  
w domu jesi już mocie porobione  
w polu abo jaki tam macie  
czaszy Tu **sam** czaszy piękne  
Poteraz abo moc już jich tam  
jest na orlapie abo Niedoba  
Jonek dostał orlapu Tak  
Bogiem wszczy w domu  
domilego zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69



**List Jana nr 97 2.05.1916. Stempel pocztowy: 10.05.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczt Trzynietz  
im Schleziem**

Dnia 2/5 R 1916

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i miłem  
powodzeniu ja jestem zdrowy  
Poteraz Moje powodzenie jest  
jak zwykle na wojnie dowiadujem  
cotam mowego kole was abo  
coteraz narobiocie w domu  
jesi juz mocie posadzone  
ziemioki abo jaki tam som  
czaszy Tu są czaszy piękne  
Poteraz Tak dowiadujem  
moc jich tam na orlap  
przyjechało abo kamy jest  
Kafka abo Gdo mu grunt  
obrobio odpiszcie ni zaraz  
Jak tem List otrzymacie  
dwa Listy szech odwas  
otrzymał zaktory wam  
serdecznie dziękujem Tak  
Bogiem wszy w domu  
domilego zobaczynia

Moja Adresa  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 122.  
Awers i rewers  
kartki LJ 98.



Dnia 7 Maja/5 1915  
 Proszam Proszam rozsyłam wam  
 serdeczne pozdrowienie Dowiadujcie  
 się o waszym miłym zdrowiu  
 i powodzeniu ja jestem  
 zdrowy. Proszam Proszam  
 jest jak wykle na wojnie  
 Dowiadujcie się o waszym  
 nowego kole was albo  
 cokolwiek zrobicie w domu  
 albo jaki tam macie czas  
 Ew. są czas piękne Proszam  
 albo macie jak tam na  
 orłop przyjechało dwa  
 listy siuch odwas otrzymał  
 jakim kwiatem a jednym  
 listem od kolepa też  
 znowem. Tak wam serdecznie  
 dziękuję pisze jakich miot  
 święta jak wykle na wojnie  
 Tak Proszam wam w domu  
 domowej. Proszam

**List Jana nr 98 7.05.1916. Stempel pocztowy: 11.05.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczt Trzynietz  
im Schleziem**

Dnia 7 Maja /5 m 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem **milem** zdrowiu  
i powodzeniu ja jestem  
zdrowy Poteraz Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
**Dowiadujem** cotam  
mowego kole was abo  
coteraz narobiocie w domu  
abo jaki tam mocie czaszy  
Tu sa czaszy piekne Poteraz  
abo moc jich tam na  
orlap przyjechało dwa  
Listy szech odwas otrzymał  
**jedem** guwercie a jednom  
Feldpost ałod Jozefa tesz  
jednom Tak wam serdecznie  
dziękuje piszecie jakich miol  
swięta jak zwykle na wojnie  
Tak Bogiem wszcy w domu  
domilego zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 123.  
Awers i rewers  
kartki LJ 99.



Dnia 11 maja. R. 1916  
 Kochani Rodzice wosytam  
 wam serdeczne pozdrowienie  
 Dowiadujemy sie swasrem  
 mitem zdrowim i powodzeniem  
 Moga powodzenie jest jak  
 awytkle na wojnie jestem  
 zdrowy i zdrowi. Czasem  
 som bardzo pieknie zdrowie  
 odpisicie jak tam macie  
 czasem obo cotam nowego  
 w Lesinie moze jich tam  
 jest na orlopie obo jesi  
 macie sluzgi konia. Kupione  
 za jestem noitalskiej stronie  
 doleka bardzo od was  
 Tak ni rozar odpisicie  
 Tak Bogiem wszy  
 w domu domatego  
 robacyma. Uszanowanie  
 Pan Geyer

**List Jana nr 99 11.05.1916. Stempel pocztowy: 13.05.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Schleziem**

Dnia 11/ Maja R 1916  
Kochani Rodzice zasylam  
wam serdeczne pozdrowienie  
Dowiadujem sie owaszem  
milem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak  
zwykle na wojnie jestem  
zdrowy Poteraz Czaszy  
som bardzo piękne Poteraz  
odpiszcie jaki tam mocie  
czaszy abo cotam mowego  
w Lesznej moc jich tam  
jest na orlapie abo jesi  
nocie drugi konia kupionego  
ja jestem naitalskiej stronie  
daleko bardzo od was  
Tak ni zaraz odpiszcie  
Tak Bogiem wszczy  
**w domu domilego**  
zobaczynia Uszanowaniem  
Jan Grycz

Moja Adresa  
K u k Inft R 93  
4 Feld 2 Zug  
Feld 69



Ryc. 124.  
Awers i rewers  
kartki LJ 100.

Dnia 20 Maja 1916  
 Trochami Roduce zasytam wam  
 serdeczne pozdrowienia Dowiadajom  
 sie swasim nitam zdrowiu a  
 powodzeniem Moje powodzenie  
 jest jak zwykle na wojnie  
 Dawam wam wiadosc siech  
 jestem zdrowy Poteraz Poterch  
 siech tem maty dostot odwas  
 tem kalendariem a dwie  
 Gasety oty Fii komsiki  
 jurnika dostotek to 19  
 maja rano raktore wam  
 serdeczne druzhijom odpuszcie  
 cotam nowego kole was  
 abo coteraz newolacis w  
 domu abo jak tam som  
 ciaroy Fii sa bowdow crosny  
 gorac abo ju ras asent  
 tam byc Tak ni odpuszcie  
 jak tem list strymosce  
 Tak Bogom usny w domu  
 demitej nowolacina so 1916



**List Jana nr 100 20.05.1916. Stempel pocztowy: 18.05.1916[!]**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczt Trzynietz  
in Schleziem**

Dnia 20 Maja R 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem niem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec szech  
jestem zdrowy Poteraz Paczek  
szech tem mały dostol odwas  
tem kalendorzicek a dwie  
**G**asety aty Trzi kansaszki  
piernika dostolech to 19  
maja rano zaktore wam  
serdecznie dziekujem odpiszcie  
cotam mowego kole was  
abo coteraz narobiecie w  
domu abo jaki tam som  
czaszy Tu są bardzo czaszy  
gorące abo jesi zas asent  
tam beje Tak ni odpiszcie  
jak tem List otrzymacie  
Tak Bogiem wszyzy w domu  
domilego zobaczynia [...]

Moja Adresa  
ta sama



**List Jana nr 101 24.05.1916. Stempel pocztowy: 25.05.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Schleziem**

Dnia 24 Maja R 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem niem zdrowiu  
i powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec szech jestem  
zdrowy Poteraz Czaszy som  
tu bardzo gorace Tak sie  
dowiadujem jaki tam  
mocie czaszy abo conarobiocie  
w domu abo moc jich  
tam na orlap przyjechało  
dwa Listy szech odwas  
otrzymał zaktore **wam**  
serdecznie dziękujem Tak  
wam nienam cowięcej  
pisac Tak Bogiem  
wszcy w domu domilego  
zobaczynia Uszanowaniem  
J G

Moja Adresa  
K u k Inft R 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost 69



Ryc. 126.  
Awers i rewers  
kartki LJ 102.

Dnia 29 Maja / 15 m 1916  
 Drodzy Rodzice nazytam wam  
 serdeczne pozdrowienie dowiadajacym  
 sie swawem zdrowiu i  
 powodzeniem. Mój powodzenie  
 jest jak zwykle na wojnie  
 Dowodem wam wiadzie  
 siech jestem zdrowy Patwar  
 Jest siech otrzymat odwas  
 raktozy wam serdecznie  
 obuchym. Mój rywot  
 jest licha bolkiem przykopie  
 a desier padre bycie nie  
 widzieli to niemem obyscie  
 mekto piszcie mi wam  
 na ostatek napiszcie mi  
 piszcie tobych przywit  
 pozur tam body kiedy Lwowa  
 bedym ogladot Jak Drodzy  
 Rodzice pozur i wsczy  
 w domu domitego raktozy ma  
 Wlasciwosci. Lupa Goya

**List Jana nr 102 29.05.1916. Stempel pocztowy: 31.05.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Schleziem**

Dnia 29 Maja /5 m R 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie  
Dawam wam wiedziec  
szech jestem zdrowy Poteraz  
List szech otrzymał odwas  
zaktory wam serdecznie  
dziękuje Moj zywot  
jest liche boleżemy przykopie  
a deszcz padze byscie nie  
widzieli to niewiem cobyscie  
rzekli piszecie ni czemu  
na orlap nieprzidem Gdy  
puscili Tobych przyszeł  
jojuż tam bodej kiedy Lesznom  
bedym ogladoł Tak Drodzy  
Rodzice Bogiem i wszy  
w domu domilego zobaczynia  
Uszanowaniem Jan Grycz

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft Reg 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 127.  
Awers i rewers  
kartki LJ 103.



Dnia 30 Maja Rok 1918  
 Kochani Rodzice napisam wam  
 swedzenie powdzenie Dawidkiem  
 sie owasem nitam adwain i  
 powodzenie Maja powodzenie jest  
 jak swytle w fronce hawny sie  
 troche reperuty wfronce jest  
 wpradne jak podae bpiny jest  
 gdy jest pogoda ty dwa parki  
 siech odwas otrymat 30 Maja  
 niektore wam swedzenie  
 driskujem ktore nie bardzo  
 powissyly botu w groniach  
 niema wody chce pio a wody  
 niema jak jest bardzo goraco  
 to niezgorie podnat Gtowe nam  
 niezgorie poltrofki sony qwiniom  
 w Brenny obaz w kupie Potovar  
 Tak Bogiem wicy w domu  
 domitego nobocyma Ubranowomem  
 Jan Gyza

## List Jana nr 103 30.05.1916

Szanownowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Schleziem

Dnia 30 Maja Rok 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem niłem zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie jest  
jak zwykle w froncie Czaszy sie  
tu troche zepsuly wefroncie jest  
szpatnie jak padze lepszy jest  
Gdy jest pogoda ty dwa paczki  
szech odwas otrzymał 30 Maja  
zaktore wam serdecznie  
dziękuje ktore nie bardzo  
pocieszyły botu w groniach  
niema wody chce sie pic a wody  
niema jak jest bardzo gorąco  
to niejgorsi podnat Głowe nom  
nigajom politrofki somy grieniom  
z Brennej obaj w kupie Poteraz  
Tak Bogiem wszczy w domu  
domilego zobaczynia Uszanowaniem  
Jan Grycz

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69





**List Jana nr 104 1.06.1916. Stempel pocztowy: 3.06.1916**

**An Herrn  
[...] Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Schleziem**

Dnia 1 Maja /6 m R 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
w domu Moje powodzenie  
jest jak zwykle w polu w  
groniach jestem zdrowy Poteraz  
somy grieniom z Brennej dycki  
spoem dawam wam wiedziec  
szech dwa paczki szech odwas  
otrzymał 30 Maja zaktore wam  
serdecznie dziekujem poszljiecie  
ni jaki paczek taki samy  
cukru tak coslodkigo botu  
nomy wielkom [zy?]szem  
natych groniach bo wody  
niema odpiszcie cotam  
mowego kole was abo moc  
jich tam na orlap przyszlo  
Tak Bogiem wszcy mili  
w domu domilego zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 129.  
Awers i rewers  
kartki LJ 105.



Dnia 2 czerwca / 6 m 1916.  
Kochany bratowicki narzynie co  
swojemu porzuceniu Dowiaduje  
mi sie stoworem zdrowiu i  
prowadzeniu. Moje prowadzenie  
jest jak nuykle na wojnie sony  
takich wielkich gromiach  
dawam wam wiadosc siech  
jestem zdrowy Peteras  
moj rywet tak wisi na  
wlosie locom nom podnat  
cztowe ktobuki cukru i  
konserwy sony groniam  
w kuyie z Dzwiny ifort  
sie wstawmy jako noqiny  
camy som na fotografii  
dwa paczki siech otorymat  
30 maja niektore wam  
swojemu diukuyem Tak  
Bogiem wsiecy kochany  
bratowicki domitego noboayno

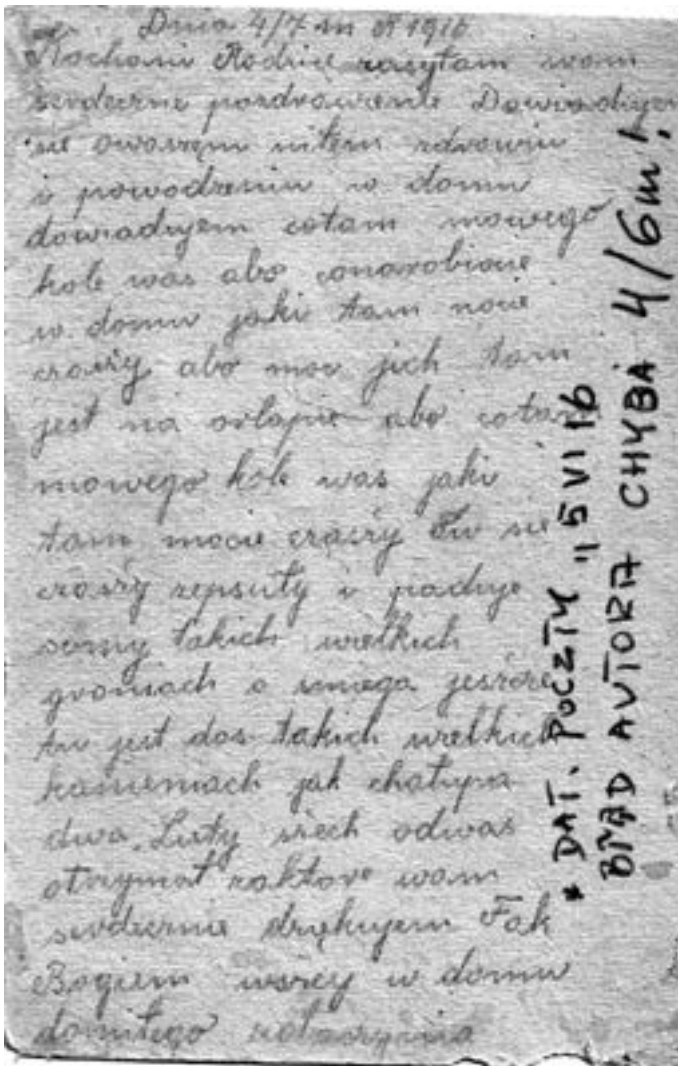
**List Jana nr 105 2.06.1916. Stempel pocztowy: 4.06.1916**

**Szanowny Pan  
Jozef Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczta Trzynietz  
in Schleziem**

Dnia 2 Czerwca /6 m R 1916  
Kochany braciszku zasylam ci  
serdeczne pozdrowienie Dowiaduje  
m sie otwoim zdrowiu i  
powodzeniu Moje powodzenie  
jest jak zwykle na wojnie somy  
takich wielkich groniach  
dawam wam wiedziec szech  
jestem zdrowy Poteraz  
noj zywort tak wisi na  
wlosie locom nom podnat  
Głowe kłobuki cukru i  
konserfy somy grieniom  
w kupie z Brennej ifort  
sie cieszymy jako nogemy  
comy som na fotografii  
dwa paczki szech otrzymał  
**30 Maja** zaktore wam  
serdecznie dziękuje Tak  
Bogiem wszczy i kochany  
braciszku domilego zobaczynia

Moja Adresa Jan Grycz  
K u k Inft R 93  
4 Feldk 2 Zug  
Feldpost 69

Ryc. 130.  
Awers i rewers  
kartki LJ 106.



**List Jana nr 106 4.07.1916 [sic!]. Stempel pocztowy: 5.06.1916**

**Szanowny Pan  
Jerzy Grycz № 63  
Gorna Leszna  
ost poczt Trzynietz  
in Schleziem**

Dnia 4/7 m R 1916

Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem niem zdrowiu  
i powodzeniu w domu  
dowiadujem sie cotam mowego  
kole was abo conarobiocie  
w domu jaki tam nocie  
czaszy abo moc jich tam  
jest na orlapie abo cotam  
mowego kole was jaki  
tam mocie czaszy Tu sie  
czaszy zepsuly i paduje  
somy takich wielkich  
groniach a sniega jeszcze  
tu jest dos takich wielkich  
kanieniach jak chałupa  
dwa Listy szech odwas  
otrzymał zaktore wam  
serdecznie dziękujem Tak  
Bogiem wszczy w domu  
domilego zobaczynia

Moja Adresa K u k Inft R 93  
4 Feldkonn 2 Zug  
Feldpost 69



Ryc. 131.  
Awers i rewers  
kartki LJ 107.

Dnia 11 czerwca 1916  
 Kochani! Dziś napiszę wam  
 serdecznie podziękowanie. Dowiedziałem  
 się o waszym zdrowiu i powodzeniu.  
 Moje powodzenie jest jak zwykle  
 na wojnie. Dawam wam  
 wiedzieć i tak jestem zdrowy.  
 Pięć dni temu dostałem  
 od was listy. Piątek  
 przed świętami. Radość  
 wam serdecznie dziękuję.  
 Dowiedziałem się o  
 waszym kole was albo  
 o waszym nowobrodzie w  
 domu a o waszym nowym  
 kole was albo o nowobrodzie  
 w domu jak tam moje  
 zdrowie. Tak wam nie mam  
 niczego pisać. Tak. Boję się  
 wsiąść w dom, domniemy  
 roboty.

**List Jana nr 107 11.06.1916. Stempel pocztowy: 13.06.1916**

[...] Herrn Jerzy Grycz  
Gorna Leszna № 63  
ost poczt Trzynietz  
in Schleziem

Dnia 11 Czerwca R 1916  
Kochani Rodzice zasylam wam  
serdeczne pozdrowienie Dowiadujem  
sie owaszem zdrowiu i powodzeniu  
Moje powodzenie jest jak zwykle  
na wojnie **D**awam wam  
wiedziec szech jestem zdrowy  
Poteraz dwa paczki szech  
odwas otrzymał Piątek  
przed swiętami zaktore  
wam serdecznie dziękuje  
dowiadujem sie cotam  
**m**owego kole was abo  
coteraz narobiocie w  
domu a cotam mowego  
kole was abo conarobiocie  
w domu jaki tam mocie  
czaszy Tak wam niemam  
cowięcej pisac Tak Bogiem  
wszcy w domu domilego  
zobaczy

Moja Adresa  
K u k Inft R 93  
4 Feld 2 Zug  
Feldpost 69





**Część 4.**

**Komentarz do korespondencji Pawła i Jana Gryczów**

**(S. Gaś)**



## 4.1. Uwagi ogólne

Niniejszy komentarz zawiera uwagi o charakterze językowym, rzeczowym, historycznym ze zdecydowaną przewagą objaśnień językowych, szczególnie wyjaśnień znaczenia jednostek leksykalnych. W miarę możliwości zamieszczono notki biograficzne osób, których nazwiska występują w korespondencji. Ponadto w komentarzu zaproponowano warianty współczesnionej pisowni, jeżeli zapis oryginalny (przeważnie fonetyczny) bardzo odbiega od normy ortograficznej i może utrudniać zrozumienie komunikatu. Znaczenia poszczególnych wyrazów, jak również formy słownikowe zaczerpnięto ze słowników diagnostycznych. W niniejszej edycji wybór ograniczono do 4 pozycji:

- 1) *Słownik języka polskiego* pod red. J. Karłowicza, A.A. Kryńskiego i W. Niedźwiedzkiego, t. I–VIII, Warszawa 1900–1927, tzw. Słownik Warszawski (SWr).
- 2) *Słownik gwarowy Śląska Cieszyńskiego*, wyd. 2;
- 3) *Mały słownik gwar śląskich*, wyd. 2;
- 4) *Słownik gwar śląskich* (tomy I–XVII (LA-ŁZYCZKA)).

*Słownik języka polskiego* pod red. J. Karłowicza, A.A. Kryńskiego i W. Niedźwiedzkiego, tzw. Słownik Warszawski (dalej SWr), został wydany w Warszawie w latach 1900–1927. W zamierzeniu jego redaktorów miał przedstawić zasoby ówczesnego słownictwa w możliwie najobszerniejszy sposób, obejmując leksykę dawną, słownictwo specjalistyczne, a także – co należy uznać za novum w ówczesnej leksykografii – leksykę gwarową z odpowiednimi kwalifikatorami (Karłowicz i in. 1895). Słownictwo gwarowe w tym opracowaniu leksykograficznym w zdecydowanej większości pokrywa się z listą haseł *Słownika gwar polskich* Jan Karłowicza (1900–1911), jednak zdarzają się bardziej rozbudowane definicje oraz wyrazy nieobecne w SGP (Majdak 2008).

*Słownik gwarowy Śląska Cieszyńskiego* pod redakcją Jadwigi Wronicz (dalej SGSC) po raz pierwszy ukazał się w 1995 roku. Jak sama nazwa wskazuje, zasięg geograficzny bazy leksykalnej obejmuje teren całego Śląska Cieszyńskiego. Drugie wydanie, poprawione i poszerzone, opublikowano w 2010 roku. Nowa edycja słownika zawiera prawie 9800 haseł. W założeniu to opracowanie jest skierowane do szerszego kręgu odbiorcy, stąd zrezygnowano z zapisu fonetycznego. Z tego samego powodu wprowadzono uproszczony system kwalifikatorów, wśród których warto wyróżnić kwalifikator chronologiczny *st. starsze, dawniejsze* oraz kwalifikatory określające zasięg geograficzny *GÓR. górskie* i *z. zaolziańskie* (Wronicz 2010b).

Kolejny słownik gwarowy – *Mały słownik gwar polskich* (dalej MSGP) – również wydano pod redakcją J. Wronicz. Druga edycja ukazała się w wydawnictwie LEXIS w Krakowie w 2010. To opracowanie miało wypełnić lukę, która powstała na rynku leksykograficznym. Jak zauważa Wronicz, jest to „mały słownik, zawierający wybór słownictwa gwarowego charakterystycznego dla poszczególnych dialektów, a także całego obszaru gwarowego Polski” (Wronicz 2010a, 5). Objętość MSGP wynosi ponad 10 000 haseł. Należy zaznaczyć, że zapis haseł ujednociono do normy literackiej, a zatem w zapisie nie uwzględniono różnego rodzaju zjawisk fonetycznych, np.

labializacji, pochylenia samogłosek, mazurzenia i in., natomiast specyfikę wymowy zachowano w przykładach użycia jednostek leksykalnych (Wronicz 2010a, 8).

Ostatnim słownikiem diagnostycznym jest *Słownik gwar śląskich* (dalej SGŚ). To wielotomowe dzieło w zamyśle miało obejmować leksykę polską na Śląsku w ujęciu diachronicznym i synchronicznym. Ostatecznie przyjęto, że będzie to dyferencjalny słownik gwarowy, uwzględniający jednostki leksykalne, typowe dla gwar śląskich XX w. Wśród subregionów, w których zbierano materiał językowy, znajduje się Śląsk Cieszyński, m.in. takie miejscowości jak Brenna, Jaworzynka, Kozakowice Górne, Ochaby, a także Bystrzyca, Kojkowice, Leszna Górna i in. Jednym ze źródeł drukowanych wykorzystanych w SGŚ jest SGŚC (Wyderka 2000, IX-XVIII). Słownik jest w trakcie realizacji.

Nie udało się odczytać i/lub jednoznacznie zinterpretować niektórych wyrazów, np. *ryzniki*, *lesy*. Czasami analizę utrudniała bardzo zniekształcona pisownia lub niewystarczający kontekst.

## 4.2. Komentarz do korespondencji Pawła Grycza

LP7P (21.04.1915)

*dóna*=*dóna* ‘w domu’. SGŚC rejestruje dwie formy *dóna*, *w dóna* w znaczeniu ‘w domu’.

*ny konieny* =my goniemy ‘biegamy’. SGŚC oraz SWR odnotowują gwarową formę *gónić* w znaczeniu ‘biegać’. SGŚ podaje wariant *gonić* (*się*) w dwóch znaczeniach: 1. ‘biec, biegać’; 2. ‘ścigać kogoś’ (SGŚ). Brak poświadczenia w MSGP.

*ny zazyli goníc* =‘my zaczęli gonić’. Forma czasownika *zaczęli* w 1 os. lmn. czasu przeszłego ma podłoże gwarowe.

*ot pydziałku* – *pydziałek*=*pyndziałek* ‘poniedziałek’. SGŚC podaje dwa warianty *pyndziałek* oraz *pyńdziołek*. Z kolei SWr odnotowuje dwie gwarowe formy *pendziałek* oraz *pędziałek*. Brak poświadczenia w MSGP.

*tak nie nogi / bolon* – ‘tak mnie nogi bolą’. Przykład asynchronicznej wymowy samogłoski nosowej (*om*).

*Jankowi* – chodzi o starszego brata Jana Grycza.

*sie zdo* – *zdać* ‘wydawać się’ (SGŚC). Por. inne znaczenia czasownika *zdać* w SWr. Brak poświadczenia w MSGP.

*ze lebiej przywojku* – ‘że lepiej przy wojsku’.

*nie skusił* – ‘nie spróbował’. SGŚC odnotowuje dwa znaczenia czasownika *skusić*, a mianowicie: 1. ‘spróbować’; 2. ‘przekonać się’ (SGŚC). Por. znaczenia w SWr. Brak poświadczenia w MSGP.

*tela* – *tela* ‘tyle’. SGŚC rejestruje dwa warianty *tela*/*telo* w znaczeniu ‘tyle’. MSP odnotowuje formy *tylo*, *telo*, *tyla*, *tela* w znaczeniu ‘tak wiele, tyle’ (MSGP). Zob. *tele*, *tela* ‘tyle’ (SWr).

*jeny* [*ntynaz?*]/*zjeny* – ‘tylko menaż zjemy’. Wyraz [*ntynaz*] być może jest zniekształconym zapisem rzeczownika *menaż*. SWr odnotowuje dwa znaczenia: 1. ‘gospodar-

stwo domowe, utrzymanie gospodarstwa, wspólny stół', 2. 'oszczędność w wydatkach domowych' (SWr). Natomiast SGŚC rejestruje rzeczownik *menaż* w znaczeniu 'przydział żywności, zwłaszcza w wojsku'. Użycie *y* w miejsce *e* w tym wyrazie poświadczono w liście Jerzego Grenia: *A teraz my / są na tem miejscu kaj my po mynaz / hodzili* (LGr8P). Ks. Karol Grycz w swoich pamiętnikach z tych czasów używa wyrazu *menaż* w znaczeniu 'stołówka' (Jelinek 2020, 42).

*tak ny [byli?] [Snoliken]* – 'tak my byli ze Smolikiem', czasownik w formie 1 os. lmn. czasu przeszłego.

*w Miedziele* – 'w niedzielę'.

*ny sony obaj w [kubie]* – *ny sony* =my somy 'jesteśmy'; *w kubie*=w kupie 'razem'. SGŚ odnotowuje zwrot *w kupie* 'w całości, razem, wspólnie' (SGŚ). Z kolei SGŚC wymienia połączenia wyrazowe *dzierżeć sie kupy* 1. 'mieć sens'; 2. 'trzymać się razem' oraz *do kupy* 'razem'. Por. *kupa* w SWr. Brak poświadczenia w MSGP.

LP14P (26.04.1915)

*w donu tak wan pizyn ze wan* = w domu tak wam piszym ('piszę'), że wam.

*paczek – paczek* 'paczka' (SGŚC, SWr), gwarowa postać rzeczownika w rodzaju żeńskim. *gacie* – SGŚC i SGŚ odnotowują dwa znaczenia: 1. 'kalesony'; 2. 'spodnie' (SGŚC, SGŚ). SWr wymienia następujące znaczenia: 1. 'spodnie, ubranie męskie na nogi, majtki męskie, kalesony'; 2. 'kudły, okrywające nogi niedźwiedzia' (gwarowe) (SWr). Brak poświadczenia w MSGP.

*jesi nocie w polu / porobione* – 'czy macie w polu zrobione'; *jesi* – tu: 'czy' (por. SGŚC, SWr, SGŚ).

*teshno* – 'tęskno'. SGŚC rejestruje dwie formy *tęskno* oraz *teschno*. SWr odnotowuje leksem *teskno* w ówczesnym znaczeniu 'nudno'. Por.: *nie tu tak Teskno po Lesznej* (LJ1P).

*orzq̄n jednq̄n krowq̄n / tu Majq̄n* = orzą jedną krową, tu mają. Niepoprawny zapis *-q̄n* wynika z asynchronicznej wymowy nosowych samogłosek w gwarach cieszyńskich (*-om*) oraz prób zapisu zgodnie z zasadami ortograficznymi (*-q*).

*plugi bez kroja* = pługi bez kroja *krój* tu: 'część pługa w postaci noża lub tarczy umieszczana przed lemieszem służąca do odcinania skiby' (SGŚ), 'nóż pługa' (MSGP). Zob. też SGŚC, SWr.

*chłob chodził zablugen* = chłop chodził za pługiem.

*nienany nunduru* = nie mamy munduru.

*Wojska noc – noc*=moc 'dużo' (SGŚC, por. SWr).

*ny byli / z Michałken i ze Snoliken* = my byli z Michałkiem i ze Smolikiem.

*brzyszli* = przyszli.

*w Miedziele* = w niedzielę.

*chłobi* = chłopci.

*asytyrowani* = asyntyrowani (patrz komentarz LJ15).

*onnie zaponieli* = o mnie zapomnieli.

*jes[z] [cie?] juz [dali] konia na [forszbon]* – 'czy już daliście na forszpon konia'; *forszbon*=forzpon. SGŚ podaje formy *forszpan*, *foszpan*, *forszprung* (z języka nie-

mieckiego *Vorspann*) m.in. w znaczeniu ‘obowiązek dostarczenia zaprzęgu konnego dla potrzeb dworu lub wojska; także zaprzęg konny; podwoda’ (SGŚ). SGŚC rejestruje formę *forszpón* w dwóch znaczeniach: 1. ‘pomoc zaprzęgiem konnym w sytuacji, gdy inna furmanka ugrzęzła bądź nie mogła wyjechać pod górę’ oraz 2. ‘przymusowa furmanka dla wojska’ (SGŚC). Z kolei SWr odnotowuje gwarowe warianty *forszpan*, *forszpan*, *foszpan*, *forzpan*, *fószpan*, *fuszpan* i inne w znaczeniu ‘parobek od koni’ lub ‘stangret z konia powożący’ (SWr). Brak poświadczenia w MSGP.

LP11P ([7].05.1915)

*Zasyłan wan wszystkich pozdrawi[an] / was wszystkich w donu. i dowidujen się / jesi nocie posioie i zięniaki posadzone* – W prawie całym tekście Paweł Grycz zastępuje literę *m* literą *n* (np. *zasyłan* ‘zasyłam’, *wan* ‘wam’, *w donu* ‘w domu’, *nocie* ‘mocie’, *nany* ‘mamy’, *najqñ* ‘mają’ itd.).

*po kszewtach* – por. *kszeft*, *geszeft* ‘interes’ lub ‘małe przedsiębiorstwo’ (SGŚ). SGŚC odnotowuje wariant *kszeft* w znaczeniu ‘handel, interes, okazja dobrego zarobku’ (SGŚC). Brak poświadczenia w MSGP i SWr.

u Miedoby = u *Niedoby*.

*Sąny tu z Biłkęn i Cynorkęn i Karas* – jesteśmy tu z Biłkiem i Cymorkiem i Karasiem’. *tak konięny sztrasznie po kobcach sąny [pr?] / przy lesie* = tak gonimy strasznie po kopcach. Somy ‘jesteśmy’ przy lesie.

*po kobcach* – *kopiec* tu: ‘wzgórze, górka’. SGŚC odnotowuje trzy znaczenia rzeczownika *kopiec*, a mianowicie: 1. ‘wzgórze, mała góra’; 2. ‘rządek zasadzonych ziemniaków’; 3. ‘kamień graniczny’ (SGŚC). SGŚ podaje 7 znaczeń, w tym ‘usypisko, sztuczne wzniesienie terenu; pagórek’ (SGŚ). SWr wymienia 9 znaczeń, w tym znaczenie ‘góra, szczególnie usypana’ z kwalifikatorem *staropolski*. Brak poświadczenia w MSGP.

*bodej* – *bodej* oznacza powątpiewanie (SGŚC). SWr rejestruje kilka wariantów, w tym również formy gwarowe: *bodaj*, *bogdaj*, *bodajże*, *bodej*, *bdaj*, *daj*. Z kolei SGŚ formy *bodaj//bodej* o znaczeniu ‘wątpliwe czy, może już nie’ uznaje za historyczne.

*dziepro ot was otrzywał / dwa listy* – ‘otrzymałem od was dopiero dwa listy’; *dziepro* ‘dopiero’ (SGŚC), ‘zawsze, wciąż, stale’ (SGŚ). MSGP notuje dwa warianty *dziepro*, *dziepiero*, natomiast SWr rejestruje m.in. gwarowe formy *dziepiero*, *dziepierz*, *dzieprem*, *dziepro*.

LP18P (29.05.1915)

*jesi konia jusz wón wszyli* – ‘czy konia już wam wzięli’. Zmartwienie Pawła sytuacją w domu było uzasadnione. Jak podają Janusz Gruchała i Grzegorz Studnicki, Wielka Wojna 1914-1918 wpłynęła negatywnie na rozwój rolnictwa na terenie Śląska Cieszyńskiego. Rekwizycja koni, bydła, trzody chlewnej i owiec pogarszała i tak trudną sytuację cieszyńskich rolników, tym bardziej że tylko nieliczni otrzymywali częściową rekompensatę. Wszystko to miało bezpośredni wpływ na wysokość plonów rolnych, a także szerzące się zjawisko niedożywienia wśród ludności wiejskiej (Gruchała, Studnicki 2013, 296-297).

*czaszy* – *czas* ‘pogoda’. SGŚC podaje formę liczby pojedynczej, natomiast w badanym zbiorze korespondencji przeważnie stosuje się formę liczby mnogiej. Por. formę liczby pojedynczej: *jak jest / piękny czasz tosz je dobrze* (LJ65).

*co kwila* = co chwila.

*jesi deszcze tesz tan badujon* – ‘czy deszcz też tam pada’.

*ny wy wasowali* = my wyfasowali. SGŚC rejestruje czasownik *wyfasować* ‘dostać z przydziału’. Brak poświadczenia w pozostałych słownikach. Por. zapis *fasować* (LJ 18/2).

*Ryzniki lesy* – brak poświadczenia w słownikach diagnostycznych. Z kontekstu kartki wynika, że prawdopodobnie chodzi o nazwy przedmiotów, które żołnierze otrzymali z przydziału.

*jaki sziorba* – być może jest to zniekształcony zapis wyrazu *ździorba*. SGŚC podaje dwa warianty *ździorb* i *ździorbo* w znaczeniu ‘rzecz nieużyteczna, głównie stare ubranie’ (SGŚC).

*ny bedyny ot jezac / do polan* = ‘my będziemy odjeżdżać do pola’; *polan* – niepoprawny zapis rzeczownika w D. lp.; *pole* tu: ‘front’.

*dy Bych sie nogł dostac / do Cieszyna to Bych Był Rot* = ‘gdybym się mógł dostać do Cieszyna, tobym się cieszył’.

*Boszlijcie* = ‘poślijcie’.

*nało* = ‘mało’.

LP17P (4.06.1915)

*ojcowie* – tu: ‘rodzice’. SWr oraz MSGP odnotowują dwa znaczenia rzeczownika w liczbie mnogiej *ojcowie* ‘rodzice’ oraz ‘teściowie’.

*w Miedziele ot jechała nasza / Konpanyja. ny jusz sąny w narsz / Konpanyji* = ‘w niedzielę odjechała nasza Kompania. My już jesteśmy w Marsch Kompanie’.

*nudor* = ‘mundur’.

*bedyny* = ‘będziemy’.

*ryhlej* – *rychło* ‘prędko’, ‘wcześnie’; tu: ‘wcześniej’.

*jo sie tu doł fotografijowac* – *dać fotografijować* ‘sfotografować się’. SGŚC odnotowuje formę *fortografować* (*dać fortografować*). SGŚ rejestruje odmiany *fotografować*, *potografiować* z języka niemieckiego *photographieren*. Brak poświadczenia w SWr i MSGP.

*dali / ny sie trzo* = *dali my się*; opuszczenie czasownika *fotografijować*; *trzo* ‘trzej’ (SGŚC, SWr). Brak poświadczenia w MSGP.

*w Boze Ciało* – 3 czerwca 1915.

*to wqn / potyn poszlyn* = ‘to wam potem pošlę’.

*kubic* = ‘kupić’.

*Po tyn ni ot pisz* = ‘potem mi odpisz’.

*na gierego* – *kiery* ‘który’ (SGŚC, MSGP), ‘który’, ‘któryś’ (SGŚ).

*adresa ta sama* – rzeczownik *adresa* ‘adres’ rodzaju żeńskiego. SGŚ odnotowuje m.in. formy *adresa*, *atresa*, *andresa*, *antresa* i in. Z kolei SGŚC oraz MSGP podają dwa warianty *adresa*, *atresa*.

LP15P (9.06.1915)

*loto* – przykład labializacji samogłoski *o* w nagłosie.

*ny nieli Sztrazny* = ‘my mieli straszny’.

*i Bók* – tu: ‘ćwiczenia wojskowe’. SGŚ podaje dwie formy *ibunek* oraz *ibung* (z języka niemieckiego *Übung*) w znaczeniu ‘ćwiczenia wojskowe, manewry’. SWr odnotowuje wyraz *ibungsmarś* w znaczeniu ‘ćwiczenia marszowe’. Brak poświadczenia w MSGP oraz w SGŚC. W analizowanym zbiorze korespondencji odnotowano kilka wariantów zapisu tego rzeczownika, wskazującego zarówno na użycie tego wyrazu w liczbie pojedynczej, jak i mnogiej, np. *do połednia / chodzimy ma ibomk* (LJ23); *Tesz idymy na ibonki* (LJ18/1), *ny nieli ibong* (LP16P), *na ibonkach* (LP3).

*Ki[b]o* = gibo tu: ‘prędko, szybko’. SGŚC, SGŚ, MSGP, SWr podają formę *gibko*.

*wy tan / nie bo radzicie* = ‘wy tam nie poradzicie’.

*gany*=kany (patrz komentarz LJ1P).

*Kubić* = ‘kupić’.

*na Ceste* – tu: ‘na drogę’ (SGŚC, MSGP, SGŚ). SWr podaje gwarowe warianty *cesta*, *czesta*. Por.: *To jest / 4 godziny cesty* (LJ10).

LP16P (12.06.1915)

*nany* = ‘mamy’.

*Koszón* = ‘koszą’.

*nałe* = ‘małe’.

*trowy* – *trowa* ‘trawa’. SGŚC odnotowuje zdrobniałe formy *troweczka*, *trowiczka* w znaczeniu ‘trawka’. Por. *trawa*, *trawina*, *trawnica* w SWr. Brak poświadczenia w pozostałych słownikach diagnostycznych.

*czy tróny / Wozicie* – ‘czy wozicie kłody’; *tróny*=*trómy*. SGŚC podaje wariant *tróm* w znaczeniu ‘kłoda’. SWr odnotowuje leksem *tram*, wariant *trom* jako staropolski, gwarowe formy *trom*, *trum* w znaczeniu ‘belka’, ‘kloc drzewa, pień’ (SWr).

*Bujdzie* = ‘pójdzie’

*Kuwer* = ‘kufer’.

*ni nało* = ‘mi mało’.

*ninon giedy* = ‘nie mam kiedy’.

*won dycki pizyn* = ‘ciągle wam piszę’; *dycki* ‘zawsze, stale, wciąż’ (SGŚC, MSGP), ‘zawsze, wciąż, stale’ (SGŚ). Por. gwarowe warianty *dyćki*, *dycki*, *decki* w znaczeniu ‘zawsze’ w SWr.

*Bozdrow* = ‘pozdraw’.

LP12P (20.06.1915)

*jusz nony wszystko sba / kowane* = ‘już mamy wszystko spakowane’.

*Janek jusz otjechał* – w liście Paweł wspomina o powołaniu do wojska starszego brata Jana. Dalej w tekście dodaje: *teras tan Bejecie niec Biede / bo wan zrobili Biede ze wąn / Janka Wzyli* = ‘teraz tam będziecie mieć biedę, bo wam zrobili biedę, że wam Janka wzięli’.

*[bowrucyn]* = ‘powrócę’.



LP3 (28.06.1915)

*jeszcze Jozefa wan / zbierom* – Józef Grycz, młodszy brat Pawła i Jana.

*onnie zaponnieli* = ‘o mnie zapomnieli’.

*poszlijcie / ni tu jeszcze Biniydz po ni tu* = ‘poślijcie mi tu jeszcze pieniędzy’. SGŚC odnotowuje formę *pinióndz* (z *piniyndzy*).

*wąn to szbatnie bisoł* = ‘wam to szpatnie pisałem’. W wyrazach *szbatnie* i *bisoł* autor używa litery *b* w miejsce litery *p*. Wyraz *szpatnie* prawdopodobnie użyto w znaczeniu ‘brzydko’ (patrz komentarz LJ8): w liście Paweł wyjaśnia, że nie miał czasu i pisał w trakcie ćwiczeń wojskowych.

LP5P (lipiec 1915)

*jo tan niesznięń is ku / ninu* = ‘ja tam nie śmiem iść do niego’. Wyraz *niesznięń* jest zniekształconym zapisem czasownika w formie czasu teraźniejszego w 1 os. lp. *nie śmiem*. Zapis bezokolicznika *is* ‘iść’ odzwierciedla cechę wymowę. W wyrazie *ninu*=niemu obserwujemy zapis litery *i* w miejsce *e*.

*sztela*=stela ‘stąd’ (patrz komentarz LJ64).

*chlobow*=chłopów.

*szwata* – ‘święta’. Tekst powstał na początku lipca 1915 roku. Zielone Świątki obchodzono 23 maja 1915 roku. Na czerwiec przypadają imieniny Pawła.

LP19P (5.07.1915)

*ny w Sobote / ot jechali jusz my Sąny w / Jarosławiu ot pydzialku idyny / pieszo do ruska* – w miejsce litery *m* Paweł Grycz zapisuje literę *n*, np. *ny*=my, *Sąny*=somy ‘jesteśmy’, *idyny*= ‘idziemy’. Z listów Pawła wynika, że prawdopodobnie wyjechali na front wschodni 3 lipca 1915 (sobota), a od poniedziałku 5 lipca idą pieszo.

*nóny tu kaprała z Mytku* = ‘mamy tu karpala z Nydku’; z *Mytku* – zniekształcony zapis nazwy z *Nydku*. *Nydek* (cz. *Nýdek*, niem. *Niedek*) to wieś na Śląsku Cieszyńskim, obecnie w Czechach.

*kroba* – *b=p*, prawdopodobnie chodzi o nazwisko *Krop*.

*tesz jedzie sy / nnón* = ‘też jedzie ze mną’.

LP13P (lipiec 1915)

To jest list napisany do Jana, który już został powołany do wojska. Z korespondencji wynika, że do spotkania braci nie doszło. Kartki LP13P oraz LP19P są ostatnimi zachowanymi w zbiorze listami napisanymi przez Pawła Grycza.

*jako cisie powodzi przy tej Wojaczynie – wojaczyna* tu: ‘służba wojskowa’.

*na niescu* = ‘na miejscu’.

*Stokłosin tesz jest synnon* – *Stokłosin* – od nazwiska *Stokłosa*; *tesz jest synnon*= ‘też jest ze mną’.

*jest przy kuhyni* – SGŚC odnotowuje dwa warianty rzeczownika rodzaju żeńskiego *kuchyni*, *kucheń* ‘kuchnia’. Por. gwarową formę *kuchynia* z języka czeskiego *kuchyně* w SWr.

na *Banhowie* – tu: ‘na dworcu kolejowym’, por. niem. *Bahnhof*. SGŚC podaje formę *banhof* ‘dworzec kolejowy’ z kwalifikatorem *starsze, dawniejsze*. SWr odnotowuje wariant *banhof* w znaczeniu ‘dworzec kolejowy, stacja kolejowa’ z kwalifikatorem *wyraz, którego należy unikać* (SWr). Brak poświadczenia w MSGP. *Kojniczeh* = Gojniczek (nazwisko).

### 4.3. Komentarz do korespondencji Jana Grycza

LJ1P (4.07.1915)

*Jérzy* – w niektórych listach Jan zapisuje imię *Jerzy* z literą *é*, przeważają jednak formy z literą *e* bez znaku diakrytycznego.

*Zasyłan wam serdeczne pozdrowienie* – w listach Jan, choć w mniejszym stopniu niż Paweł, często myli litery *m* i *n*.

*dali jak od nas do Cieszyna* – dla porównania: obecnie trasa od Lesznej Górnej do Cieszyna do pokonania pieszo wynosi ok. 11 km.

*rszy tu zapoczyna / jom sieć* = ‘tu już zaczynają siał żyto’. Rzeczownik *reż* występuje w znaczeniu ‘żyto’ (SGŚC, MSGP, SWr).

*kamy – kany* ‘gdzie, dokąd’ (SGŚC, SWr), ‘gdzie’ (MSGP), ‘gdzie, gdzieś’ (SGŚ). SGŚ odnotowuje formy *kąny//kąny* (zasięg terytorialny: Wisła, hist.).

LJ2P (7.07.1915)

*egzeczyrujemy – egzeczyrować* ‘musztrować’ (SGŚC, SWr, SGŚ), też ‘prowadzić musztrę wojskową’ (SGŚ).

*tu je strasnie noc wojska jak idymy / na egzecyrke to nas je jak od naszej / chałupy ku kosciolu* = ‘tu jest strasznie dużo wojska. Jak idziemy na ćwiczenia, to jest nas jak od naszej chałupy do kościoła’ *noc=moc* ‘dużo’ (SGŚC, por. SWr), *egzecyrka, egzecyrka* ‘musztra wojskowa’, ‘ćwiczenia’ (SGŚC, MSGP, SWr, SGŚ).

*to nas je jak od naszej / chałupy ku kosciolu* – autor ma na myśli dom rodzinny w Lesznej Górnej nr 63.

*Tak Bogiem Kochani Rodzi / ce i wszycy w domu – wszycy* ‘wszyscy’. SGŚC rejestruje leksem *wszecy*. W zbiorze rodziny Gryczów odnotowano kilka wariantów pisowni tego wyrazu, a mianowicie: *wszycy* (LJ2P), *Wwszczy* (LJ14), *wszczy* (LJ16), *wszy* (LJ11), *wszy* (LJ17). SWr podaje kilka wariantów gwarowych, np. *wszecy, wszycy, syscy* itd.

LJ3P (13.07.1915)

*nietak / nogi bolom ani nino / gem chodzie* = ‘mnie tak nogi bolą ani nie mogę chodzić’. *obila som tu tak swolane jak / by uwalcował* – *obila* ‘zboże’. SGŚC podaje formę *obili*, MSGP rejestruje postać *obile*. W SWr odnotowano dwie formy gwarowe *obile* (lmn. *obila*) oraz *obili* (lmn. *obila*) z czeskiego *obilí*.

*som swolane* – *som* ‘są’; *swolane* imiesłów od czasownika *swolić* (*swalić*). SGŚC odnotowuje formę *swalić* ‘zrzucić, zwalić’.

*pokiel nóg nie / wyprocisz – wyprocić=wyprościć* ‘wyprostować’ (SGŚC, MSGP).

*kasik* – ‘gdzieś’ (MSGP, SWr). Brak poświadczenia w SGŚ.

*som siedzi*=sąsiedzi.

*tu już noc rszy jest / postawione kopkach* –*kopka* ‘siano ułożone do suszenia’ (SGŚC, por. SGŚ), *kopka* albo *kopa* (SWr).

*beje rukował* – *rukować* ‘iść do wojska’ (SGŚC), ‘wyruszać, ruszać, umykać’ (SWr).

Dodatkowo SWr zamieszcza informację o pochodzeniu tego wyrazu z języka niemieckiego. Brak poświadczenia w MSGP.

*kiedy Karel / Niedoba beje rukował* – Jan Grycz często w swoich listach pyta rodziców, czy Karel (Karol) Niedoba już wstąpił do wojska. Karol Niedoba (ASC PE w Goleszowie, urodzenia, 1890-1898) urodził się 13 listopada 1897 roku w Górnej Lesznej 67. Jego matka Anna Niedoba była córką Anny z d. Grycz, również z Górnej Lesznej. Rodzicami chrzestnymi w kościele ewangelickim byli Adam Cymorek z Kozakowic oraz Maryna Cymorek<sup>1</sup>. Kiedy Jan pisze ten list, jego kolega nie ma jeszcze ukończonych 18 lat.

LJ4P (15.07.1915)

*przenice tesz sq / juz zdrzały* – *zdrzały* ‘dojrzały’ (SGŚC, MSGP). Brak poświadczenia w SWr.

*kupił chleba abo / mleka od Siedloka* – *abo* tu: ‘lub, albo’ (SGŚC, MSGP, SWr, zob. SGŚ), *siedlok* ‘bogaty rolnik’ (SGŚC), por. *siedlak* ‘gospodarz, rolnik, zwłaszcza bogaty’ (MSGP). SWr odnotowuje postać gwarową *siedlak* o innym niż w gwarach cieszyńskich znaczeniu ‘wieśniak, włościanin, kmieć, chłop’.

*cotam / mowego dobrego slychac / dziedzinie* – *dziedzina* ‘wieś’ (SGŚ), ‘wieś, centrum wsi’ (SGŚC), ‘wieś’ lub dodatkowo w gwarach Małopolski ‘majątek’ (MSGP). Gwarowe użycie wyrazu w tym znaczeniu odnotowuje również SWr.

*noc tam / Trześń jest zdrzałych / tak nom na Trześnie / chyc ale jich nimom / mogli byście ni co postac* – *trześnia* ‘czereśnia’ (SGŚC, MSGP, SWr); *nom* ‘mam’ *chyc* tu: ‘mieć ochotę, chęć’. SGŚ rejestruje użycie tego rzeczownika we frazeologizmie *mieć chyc*.

LJ4 (po 15.07.1915)

*Pisno otrzymał weftorek / Tak zech zaraz odpisał* = ‘List otrzymałem we wtorek, tak od razu odpisałem’; *pisno*=*pismo* ‘list’ (SGŚC, MSGP, SWr).

*Mom tu znomych z Ustroni / dwoch z Goleszowa Trzoch* = ‘Mam tu dwóch znajomych z Ustronia, trzech z Goleszowa’; *znomy* ‘znajomy’. SGŚC i SWr rejestruje gwarową formę *znómy*, MSGP podaje wariant *znamy* (np. Istebna). W analizowanym zbiorze korespondencji odnotowano również zapis *snomy*, np. *Mam tu / snomego* (LJ 48).

<sup>1</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADz1\\_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_1\\_0128.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADz1_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14_462_0_1_0128.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

LJ15 (4.08.1915)

*Moje / powodzenie jest Poteraz / dobre bo jest weszpitalu / od 24 Sierpnia* – Jan Grycz pomylił się w nazwach miesięcy. Najprawdopodobniej trafił do szpitala 24 lipca 1915. Omyłkowa data powtórzy się kilkakrotnie w kolejnych listach.

*leżem / takom sanom chorobe / jako miał doma leży / mas tu osiem mate / sanom chorobe* – Jan chorował przewlekłe. Jan Puczek na podstawie rozmów z rodziną Gryczów przypuszcza, że nadawca listów chorował na epilepsję lub astmę (Puczek 2014). W kolejnych kartkach, wysłanych do rodziny w czasie hospitalizacji, Jan powraca do opisu swej przypadłości, która według niego jest podstawą do zwolnienia ze służby wojskowej. Na przykład w liście datowanym 5.08.1915 Jan powtarza: *Moje powodzenie Smutne boch / jest weszpitalu Teskno nie tu je / nate sanom chorobe jako bytwoł / doma* (LJ10). W kolejnym tekście Jan opisuje: *Teraz / zech jest weszpitalu od 24 / Sierpnia mate sanom chorobe / jako to niewoł / doma jak zech stował rano / To nieta choroba pram / chyciła i zawieśli nie do / szpitala* (LJ12). W innej kartce Jan ubolewa: *mieby / puscili Gdy to namie części / ta choroba przychodziła / jeden tesz tu jest co tesz tedy / narukował jusz jest podrugi / weszpitalu nate chorobe / anie puszczom go do domu* (LJ7), aby ostatecznie stwierdzić: *Gdych to miał tem napat weszpitalu / Toby nie puscili do domu ale jago to niebędyn / miał* (LJ16).

*moc już mocie / siamo abo obieli pokludzone – pokludzać (poskludzać)* ‘pozbiierać z pola’. Por.: *moc juz mocie / z pola poskludzane* (LJ9) – *poskludzane* imiesłów od czasownika *poskludzać* ‘pozbiierać plony z pola’ (SGŚC, MSGW, por. *poskludzać* ‘pozbiierać, posprzątać’ SWr).

*Tu już asent od 37 / do 50 – asent* ‘pobór do wojska’. SGŚC odnotowuje formę *asynt*, natomiast SGŚ podaje dwie formy *asent/asynt*. Brak poświadczenia w MSGP. SWr rejestruje rzeczownik odczasownikowy *asenterunek* oraz wyrazy gwarowe *asenterować* i *asenterowanie*.

*To jest cztery godziny chodnika / od Hohenstatu ku 93 Regemetu – chodnik* tu: ‘przebyta droga, odległość pokonana pieszo’ (SGŚ). Zob. *chodnik* w SWr, SGŚC.

*abo* – tu: ‘lub, albo’ (por. SGŚC, MSGP, SWr).

LJ10 (5.08.1915)

*Kufer nitam dostoł* = ‘został mi tam kufer’. Czasownik w formie czasu przeszłego *dostoł* występuje w znaczeniu ‘został’ (por. SWr).

*niewiem / jesi nitam kasarni sie obstoji* = ‘nie wiem, czy mi tam w kasarni się uchowa’. SGŚC odnotowuje czasownik *obstoć się* w znaczeniu ‘uchować się’, natomiast leksemu *obstoć się* w znaczeniu ‘przetrwać, przeżyć, utrzymać się’, a także ‘wytrzymać’. MSGP rejestruje wariant *obstać* w znaczeniu ‘objąć, opasać, otoczyć dookoła’, ‘wytrzymać, wytrwać’, a także zwrotny czasownik *obstać się* w znaczeniu ‘uchronić się, wyjść cało w opresji’. Warianty *obstać, obstojeć* notuje SWr.

*nom tam wszystko szroty* = ‘mam tam wszystko: ubranie’. SGŚC podaje wariant *szróty* ‘ubrania, przyodziewek’. Brak poświadczenia w MSGP. SWr rejestruje warianty, m.in. *śrut, szrót, szrot, śrut*. W znaczeniu ‘ubranie’ występuje forma lmn. *śróty* (SWr).

*bagancze* – ‘rodzaj butów’. SGŚC podaje dwie formy *bagany* oraz *bagancze* z kwalifikatorem *rzadkie* w znaczeniu ‘mocne buty robocze z wieprzowej skóry’. MSGP odnotowuje warianty *bagancie*, *bogańce* w znaczeniu ‘buty po kostkę, sznurowane’. Z kolei SWr rejestruje dwie formy *bagańć* albo *bagańcze* w znaczeniu 1. ‘trzewik’, 2. ‘duży, stary but’, 3. ‘niezgrabne a obszerne obuwie’.

*Teraz my som przetalowani / do Schombergku – przetalowani* ‘przydzieleni’. Por. *Poteraż my som przetolowani / Postrzelmowa do Szombergku* (LJ5). J. Kobus zwraca uwagę na germanizm *przy teiłowany* (z języka niemieckiego *teilen*) w listach wojennych wielkopolskiego chłopa (Kobus 2015, 243).

LJ12 (6.08.1915)

*jesi już mocie / chałupe papierem przykrytom – chałupa* tu: ‘dom’, ‘dom rodzinny’ (SGŚ). SGŚC rejestruje formy *chałupa* oraz *chałpa* w znaczeniu ‘drewniany dom mieszkalny’. Te same warianty notuje MSGP, wyszczególniając znaczenia ‘wiejski dom, zwykle drewniany’ oraz ‘izba’. Zob. SWr. *Papierem* – SGŚC odnotowuje formę *papiór*:

LJ5 (7.08.1915)

*piszecie ni zetam tam byłaogromna / powódź pobrało zetam wom mosty* – W kilku listach Jan wspomina o powodzi, która zdarzyła się w jego rodzimych stronach. Prawdopodobnie chodzi o wydarzenia 3-4 sierpnia 1915. O szkodach powstałych w wyniku tej klęski żywiołowej pisano w ówczesnej cieszyńskiej prasie. Na przykład tak opisuje powódź „Gwiazdka Cieszyńska”:

Od czasu potopu, spuszczonego przez Boga jako kara, nie było może podobnego potopu, jak ostatni. Ani kroniki, ani wspomnienia o czymś podobnym nie ma. Stacya hydrometryczna w Bielsku, istniejąca przeszło 40 lat, tylko raz wykazuje wysokość opadu w ciągu 24 godzin 73mm, w roku bieżącym opad za 24 godzin wynosił 154mm. Opad ten jest większy, aniżeli opad przypadający w wilgotnych latach na cały miesiąc. Nic więc dziwnego, że skutki tego opadu są i będą straszne. Gdyby każda wioska zestawiała choćby tylko krótki obrazek, moglibyśmy mieć dopiero cały obraz grozy (GC 1915, nr 65, 5)<sup>2</sup>.

„Poseł Ewangelicki” również kilkakrotnie wspomina skutki ulewy oraz powstałe szkody, np.:

Od wtorku popołudnia do czwartku byliśmy świadkami niewidzianego u nas od lat kilkunastu deszczu. To też już we śródę rzeki i potoki wystąpiły z swych koryt, torując sobie drogę na przełaj przez ziemiaczysta i łąny kłosowe, przez ogrody i szosy bite. Stan wody Olzy podniósł się (w Cieszynie) o 3 metry blisko. [...] Z powodu wezbrania prawie że wszystkich potoków i rzek wstrzymano ruch na kolei Sucha—Cieszyn. W okolicy Cieszyna wielkie spustoszenia zrobiła niewielka zwykle Ropiczanka. Na pograniczu Ropicy i Sibicy pokryła

<sup>2</sup> <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/19130/edition/16664/content> [data dostępu: 23.08.2023].

swemi wodami wszystkie pola, przynosząc na nie mnóstwo kamieni i piasku. Po obu stronach kolei koszycko-bogumińskiej płynęła woda, zamieniając pola na kamieniec. Kolej szła jak gdyby przez jezioro. W powiecie bielskim szkody są niemniejsze. Okolice Skoczowa, Ustroń, Wapienica, okolice Strumienia, Drogomyśla i Próchniej ucierpiały bardzo. Cały kraj był jednym jeziorem. Wisła na ogromnej przestrzeni pokryła pola wodą. Z wielu domów musiano mieszkalców wynieść, woda stała się bowiem groźną, otaczając je ze wszystkich stron (PE 1915, nr 33, 6)<sup>3</sup>.

*Tak jest fort dobry czaszy – fort* ‘ciągle, wciąż’ (MSGP). SGŚC podaje formę *fórt*. Gwarowe formy *fort, furt, fórt* m.in. w znaczeniu ‘ciągle, dalej zawsze, wciąż’ odnotowuje SWr.

LJ6 (10.08.1915)

*Cemborek / a Paweł a długi byli jednym szwarni[...]* – odczytanie linijki stwarza problem interpretacyjny. Jednym z możliwych wariantów jest odczytanie jako wyrazu *szwarnie* w znaczeniu ‘sporo, dość dużo’ (SGŚC) (por. *szwarny* ‘urodzivny, ładny’; ‘dość duży’ (SGŚC)). MSGP notuje przymiotnik *szwarny* w znaczeniu 1. ‘piękny, przystojny, zgrabny’; 2. ‘dziarski, energiczny, chętny do pracy i zabawy, obrotny’ (MSGP). SWr rejestruje gwarowe formy *szwarny, swarny, śwarny, świarny* w znaczeniu 1. ‘piękny, ładny’; 2. ‘gracki, chwacki, zwinny, zręczny, dzielny szykowny, zgrabny, dziarski’ (SWr). Wydaje się jednak z kontekstu, że wyraz *szwarni* może być skróconym zapisem wyrazu *szwarmlinia* (*schwarmlinia*).

*Tu na Morawie troche descz / przeszły Tydzien padol haf dycki dobrze – Haf = haw* ‘tu, tutaj’ (MSGP), ‘tu, do mnie’ (SGŚC). SWr odnotowuje starsze oraz gwarowe warianty tego leksemu, np. *haw, hajw, hajwo, hawoj, hawok, hawoli, hawu* itd. w znaczeniu ‘tutaj, tu, oto tu, tu tędy, w tym miejscu; tam, trochę dalej’ (SWr).

*To jest 4 godziny / od Hohenstatu cugem jechac – cug* ‘pociąg’. SGŚC rejestruje trzy znaczenia rzeczownika *cug*, mianowicie: 1. ‘przeciąg’; 2. ‘ciąg powietrza’; 3. ‘pociąg’ (SGŚC). MSGP odnotowuje dwie formy *cug* i *cuch* również w trzech znaczeniach 1. ‘gwałtowny ciąg powietrza; przeciąg’; 2. ‘przewód kominowy’; 3. ‘pociąg kolei żelaznej’ (MSGP). Por. *cug//cog* w SWr.

LJ7 (12.08.1915)

*do zogrrody – zogroda* ‘ogród’ (SGŚC). MSGP odnotowuje warianty *zagroda/zagarda* w znaczeniu ‘miejsce na snopy w stodole; sąsiek’ (MSGP). Wśród znaczeń wyrazu *zagroda/zagarda* w SWr warto wyróżnić semantykę ‘mała posiadłość włościańska, sadyba, osada, obejście wieśniacze, chałupa z podwórzem, zabudowaniami i ogrodem’ (SWr).

LJ8 (19.08.1915)

*coraj, cora* – ‘wczoraj’. SGŚC rejestruje leksem *wczora*, natomiast MSGP podaje dwie formy *wczoraj* oraz *wcora* (w przykładzie ilustracyjnym).

*coraj my byli nataki goscinie* – SGŚC odnotowuje formę *gościna* w znaczeniu ‘przyjęcie z jakiejś okazji’. SWr podaje kilka znaczeń dla rzeczownika *gościna*, w tym

<sup>3</sup> <https://sbc.org.pl/Content/18940/PDF/18940.pdf> [data dostępu: 23.08.2023].

znaczenie ‘bawienie w charakterze gościa, goszczenie, odwiedziny, wizyta’ bez ograniczeń terytorialnych oraz znaczenie ‘zabawa, przyjęcie, uczta’ o zabarwieniu gwarowym. Brak poświadczenia w MSGP.

*dostawali my kołocze – kołocz* ‘ciasto drożdżowe z owocami, serem lub makiem’ (SGŚC). Por. *kołacz* (MSGP, SWr, SGŚ).

*jo se cora zaszel / po kufer do Kasarnie* = ‘wczoraj zaszedłem do kasarni po kufer’; *kasarnia* ‘koszary wojskowe’ (SGŚC).

*mają / wszystko wyfasowane* – imiesłów *wyfasowane* od czasownika *wyfasować* ‘otrzymać z przydziału’ (SGŚC).

*nudur* = ‘mundur’.

*brucaki – brucak* ‘worek, plecak’. Wyraz ten notuje MSGP. SGŚ odnotowuje wariant *brocak* z kwalifikatorem *st.* w znaczeniu ‘płócienna torba (lub worek) na żywność, głównie chleb, używana przez żołnierzy armii austriackiej; chlebak wojskowy’ (SGŚ). *nowe felszpatne* – brak poświadczeń tego wariantu zapisu w słownikach. Z języka niemieckiego *feldspaten* ‘łopatka piechoty, saperka’.

*gwery nowe – gwer* ‘karabin’ (SGŚC, MSGP, SGŚ), ‘broń’ (SWr).

*Tak fort szech jest weszpitalu – fort* ‘ciągle’ (jestem w szpitalu). Taką formę w różnych regionach odnotowuje MSGP, natomiast SGŚC podaje formę *fört*.

*Tram = Pram* ‘właśnie, dopiero co’ (SGŚC). SWr odnotowuje gwarową formę *pram* w znaczeniu ‘prawie’.

*nate sanon* – na tę samą [chorobę].

*a ło Pawle już wiem sze jest / rany boch Pisno otrzywał* = ‘a o Pawle już wiem, że jest ranny, bo otrzymałem list’. W tekstach Jan często zastępuje literę *m* literą *n*. Z tej kartki wysłanej 19.08.1915 nie wynika wprost, że chodzi o brata Pawła, który zginął w 1915. Można jednak przypuszczać, że pisze właśnie o nim, ponieważ osób spoza kręgu bliskiej rodziny wymienia zazwyczaj po nazwisku, np. *Paweł Niedoba*.

LJ9 (22.08.1915)

*tem piendziałek* = ‘w ten poniedziałek’.

*jesi wom Paweł pisze szepitala / jak by wom pizol toni Adrese / poszlijcie* = ‘czy wam Paweł pisze ze szpitala / jakby wam pisał to mi adres / poślijcie’. Prawdopodobnie autor pyta o brata (zob. komentarz LJ8). Kiedy Jan Grycz skreśla słowa na tych kartkach, Paweł już nie żyje.

*szpatne – szpatny* tu: o pogodzie ‘brzydki’ (SGŚC, MSGP), *szpatny/szpetny* (SWr). Por. cz.

*špatný* ‘zły, niewłaściwy’.

*jemy = jeny* ‘tylko’ (SGŚ), ‘wciąż, ciągle’ (SWr). MSGP rejestruje warianty *jeny, eny* ‘tylko’.

LJ13 (29.08.1915)

*Listy otrzymał / em dwa w sobotem rano guwercie / jedem a jednom kartke* = ‘Rano w sobotę otrzymałem dwa listy: jeden list w kopercie i jedną kartkę’. Redaktorzy SGŚC rejestrują dwie formy wyrazu *guwert* i *kuwert* w znaczeniu ‘koperta’ (por.

*kuwert, kuwerta* SGŚ). W analizowanym zbiorze występuje jedynie wariant z literą *g*. Warto również przypomnieć, że Jan Grycz w swoich listach często opuszcza przyimki. Spójnik *a tu*: spójnik łączny (SGŚC).

*jest tu nas / nate sanom chorobe prze 20 wojoko[...]* – *wojok* ‘żołnierz’ (SGŚC, MSGP). *ostatko – ostatek* ‘reszta’ (SGŚC).

*ale nie jest tu kapke Teskno – nie*=mie (częste mylenie liter *m* i *n*).

*ale nie jest tu kapke Teskno – kapke* ‘trochę’ (SGŚC), ‘trochę, odrobinę’ (SGŚ).

LJ14 (31.08.1915)

*abo jesie Paweł sie nie / gusi – gusić się* ‘dawać o sobie znać’. SGŚC rejestruje dwa warianty *gusić się* oraz *głusić się*. Brak poświadczeń w SGŚ.

*dochtor* – ‘doktor, lekarz’ (por. *dochtór* SGŚC, SGŚ, SWr).

LJ18/1 (27.10.1915)

*My Teraz chnet przyjdymy / do marsz Komp – chnet=hnet* ‘wnet, zaraz’ (SGŚC), *hned* ‘wnet’ (MSGP). SWr rejestruje kilka wariantów, m.in. *hned, hnet, hnek* i in.

*Mom tu teraz / snomego asz Brennej grinie* = ‘Mam tu teraz znajomego aż z Brennej, Grinie’. Chodzi o Jerzego Grenia (więcej w Część I niniejszej monografii).

*Tosz chodzimy społem* = ‘więc chodzimy razem’; *społem* ‘współ, pospołu, wspólnie, razem, do spółki, łącznie, wzajemnie’ (SWr), ‘razem, wspólnie’ (MSGP). SGŚC odnotowuje warianty *społe, społu, społym* ‘razem’. *Tosz* =tóż tu: spójnik wynikowy (SGŚC).

*Teraz chodzi / my natak Marsze jak odnas do / Frydku a das naspadek* = ‘Teraz chodzimy na takie marsze jak od nas do Frydki i znowu z powrotem’. Zwrot *naspadek* w znaczeniu ‘z powrotem’ (SGŚC). SWr notuje wyraz *spadek* (*spadkiem, na spadek*) w znaczeniu ‘na powrót, nazad, znów’, z języka czeskiego *zpátek* (SWr).

*juz tu teraz / bodej bedymy zedwa tydzie – tydzie=tygodnie*. Podobną formę gramatyczną rzeczownika *tydzień* odnotowuje Zbigniew Greń w *Dziennikach* Cinciały, określając je jako „pewne osobliwości leksykalne” (Greń 2015, 106). Zob. *tydnia* (LJ 21), *zedwatydzie* (LJ 91), *ty dnje* (LP6P), por. paradygmat czeskiego rzeczownika *týden*. *tu wszystko / maszynom kopiom aji Maszynami / łorzom* = ‘tu wszystko maszyną kopią, nawet maszynami orzą’; *aji* tu: ‘nawet’ (SGŚC).

*aco / Jozef pisał To Tego niejza było / przeczytać* – w zbiorze odnotowano kilka użycie wyrazu *niejza* lub wariant *nielza* (LJ20, LJ60) w znaczeniu ‘nie można, nie da się’. SWr rejestruje kilka wariantów archaicznych i gwarowych, np. *nielza, nie lza*, a także *nielza, nie lza*.

*istto – istto=isto* tu: ‘na pewno’. SGŚC i MSGP wymieniają znaczenia ‘pewnie, prawdopodobnie’. Zob. *isto* w SWr.

*Trzeba se co kupic do / pola sztecle – sztecle*. SGŚC odnotowuje formę *sztecla*, lmn. *sztecle* w znaczeniu ‘część wozu – żelazna rurka z dziurkami, nakładana na koniec osi’. Brak poświadczeń w innych słownikach. Trudno natomiast uznać, że ten element wozu jest konieczny do kupienia z własnych pieniędzy w ramach wyposażenia podstawowego żołnierza piechoty.



*aje to nima /nic fert* – J. Raclavská zwraca uwagę w recenzji, że wyraz *fert* może być niepoprawnym zapisem wyrazu *wert* ('to nie jest nic warte'). SGŚC odnotowuje znaczenie 'wart, mający wartość'.

LJ 20 (7.11.1915)

*fotografije / wom poszlem ale nieskorzi bo / jeszcze niesą gotowe* = 'poślę wam fotografie, ale później, bo jeszcze nie są gotowe'; *nieskorzi* 'później' (SGŚC). SWr odnotowuje warianty *nieskoro*, *nieskorzej* 'późno, za późno'. Por.: *a fotografije wom poszlem jemy / nieskorzi bo jeszcze niema gotowe* (LJ21).

*Pięmiądze szech / otrzymał wiela ście mi liscie pisali* = 'otrzymałem tyle pieniędzy, ile mi napisaliście w liście; *wiela* 'ile'. SGŚC odnotowuje wyrazy *wiela*, *wielaz* w dwóch znaczeniach 'ile, jak dużo' oraz 'wiele' (SGŚC). Podobnie MSGP rejestruje wyraz *wiela* w znaczeniu 'dużo, wiele' oraz 'ile'. Zob. *wiela*, *wiele* w SWr.

LJ 21 (11.11.1915)

*a wom pisol juz kiela Listow a / wy nie odpiszecie – kiela*. SGŚC odnotowuje wyraz *kiela* w znaczeniu 'ile' oraz 'wiele'. MSGP rejestruje znaczenia 'ile' oraz 'kilka'. SWr podaje gwarowe warianty *kiela*, *kiele* w znaczeniu 'kilka', 'ile, wiele', 'wiele, dość dużo' (SWr).

LJ 22 (11.11.1915)

*kupił pończoch[i] a sztecle a taki chucionki* – wers znajduje się na zgięciu kartki, niektóre litery są wytarte.

*6 szostek* – SGŚC notuje wyraz *szóstka* w znaczeniu '20 halerzy austriackich' z kwalifikatorem *starsze*, *dawniejsze*, natomiast SWr odnotowuje znaczenie 'pieniądz sześciogroszowy, sześciogroszówka, szóstak, dydek; pieniądz zawierający w sobie sześć centów, sześć krajcarów' (SWr).

*chucionki* – SGŚC podaje wariant *chuścianka* 'onuca', MSGP oraz SGŚ rejestrują formę *chuścianka*. Por. Imn. *chuścianki* 'onuczki' (SWr).

*dwa taki pecenecki małe na pięć / dni* = 'takie dwa małe bocheneczki na pięć dni'; *pecenecki* 'bocheneczki', zdrobnienie. SGŚC odnotowuje formę *pecynek* 'bochenek chleba', natomiast MSGP podaje dwa warianty *pecynek*, *pecenek* 'bochenek chleba'. Więcej gwarowych wariantów wymienia SWr. Są to m.in.: *pecen/pecień* 'bochen chleba', a także deminutywa *pecenek*, *pecynek*, *peceneczek*.

*Mumdur Tesz my nie /wyfasowali bardzo dziewmy / Jak mortwemu do grobu – dziewmy=dziwmy* 'dziwny'. Brak poświadczeń w słownikach. Wyraz o zabarwieniu negatywnym.

*To pucojem od Błota – pucować* 'czyścić' (SGŚC). MSGP notuje dwa znaczenia 'czyścić' oraz 'tynkować'. SWr rejestruje czasownik *pucować* z języka niemieckiego *putzen* w znaczeniu np. 'wycierać do czysta, czyścić, chędożyć', 'stroić', 'tynkować' i in. (SWr).

*miol bec* = 'miał być'.

*a Cemborek sze juz miol bec pochowany / a tu ni piszecie ze jest ramiomy* – możliwe, że *Cemborek* to zniekształcony zapis nazwiska *Cymorek*. W korespondencji ani razu

nie pojawi się imię, być może chodzi o Pawła z miejscowości Kozakowice Górne. W dokumentach archiwalnych odnajdujemy informacje, że Paweł Cymorek z Kozakowic Górnych, syn Adama z Kozakowic Dolnych i Marii z d. Grycz, urodził się 17.01.1896. Jego matka była siostrą Jerzego Grycza i ciotką Pawła i Jana Gryczów<sup>4</sup>. Z kolei w *Wiadomościach o rannych i chorych* informuje się, że Paweł Cymorek z Kozakowic, szeregowy 100. pułku, umarł 21.08.1915 w szpitalu w Trenczynie<sup>5</sup>. *celty* – SGŚ odnotowuje formy *celt*, *celta* w znaczeniu ‘namiot’, ‘płótno namiotowe’, ‘nieprzemakalna płachta brezentowa’, wskazując pochodzenie tego rzeczownika z języka niemieckiego – *Zelt*. SGŚC również rejestruje dwa znaczenia ‘płótno brezentowe’ oraz ‘namiot’. Jako gwarową formę *celta* w znaczeniu ‘namiot żołnierski’ podaje SWr.

*pradlo* – MSGP rejestruje warianty *pradlo*, *prodło* w znaczeniach ‘bielizna’. SGŚC odnotowuje wariant *prodło* w znaczeniu ‘ubranie przeznaczone do prania lub już uprane’ (SGŚC). Por. hasło w SWr *pradlo* (od *prać*) o zabarwieniu gwarowym w znaczeniu 1. ‘bielizna świeżo uprana; bielizna do prania, chusty, brudy’; 2. ‘stołek, na którym kobiety piorą u rzeki’ (SWr).

*gwerow / tesz chybio* – zob. *chybiać* ‘brakować’ (SGŚC, MSGP).

*deke* – *deka* ‘koc, pled’. SGŚC odnotowuje dwa znaczenia rzeczownika *deka* 1. ‘koc’; 2. ‘płyta betonowa między kondygnacjami budynku’ (SGŚC). MSGP podaje cztery znaczenia, a mianowicie: 1. ‘koc’; 2. ‘narzuta na łóżko’; 3. ‘nakrycie na stół, obrus’; 4. ‘sufit’ (MSGP). Por. SWr.

*toch był dycki zdechły* – ‘to byłem ciągle chory’; *dycki* ‘ciągle, stale’ (SGŚC), ‘zawsze, wciąż, stale’ (SGŚ); *zdechły* tu: ‘chory, zmęczony’ (SGŚC). Por. ‘słaby, chorowity, cherlawy’ (MSGP). SWr odnotowuje wyraz *zdechły* w znaczeniu ‘który zdechł’ oraz przenośnie o człowieku ‘ledwie żywy, osłabiony, schorowany, ledwie włączający nogami, zdechłak’ (SWr).

LJ 23 + LJ2 (17.11.1915)

*a jesi gojniczek Jura / pisze z Rosyje* – być może, chodzi o Jerzego Gojniczka, ur. 2.10.1890 w Górnej Lesznej 48, syna Jerzego (Georga), ewangelika z Górnej Lesznej, i Anny Rykały, córki Anny Rykały, ewangeliczki z Nydku (ASC PE Goleiszów, 1890-1898, 14/461<sup>6</sup>). W dokumencie z 1914 r. znajdujemy informację o pobycie w szpitalu w miejscowości Klattau (cz. *Klatovy*) żołnierza 31. pułku Georga Gojniczka z Górnej Lesznej (Wiadomości o rannych i chorych 14.12.1914, 16).

*fotografije / szech wom posłoł 4 cztery / guwercie a dzies jednom* – Jan pisze, że wysłał pięć zdjęć. Brak informacji, czy te zdjęcia dotarły lub/i zachowały się.

<sup>4</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzl\\_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_1\\_0099.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzl_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14_462_0_1_0099.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>5</sup> [https://digitalnlistudovna.army.cz/view/uuid:424e\\_9b30-1247-11df-b1ca-0013d398622b?page=uuid:4876d6d0-1247-11df-8d64-0013d398622b&fulltext=cymorek](https://digitalnlistudovna.army.cz/view/uuid:424e_9b30-1247-11df-b1ca-0013d398622b?page=uuid:4876d6d0-1247-11df-8d64-0013d398622b&fulltext=cymorek) [data dostępu: 3.08.2023].

<sup>6</sup> [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzl\\_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_1\\_0015.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzl_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&preview=14_462_0_1_0015.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].

*kiedy idym do Kosciola / jak idymy to do Katolickigo / tosz ami nie idym awam / gielickigo to nima* — ‘kiedy idę do kościoła. Jak idziemy, to do katolickiego, więc nie idę. Ewangelickiego [kościół] nie ma’; *awam gielickiego*= *ewangelickiego*. Jan i Paweł Gryczowie pochodzili z rodziny ewangelickiej.

*a poledni nomy fraj / tose spocznem – fraj* ‘czas wolny’ (SGŚC), ‘uwolniony od czegoś, np. obowiązku, opłaty; wolny’ (SGŚ), z języka niemieckiego *frei* ‘wolny’. SWr odnotowuje przymiotnik *fraj* w znaczeniu 1. ‘swobodny, wolny, bezpłatny, gratisowy’; 2. ‘wolny, niezaprzątnięty’, a także rzeczownik gwarowy *fraj* np. w wyrażeniach *dać sobie fraj* (SWr).

*a zokonek / sze czytom – zokonek* zdrobnienie od rzeczownika *zakon* w znaczeniu 4. ‘Pismo św.’ w (SWr).

*Piszecie ze juz Paweł niezyje / a lepi sie mu juz stalo / bo juz niemusi tropic – tropic sie* ‘męczyć się’. SGŚC odnotowuje dwa znaczenia dla czasownika *tropić sie* 1. ‘męczyć się’, 2. ‘martwić się’. SWr podaje znaczenie ‘mieszać się, lękać się, tracić rezon’. Brak poświadczenia w MSGP.

LJ 24 (19.11.1915)

*dostali my taki / mieloki* – por. *mielak, melak* ‘kij obracający ziarna przy mieleniu’ (MSGP).

LJ 26 (26.11.1915)

*bruclek* – SGŚC odnotowuje dwa warianty *bruclik, bruclek* w znaczeniu ‘część stroju góralskiego – czerwona lub czarna kamizelka sięgająca poniżej pasa’. Por. *burclek* ‘część dawnego stroju męskiego: zwykle rodzaj kamizelki z sukna sięgającej poza biodra’ (MSGP).

*ajo jest Trzecim cugu* = ‘jestem w *cug*=*Zug* (niem.) ‘pluton wojskowy’, ‘szereg’.

*Mom kamaradof as z Galicyje – kamarad* ‘kamrat, przyjaciel, kolega’. SGŚ wymienia kilka form, np. *kamarad, kamerad, kamrad* ‘przyjaciel, kolega’. SGŚC podaje formę *kamrat*. SWr odnotowuje gwarowe warianty leksemu *kamrat*, np. *kamarad, komrat, kombrat, konbrat*.

*chodzimy społem jednej / [T]opleraji az ze Samboru* – Cechą wyróżniającą grafie Jana Grycza jest pisownia majuskuły *T* z dwoma liniami poprzecznymi.

LJ28 (27.11.1915)

*a na moc zas umarznie* = ‘a na noc znowu zamarznie’; *umarznie* ‘zamarznie’, obecnie wyraz przestarzały (por. SWr).

LJ29 (28.11.1915)

*jemy=jeny* ‘tylko’. MSGP odnotowuje dwa warianty *jeny* oraz *eny*. SWr wymienia kilkanaście wariantów gwarowych, np. *jen, jene, jeny* itd. w znaczeniu m.in. ‘tylko, jedynie’; ‘jak tylko, gdy, skoro tylko’; ‘dopiero co, tylko co’; ‘właśnie’ (więcej zob. SWr).

LJ30 (28.11.1915)

W jednym dniu Jan Grycz pisze i wysyła dwie kartki o zbliżonej treści. Najważniejszy komunikat to informacja o wyruszeniu na front włoski w „Piendziałek o jedynastej”

(LJ30). Teksty są datowane 28.11.1915 (niedziela), a więc pułk miał wyruszyć następnego dnia, 29.11.1915, w poniedziałek. Nadawcy prawdopodobnie szczególnie zależało, aby rodzina na pewno otrzymała powiadomienie, więc pisze w tym samym dniu dwie kartki, powielając w nich treść. W kolejnym liście, wysłanym 30.11.1915, Jan wspomina, że są już w Wiedniu i jadą na front włoski (LJ31).  
*cotam mowego* = co tam nowego.

LJ32 (2.12.1915)

*Dnia 3 Listopada* – Kartka pocztowa z datą stempla pocztowego 2.12.1915 została datowana przez nadawcę 3.11. Wydaje się to, że jest błąd nadawcy, a tekst być może został napisany 30 listopada 1915. Kartka zawiera późniejszy dopisek (XXI wieku), w którym skorygowano datę. Jeżeli przyjąć, że Jan Grycz napisał trzy kartki w tym samym dniu, tj. 30 listopada, to te teksty wskazują drogę, którą pokonuje jego batalion, a mianowicie: wyjeżdża z Wiednia (LJ31), jest „daleko za Wiedniem” (LJ32) i pisze w „Styryji z Banhofu” (LJ33).

LJ34 (3.12.1915)

*Dnia 3. Grudnia* – W tekście widoczne są skreślenia, autor prawdopodobnie na początku zamierzał napisać wyraz *listopada*.

*Tu som taki gronie asz / posame chmury* – *gronie* ‘góry’. SGŚC odnotowuje formę *grón* w znaczeniu ‘góra, wzgórze’. SWr rejestruje gwarowe warianty *groń, grón, grań, gruń* i in. W znaczeniach 1. ‘góra, wysoka góra, wzgórze, pagórek’, 2. ‘szczyt góry, wierzchołek wzgórza, krawędź, wąski grzbiet skały’, 3. ‘pole górskie, polana’ (SWr). Brak poświadczenia w MSGP oraz SGŚ.

LJ35 (3.12.1915)

*jak my siedli* – *siedli* czasownik w formie czasu przeszłego 1 os. lmn. SGŚC odnotowuje formę czasownika *siednóc* w trzech znaczeniach, m.in. w znaczeniu ‘usiąść’. Por. hasła *siednąć, siadnąć* w MSGP oraz gwarowe warianty czasownika *siąść* w SWr. *weczwartek rano* – wg listów Jana wyruszyli na front w poniedziałek, 29.11.1915, a przyjechali na miejsce w czwartek, 2.12.1915.

LJ 36 (3.12.1915)

*na kwartyrach* – *kwartyr* ‘1. wolny pokój do wynajęcia w domu’, 2. ‘mieszkanie’ (SGŚC). *przebywamy / Karyntji* – Karyntia (niem. *Kärnten*), do końca I wojny światowej Księstwo Karyntii. SWr rejestruje z kwalifikatorem *staropolskie* dwa warianty *kwartjera* oraz *kwartyr* w znaczeniu ‘gospoda żołnierska, mieszkanie zajęte czasowo przez wojskowego’. Brak poświadczenia w MSGP.

LJ 37 (5.12.1915)

*moszne tu jeszcze / bedymy* = ‘możliwe, że tu jeszcze będziemy’; *moszne*=*możne* ‘możliwe, że’ (SGŚC). MSGP odnotowuje warianty *możne, możnej* w znaczeniu ‘być może, może’. Por. zapis *mozne* w (LJ41).

LJ 38 (8.12.1915)

*colo / Pawle niedowiedzieli – colo=co lo* ‘co o’. Na rewersie kartki widoczne są napisane innym charakterem pisma wyrazy *Paule, Paul*.

LJ 39 (9.12.1915)

*Pram potych wyrchach / jest smieg* – wyraz *wyrch* w SGŚC występuje w trzech znaczeniach: 1. ‘wierzch, górna część’, 2. Zaolziańskie ‘strych’, 3. ‘teren kopalni znajdujący się na powierzchni’ (SGŚC). SWr odnotowuje 12 znaczeń dla wyrazu *wierzch* oraz gwarowych form *wiechrz, wierzk, wirzk, wierch, wyrch* i in. (SWr).

LJ 42 (18.12.1915)

*jedni mowiom szetu bedymy / do mowego roku drudzy / zas sze do 23* = ‘jedni mówią, że tu będziemy do nowego roku, zaś drudzy, że do 23 [grudnia]’.

LJ 43 (18.12.1915)

Z boku kartki znajduje się nieczytelny tekst.

LJ 44 (19.12.1915)

Należy zwrócić uwagę na datowanie kartki przez nadawcę i datę pocztową. Według dat zamieszczonych przez nadawcę chronologizacja kartek jest następująca: LJ 41 (15.12.1915), LJ 42 i LJ 43 (18.12.1915), LJ 44 (19.12.1915). Kolejność nadania kartek wg stempli pocztowych jest inna, a mianowicie: LJ 41 i LJ 44 (19.12.1915), LJ 43 (20.12.1915), LJ 42 (22.12.1915). Obecnie trudno stwierdzić, z czego wynika inna kolejność wysyłania kartek. Być może winna jest poczta polowa, możliwe jest również, że autor z jakichś przyczyn wysłał te kartki, które „miał pod ręką”.

*som tu tesz od Cieszyna / tak na okolo kole nas / przy stowych* – brakuje kontekstu, aby ustalić znaczenie wyrażenia *przy stowych*. Być może, chodzi o gwarowy liczebnik porządkowy *stowy* ‘setny’ (100. pułk). Por. użycie liczebnika *stowy* w pamiętniku ks. Karola Grycza: „setny albo, jak nasi Ślązacy mówili, „stowy” pułk piechoty (setny na Śląsku znaczy tyle co dzielny; mówi się „setny chłop” w znaczeniu dzielny chłop)...” (Jelinek 2020, 41).

LJ 45 (20.12.1915)

W części adresowej kartki widnieje napis: *Kérzy Grycz*.

LJ 46 (21.12.1915)

*jeden / dzien taki drugi zas inakszy – inakszy* ‘inny’. SGŚC odnotowuje dwie formy *inakszy* oraz *inszy* w znaczeniu ‘inny’. Por. *inakszy, jenakszy* ‘inny’ w MSGP. SWr podaje formę *inakszy* bez kwalifikatorów stylistycznych lub czasowych.

LJ 47 (24.12.1915)

Kartka LJ 47 napisana 24.12.1915 w przeddzień Świąt Bożonarodzeniowych nie zawiera żadnych odniesień do tego ważnego wydarzenia. Stempel pocztowy z datą

31.12.1915 wskazuje, że albo autor później wysłał list, albo poczta nie działała sprawnie.

*Karuten* lub *Karnten* – w kilku listach z analizowanego zbioru Jan Grycz pisze literę *n* kształtem przypominającą *u*.

LJ 48 (25.12.1915)

*Kolegow asz Drobycza* – *asz=aż* (partykuła), zob. SGŚC.

*Drobycz* – prawdopodobnie niepoprawny zapis miasta *Drohobycz*.

*chaf asz Galicyje / Kolegow* – *chaf=haw* (?). Zob. komentarz LJ6.

LJ 49 (26.12.1915)

*Czaszy som tu troche / pobielone śniegiem* – interesujące użycie wyrazu *czaszy* (*czaszy* ‘pogoda’, rzeczownik w formie liczbie mnogiej) w konstrukcji z czasownikiem być w czasie teraźniejszym (*som=sa*, zapis Jana Grycza odzwierciedla wymowę) i imiesłowem przymiotnikowym *pobielone*. Por. *Tu są czaszy Troche smiegiem / pobielone* (LJ51A). *jakiscie tam mieli święta* – dopiero w tym tekście z datą 26.12.1915 (stempel pocztowy 31.12.1915) Jan Grycz interesuje się, jak minęły święta bożonarodzeniowe w rodzimym domu.

LJ 51A (29.12.1915)

*dosyc marznie* – SWr odnotowuje użycie bezosobowej formy czasownika *marznąć* w wypowiedzeniu *Mróz marznie* w znaczeniu ‘mróz bierze’ (SWr).

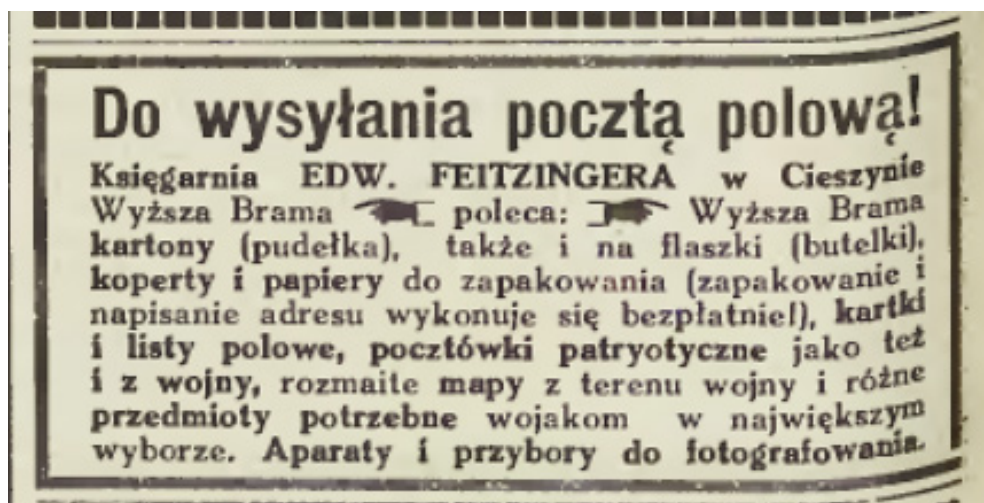
LJ 51B (3.01.1916)

*Dawam wam / wiedziec sze odchodzeny / do pola wesrode ojedenastej / godzinie przed poledniem* – List opatrzono datą *Dnia 3 stycznia 1916* (LJ52B), tj. w poniedziałek. Jan informuje rodziców, że wyruszają na front w środę, czyli 5.01.1916, a prawdopodobnie 7.01.1916 będą na miejscu (*bedymy jeszcze maszyrowac / dwa dni do frontu* (LJ52B)). Jednak w liście LJ52 (10.01.1916) Jan Grycz prostuje: *jeszcze my niesom wefroncie* (LJ52). *Poszlijcie ni jaki paczek / nieco ku zjedzeniu botu / Paczki przychodzm wojokom* – w cieszyńskich gazetach od czasu do czasu publikowano informację dla lokalnej ludności w sprawie zawartości paczek polowych. Na przykład w „Gwiazdce Cieszyńskiej” można było przeczytać następujące przypomnienie:

Ciągle jeszcze zawierają paczki polowe żywność podlegającą łatwo zepsuciu. Wobec tego przypomina się ponownie, że w paczkach tych wolno jedynie przesyłać używki nie ulegające zepsuciu a zatem w szczególności kawę, cukier, wyroby cukiernicze, czekoladę, sucharki, herbatę, suchary, konserwy wszelkiego rodzaju w puszkach blaszanych zalutowanych i miód w zwitkach oraz blaszankach tak szczelnie zamkniętych, żeby z nich nie mógł wycieknąć. Są też niedozwolone napoje i t.p. we fiaskach. [...] Urzędy pocztowe będą się często przekonywały o zawartości owych paczek i bezwarunkowo nie będą przyjmowały zawierających cokolwiek niedozwolonego (GC 1917 nr 15, 3).

W podobnym tonie wypowiada się dziennikarz „Pośla Ewangelickiego”: „Mimo licznych przestróg lud nasz ciągle wysyła krewnym i znajomym w pole przesyłki, w które prócz rzeczy pożytecznych wkłada i rzeczy mniej potrzebne i łatwo ulegające zniszczeniu: środki łatwo gnilne i zapalne” (PE, 1916).

Jednocześnie miejscowi sprzedawcy ogłaszają sprzedaż różnorodnych opakowań na flaszki i deklarują pomoc w wysłaniu rzeczy na front (zob. ryc. 132).



Ryc. 132. Ogłoszenie w gazecie „Gwiazdka Cieszyńska”. Źródło: GC, 1915 nr 67, 6. <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/19130/edition/16664> [data dostępu:1.08.2023].

LJ53 (13.01.1916)

List adresowany do 17-letniego brata Józefa. Jak wynika z korespondencji, bracia prowadzili w miarę regularną wymianę listów. W analizowanym zbiorze zachowały się dwie kartki napisane przez Józefa w lipcu 1915 (LP9 oraz LP10).

*w groniach... nagroniach* ‘w górach’ – Jan bardzo niekonsekwentnie używa przyimków *w* lub *na*, nawet w obrębie jednego tekstu.

*noc Trzencano / w juz zebrali do wojska – Trzeńcanie* ‘mieszkańcy Trzyńca’.

*niech tesz idąm sprugowac / wojny – sprugowac=sprugować* ‘spróbować’ (SGŚC).

Por. *sprógować* ‘spróbować’ (MSGP, SWr).

LJ54 (13.01.1916)

W tym samym dniu Jan Grycz pisze dwie kartki: jedną adresuje do brata (LJ53), a drugą kieruje do rodziców (LJ54). Treści tekstów wzajemnie się uzupełniają, jednak ton kartki do młodszego brata jest bardziej optymistyczny (*niech tesz idąm sprugowac / wojny* (LJ53) – tak brawurowo zachęca swoich rodaków).

*juz mozne / pujdymy do sztelonkof* = ‘możliwe, że już pójdziemy do okopów’; *sztelonkof* ‘okop wojenny’. SGŚC odnotowuje formę *sztelunek* w dwóch znaczeniach:

1. ‘urzędowe wezwanie’; 2. ‘okop wojenny na froncie’ (SGŚC). Brak poświadczenia w SWr, MSGP.

LJ55 (15.01.1916)

W tym liście z datą 15.01.1916 Jan po raz pierwszy potwierdza, że walczy bezpośrednio na froncie, w okopach.

*wefroncie* – w analizowanym zbiorze korespondencji autor używa wyrazów synonimicznych *front*, *pole*, *sztelonki*.

LJ 56 (23.01.1916)

*Moje powodzenie jest zwykle / w groniach somy my natakim / jak unas Czantoryja – Czantoryja Wielka Czantoria (995 m n.p.m.) lub Mała Czantoria (866 m n.p.m.), szczyty w Beskidzie Śląskim.*

LJ 57 (29.01.1916)

Tekst kartki nie zachował się w całości, jednak na podstawie innych listów tego autora łatwo ustalić, jakich słów brakuje: [...] *Stycznia 1916 [Kochani] Rodzice zasylam wam / [Serdecz]ne pozdrowienie Dowiadujem / [sie] waszēm zdrowiu i powodzeń /iu. Mam tu dosyc / snomych na około tych/ dziedzim kole nas – dziedzim=dziedzin (patrz komentarz do LJ 4P); kole ‘obok, koło’. SGŚC wyodrębnia trzy znaczenia wyrazu kole, a mianowicie: 1. ‘około’, 2. ‘obok, koło’, 3. ‘wokół’. MSGP odnotowuje wyraz kole w znaczeniu ‘koło, około, przy’. Por. gwarową formę kole w SWr.*

LJ 58 (5.02.1916)

*Mantu =mam tu.*

*w dolno Lesznej* – zapis w liście odzwierciedla wymowę. Dolna Leszna (niem. *Nieder-Lischna*), wieś, obecnie część miasta Trzyniec w Czechach.

*z Bystrzice* – Bystrzyca (niem. *Bistriz*, cz. *Bystrice*), wieś, obecnie Czechy, powiat Frydek-Mistek.

*zatakigo absnechta – absnechta* – brak poświadczenia takiego zapisu w słownikach diagnostycznych.

LJ 59 (8.02.1916)

*Tosz / nas przetalowali potem / ku 4 Feldkonpaniji – przetalowali* tu: ‘przerzucili, przydzielili’. Brak poświadczenia w słownikach diagnostycznych.

LJ 60 (10.02.1916)

W tym samym dniu Jan Grycz pisze dwie kartki do rodziców o zbliżonej treści i wysłał również tego samego dnia (10.02.1916).

*przedrzic=przedrzeć.*

*fusekle – fusekla* ‘skarpetka’, ‘skarpetka’ (SGŚC). SGŚ odnotowuje formy *fuzekla*, *fusekla*, *fusakla*, *fusahla* w znaczeniu ‘skarpetka’ (SGŚ). MSGP podaje dwie formy *fuzekla* oraz *fusekla* ‘skarpetka’.



*ikiedy sie chce tak pic wody / ani niema* – Autor opisuje tereny, w których przebywa, szczególnie podkreślając brak budynków, wysokie góry, śnieg „na dwa metry”. W liście LJ 84 Jan dziękuje rodzicom za butelkę rumu. Być może, pisząc o wodzie, autor ma na myśli napoje alkoholowe. Z drugiej jednak strony uczestnicy I wojny światowej wspominają problemy z dostępem do wody pitnej. Na przykład ks. Karol Grycz opisuje w następujący sposób: 1) „Walki trwały prawie ciągle; praca nad wykopaniem rowów w kamieniu, do tego przy spiekocie i braku wody, była tak ciężka, że często oddziały z frontu musiały być wyciągane i odsyłane na spoczynek” (Jelinek 2020, 61); 2) „Przekonywałem się o tym naocznie, stykając się z żołnierzami, wyciągniętymi z frontu. [...] Opowiadali mi o strasznych scenach w boju, o mękach wprost, jakie przechodzili: do ciągłego niebezpieczeństwa życia dołączało się jeszcze straszne pragnienie, bo upał był wielki, a na gołych skałach wody nigdzie nie znalazł, a dowozić ją można było tylko w bardzo niewielkiej ilości; wożono wodę w beczułkach osłami lub mułami, które również nie chciały iść w ogień” (Jelinek 2020, 84).

LJ 62 (11.02.1916)

*opytejcie* – *opytać* ‘zapytać’. MSGP odnotowuje formę *opytać (się)* w znaczeniu ‘wypytać (się), zapytać (się)’. SWr podaje dwa warianty: czasownik *opytać* z kwalifikatorem *rzadko używany* oraz formę *zopytać* z kwalifikatorem *staropolskie*. Brak poświadczenia w SGŚC.

*z Goleszowa* – Goleszów (niem. *Golleschau*), obecnie wieś w powiecie cieszyńskim. *orlap* – ‘urlop’ (SGŚC). Brak poświadczeń w MSGP, SWr.

*loba* (=oba), *lom* (=on), *alom* (=a on) – przykłady labializacji samogłoski *o* w nagłosie. *umrzili* (= umarli) – przykład zachowania grupy *rzi*.

*dostała* – tu: ‘została, pozostała’ (SGŚ). SWr odnotowuje gwarowe znaczenie czasownika *dostać* ‘zostać, pozostać’. Brak poświadczeń w tym znaczeniu w MSGP i SGŚC.

*chałupa* – tu: ‘dom’, ‘dom rodzinny’ (SGŚ). SGŚC podaje dwa warianty *chałupa*, *chalpa* w znaczeniu ‘drewniany dom mieszkalny’, natomiast MSGP wyróżnia dwa znaczenia: 1. ‘wiejski dom drewniany’ oraz 2. ‘izba’. Por. *chałupa* w SWr.

*jogo snom* (=ja go znam) – przykład pochylecia dawnych samogłosek dźwięcznych o jeden stopień odzwierciedlony w zapisie fonetycznym.

LJ 63 (11.02.1916)

*zenrzili* – *n=m* ‘umarli’. SGŚC odnotowuje dwie formy *zembrzić* oraz *zymrzic* w znaczeniu ‘umrzeć’. Por. *zembrzeć* w SWr. Brak poświadczeń w MSGP.

*alot* (=a od) – przykład labializacji samogłoski *o* w nagłosie. Por. *aod / szrotof ni niemusicie nic posylac* (LJ 64).

*Kozdoniek* – prawdopodobnie chodzi o nazwisko *Koźdoń*.

*z gutowki* – być może chodzi o nazwę miejscowości *Guty* (niem. *Gutty*), obecnie część Trzyńca w Czechach.

Z boku kartki znajduje się nieczytelny tekst.

LJ 64 (14.02.1916)

Tekst kartki zawiera jeden fragment wykreślony, być może, ocenzone, pozostawiono początek zdania: *szetu / bedymy odjedzac* ('że tu będziemy odjeżdżać') (LJ 64). *Moje powodzeniu* = moje powodzenie.

*Gdo* – 'kto' (SGŚC, SGŚ, MSGP). SWr odnotowuje gwarową formę *gdo* (z języka czeskiego *kdo*) (SWr).

*cotak Jozef uciek do Trzenca* – Józef Grycz, brat Jana. W kolejnym tekście LJ 67 Jan pyta brata o powody „ucieczki” do Trzyńca. Zapis *Trzeniec* być może odzwierciedla wymowę. Por. zapisy nazwy tej miejscowości w dawnym piśmiennictwie na Śląsku, np. *Trzeniec*, *Strzeniec* i in. (Mrózek 1984, 177).

*wikta* – *wikt* 'wyżywienie, utrzymanie' (SGŚC). SWr rejestruje formę *wikt* z komentarzem *blm* (brak liczby mnogiej), natomiast w liście nadawca użył formy liczby mnogiej. Brak poświadczenia w MSGP.

LJ 65 (15.02.1916)

List do brata Józefa zawiera fragmenty dotyczące lokalizacji, które zostały wykreślone, prawdopodobnie przez cenzurę.

*ztela* = *stela* 'stad' (SGŚC, MSGP). SWr odnotowuje gwarowy wariant *stela* w znaczeniu 'stamtąd' i 'stad'.

*jak / kurzi sniegem* – *kurzic* tu: 'padać (o śniegu)'. SGŚC rejestruje dwa znaczenia: 1. 'palić tytoń, papierosy'; 2. 'o zamieci śnieżnej'. Por. *kurzyć* w MSGP i SWr.

*tosz sietem zywot / przikrzy biedny* = toż się żywot przykrzy (przikrzy) biedny. *Przikrzy* – przykład zachowania *-rzy*. Por. *przykrzyć* w SWr, który odnotowuje jako mało używane znaczenie 'robić przykrym, nieznośnym'. Z kolei MSGP rejestruje czasownik zwrotny *przykrzyć się* w znaczeniu 'tęsknić'. Brak poświadczenia konstrukcji składniowej *coś (żywot) przikrzy się biedny*.

*zywot*=*żywot* 'życie', 'sposób życia'. SWr odnotowuje m.in. znaczenie 'sposób życia, powołanie, rzemiosło, profesja' (np. *żywot zakonny*, *żywot żołnierski*) (SWr). Por. rzeczownik *żywot* w innym znaczeniu 'brzuch, żołądek' w MSGP.

*majom jaki Hasnika ku koniom* = 'mają jakiegoś parobka do koni'; *majom* (przykład asynchronicznej wymowy samogłoski nosowej). *Hasnik*=*chaśnik* 'parobek, służący' (SGŚC); 'chłopiec, młodzieniec, też: parobek, służący' (MSGP). Wyraz *chaśnik* jako gwarową jednostkę leksykalną odnotowuje SWr, wskazując na pochodzenie czeskie wyrazu. SWr podaje dwa znaczenia ww. rzeczownika: 1. 'czeladnik; chłopiec'; 2. 'kochanek, zalotnik' (SWr).

LJ 66 (19.02.1916)

W kartce wykreślono trzy linijki tekstu.

*Doberdo* – nazwa miejscowości i gminy (*Doberdò*, *Doberdò del Lago*) w Gorycji, obecnie we Włoszech.

*do [pru?]ska* – jedno z możliwych odczytań.

LJ 67 (19.02.1916)

Kolejny list Jana do brata Józefa. W tekście wykreślono trzy linijki. Z kontekstu wynika, że zamazany fragment zawiera informacje o miejscu stacjonowania oraz nazwiska osoby, z którą przebywa razem w batalionie.

*jeszcze moz ty golębie porządku – moz=mosz* ('masz').

*abo costak uciek do Trzenca / Gdy my są oba na wojnie / Gdo beje robił doma nawiosne* – z przytoczonego fragmentu wynika, że być może Józef chciał zgłosić się do wojska. *beje=będzie*, gwarowa forma czasownika *być* w 3 os. lp. Tę formę czasownika jako odrębne hasło słownikowe odnotowuje SGŚC.

LJ 68 (21.02.1916)

*ta szklonka niebyła rozbita* – SGŚC podaje rzeczownik *szklónka* w znaczeniu 'butelka' oraz 'szklanka' (SGŚC). MSGP odnotowuje formę *szklanka* w znaczeniu 'butelka'. Z kolei SWr rejestruje literacką formę *szklanka* oraz gwarowe warianty *sklanka*, *szklónka*, *sklanka*, *szkląnka*, *śklanka*, *szklana*, *czklonka*, *czklónka*, *ćklanka* w znaczeniu 'szklane naczynie bez rączki', a także 'każde naczynie szklane, a szczególnie butelka' (SWr). Ponadto SWr podaje znaczenie specjalistyczne (botaniczne) 'odmiana wiśni zwyczajnej' (SWr). Por.: *była / tam flaszecka rumu* (LJ 84).

*jesi / sie Golębie chowiom – chowiom* 3 os. lmn. czasownika *chować* tu: 'hodować'. SGŚC odnotowuje

odnotowuje wyraz *chować* w trzech znaczeniach, a mianowicie: 1. 'kryć, ukrywać'; 2. 'grzebać zmarłego'; 3. 'hodować, utrzymywać' (SGŚC). Por. znaczenia czasownika *chować* w SWr (m.in. 9. 'trzymać, hodować'). Brak poświadczenia w MSGP.

LJ 69 (4.03.1916)

List do Józefa Grycza datowany przez nadawcę. Brak daty pocztowej, adres niepełny. W analizowanym zbiorze korespondencji brakuje listów pomiędzy 21.02.1916 a 4.03.1916. Być może wówczas Jan Grycz przebywał w okopach, a teraz razem z batalionem odpoczywa *na kwartyrach*.

*ssomy na / otpoczenku cały batalion = somy=jesteśmy*, czasownik *być* w 1 os. lp. czasu teraźniejszego. *Otpoczenku=odpoczynku* – przykład zapisu fonetycznego.

LJ 71 (5.03.1916)

*abo Wala / jesi Szczepom od Pawlusa* – w korespondencji do brata Józefa Jan Grycz często pyta o losy swoich kolegów. Być może, zapis *Wala[...]* odwołuje do nazwy osobowej *Wałaski*. Natomiast zapis *Szczepom* jest niepoprawnym zapisem imienia *Szczepan*.

*u Niedoby majom pacholka – pacholek* tu: 'chłopak, pomocnik'. SGŚC podaje znaczenie 'kawaler'. Wśród znaczeń wymienionych w MSGP można wyróżnić znaczenie 'chłopak, kawaler' oraz 'czeladnik'. Por. *pacholę* w SWr.

LJ 73 (8.03.1916)

*Tak Bogiem domilego / zobaczynia Us J G* – z powodu braku miejsca autor tekstu stosuje nietypowy skrót *Us=z uszanowaniem* oraz podpisuje się pierwszymi literami imienia i nazwiska *J (Jan)* i *G (Grycz)*. Por.: *Tak Bogiem domilego zobaczy* (LJ 75).

LJ 84 (26.03.1916)

*buchta była splezniano / – buchta* ‘słodkie ciasto pszenne pieczone w domu’ (SGŚC).

Por. znaczenia wyrazu *buchta* w MSGP i SWr

*musiolech jom zachynonc* = ‘musiałem ją wyrzucić’; *zachynonc* tu: ‘wyrzucić’.

SGŚC odnotowuje dwa warianty *zachynynic* oraz *zachynónic* w czterech znaczeniach: 1. ‘wyrzucić’; 2. ‘zgubić, zarzucić’; 3. ‘zaniechać’; 4. ‘rzucić’ (SGŚC). SWr rejestruje czasownik *zachynąc* w znaczeniu ‘zagiąć’, ‘zgiąć’ i in. z kwalifikatorem *staropolski*. Brak poświadczeń w MSGP.

[*ma sze ruje my ku Tridentu*] – Ten mało widoczny napis celowo zapisany rozstrzelonym pismem autor ukrył z boku listu, prawdopodobnie próbując tym sposobem obejść cenzurę i powiadomić swoją rodzinę o swoim aktualnym miejscu pobytu. *Trident* – Trento, Trydent (niem. *Trient*), obecnie miasto we Włoszech.

LJ 85 (27.03.1916)

*napisoł by / wom więcej ale nienozna* = ‘napisałbym wam więcej, ale nie można’.

Jan Grycz w sposób zawoalowany pisze o ograniczeniach w związku z cenzurą (por. *napisołbych / ci więcej ale niemozna* LJ86).

LJ 86 (28.03.1916)

Z boku kartki znajduje się nieczytelny zapis.

LJ 88A (4.04.1916)

Z boku kartki (rewers) wykreślono kilka wyrazów.

LJ 89 (7.04.1916)

*Winszujem wam szczęśliwych / wesółych swiąt natem / [...] rok* – tekst powstał 7 kwietnia 1916 roku. W 1916 roku Święta Wielkanocne przypadały 24 kwietnia. Por.: *Tak wam winszujem / szczęśliwych wesółych swiąt / natento rok* (LJ 90/1). W liście LJ 94 (26.04.1916) Jan interesuje się, jak minęły święta: *jaki tam szęcie mieli swięta / Tu było przez swięta szpatnie* (LJ 94).

LJ 90/1 (11.04.1916)

*Tak Bogiem [...]* – tekst częściowo nieczytelny zawiera pożegnalne formuły.

LJ 92/1 (15.04.1916)

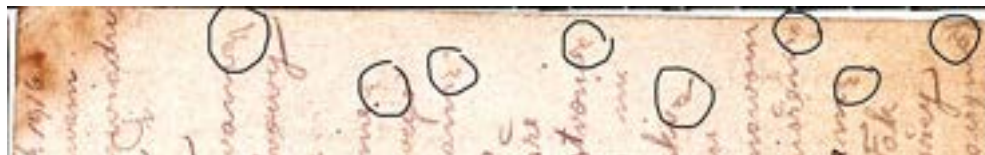
*piszecie / ni ze odenie zadnego Listku / niedostanecie* = ‘piszecie mi, że ode mnie żadnego listu nie dostajecie’. W analizowanym zbiorze odnotowano pięć leksemów

określających korespondencję, a mianowicie: *List*, [*w*] *guwercie*, *felpodst*, *pismo*, *Listek*.  
*sioć* – ‘siał’.

LJ 93/2 (21.04.1916)

poszlijcie ni / taki Kalendorzicek polski – ni=mi, *kalendorzicek* – ‘kalendarzyk’,  
przykład zachowania grupy *-rzi*.

*Trident* – napis ukryto z boku kartki (patrz ryc. 133).



Ryc. 133. Fragment listu Jana Grycza LJ 93/2 (21.04.1916) z ukrytym napisem *Trident*.

LJ 94 (26.04.1916)

*fujawica* – ‘zawierucha śnieżna’ (SGŚC, SWr), ‘zadymka, śnieżycza’ (SGŚ), ‘zamieć śnieżna, zadymka’ (MSGP).

*śmiegowia* –  $m=n$ , przymiotnik w formie rodzaju żeńskiego.

LJ 95 (27.04.1916)

*Trident* – napis ukryto z boku kartki (patrz ryc. 134).



Ryc. 134. Fragment listu Jana Grycza LJ 95 (27.04.1916) z ukrytym napisem *Trident*.

LJ 102 (29.05.1916)

*zywot* = żywot ‘życie’ (por. SWr). Por. MSGP.

Z boku kartki znajduje się wyblakły, nieczytelny zapis, prawdopodobnie informujący o aktualnym lub przewidywanym miejscu pobytu. Zob. ryc. 135.



Ryc. 135. Fragment listu Jana nr 102 (29.05.1916).

LJ 103 (30.05.1916)

*niejgorsi podnat Głowe nom / nigajom politrofki* – *politrofki*=półlitrowki (?). Fragment jest trudny do zinterpretowania.

LJ 104 (1.06.1916)

*Dnia 1 Maja /6 m R 1916* – Nadawca błędnie podaje nazwę miesiąca.  
*nomy wielkom [zy?]szem* =mamy wielką suszę (propozycja odczytania).

LJ 105 (2.06.1916)

*noj zywot*= ‘mój żywot’.

*kłobuki cukru* – ‘bryła cukru’ (SGŚC). Por. inne znaczenia w (MSGP, SWr). Fragment jest trudny do zinterpretowania.

LJ 106 (4.06.1916)

*Dnia 4/7 m R 1916* – Nadawca błędnie zapisuje datę (4.06.1916).

LJ 107 (11.06.1916)

*otrzymał Piątek / przed świętami* – prawdopodobnie chodzi o Zielone Świątki 11.06.1916 (niedziela).

# Indeks nazw osobowych

(S. Gaś)

Indeks zawiera nazwy osobowe wyekscerpowane z korespondencji Jana i Pawła Gryczów oraz numerację tekstów, w których te słowoformy występują. Hasła główne (imię, nazwisko lub imię i nazwisko) w miarę możliwości zapisano w wersji współczesniejszej.

## **Biłko/Bilek:**

Biłkęn LP11P

Bilek z Walowki LP18P, LP15P

## **Cymorek:**

Cemborek LJ6, LJ22

Cynorek LP7P, LP6P, LP19P

Cynorkęn LP11P

## **Cieślar:**

Cieslara LJ66

## **Gajdzica:**

Gajdzice LJ54, LJ55

## **Gawlas:**

Gaflasem LJ3P

Gawlasa LJ1P, LJ4P

## **Gojniczek:**

Kojniczeh LP13P

Gojniczków LJ3P

## **Gojniczek Jerzy:**

gojniczek Jura LJ23+LJ2

## **Greń (Jerzy):**

Gręnie LJ22

Grinia LJ23+LJ2

Grinie LJ23+LJ2

grinie LJ18/1, LJ1, LJ25, LJ44

grienie LJ48, LJ54

grieniom LJ55, LJ66, LJ103, LJ104,

LJ105

Grień Georg LJ22

## **Greń Jan:**

Grień Jan LJ23+LJ2

## **Gruszka(?):**

Gruszka z Golezowa LJ62, LJ63

## **Grycz Jan:**

Jan Grycz LP11P, LP18P, LP16P,

LP12P, LP13P, LJ5, LJ6, LJ8, LJ13, LJ-

24-LJ26, LJ33-LJ37, LJ39, LJ40, LJ43,

LJ42, LJ44-LJ49, LJ51A, LJ52-LJ56,

LJ58, LJ60, LJ62-LJ65, LJ67, LJ68,

LJ70, LJ71, LJ73, LJ74, LJ75, LJ77,

LJ86, LJ90/2, LJ91, LJ92, LJ96, LJ98,

LJ99, LJ102-LJ105

Jochan Grycz LP7P, LP14P

Johan Grycz LP17P, LP15P, LJ38

Johann Grycz LJ16, LJ11

Janek LP14P, LP12P, LP5P

Janka LP12P

Jankęn LP6P

Jankowi LP7P, LP19P

Jonken LP3

## **Grycz Jerzy:**

Jerzy Grycz (Jérzy Grycz) LP3P, LP5P,

LP6P, LJ1P-LJ4P, LJ4, LJ15, LJ10,

LJ12, LJ5-LJ9, LJ13, LJ14, LJ16, LJ11,

LJ17, LJ18/2, LJ19, LJ1, LJ20, LJ21,

LJ24, LJ27-LJ47, LJ49-LJ52, LJ-

54-LJ58, LJ60-LJ64, LJ66, LJ70, LJ72,

LJ74, LJ75, LJ77, LJ79, LJ81, LJ82,

LJ84, LJ85, LJ87, LJ88/A, LJ90/2,

LJ90/1, LJ91, LJ92, LJ92/2, LJ93/2,

LJ94-LJ103, LJ106, LJ107

## **Grycz Józef:**

Jozef LJ18/1, LJ22, LJ23+LJ2, LJ64

Jozef Grycz LP19P, LJ53, LJ59, LJ65,

LJ67-LJ69, LJ71, LJ73, LJ76, LJ78,

LJ80, LJ83, LJ86, LJ89, LJ93/1

Jozefa LP3, LJ70, LJ72, LJ98

Jozéf LJ105

## **Grycz Paweł:**

Paweł LJ1P, LJ2P, LJ3P, LJ4P, LJ4,

LJ15, LJ10, LJ12, LJ6, LJ7, LJ9, LJ13,

LJ14, LJ16, LJ11, LJ17, LJ23+LJ2

Pawle LJ8, LJ18/1, LJ21, LJ22, LJ26,

LJ27, LJ28, LJ35, LJ36, LJ37, LJ38, LJ48

Pawłem LJ18/1, LJ21, LJ27

## **Heczko:**

Heczko z Bystrzice LJ58

**Hławiczka:**

Gławiczka LJ18/1, LJ18/2  
Gławiczke LJ1P, LJ2P, LJ3P, LJ4P

**Jendrys** LJ2P, LJ4P, LJ15, LJ12, LJ6, LJ7**Juranek** LJ64**Karaś:**

Karas LP11P

**Kafka:**

Kafka LJ56, LJ57, LJ97  
Kawka LJ22, LJ64, LJ76

**Kocyjan:**

Kocyjam a LJ3P  
Kocyjana LJ1P, LJ4P

**Kolorziczek** LJ22**Koźdoń:**

Koźdoniek LJ63, LJ64  
Koźdoniu LJ4P  
Koźdon LP5P, LJ20

**Krop:**

Kroba LP19P

**Krop(p?) Józef:**

Kropp Jozef LJ18/2, LJ1, LJ42, LJ45,  
LJ47, LJ48, LJ83

**Kuczera:**

Kuczera LJ5, LJ6, LJ14, LJ18/1, LJ22,  
LJ42, LJ47, LJ48, LJ83

**Madzia:**

Madziowie LJ3P

**Michalek:**

Michalek LP17P  
Michalek LJ6  
Michałken LP14P

**Michalek Józef:**

Michalek Jozef LJ83

**Niedoba:**

Miedoby LP11P  
Niedoba LJ71  
u Niedoby LJ65, LJ71

**Niedoba Jonek** LJ5, LJ6, LJ14, LJ18/1,  
LJ18/2, LJ42, LJ47, LJ48, LJ96**Niedoba Józef:**

Niedoba Jozef LJ65, LJ76

**Niedoba Karol:**

Kareł Miedobow LP16P  
Kareł Niedoba LJ3P, LJ4P, LJ15, LJ12,  
LJ7, LJ14, LJ18/2, LJ48, LJ93/1,  
LJ93/2

Kareł Niedobow LJ2P, LJ18/1

Niedobom Karłowom LJ68

**Niedoba Paweł:**

Paweł Niedoba LJ2P, LJ15, LJ12, LJ14,  
LJ48, LJ56, LJ57, LJ93/1  
Paweł Niedobow LJ22

**Olszowy Karel:**

Olszowego Karła LJ23+LJ2

**Pawlus:**

Bawlus LP15P  
Paulus LP5P  
Pawlus LJ12, LJ5, LJ22, LJ28, LJ47,  
LJ48, LJ56, LJ57, LJ68  
Pawlusa LJ64, LJ71

**Pustówka:**

Postofka LJ18/1, LJ23+LJ2

**Smolik (Smelik?):**

Smolik LJ6  
Snolik LP17P  
Snoliken LP7P, LP14P

**Stokłosa:**

Stokłosa LJ83  
Stokłosin LP13P

**Szturc:**

Sturc LJ18/2  
Sturcu LJ4P  
Szturc LP5P  
Szturca LP13P

**Szczepom od Pawlusa** LJ71**Śliź:**

Śliża LP16P

**Wałaski:**

Wałaski LP6P  
Wałaski LP19P, LJ46, LJ48  
Wałaskigo LJ46, LJ48

**Wałaski Andrzej:**

Wałaski Jendrys LJ53

**Wałaszczce** LJ73, LJ83



# Indeks nazw miejscowych

(S. Gaś)

Niniejszy indeks zawiera nazwy miejscowe występujące w korespondencji Jana i Pawła Gryczów w zapisie zgodnie z oryginałem. Słowofornie zamieszczono pod hasłem głównym, które stanowi uwspółcześnioną nazwę własną, zapisaną zgodnie z normą literacką, w postaci słownikowej (w mianowniku).

## **Brenna:**

Brenna LJ22, LJ23+LJ2  
Brennej LJ13, LJ18/1, LJ1, LJ22,  
LJ23+LJ2, LJ25, LJ48, LJ103-LJ105  
Bręnej LJ8

## **Bystrzyca:**

Bystrzice LJ58

## **Doberdò del Lago:**

Doberdo LJ66

## **Drohobycz (?):**

Drobycza LJ48

## **Cieszyn:**

Cieszyn LP6P  
Cieszyna LP18P, LP16P, LJ1P, LJ4P, LJ44,  
Cieszynie LJ83

## **Czantoria:**

Czantory LJ23+LJ2  
Czantoryja LJ56  
Czantoryji LJ3P

## **Galicja:**

Galicje LJ18/1, LJ23+LJ2, LJ25, LJ26,  
LJ48

## **Goeszów:**

Goeszowa LJ4, LJ55, LJ62, LJ63

## **Guty:**

Gutowki LJ20

## **Hohenstadt (Zábřeh):**

Hohensztacie LP6P  
Hohenstat LP18P, LP13P, LJ1P, LJ10  
Hohenstatu LJ15, LJ12, LJ6, LJ26  
Hohensztat LP14P, LP5P  
Hohensztod LP7P

## **Italia (Włochy):**

Italije LJ9  
Italije LJ18/2, LJ19, LJ20, LJ22, LJ-  
24-LJ27, LJ29-LJ31  
Italiji LJ56

## **Jarosław:**

Jarosławie LJ4  
Jarosławiu LP19P  
Jarosławia LP13P

## **Karyntia (niem. Kärnten):**

Karnten LJ35-LJ41, LJ43, LJ42, LJ-  
44-LJ46  
Karyntyji LJ34-LJ39, LJ69

## **Kozakowice:**

Kozokowic LJ54  
z Kozokowic LJ55

## **Kraków:**

Krakowa LJ8, LJ13

## **Leszna:**

Leszną LJ4P  
Lesznej LP3, LP5P, LP19P, LJ1P, LJ4,  
LJ15, LJ14, LJ19, LJ21  
Leszno LP11P  
Lesznom LJ15, LJ12, LJ23+LJ2, LJ25,  
LJ27  
Leszno m LJ33  
Lesznón LP18P  
Lesznej LJ99  
Lesznom LJ102  
po Lesznej LP7P

## **Leszna Dolna:**

dolno Lesznej LJ58

## **Leszna Górna:**

Gorna Leszna LP7P, LP14P, LP11P,  
LP18P, LP17P, LP15P, LP16P, LP12P,  
LP3, LP5P, LP6P, LP19P, LJ1P, LJ2P,  
LJ3P, LJ4P, LJ4-LJ95  
Gorna Leszna LJ96-LJ107

## **Morawy:**

Morawa LP18P, LP12P, LP5P, LP13P,  
LJ2P, LJ3P, LJ4P, LJ15, LJ10, LJ12, LJ5,  
LJ6, LJ7, LJ9, LJ13, LJ16, LJ17, LJ18/1,  
LJ18/2, LJ19, LJ1, LJ20-LJ22, LJ27

Morawie LP14P, LJ4, LJ15, LJ6, LJ9,  
LJ14, LJ16, LJ17, LJ18/1, LJ26, LJ28  
Morawy LJ13, LJ21

**Nydek:**

Mytku LP19P  
Nydku LJ5

**Pietrowice:**

Pietrowic LJ18/1

**Postřelmov:**

Gross Heilendorf LP13P, LJ1P  
Postrzelmowa LJ15, LJ12, LJ5  
Postrzelmowie LJ10  
Posztrzelnowie LJ6  
postrzelnowie LP6P

**Rosja:**

Rosyje LJ23+LJ2

**Sambor:**

Samboru LJ26

**Skoczów:**

Skoczał LJ22, LJ23+LJ2

**Śląsk:**

Schleziem LJ95-LJ107  
Słaska LJ13, LJ22, LJ56, LJ58  
Słasku LJ34  
Słazka LJ26  
Sleziem LJ1P-LJ4P, LJ4, LJ15, LJ10,  
LJ12, LJ5-LJ9, LJ13, LJ14, LJ16, LJ11,  
LJ17, LJ18/2, LJ19, LJ1, LJ20, LJ21,  
LJ23+LJ2, LJ63, LJ66, LJ67, LJ92,  
LJ93/1, LJ93/2, LJ94  
Slezien LJ22  
Slezk LP7P  
Szlezk LP18P

**Śląsk Austriacki:**

Slask austyacki LJ24  
Słask Austryacki LJ27  
Słask austryacki LJ28-LJ41, LJ43,  
LJ42, LJ44-LJ47, LJ49-LJ62, LJ64,  
LJ65, LJ68, LJ70-LJ92/2

**Šumperk (niem. Mährisch Schönberg):**

Schönberg LJ10, LJ12, LJ6, LJ7, LJ9,  
LJ13, LJ17, LJ18/2, LJ19, LJ1, LJ20,  
LJ21, LJ22, LJ27  
Schönbergku LJ26  
Schömberg LJ15, LJ5, LJ16  
Schombergku LJ10  
Sszombergu LJ15  
Szombergka LJ6  
Szombergku LJ12, LJ5, LJ6

**Styria:**

Styryji LJ33

**Trento:**

Triedentu LJ84  
Trident LJ95

**Trzyniec:**

Trzenca LJ64, LJ67  
Trzencu LJ65  
Trzyncu LJ5, LJ6, LJ14, LJ42, LJ76,  
LJ83  
rzyniecz LP7P  
Trzyniecz LP14P, LP11P, LP18P,  
LP17P, LP15P, LP16P, LP12P, LP3,  
LP5P, LP6P, LP19P  
Trzynietz LJ1P-LJ4P, LJ4, LJ15, LJ10,  
LJ12, LJ5-LJ9, LJ13, LJ14, LJ16, LJ11,  
LJ18/2, LJ19, LJ1, LJ20, LJ21, LJ24,  
LJ27-LJ47, LJ49-LJ68, LJ70-LJ90/1,  
LJ90/2, LJ92-LJ107.

**Tul:**

natule LJ5

**Ustroń**

Ustronia LJ4P, LJ54, LJ55  
Ustroni LJ4  
Ustronio LJ1P, LJ2P, LJ3P, LJ5, LJ46

**Wiedeń:**

Wiednia LJ31  
Wiedniem LJ32

**Wisła:**

Wisły LJ3P, LJ13, LJ58, LJ66

# Indeks wyrazów gwarowych

(S. Gaś)

Niniejszy indeks zawiera wybrane słowoformy wyrazów o podłożu gwarowym w zapisie zgodnie z oryginałem, z wyjątkiem pisowni majuskuł, które zastąpiono małymi literami. Słowoformy wyekscerpowano z korpusu listów autorstwa Jana i Pawła Gryczów.

- abo LJ2P, LJ4P, LJ15, LJ12, LJ6, LJ7,  
LJ14, LJ11, LJ17, LJ18/1, LJ20, LJ22,  
LJ23+LJ2, LJ24-LJ30, LJ33, LJ-  
36-LJ39, LJ41, LJ43, LJ42, LJ44-LJ49,  
LJ51B, LJ52-LJ54, LJ56, LJ57, LJ59,  
LJ64-LJ87, LJ88A, LJ89, LJ90/2,  
LJ90/1, LJ92/2, LJ93/1, LJ93/2, LJ-  
94-LJ101, LJ104, LJ106, LJ107
- absnechta LJ58
- adresa LP17P, LJ1P, LJ2P, LJ15, LJ10,  
LJ12, LJ5-LJ7, LJ9, LJ13, LJ14,  
LJ16, LJ17, LJ18/1, LJ20-LJ23, LJ27,  
LJ36-LJ55, LJ57-LJ58, LJ60-LJ65,  
LJ67-LJ77, LJ79-LJ87, LJ88A, LJ89,  
LJ90/2, LJ90/1, LJ92, LJ93/1, LJ-  
94-LJ107
- adrese LP6P, LP19P, LP13P, LJ12, LJ6,  
LJ7, LJ9, LJ22, LJ24, LJ26, LJ29-LJ34,  
LJ51B, LJ68
- aji LJ18/1
- asent LJ15, LJ12, LJ87, LJ100
- asynt LP18P, LP17P, LP16P
- asyntu LP16P
- asyntyrujon LP18P, LP17P, LP16P
- asytyrowani LP14P
- bagancze LJ10
- banhofie LJ34
- banhofu LJ31, LJ33
- banhowie LP13P
- bodej LP11P, LP18P, LP5P, LJ1P, LJ2P,  
LJ4P, LJ15, LJ12, LJ8, LJ14, LJ18/1,  
LJ18/2, LJ19, LJ1, LJ20, LJ23+LJ2,  
LJ25-LJ27, LJ33, LJ48, LJ102
- brucak LJ23+LJ2, LJ25
- brucaki LJ8, LJ22
- bruclek LJ26
- buchta LJ84
- ceste LP15P
- cesty LJ10, LJ12
- celty LJ22
- chaf LJ48
- chałupa LJ62, LJ106
- chałupe LJ15, LJ12, LJ16
- chnet LP5P, LJ18/1
- chowiom LJ68
- chucionki LJ22
- chybio LJ22
- chyc LJ4P
- cug LP14P, LP18P, LP12P, LP5P, LP13P,  
LJ1P, LJ2P, LJ18/1, LJ18/2, LJ19, LJ1,  
LJ22, LJ63, LJ66, LJ70, LJ72, LJ73
- cugem LJ6
- cugu LJ26, LJ35, LJ62
- czasz LJ65
- czaszy LP18P, LP17P, LP15P, LP16P, LJ-  
1P-LJ4P, LJ4, LJ5, LJ9, LJ14, LJ16,  
LJ17, LJ18/2, LJ21, LJ22, LJ23+LJ2,  
LJ24, LJ25, LJ28, LJ37-LJ39, LJ41,  
LJ43-LJ46, LJ49, LJ51A, LJ51B, LJ52,  
LJ53, LJ56, LJ57, LJ60, LJ65, LJ70,  
LJ72-LJ75, LJ77, LJ79-LJ83, LJ85,  
LJ86, LJ89, LJ90/2, LJ92, LJ92/2,  
LJ93/1, LJ93/2
- czaszy LJ95-LJ101, LJ103, LJ106, LJ107
- czaszy LJ100
- deke LJ22
- dochtor LJ14
- dochtorowi LJ17
- dostała ('została') LJ62
- dycki LP16P, LJ6, LJ22, LJ23+LJ2, LJ24,  
LJ104
- dziedzim LJ57
- dziedzina LJ4P
- dziedzinie LJ4P, LJ15, LJ5, LJ45, LJ69
- dziepro LP11P, LJ6
- dziewmy LJ22

fasofac LJ18/2  
 fert LJ18/1  
 forszbon LP14P  
 fort LJ5, LJ6, LJ8, LJ14, LJ32, LJ33, LJ40,  
 LJ43, LJ42, LJ45, LJ48, LJ76, LJ105  
 fotografijowac LJ18/1  
 fotograwijowac LP17P  
 fraj LJ23+LJ2  
 fujawica LJ94  
 fusekle LJ60, LJ61  
 gaci LP11P  
 gacie LP14P  
 gdo LJ64, LJ67, LJ97  
 goscinie LJ8  
 gronia LJ34  
 groniach LJ34, LJ37, LJ53, LJ56, LJ57,  
 LJ60, LJ62, LJ63, LJ103-LJ106  
 gronie LJ34  
 guwercie LJ13, LJ14, LJ18/1, LJ23+LJ2,  
 LJ25, LJ42, LJ75, LJ89, LJ96, LJ98  
 gwerow LJ22  
 gwery LJ8  
 haf LJ6  
 hasnika LJ65  
 ibomk LJ23+LJ2  
 ibong LP16P  
 ibonk LJ26  
 ibonka LJ3P  
 ibonkach LP3  
 ibonki LJ18/1  
 i bók LP15P  
 imboinki LJ4P  
 imbonki LJ4  
 inakszy LJ46  
 isto LJ18/1  
 jemy LJ1P, LJ9, LJ16, LJ20-LJ22,  
 LJ23+LJ2, LJ25, LJ29, LJ30, LJ34,  
 LJ36-LJ39, LJ44, LJ47, LJ48, LJ60  
 jeny LP7P  
 jesi LP14P, LP11P, LP18P, LP15P, LP12P,  
 LP5P, LJ1P-LJ4P, LJ4, LJ15, LJ10,  
 LJ12, LJ5-LJ9, LJ13, LJ14, LJ16, LJ11,  
 LJ17, LJ18/1, LJ18/2, LJ19, LJ1, LJ22,  
 LJ23+LJ2, LJ25, LJ28, LJ42, LJ45,  
 LJ47, LJ48, LJ53-LJ57, LJ60, LJ61,  
 LJ63-LJ68, LJ71, LJ76, LJ83, LJ87,  
 LJ90/2, LJ90/1, LJ91, LJ93/1, LJ93/2,  
 LJ96, LJ97, LJ99, LJ100  
 jo LP7P, LP18P, LP17P, LP16P, LP5P,  
 LP6P, LJ1P, LJ3P, LJ4P, LJ15, LJ12,  
 LJ5, LJ8, LJ17, LJ18/1, LJ20, LJ22,  
 LJ25-LJ27, LJ33, LJ48, LJ62, LJ92/2,  
 LJ93/2, LJ102  
 kalendorzicek LJ93/2, LJ100  
 kamaradof LJ26  
 kamy LJ1P, LJ4P, LJ4, LJ12, LJ5, LJ16,  
 LJ11, LJ18/1, LJ18/2, LJ19-LJ22, LJ42,  
 LJ47, LJ48, LJ56, LJ57, LJ63-LJ65,  
 LJ67-LJ69, LJ73, LJ83, LJ93/2, LJ97  
 kany LP11P, LJ13, LJ14, LJ11, LJ17, LJ71  
 kapke LJ5, LJ13, LJ28  
 kasarni LJ10  
 kasarnie LJ12, LJ5, LJ6, LJ8, LJ13  
 kiela LJ21, LJ91  
 kierej LJ4P, LJ93/2  
 kierom LJ1P, LJ18/1, LJ19  
 kiery LP3, LJ24, LJ26, LJ32, LJ34, LJ65,  
 LJ67-LJ69, LJ71  
 kierych LP18P  
 kole LJ7, LJ9, LJ13, LJ16, LJ11, LJ17,  
 LJ18/1, LJ18/2, LJ19, LJ1, LJ22,  
 LJ23+LJ2, LJ24-LJ30, LJ33, LJ-  
 35-LJ39, LJ41, LJ43, LJ42, LJ44-LJ46,  
 LJ48, LJ49, LJ51A, LJ51B, LJ52-LJ54,  
 LJ56, LJ57, LJ66, LJ68-LJ70, LJ-  
 73-LJ98, LJ100, LJ104, LJ106, LJ107  
 kroja LP14P  
 kszewtach LP11P  
 kwartyrach LJ35-LJ40, LJ42, LJ45, LJ47,  
 LJ69  
 kubie LP7P  
 kuhyni LP13P  
 kufer LJ10, LJ8, LJ17  
 kupie LJ55, LJ66, LJ67, LJ103, LJ105  
 kuwer LP16P  
 kurzi LJ65  
 kusił LJ4P  
 łogibo LJ23+LJ2, LJ25  
 moszne LJ37  
 mozne LJ6, LJ26, LJ36, LJ38, LJ41, LJ43,  
 LJ45, LJ47, LJ49, LJ51A, LJ54, LJ58,  
 LJ59, LJ66  
 możne LJ29-LJ31  
 mieloki LJ24, LJ25

narukowali LJ9, LJ11, LJ18/2, LJ22, LJ42,  
LJ45, LJ47, LJ48  
nadrukował LJ7  
nieloki LJ26  
nożne LJ8  
nożne LP13P  
niejza LJ18/1  
nielza LJ60  
nieskorzi LJ20, LJ21  
obiela LJ5  
obieli LJ15  
obila LJ3P  
oblec LJ10  
opytejcie LJ62, LJ63  
orlap LJ62, LJ63, LJ93/1, LJ93/2, LJ94,  
LJ95, LJ97, LJ98, LJ101, LJ102, LJ104  
orlapie LJ96, LJ99, LJ106  
orlapu LJ96  
otawy LJ17  
paczek LP13P, LP11P, LP15P, LJ4, LJ41,  
LJ52, LJ55, LJ59-LJ61, LJ63, LJ70,  
LJ72, LJ74, LJ75, LJ76, LJ84, LJ91,  
LJ92, LJ92/2, LJ93/1, LJ100, LJ104  
pecenecki LJ22  
pisno LJ4P, LJ4, LJ12, LJ8  
pisnow LJ22  
pradło LJ22, LJ23+LJ2  
pram LJ12, LJ13, LJ22, LJ25, LJ26, LJ37,  
LJ39  
prąm LJ34, LJ44, LJ48  
przedrzic LJ60  
przetalowani LJ10, LJ12  
przetolowani LJ5  
pydziałku LP7P, LP13P  
pydziałku LP19P  
rukowac LJ6, LJ7, LJ17, LJ22  
rukowali LJ15, LJ14  
rukował LJ3P, LJ12, LJ7  
ryhlej LP17P  
siedlaka LJ47  
siedli LJ32, LJ33, LJ35  
siedłoka LJ4P, LJ45, LJ48, LJ69  
siedłokach LJ42  
skusił LP7P  
snomego LJ18/1, LJ1, LJ22, LJ25, LJ26,  
LJ48, LJ66  
snomych LJ5, LJ13, LJ56-LJ58  
społem LJ18/1, LJ26, LJ104  
sprugowac LJ53  
stela LP11P  
stowych LJ44  
szbatnie LP3  
szklonka LJ68  
szostek LJ22  
szostki LJ22  
szpatne LJ9, LJ14, LJ16, LJ18/2, LJ21,  
LJ22, LJ24  
szpatnie LJ103  
szrotof LJ64  
sztecle LJ18/1, LJ22, LJ60, LJ61  
sztela LP5P  
sztelonkof LJ54  
szpatne LJ95  
szpatnie LJ94  
ela LP7P, LJ4P, LJ21  
ram LJ8  
ropic LJ23+LJ2  
rowy LP16P  
róny LP16P  
rzo LP17P  
rzoeh LJ4  
rześni LJ4P  
rześnie LJ4P  
umrzili LJ62  
wiele LJ20  
wikta LJ64  
wojokom LJ52, LJ55  
wyfasowali LJ19, LJ22, LJ23+LJ2, LJ25,  
LJ26, LJ60  
wyfasowane LJ8, LJ22  
wyfotografijowani LJ22  
wyrchach LJ39  
zachynonc LJ84  
zdechły LJ22  
zdrzałe LJ4P  
zdrzałych LJ4P  
zenrzili LJ63  
znomych LJ1P, LJ4  
ztela LJ65  
zywot LJ65, LJ102, LJ105

## Wykaz skrótów

AGB – Akta gminy Brenna

ASC PE – Akta stanu cywilnego parafii ewangelickiej

ASC PK – Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej

GZ – gazeta „Gwiazdka Cieszyńska”

MSGP – *Mały słownik gwar polskich*

PE – gazeta „Poseł Ewangelicki”

SGŚ – *Słownik Gwar Śląskich*

SGŚC – *Słownik gwarowy Śląska Cieszyńskiego*

SWr – tzw. słownik warszawski

## Bibliografia

### Źródła archiwalne

- AGB Akta gminy Brenna, Narodowy spis powszechny. 1950. Nr zespołu 14/98, syg. 5. Archiwum Państwowe w Katowicach. Oddział w Cieszynie.
- ASC Parafii Rzymskokatolickiej w Brennej, urodzenia. 1890-1915. Nr zespołu 14/308, syg. 7. Archiwum Państwowe w Katowicach. Oddział w Cieszynie. [https://www.dropbox.com/sh/2aa8o54h6ec89ue/AAC5qwOZXhHqWXXPElGOdFu9a/Chrzty%201890-1915?dl=0&preview=14\\_308\\_7\\_0001.JPG&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/2aa8o54h6ec89ue/AAC5qwOZXhHqWXXPElGOdFu9a/Chrzty%201890-1915?dl=0&preview=14_308_7_0001.JPG&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 7.05.2023].
- ASC Parafii Ewangelickiej w Goleszowie, śluby. 1890-1904. Nr zespołu 14/462, syg. 5. Archiwum Państwowe w Katowicach. Oddział w Cieszynie. [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AABngISg0YKrNBjlgdi\\_Ztypa/%C5%9Aluby%201890-1904?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_5\\_0000\\_metryczka.pdf&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AABngISg0YKrNBjlgdi_Ztypa/%C5%9Aluby%201890-1904?dl=0&preview=14_462_0_5_0000_metryczka.pdf&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].
- ASC Parafii Ewangelickiej w Goleszowie, urodzenia. 1890-1898. Nr zespołu 14/462, syg. 1. Archiwum Państwowe w Katowicach. Oddział w Cieszynie. [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzl\\_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AADzl_Bv2BOM-R6T5kug8nFha/Chrzty%201890-1898?dl=0&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].
- ASC Parafii Ewangelickiej w Goleszowie, urodzenia. 1899-1914. Nr zespołu 14/462, syg. 4. Archiwum Państwowe w Katowicach. Oddział w Cieszynie. [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AACzmlUCNn6yHd-YzFFN57dHa/Chrzty%201899-1914%20indeks?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_4\\_0000\\_metryczka.pdf&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AACzmlUCNn6yHd-YzFFN57dHa/Chrzty%201899-1914%20indeks?dl=0&preview=14_462_0_4_0000_metryczka.pdf&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].
- ASC Parafii Ewangelickiej w Goleszowie, zgony. 1890-1901. Nr zespołu 14/462, syg. 7. Archiwum Państwowe w Katowicach. Oddział w Cieszynie. [https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AABq3KHc6N\\_hiAO5p7TVA5P7a/Zgony%201890-1904?dl=0&preview=14\\_462\\_0\\_7\\_0000\\_metryczka.pdf&subfolder\\_nav\\_tracking=1](https://www.dropbox.com/sh/m04h3lpj6xatgfc/AABq3KHc6N_hiAO5p7TVA5P7a/Zgony%201890-1904?dl=0&preview=14_462_0_7_0000_metryczka.pdf&subfolder_nav_tracking=1) [data dostępu: 3.08.2023].
- Matrika zemřelých pějšího pluku 8 a předchůdců. Svazek 1, 1914-1918, pag. 117, <https://digitalnistudovna.army.cz/uuid/uuid:b1e4d254-ec54-11e6-b294-005056b73ae5> [data dostępu: 7.04.2023].

### Prasa

- „Gwiazdka Cieszyńska”. 1915. nr 1-105. <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/19130/edition/16664> [data dostępu: 15.08.2023].
- „Gwiazdka Cieszyńska”. 1917. nr 15. <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/19134> [data dostępu: 15.08.2023].
- Lista strat. Wiedeń. 23.09.1916, nr 463. Syg. H III 70. Vojenský historický ústav Praha. <https://digitalnistudovna.army.cz/view/uuid:55966840-1705-11df-b0c4-0013d398622b?page=uuid:5d496290-1705-11df-92a8-0013d398622b> [data dostępu: 20.08.2023].
- „Poseł Ewangelicki”. 1915. nr 1-52. <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/21615/edition/18940> [data dostępu: 15.08.2023].

- „Poseł Ewangelicki. 1916. nr 1-53. <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/21617> [data dostępu: 15.08.2023].
- „Wiadomości o rannych i chorych”. Wiedeń. 14.12.1914, nr 145. Syg. P D 267. Vojenský historický ústav Praha. <https://digitalnistudovna.army.cz/view/uuid:f0fa61d0-0c1d-11df-8189-0013d398622b?page=uuid:f3192320-0c1d-11df-b449-0013d398622b> [data dostępu: 20.08.2023].
- „Wiadomości o rannych i chorych”. Wiedeń. 10.10.1915, nr 462. Syg. PD 267. Vojenský historický ústav Praha. <https://digitalnistudovna.army.cz/view/uuid:424e9b30-1247-11df-b1ca-0013d398622b?page=uuid:4876d6d0-1247-11df-8d64-0013d398622b&fulltext=cymorek> [data dostępu: 20.08.2023].
- „Wiadomości o rannych i chorych”. Wiedeń. 5.09.1916, nr 510. Syg. P D 267. Vojenský historický ústav Praha. <https://digitalnistudovna.army.cz/view/uuid:132e45b0-1618-11df-90cd-0013d398622b?page=uuid:18e8a450-1618-11df-855e-0013d398622b> [data dostępu: 20.08.2023].

## Źródła leksykograficzne

- Karłowicz, Jan, red. 1900-1911. *Słownik gwar polskich*. Kraków.
- Karłowicz, Jan, Kryński, Adam, Niedźwiedzki, Władysław, i Józef Przyborowski, red. 1895. *Słownik języka polskiego. Arkusz próbny*. Warszawa: Drukarnia E. Lubowskiego i S-ki.
- Karłowicz, Jan, Kryński, Adam, i Władysław Niedźwiedzki, red. 1900-1927. *Słownik języka polskiego*. Warszawa. <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/416370/display/Default> [data dostępu: 21.10.2023].
- Wronicz, Jadwiga, red. 2010a. *Mały słownik gwar polskich*. Kraków: Lexis. <https://rcin.org.pl/dlibra/publication/83610/edition/64154?language=en> [data dostępu: 12.08.2023].
- Wronicz, Jadwiga, red. 2010b. *Słownik gwarowy Śląska Cieszyńskiego*. Ustroń: Galeria „Na Gojach”.
- Wyderka, Bogusław, red. 2000-2020. *Słownik gwar śląskich*. Opole: Wydawnictwo Instytutu Śląskiego.

## Opracowania

- Anthony, Laurence. 2014. *AntConc*. Tokyo.
- Bem, Paweł. 2022. „W dużym kwadratowym. Dziesięć refleksji o edytorskim opracowywaniu korespondencji”. *Tekstualia*, nr 2: 109-116.
- Bogus, Marzena, red. 2015. *Andrzej Cinciała. Dziennik 1846-1853, cz. 1*. Cieszyn: Książnica Cieszyńska.
- Gaś, Swietłana. 2021. „Zwroty grzecznościowe w korespondencji prywatnej na Śląsku Cieszyńskim końca XIX i pierwszej połowy XX wieku”. *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*, nr 28: 207-218.
- Greń, Zbigniew. 2012. „Słownictwo religijne w gwarach Śląska Cieszyńskiego”. *Poradnik Językowy*, nr 1: 38-54.
- Greń, Zbigniew. 2015. „Język „Dziennika” Andrzeja Cinciały jako przykład dziewiętnastowiecznej polszczyzny regionalnej Śląska Cieszyńskiego” w *Andrzej Cinciała. Dziennik 1846-1853, cz. 1*, wyd. Marzena Bogus, 92-114. Cieszyn: Książnica Cieszyńska.



- Greń, Zbigniew. 2000. *Śląsk Cieszyński. Dziedzictwo językowe*. Warszawa: Towarzystwo Naukowe Warszawskie i Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Gruchała, Janusz, i Grzegorz Studnicki. 2013. „W latach I wojny światowej” w *Śląsk Cieszyński od Wiosny Ludów do I wojny światowej (1848-1918)*, pod red. Idziego Panica, 296-298, Cieszyn: Starostwo Powiatowe w Cieszynie.
- Ihnatowicz, Ireniusz. 1962. „Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX wieku”. *Studia Źródłoznawcze*, t. 7: 99-124.
- Jelinek, Mateusz, red. 2020. *Z pamiętnika wojennego ks. Karola Grycza, ewangelickiego proboszcza wojskowego w Krakowie*. Warszawa: Ewangelickie Duszpasterstwo Wojskowe.
- Kobus, Justyna. 2015. „Funkcjonowanie germanizmów leksykalnych w listach chłopa wielkopolskiego (1914-1920)”. *Gwary dziś*, 7: 239-346.
- Kruszyński, Bartosz, i Anna Sokołowska. 2023. *Wojenne listy z lat 1915-1918. Rodzina Kubickich w I wojnie światowej*. Wydawnictwo Naukowe FNCE.
- Kucharska, Alina, red. 2022. *Władysław Schwarz. Z wielkopolskiej wsi na fronty Wielkiej Wojny*. Poznań: Wydawnictwo PTPN.
- Kuźka, Maksymilian, i Katarzyna Zbylut-Jadczyk. 2016. *Inwentarz archiwum Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Marcina w Lesznej Górnej*. Górna Leszna: Rzymskokatolicka Parafia p.w. św. Marcina.
- Majdak, Magdalena. 2008. *Słownik warszawski: koncepcja – realizacja – recepcja*. Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.
- Massalski, Adam. 2017. *Listy z frontu i na front. Korespondencja rodziny Massalskich (1914-1921)*. Kielce: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Witolda Gombrowicza w Kielcach, Archiwum Państwowe w Kielcach, Instytut Pamięci Narodowej.
- Mika, Tomasz. 2012. *Kazania świętokrzyskie – od rękopisu do zrozumienia tekstu*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Mrózek, Robert. 1984. *Nazwy miejscowe dawnego Śląska Cieszyńskiego*. Katowice: Uniwersytet Śląski.
- Puczek, Jan, red. bd. „Z archiwum listów rodziny Gryczów” w *Forum Ewangelickie*. <https://forumewangelickie.eu/index.php/chwila-zadumy/206-z-archiwum-listow-rodziny-gryczow> [data dostępu: 8.03.2023].
- Puczek, Jan. 2014. „Wspomnienia wojenne listy wojenne braci Gryczów – Część I”. *Informator parafialny*, nr 4: 22-25.
- Raclavská, Jana. 1998. *Język polski na Śląsku Cieszyńskim w XIX wieku*. Ostrava: Facultatis Philosophicae Universitas Ostraviensis.
- Raclavská, Jana. 2001. *Historia języka polskiego na Śląsku Cieszyńskim do roku 1848*. Ostrava: Facultatis Philosophicae Universitas Ostraviensis.
- Rojszczak-Robińska, Dorota. 2018. „Funkcje wielkich liter w rękopisie staropolskim. Karta Rogawskiego. *LingVaria*, nr 2(26): 111-126.
- Sierociuk, Jerzy. 2022. „Listy pruskiego rekruta z czasu I wojny światowej – przyczynek do obrazu polszczyzny Wielkopolan początku XX wieku” w *Władysław Schwarz. Z wielkopolskiej wsi na fronty Wielkiej Wojny*, pod red. Aliny Kucharskiej, 15-28. Poznań: Wydawnictwo PTPN.

## Wykaz ilustracji i tabel

Ryc 1. Fragment Księgi zmarłych. Źródło: <a href="https://digitalnlistudovna.army.cz/uuid/uuid:b1e4d254-ec54-11e6-b294-005056b73ae5">https://digitalnlistudovna.army.cz/uuid/uuid:b1e4d254-ec54-11e6-b294-005056b73ae5</a> .....	15
Ryc 2. Zawiadomienie o śmierci Pawła Grycza. Źródło: J. Puczek .....	16
Ryc 3. Wiadomości o rannych i chorych, 5.09.1916, nr 510. Źródło: <a href="https://digitalnlistudovna.army.cz/view/uuid:132e45b0-1618-11df-90cd-0013d398622b?page=uuid:18e8a450-1618-11df-855e-0013d398622b">https://digitalnlistudovna.army.cz/view/uuid:132e45b0-1618-11df-90cd-0013d398622b?page=uuid:18e8a450-1618-11df-855e-0013d398622b</a> [data dostępu: 20.08.2023]. .....	20
Ryc 4. Fragment listu Jana Grycza LJ1. ....	34
Ryc 5. Awers i rewers kartki LP 7P. ....	46
Ryc 6. Awers i rewers kartki LP 14P. ....	48
Ryc 7. Awers i rewers kartki LP 11P. ....	50
Ryc 8. Awers i rewers kartki LP 18P. ....	52
Ryc 9. Awers i rewers kartki LP 17P. ....	54
Ryc 10. Awers i rewers kartki LP 15P. ....	56
Ryc 11. Awers i rewers kartki LP 16P. ....	58
Ryc 12. Awers i rewers kartki LP 12P. ....	60
Ryc 13. Awers i rewers kartki LP 3. ....	62
Ryc 14. Awers i rewers kartki LP 5P. ....	64
Ryc 15. Awers i rewers kartki LP 6P. ....	66
Ryc 16. Awers i rewers kartki LP 19P. ....	68
Ryc 17. Awers i rewers kartki LP 13P. ....	70
Ryc 18. Awers i rewers kartki LJ 1P. ....	74
Ryc 19. Awers i rewers kartki LJ 2P. ....	76
Ryc 20. Awers i rewers kartki LJ 3P. ....	78
Ryc 21. Awers i rewers kartki LJ 4P. ....	80
Ryc 22. Awers i rewers kartki LJ 4. ....	82
Ryc 23. Awers i rewers kartki LJ 15. ....	84
Ryc 24. Awers i rewers kartki LJ 10. ....	86
Ryc 25. Awers i rewers kartki LJ 12. ....	88
Ryc 26. Awers i rewers kartki LJ 5. ....	90
Ryc 27. Awers i rewers kartki LJ 6. ....	92
Ryc 28. Awers i rewers kartki LJ 7. ....	94
Ryc 29. Awers i rewers kartki LJ 8. ....	96
Ryc 30. Awers i rewers kartki LJ 9. ....	98
Ryc 31. Awers i rewers kartki LJ 13. ....	100
Ryc 32. Awers i rewers kartki LJ 14. ....	102
Ryc 33. Awers i rewers kartki LJ 16. ....	104
Ryc 34. Awers i rewers kartki LJ 11. ....	106
Ryc 35. Awers i rewers kartki LJ 17. ....	108
Ryc 36. List LJ 18/1. ....	110
Ryc 37. Awers i rewers kartki LJ 18/2. ....	112
Ryc 38. Awers i rewers kartki LJ 19. ....	114
Ryc 39. Awers i rewers kartki LJ 1. ....	116
Ryc 40. Awers i rewers kartki LJ 20. ....	118
Ryc 41. Awers i rewers kartki LJ 21. ....	120
Ryc 42. List LJ 22. ....	122
Ryc 43. Awers i rewers kartki LJ 23+ LJ 2. ....	124
Ryc 44. Awers i rewers kartki LJ 24. ....	126
Ryc 45. List LJ 25. ....	128
Ryc 46. List LJ 26. ....	130
Ryc 47. Awers i rewers kartki LJ 27. ....	132
Ryc 48. Awers i rewers kartki LJ 28. ....	134
Ryc 49. Awers i rewers kartki LJ 29. ....	136
Ryc 50. Awers i rewers kartki LJ 30. ....	138
Ryc 51. Awers i rewers kartki LJ 31. ....	140
Ryc 52. Awers i rewers kartki LJ 32. ....	142
Ryc 53. Awers i rewers kartki LJ 33. ....	144
Ryc 54. Awers i rewers kartki LJ 34. ....	146
Ryc 55. Awers i rewers kartki LJ 35. ....	148
Ryc 56. Awers i rewers kartki LJ 36. ....	150
Ryc 57. Awers i rewers kartki LJ 37. ....	152
Ryc 58. Awers i rewers kartki LJ 38. ....	154
Ryc 59. Awers i rewers kartki LJ 39. ....	156
Ryc 60. Awers i rewers kartki LJ 40. ....	158
Ryc 61. Awers i rewers kartki LJ 41. ....	160
Ryc 62. Awers i rewers kartki LJ 43. ....	162
Ryc 63. Awers i rewers kartki LJ 42. ....	164
Ryc 64. Awers i rewers kartki LJ 44. ....	166
Ryc 65. Awers i rewers kartki LJ 45. ....	168
Ryc 66. Awers i rewers kartki LJ 46. ....	170
Ryc 67. Awers i rewers kartki LJ 47. ....	172
Ryc 68. List LJ 48. ....	174
Ryc 69. Awers i rewers kartki LJ 49. ....	176
Ryc 70. Awers i rewers kartki LJ 50. ....	178
Ryc 71. Awers i rewers kartki LJ 51 A. ....	180
Ryc 72. Awers i rewers kartki LJ 51 B. ....	182
Ryc 73. Awers i rewers kartki LJ 52. ....	184
Ryc 74. Awers i rewers kartki LJ 53. ....	186
Ryc 75. Awers i rewers kartki LJ 54. ....	188
Ryc 76. Awers i rewers kartki LJ 55. ....	190
Ryc 77. Awers i rewers kartki LJ 56. ....	192
Ryc 78. Awers i rewers kartki LJ 57. ....	194
Ryc 79. Awers i rewers kartki LJ 58. ....	196
Ryc 80. Awers i rewers kartki LJ 59. ....	198
Ryc 81. Awers i rewers kartki LJ 60. ....	200
Ryc 82. Awers i rewers kartki LJ 61. ....	202
Ryc 83. Awers i rewers kartki LJ 62. ....	204
Ryc 84. Awers i rewers kartki LJ 63. ....	206
Ryc 85. Awers i rewers kartki LJ 64. ....	208
Ryc 86. Awers i rewers kartki LJ 65. ....	210
Ryc 87. Awers i rewers kartki LJ 66. ....	212
Ryc 88. Awers i rewers kartki LJ 67. ....	214
Ryc 89. Awers i rewers kartki LJ 68. ....	216
Ryc 90. Awers i rewers kartki LJ 69. ....	218
Ryc 91. Awers i rewers kartki LJ 70. ....	220
Ryc 92. Awers i rewers kartki LJ 71. ....	222

Ryc 93. Awers i rewers kartki LJ 72. ....	224
Ryc 94. Awers i rewers kartki LJ 73. ....	226
Ryc 95. Awers i rewers kartki LJ 74. ....	228
Ryc 96. Awers i rewers kartki LJ 75. ....	230
Ryc 97. Awers i rewers kartki LJ 76. ....	232
Ryc 98. Awers i rewers kartki LJ 77. ....	234
Ryc 99. Awers i rewers kartki LJ 78. ....	236
Ryc 100. Awers i rewers kartki LJ 79. ....	238
Ryc 101. Awers i rewers kartki LJ 80. ....	240
Ryc 102. Awers i rewers kartki LJ 81. ....	242
Ryc 103. Awers i rewers kartki LJ 82. ....	244
Ryc 104. Awers i rewers kartki LJ 83. ....	246
Ryc 105. Awers i rewers kartki LJ 84. ....	248
Ryc 106. Awers i rewers kartki LJ 85. ....	250
Ryc 107. Awers i rewers kartki LJ 86. ....	252
Ryc 108. Awers i rewers kartki LJ 87. ....	254
Ryc 109. Awers i rewers kartki LJ 88 A. ....	256
Ryc 110. Awers i rewers kartki LJ 89. ....	258
Ryc 111. Awers i rewers kartki LJ 90/2. ....	260
Ryc 112. Awers i rewers kartki LJ 90/1. ....	262
Ryc 113. Awers i rewers kartki LJ 91. ....	264
Ryc 114. Awers i rewers kartki LJ 92. ....	266
Ryc 115. Awers i rewers kartki LJ 92/2. ....	268
Ryc 116. Awers i rewers kartki LJ 93/1. ....	270
Ryc 117. Awers i rewers kartki LJ 93/2. ....	272
Ryc 118. Awers i rewers kartki LJ 94. ....	274
Ryc 119. Awers i rewers kartki LJ 95. ....	276
Ryc 120. Awers i rewers kartki LJ 96. ....	278
Ryc 121. Awers i rewers kartki LJ 97. ....	280
Ryc 122. Awers i rewers kartki LJ 98. ....	282
Ryc 123. Awers i rewers kartki LJ 99. ....	284
Ryc 124. Awers i rewers kartki LJ 100. ....	286
Ryc 125. Awers i rewers kartki LJ 101. ....	288
Ryc 126. Awers i rewers kartki LJ 102. ....	290
Ryc 127. Awers i rewers kartki LJ 103. ....	292
Ryc 128. Awers i rewers kartki LJ 104. ....	294
Ryc 129. Awers i rewers kartki LJ 105. ....	296
Ryc 130. Awers i rewers kartki LJ 106. ....	298
Ryc 131. Awers i rewers kartki LJ 107. ....	300
Ryc 132. Ogłoszenie w gazecie „Gwiazdka Cieszyńska”. Źródło: GC, 1915 nr 67, 6. <a href="https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/19130/edition/16664">https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/ 19130/edition/16664</a> [data dostępu: 1.08.2023]. ....	325
Ryc 133. Fragment listu Jana Grycza LJ 93/2 (21.04.1916) z ukrytym napisem Trident. ....	331
Ryc 134. Fragment listu Jana Grycza LJ 95 (27.04.1916) z ukrytym napisem Trident. ....	331
Ryc 135. Fragment listu Jana nr 102 (29.05.1916).....	331

Tabela 1. Listy Pawła Grycza w układzie chronologicznym.....	41
Tabela 2. Listy Jana Grycza w układzie chronologicznym.....	42











Swietłana Gaś i Jan Puczek  
(z archiwum autorki)

Swietłana Gaś – doktor nauk humanistycznych, adiunkt na Wydziale Etnolingwistyki UAM w Poznaniu, autorka artykułów naukowych z zakresu językoznawstwa, współredaktorka monografii naukowych z serii *Badania nad Językiem i Kulturą*.

Ta książka nigdy nie powstałaby, gdyby nie p. Jan Puczek, który (...) od razu docenił niezwykłość tych listów i poświęcił swój czas, wiedzę, doświadczenie, aby inni również mogli zapoznać się z tymi zabytkami i zachwycić się ich pięknem. Należą Mu się za to wielkie słowa uznania.

(Fragment ze wstępu, Swietłana Gaś)

Uważam, że praca pt. *Język listów z Wielkiej Wojny. Dziedzictwo rodziny Gryczów ze Śląska Cieszyńskiego* jest cennym uzupełnieniem wiedzy na temat języka regionalnego i osobniczego oraz przynosi wiele informacji o życiu rodzinnym wiejskiej społeczności cieszyńskiej w trudnym okresie I wojny światowej. Dodać należy jeszcze, że zamieszczenie oryginalnych tekstów wymagało od Autorki znacznego wysiłku edytorskiego oraz pieczołowitego przygotowania pod względem merytorycznym. Podjęła się tego zadania, by dostarczyć innym badaczom ciekawego materiału źródłowego. Stworzyła wartościową pracę naukową, która znajdzie swoich odbiorców zajmujących się wieloma dziedzinami wiedzy nie tylko z zakresu filologii.

(Fragment recenzji wydawniczej, Jana Raclavská)

ISBN 978-83-68006-21-6

DOI 10.48226/978-83-68006-21-6